Vruchtbomen

Van 1/3 en hoger volgens bestelde hoeveelheid.

VRACHTVRIJ AFGELEVERD

bij uw naaste spoorwegstation op order van 50 bomen of meer.

Handelsmerk.

Voor Prijslijst in Engels of Hollands inhoudende termen, voorwaarden en volle biezonderheden (postvrij), schrijf aan

H. E. V. PICKSTONE & Broeder, Bpt.,

P.K. SIMONDIUM, Kaap Provincie.

Prijs 1/-.

ALMANAK

VOOR DE

Ned. Herv. Kerk

IN

AFRIKA

voor het Jaar Onzes Heren 1925.

NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK · AFRIKA

Uitgegeven van wege de Algemene Vergadering der Nederduitsch Hervormde Kerk.

19de JAAR.

Hoofd Redacteur: - - Ds. JAC. VAN BELKUM
Redacteuren: Dr. S. P. ENGELBRECHT. Ds. J. J. KUHN.
Ds. P. W. ENNIS.

Wallachs' Bpkt. Drukkers, Pretoria.

BOERE STAAN BIJMEKAAR

EN STUUR U

WOL

NA DIE

BOERE SAAMWERK BPK.

DIE GROOTSTE WOL KO-OPERASIE IN DIE LAND.

HULLE KOOP NIE, EN HULLE SPEKULEER NIE MET. U WOL NIE.

HULLE VERKOOP NET IN DIE BESTE MARK.

INGESKREWE KAPITAAL—**£256,840.**

Reserwe Fondse bedra reeds oor die £13,000.

Hoofkantoor en Takkantore:

Bus **729,**	Bus **423,**	Bus **1283,**
Port Elizabeth.	Oos Londen.	Durban.

Telegramme vir alle Kantore: "SAAMWERK."

MERK BESENDINGE:

B.S.B.	B.S.B.	B.S.B.
P.E.	E.L.	D.N.R.

OOR U EIE VOORLETTERS.

ALMANAK

VOOR DE

Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika

voor het jaar Onzes Heren

1925.

Uitgegeven van wege de Algemene Vergadering der Nederduitsch Hervormde Kerk.

19e JAAR

Hoofd Redacteur: - - - - Ds. JAC. VAN BELKUM

Redacteuren: Dr. S. P. ENGELBRECHT, Ds. P. W. ENNIS, Ds. J. J. KUHN.

Wallachs' Bpkt., Drukkers, Pretoria.

1924.

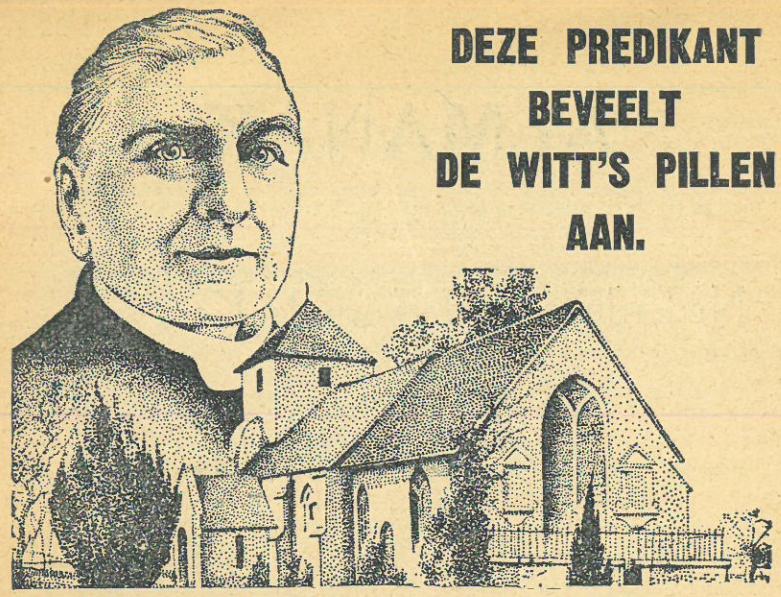

DEZE PREDIKANT BEVEELT DE WITT'S PILLEN AAN.

De Eerw. J. H. BURN, B.D., F.R.S.E., schrijver van "Een Handboek van Troost van de Heiligen en Vaderen," "Dagboek van de Heiligen en Vaderen," "Antwoorden van Kinderen," enz. van Whatfield Pastorie, Ipswich, Engeland, schrijft: "Na gedurende twee jaar lang te hebben geleden aan nieren en blaas-aandoeningen, had ik het geluk bekend te geraken met De Witt's Pillen, waardoor ik onmiddellike verlichting verkregen heb. Sedert die tijd heb ik er altijd voor gezorgd dat ik een hoeveelheid van dit middel in mijn bezit heb om aan de leden van mijn gemeente te geven die ook aan dergelijke aandoeningen lijden en in welk geval is het resultaat baie doeltreffed geweest en was de verlichting werkelik wonderlik."

Deze algemene bekende Predikant, die meer dan veertig jaren lang 'n geestelike is geweest, legt getuigenis af over de heilzame invloed en het nut van De Witt's Pillen opdat andere mensen hun voordeel kunnen trekken van zijn ervaring. Wanneer U die prikkelende steken in de gewrichte of spieren opmerkt, wanneer gij U bedrukt gevoelt, Uwe ledematen pijn doen en opgezwollen zijn, of wanneer U last heeft van zuur op de maag of rugpijn, dan behoort U te weten dat de Natuur het signaal geeft van het naderen van de ene of andere vorm van nieren-aandoening, en indien de ziekte-verschijnsels niet worden tegengegaan dan zullen kwalen zoals Steen in de Blaas, Graveel, Chroniese Rumatiek of Jicht, Heupjicht of Lendejicht zich spoedig vertonen. Doe hetgeen deze Predikant en een groot aantal van de leden van z'n gemeente hebben gedaan—gebruik De Witt's Pillen.

De WITT'S
NIEREN-EN-BLAAS-PILLEN

DE BESTE REMEDIE VAN DE WERELD VOOR

Lendejicht Blaas-ontsteking Gevoel van vermoeidheid Zwakke Rug
Rumatiek Steen in de Blaas Pijn in de Gewrichten Jicht
Heupjicht Pijn in de Rug Prikkelbaarheid Graveel
en andere ongesteldheden van de nieren en blaas.

Verkrijgbaar bij Apotekers en Winkeliers door geheel Zuidafrika. Wanneer U deze pillen koopt, let er dan op dat zij De Witt's zijn, in de witte doosjes, bedrukt in blauw en goud, met het blauwe lakzegel op de kurk. Verkrijgbaar in twee hoeveelheden 6/6 en 3/6. De 6/6 hoeveelheid bevat 2½ maal zoveel als de kleine hoeveelheid. Indien uw Apoteker of Winkelier deze pillen niet in voorraad heeft, zend dan de prijs van het pakje aan E. C. de Witt en Co., Ltd., Dept. E.E. 11, P.K. Bus 359, Port Elizabeth, en de pillen worden U dan vrachtvrij toegezonden in onbedrukte verpakking.

Een kosteloos monster-doosje van De Witt's Pillen, dat genoeg bevat om gunstige gevolgen aan te tonen, wordt toegezonden indien U 3d. in postzegels zendt voor de verpakking en het postgeld.

INHOUD.

	Blz.
Voorbericht	5
Feest- en Vakantiedagen	7
Bijbelse Kalender	9
Historiese Kalender	33
Posttarief	57
Nederduitsch Hervormde Kerk	65
Dienstdoende Predikanten op 1 November 1924	97
Predikanten sedert 1853	98
De Oliekruik der Weduwe, door Ds. J. van Belkum	100
Onze Tradities en Gewoonten, door Ds. L. E. Brandt	106
Algemene Kerkvergaderingen van de Ned. Herv. Kerk, door Dr. S. P. Engelbrecht	118
Hoe in vroegere dagen een Predikant beroepen werd, met vier portretten, door Dr. S. P. Engelbrecht	119
De Kwaker-sekte, met twee portretten, door L. L. Steen	122
De Lijdensweg, door Ds. G. E. Alers	134
Lewensmoeheid, door Ds. T. F. J. Dreyer	141
De Hel, door Ds. J. J. Kuhn	150
Ds. P. N. Ham en Ds. A. C. Stucki, met portret, door Dr. S. P. Engelbrecht	159
Twee Zoutpansbergen, met portret, door Dr. S. P. Engelbrecht en M. J. Pos	160
Luther en de Pilatus trap te Rome, met portret, door Ds. Joh. Dreyer	162
Roos Senekal, met portretten, door Dr. S. P. Engelbrecht	167
Herinneringe uit die Groot Trek, met portret	173
Sabbatai Tsewi, De Valse Messias, door Dr. S. P. Engelbrecht	176
Die Burgerlike Eed, door Ds. H. P. Wolmarans	184
De Wederkomst des Heren, door Ds. D. F. Erasmus	195
Johannes Calvijn	204
Portretten van:	
Ds. A. J. Lagerwey	tegenover blz. 65
Ds. Jac. van Belkum	,, ,, 73
Ds. L. E. Brandt	,, ,, 81
Ds. P. W. Ennis	,, ,, 89
Theol. Professoren en Studenten van de Herv. Kerk	,, ,, 93
De Predikstoel van Witfontein	,, ,, 97

TIP-TOP PRIJZEN VOOR ALLE WOL AAN ONS GEZONDEN.

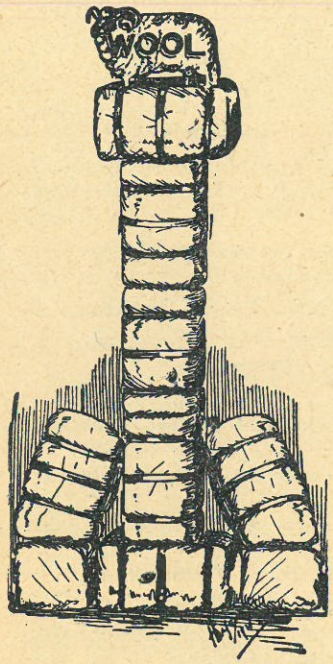

Wij Garanderen

DE HOOGSTE MARKTPRIJZEN TE BEKOMEN.

Verkopingen van Wol, Bokhaar, Huiden en Vellen hebben elke **DINSDAG** plaats in ons **Wolverkooplokaal, Queenstraat, Durban.**

We ontvangen bezendingen en de belangen van kliënten worden zorgvuldig in acht genomen. Laatste kabeladviezen worden na ontvangst steeds aan onze kliënten meegedeeld.

W. Dunn & Co.

WOLMAKELAREN,

Telegramadres: "DUNCO". **Bus 1038.**

DURBAN.

VOORBERICHT.

Bij het verschijnen van de XIX jaargang een woord van dank aan al de medewerkers, speciaal aan prof. Dr. S. P. Engelbrecht, die evenals vorige jaren zoveel historiese gegevens heeft verschaft en verwerkt.

Wanneer daar onjuistheden zijn in die opgaven, verzoekt de Redakteur dringend, die ter kenisse te brengen van prof. Engelbrecht met de verbeteringen.

Overigens hoopt de Redakteur, dat deze Almanak die tot een tamelik dik boekje is uitgegroeid, veel worde gekocht, goed betaald en vooral gelezen.

JAC. VAN BELKUM,
Hoofd Redakteur.

Heidelberg,
November 1924.

WANNEER U

BETERE

VERVEN,

BEHANGSELPAPIER,

Geslepen en Gewoon Glas

nodig hebt,

alsook Dekorateurs Materialen van allerlei soort,

Schrijf, telefoneer of bezoek

HERBERT EVANS & CO.

DE VERF FIRMA.

88 PRITCHARDSTRAAT, JOHANNESBURG. POSTBUS 1231.

En te 263 PRETORIUSSTRAAT, PRETORIA.

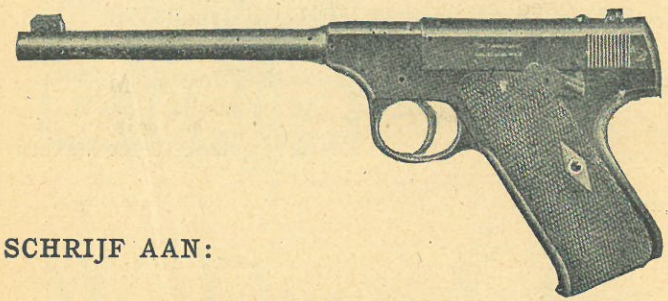

SCHRIJF AAN:

G. F. PERRINS & COY., BEPT.

201 PRETORIUSSTRAAT, PRETORIA.
Postbus 327.

om hun geïllustreerde Prijslijst van

WAPENS EN AMMUNITIE.

POSTVRIJ.

FEEST- EN VAKANTIEDAGEN.

Kerkelike Feestdagen.

Goede Vrijdag ... ... 10 April.
Paasdag ... ... 13 April.
Hemelvaartsdag ... ... 21 Mei.
Pinksteren ... ... 31 Mei.
Kerstfeest ... ... 25 Desember.

Kerkelike Gedenkdagen.

Hervormingsdag ... ... 31 Oktober.

Nationale Gedenkdagen.

Amajubadag ... ... 27 Februarie.
Dingaansdag ... ... 16 Dècember.

Publieke Vakantiedagen.

Nieuwsjaarsdag ... ... 1 Januarie.
Paasmaandag ... ... 13 April.
Victoriadag ... ...25 Mei.
Uniedag ... ... 1 Junie.
Boomplantdag ... ... 3 Augustus.
Dingaansdag ... ... 16 December.
Bank Vakantiedag ... ... 5 Oktober.
1ste Kerstdag ... ... 25 December.
2de Kerstdag ... ... 26 December.

VERDUISTERINGEN 1925.

Er zullen twee verduisteringen van de Zon en twee verduisteringen van de Maan zijn gedurende het jaar 1925.

(1) Een totale verduistering van de Zon op 24 Januarie, onzichtbaar in de Unie van Zuid Afrika.
(2) 'n Gedeeltelike verduistering van de Maan op 8—9 Februarie, zichtbaar van de Unie van Zuid Afrika. De Maan treedt in de Schaduw van de Aarde om 10.9 n.m., het midden van de verduistering 10.42 n.m., en de maan verlaat de schaduw van de Aarde op 9 Februarie te 1.15 v.m.
(3) Verduistering van de zon op 20 Julie, onzichtbaar van de Unie van Zuid Afrika.
(4) 'n Gedeeltelike verduistering van de Maan op 4 Augustus, onzichtbaar van de Unie van Zuid Afrika.

SEIZOENEN VOOR 1925.

21 Maart (Equinox) Begint de Herfst.
22 Juni (Korste dag) Begint de Winter.
23 September (Equinox) Begint de Lente.
22 Desember (Langste dag) Begint de Zomer.

Telefoon Sentraal **4250.** — Posbus **6879.**

F. Hauser, Dr. of Opt. M.A.A.

Gekwalifiseerde Gesigskundige.

U oë word kosteloos ondersoek.

Meer as **20** jaar ondervinding.

39B RISSIKSTRAAT, JOHANNESBURG

tussen Mark- en Commissionerstrate.

D. I. FRAM & KO., BPK.

55, PRESIDENTSTRAAT, JOHANNESBURG.

Telegramadres: "Tarpaulina."

Telefoon Nos. 3630, 3631. **Bus 3515.**

MAAKT NU GROTE REDUKTIES.

SPESIAAL AANBOD VAN NIEUWE GOEVERNEMENTS GETEERDE ZEILEN, 10x12 £2.0.0, 15x20 £5.0.0, 18x24 £7.4.0, 20x30 £10.0.0, 30x30 £15.0.0.

NIEUWE ZWARE GROENE & GRIJS WATERDICHT BESTE KWALITEIT GOEVERNEMENT ZEILEN, 9x12 £1.16.0, 12x15 £3.0.0, 12x18 £3.12.0, 15x18 £4.10.0, 15x21 £5.5.0, 15x24 £6.0.0, 18x24 £7.4.0, 15x30 £7.10,0, 18x30 £9.0.0.

BELL TENTEN. Gemaakt van beste Goevernements Kanvas, kompleet met alle benodigdheden, 14 vt. wijd, 10 vt. hoog £7.5.0; 10 vt. wijd, 8 vt. hoog £6.0.0.

NIEUWE HUIS- OF NACHTMAALTENTEN. Gemaakt van beste Goevernements Tent Kanvas. Kleuren: Bruin, Wit, Groen en Grijs, kompleet met alle benodigdheden, 8x10 vt. £10.0.0; 9x12 vt. £11.0.0; 10x12 vt. £11.7.6; 12x15 vt. £15.0.0; 12x18 vt. £17.10.0

GOEVERNEMENTS KANVAS, NIEUWE. Wit 28 duim 2/6; 36 duim 3/6; 72 duim 6/6.

GOEVERNEMENTS BALLONSTOF, 40 duim, Zilver, Groen en Grijs, 4/9 per jaart.

REGENJASSEN van dezelfde stof, £2.5.0, tot maat gemaakt.

GOEVERNEMENTS BRUIN KANVAS. Geschikt voor Kaap Karren en Motorkar Kappen, 28 duim 2/6; 36 duim 4/-; (72 duim Motor) 12/6.

Alle orders zullen onze beste en prompte aandacht ontvangen en zullen goed verpakt naar enig deel der Unie verzonden worden.

Bestellingen kunnen op het K.O.A. sisteem geschieden, maar wij maken een korting van 2½ pCt. als u postorder of cheque met order stuurt.

Verdere inlichtingen en monsters op alle soort Kanvas op aanvraag.

BEZOEK ONS EERSTE.

JANUARI, 31 Dagen.

1	Don.	God zorgt voor U. 1 Petrus 5 : 7.
2	Vr.	Een dag bij den Heer is gelijk duizend jaren. 2 Petrus 3 : 8.
3	Zat.	Hebt de wereld niet lief, noch wat in de wereld is. 1 Johannes 2 : 15.
4	Zon.	Verwondert U niet, zoo U de wereld haat. 1 Johannes 3 : 13.
5	M.	Laat ons elkander liefhebben. 1 Johannes 4 : 7.
6	Din.	Gods geboden zijn niet zwaar. 1 Johannes 5 : 3.
7	W.	Die goet doet, is uit God. 3 Johannes : 11.
8	Don.	Denkt niet in uw hart de een des anderen kwaad. Zacharias 7 : 10.
9	Vr.	Heeft niet één God ons geschapen? Maleachi 2 : 10.
10	Zat.	De Heere wordt niet veranderd. Maleachi 3 : 6.
11	Zon.	Brengt niet meer vergeefsch offer. Jesaja 1 : 13.
12	M.	Laat ons wandelen in het licht des Heeren. Jesaja 2 : 5.
13	Din.	Zegt den rechtvaardig, dat het hem wel zal gaan. Jesaja 3 : 10.
14	W.	Wee dengenen, die huis aan huis trekken. Jesaja 4 : 22.
15	Don.	Ik ben een man van onreine lippen. Jesaja 6 : 5.
16	Vr.	Zal een bijl zich beroemen tegen dien, die daarmede hakt. Jesaja 10 : 15.
17	Zat.	De aarde zal vol zijn van de kennis des Heeren. Jes. 11 : 9.
18	Zon.	Ik dank U Heere, dat gij toornig op mij geweest zijt. Jesaja 12 : 1.
19	M.	Ik zal over de wereld de boosheid bezoeken. Jesaja 13 : 11.
20	Din.	Des Heeren hand is uitgestrekt, wie zal ze keren? Jesaja 14 : 27.
21	W.	Wachter, wat is er van den nacht? Jesaja 21 : 11.
22	D.	Deze is de Heer, wij hebben Hem verwacht. Jesaja 25 : 9.
23	Vr.	Wanneer Uwe gerichten op aarde zijn, leeren de inwoners der wereld gerechtigheid. Jesaja 26 :9.
24	Zat.	Wie gelooft, zal niet haasten. Jesaja 28 : 18.
25	Zon.	Wee degenen die zeggen: wie ziet ons, wie kent ons? Jesaja 29 : 15.
26	M.	Welgelukzalig zijn die allen, die God verwachten. Jes. 30 : 18.
27	Din.	Heer, wees ons genadig, wij hebben op U gewacht. Jes. 33 :2.
28	W.	Versterkt de slappe handen. Jesaja 35 : 3.
29	Don.	Ik heb Uw gebed gehoord, Uwe tranen zijn gezien. Jes. 38 :5.
30	Vr.	Het woord onzes Heeren bestaat in eeuwigheid. Jes. 40 : 8.
31	Zat.	Ik de Heer Uw God zeg tot U: Vrees niet, Ik help U. Jesaja 41 : 13.

VERKOOP U

WOL DEUR

WHITE & HATTINGH, BPT.,

30—34 CATOSTRAAT, DURBAN.

Ons garandeer om vir U die HOOGSTE MARK-PRIJSE te krij.

Waardering deur deskundiges.

Ons spesialiseer in skeersels van Boere.

Betroubare Markrapporte.

KONTANTE BETALING.

Moderne en goed verligte uitstalpakhuise.

Wolsakke teen kosprijs.

Posbus 313. Telegram-adres: "SCOUR".

FEBRUARI, 28 Dagen.

1	Zon.	Ik schaam mij het Evangelie van Christus niet. Romeinen 1 : 16.
2	M.	Wij weten dat het oordeel Gods naar waarheid is. Rom. 2 :2.
3	Din.	Er is geen aanneming des persoons bij God. Rom. 2 : 11.
4	W.	Door de wet is de kennis der zonde. Romeinen 3 : 20.
5	Don.	De wet werkt toorn. Romeinen 4 : 15.
6	Vr.	Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit geloof hebben vrede bij God. Romeinen 5 : 1.
7	Zat.	De zonde zal over U niet heerschen. Romeinen 6 : 14.
8	Zon.	De genadegift Gods is het eeuwige leven door Jezus Christus. Romeinen 6 : 23.
9	M.	Hetgeen ik wil, dat doe ik niet. Romeinen 7 : 15.
10	Din.	Die naar den geest zijn. bedenken dat des Geestes is. Romeinen 8 : 5.
11	W.	Het bedenken des vleesches is de dood. Romeinen 8 : 6.
12	Don.	Wij weten, dat dengenen, die God liefhebben alle dingen medewerken ten goede. Rom. 8 : 28.
13	Vr.	Het einde der Wet is Christus. Romeinen 10 : 4.
14	Zat.	Het geloof is uit het gehoor. Romeinen 10 : 17.
15	Zon.	Zijt niet hooggevoelende maar vreest. Romeinen 11 : 20.
16	M.	Wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds. Romeinen 2 : 2.
17	Din.	Zijt niet traag in het benaarstigen. Rom. 12 : 11.
18	W.	Tracht naar herbergzaamheid. Romeinen 12 : 13.
19	Don.	Wordt van het kwade niet overwonnen. Romeinen 12 : 26.
20	Vr.	Zijt niemand iets schuldig, dan elkander lief te hebben. Romeinen 13 : 8.
21	Zat.	Doet aan den Heere Jezus Christus. Romeinen 13 : 14.
22	Zon.	**1e Lijdensweek.** Christus is voor ons gestorven, als wij nog zondaars waren. Romeinen 5 : 8.
23	M.	De hooge oogen der menschen zullen vernederd worden. Jesaja 2 : 11.
24	Din.	De liefde is de vervulling der wet. Romeinen 13 : 10.
25	W.	Al wat uit het geloof niet is, dat is zonde. Rom. 14 : 23.
26	Don.	Verzorgt het vleesch niet tot begeerlijkheid. Rom. 13 : 14.
27	Vr.	Zijt niet wijs bij U zelven. Romeinen 12 : 16.
28	Zat.	Wie zal ons scheiden van de liefde Gods in Christus. Romeinen 8 : 35.

ER ZIJN TWEE ZAKEN WAAR U BESLIST MEER VAN BEHOORT TE WETEN!

Dat zijn:

(1) **DE "DOMO" ROOM AFSCHEIDERS** welke de eenvoudigste, de meest doelmatige en de goedkoopste Roomafscheider zijn op de Markt. Prijs aanmerkelik verlaagd.

(2) **HET "UTILITY" (WATERSAVING) BAD** dat een grote zegen is voor alle Plattelandsbewoners—spesiaal waar water schaars is.

INDIEN UW LOKALE WINKELIER NIET KAN LEVEREN SCHRIJFT DAN DADELIK AAN DE ALLEEN-AGENTEN

WOLFF & ELIAS, BEPT.

Postbus 854, **DURBAN.**

MAART, 31 Dagen.

1	Zon.	**2e Lijdensweek.** Zoo wie onder U zal willen groot zijn, die zij Uw aller dienaar. Mattheus 20 : 27.
2	M.	Hij zal zijn volk zalig maken van hunne zonden. Mat. 1 : 21.
3	Din.	Zij brachten Hem geschenken, goud en wierook en mirrh. Matheus 2 : 11
4	W.	Gij zijt het zout der aarde. Mattheus 5 : 13.
5	Don.	Laat uw woord zijn, ja, ja, neen, neen. Math. 5 : 37.
6	Vr.	Uw Vader weet wat gij van noode hebt. Mattheus 6 : 8.
7	Zat.	Zoekt en gij zult vinden. Mattheus 7 : 7.
8	Zon.	**3e Lijdensweek.** Het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen. Mattheus 3 : 2.
9	M.	Heere, indien gij wilt, gij kunt my reinigen. Mat. 8 : 2.
10	Din.	Uwe zonden zijn U vergeven. Mattheus 9 : 2.
11	W.	De discipel is niet boven den Meester. Mattheus 10 : 24.
12	Don.	Wie met mij niet is, die is tegen mij. Mattheus 12 : 30.
13	Vr.	Wie heeft, dien zal gegeven worden. Mattheus 13 : 12.
14	Zat.	Geeft gij hun te eten. Mattheus 14 : 16.
15	Zon.	**4e Lijdensweek.** De Zoon des menschen is gekomen om zalig te maken dat verloren was. Mattheus 18 : 11.
16	M.	Heere, help mij. Mattheus 15 : 25.
17	Din.	Wie zegt gij, dat ik ben. Mattheus 16 : 15.
18	W.	Hoort Hem. Mattheus 17 : 5.
19	Don.	Wat God samengevoegd heeft, scheide de mensch niet. Mattheus 19 : 6.
20	Vr.	Wat staat gij hier den geheelen dag ledig. Mattheus 20 : 6.
21	Zat.	Geeft Gode, wat Gods is. Mattheus 22 : 21.
22	Zon	**5e Lijdensweek.** Hosanna, den Zone Davids. Matth. 21 : 9.
23	M.	Eén is uw Meester, Christus. Mattheus 23 : 10.
24	Din.	Mijne woorden zullen geenszins voorbij gaan. Mat. 24 : 35.
25	W.	Die niet heeft, van dien zal genomen worden, wat hij heeft. Mattheus 25 : 28.
26	Don.	De armen hebt gij altijd met U. Mattheus 26 : 11.
27	Vr.	Ik ken den mensch niet. Mattheus 26 : 72.
28	Zat.	O, Heere, wees mij genadig. Psalm 41 : 5.
29	Zon.	**6e Lijdensweek.** Niet geljik ik wil, maar gelijk Gij wilt. Mattheus 26 : 39.
30	M.	Hij is des doods schuldig. Mattheus 26: 66.
31	Din.	Gij, Heere, zijt mijn Toevlucht. Psalm 91 : 9.

Transvaalse Uniwersiteitskollege.

DIE STAF.

FAKULTEIT VAN LETTERE.

Grieks: H. Reinink, Litt.D.
Latyn: J. Boxwell, M.A.
Engels: J. P. R. Wallis, M.A.
Nederlands en Afrikaans:
T. H. Le Roux, Litt. D.
M. S. B. Kritzinger, M.A.
Frans en Duits:
W. P. de Villiers, Litt. D.
Geskiedenis:
L. Fouche, Litt. D.
J. A. Hamilton, M.A., B. Litt.

Wysbegeerte:
W. A. Macfadyen, M.A., L.L.D.
T. J. Hugo, Ph.D.
C. H. Rautenbach, M.A.

Opvoedkunde:
N. M. Hoogenhout, M.A., Ph.D.
J. C. Bosman, M.A.

Ekonomie: J. E. Holloway, D.Sc.

Musiek: J. Connell, F.R.C.O.

FAKULTEIT VAN WIS- EN NATUURKUNDE.

Wiskunde: A. E. du Toit, M.A.
J. P. Duminy, M.A.
O. Brune, M.Sc.
Natuurkunde: P. G. Gundry, Ph.D.
V. Voss, M.Sc., Ph.D.
Toegepaste Wiskunde:
E. T. G. Sherwood, M.A.
Skeikunde.
D. F. du T. Malherbe, M.A., Ph.D.
F. J. Tromp, D.Sc.
W. E. Schilz, M.Sc.

Geologie: L. C. de Villiers, Ph.D., M.E.

Aardrykskunde:
F. E. Plummer, B.A., F.R.G.S.
W. Fitzgerald, B.A.
Plantkunde: C. E. Bremekamp.
B. Elbrecht, B.A.
Dierkunde: D. E. Malan, M.A., Ph.D.
D. J. Malan, B.Sc.
Natuurkundige Skeikunde:
F. J. Tromp, D.Sc.

FAKULTEIT VAN GODGELEERDHEID.

N. Testament en Etiek: J. H. Greyvenstein, Th.D.
O. Testament, Kerk en Dogm. Gesch.: S. P. Engelbrecht, Th.D.
Apologetiek: E. Macmillan, M.A., B.D
Hebreeus: Vakant.

FAKULTEIT VAN LANDBOU.

Veeteelt: A. M. Bosman, B.Sc
Landbouplantkunde: J. M. Hector, B.Sc.
Landbouskeikunde: J. C. Ross, MSc., Ph.D.
Landbouwerktuigkunde: A. J. van Tonder, M.Sc., A.C.G.I.
Agronomie: J. B. Osborn, B.Sc.
Insektekunde: J. C. Faure, M.A., B.Sc
Veeartsenykunde: M. W. Henning, M.R.C.V.S.
Suiwelbereiding: H. B. Davel, B.Sc.
Tuinbou: H. C. Powell, B.Sc.

HANDELSFAKULTEIT.

Ekonomie: J. E. Holloway, D.Sc.
Rekenmeesterschap: S. R. Barnes, A.S.A.A
Bedryfsleer: G. Ross, D.L.H.

Handelsreg: W. Pittman, M.A.
Staatsleer: E. Brookes, M.A.D.Litt.

FAKULTEIT VAN VEEARTSENYKUNDE.

Behalwe professore uit die fakulteit van Natuurkunde.
Anatomie: G. v. d. Wall de Kock, Dr. Med. Vet.
M. W. Henning, M.R.C.V.S
Embriologie: P. J. du Toit, Ph.D., Dr. Med. Vet.
Fisiologie: Vakant.
Biogemie: H. H. Green, D.Sc.
Medisyne: C. P. Neser, D.Sc.
Bakteriologie: H. H. Green en E. M. Robinson.
Patologie: Sir Arnold Theiler, Dr. Med. Vet.
Helmentologie: F. Veglia, Dr. Vet Med.
Veeratsenykundige Medisyne: P. R. Viljoen, Dr. Med. Vet.
Verloskunde: J. B. Quinlan, Dr. Med. Vet.

FAKULTEIT VAN REGSGELEERDHEID.

Romeins Hollands Reg: W. Pittman, M.A
Staatsreg: E. Brookes, M.A.
Romeins Reg: P. U. Rissik, B.A., R. Reitz, LL.D.
Krimineel-reg: V. Neser, B.A.
Hollands Romeinsreg: W. Dowling, B.A.
Internationalereg: D. Wessels, B.A., LL.B.

Verdere informasie kan verkry word by
Die Registrateur,
A. A. ROBERTS, B.A., LL.B.

APRIL, 30 Dagen.

1	W.	Leer ons alzoo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen. Psalm 90 : 12.
2	Don.	Welken wilt gij, dat ik U zal loslaten, Barabbas of Jezus. Mattheus 27 : 17.
3	Vr.	Mijn God, mijn God, waarom hebt gij mij verlaten? Mattheus 27 : 46.
4	Zat.	Waarlik, deze mensch was Gods Zoon. Marcus 15 : 39.
5	Zon.	**Psalm Zondag.** Zie Uw Koninkrijk komt. Johannes 12 : 15.
6	M	Waakt en leidt, opdat gij niet in verzoeking komt. Marcus 14 : 38.
7	Din.	Hij is met de misdadigers gerekend. Marcus 15 : 28.
8	W.	Vader, vergeef het hun, zij weten niet wat zij doen. Lucas 23 : 34.
9	Don.	Vrouw, zie uw zoon. Johannes 19 : 26.
10	Vr.	**Goede Vrijdag.** Ik ben dood geweest, en ben levend in alle eeuwigheid. Openb. 1 : 18.
11	Zat.	Zij zullen zien in welken zij gestoken hebben. Joh. 19 : 3.
12	Zon.	**Paaschfeest.** Hij is opgestaan. Marcus 16 : 6.
13	M.	Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Mat. 28:18.
14	Din.	Predikt het Evangelie aan alle creaturen. Marc. 16 : 15.
15	W.	Blijf met ons. Lucas 24 : 29.
16	Don.	Ziet ik zende de belofte mijns Vaders op u. Luc. 24 : 29.
17	Vr.	Zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben en toch zullen geloofd hebben. Johannes 29 : 29.
18	Zat.	Werpt het net aan de rechterzijde. Johannes 21 : 6.
19	Zon.	Volg mij. Johannes 21 : 19.
20	M.	Er is geen ander Evangelie. Galaten 1 : 7.
21	Din.	God neemt den persoon des menschen niet aan. Gal. 2 : 6.
22	W.	Ik leef, doch niet meer ik leef, Christus leeft in mij. Galaten 2 : 20.
23	Don.	Christus heeft ons verlost van den vloek der wet. Gal. 3:13.
24	Vr.	Gij zijt allen een in Christus. Galaten 3 : 28.
25	Zat.	Staat in de vrijheid met welke Christus ons vrijgemaakt heeft. Galaten 5 : 1.
26	Zon.	Een weinig zuurdeeg verzuurt het gehele deeg. Gal. 5 : 9.
27	M.	Gij zult Uwen naasten liefhebben als u zelven. Gal. 5 : 14.
28	Din.	De vrucht des Geestes is liefde. Galaten 5 : 22.
29	W.	Draagt elkanders lasten. Galaten 6 : 2.
30	Don.	Laat ons goeddoen aan allen. Galaten 6 : 10.

RHODESIESE KATOEN PLAATSEN.

MAIS EN MELKERIJ PLAATSEN.
VEEPLAATSEN.

MEIKLES (GWELO) LIMITED, zijn grote Algemene Handelaren en Veeboeren in de Middenlanden van Rhodesië.

Zij zijn op de hoogte van beschikbare plaatsen en "ranches" in de middenlanden distrikten en goed bekend met hun mogelikheden.

Advies en informatie wordt gaarne verstrekt aan eventuele nederzetters en beleggers—GRATIS.

MEIKLES (GWELO) LIMITED,
GWELO, Zuid-Rhodesië.

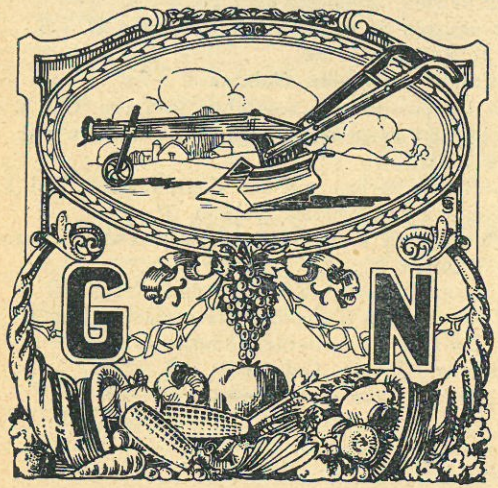

NORTH & ZOON, PBT.,
Durban, Johannesburg, Oost Londen, Harrismith, Maritzburg, Pretoria.

North's voor alle soorten Plaats Toerusting.

Opgericht in 1869.
Meer populair dan ooit in 1924.
Verkrijg **UW** Toerusting van North's in 1925.
U zal van dan af tevreden zijn.

MEI, 31 Dagen.

1	Vr.	Welgelukzalig is de man, die niet wandelt in den raad der goddeloozen. Pslam 1 : 1.
2	Zat.	Dient den Heer met vreeze. Psalm 2 : 11.
3	Zon.	Uw zegen is over het Volk. Psalm 3 : 9.
4	M.	Gij, o Heere! alleen zult mij doen zeker wonen. Ps. 4 : 9.
5	Din.	Heere, leidt mij in Uwe gerechtigheid. Psalm 5 : 9.
6	W.	De Heer zal mijn gebed aannemen. Psalm 6 : 10.
7	Don.	God is een rechtvaardig Rechter. Psalm 7 : 12.
8	Vr.	Wat is de mensch dat gij zijner gedenkt. Psalm 8 : 5.
9	Zat.	De Heer is een hoog vertrek voor den nooddruftige. Psalm 9 : 10.
10	Zon.	Sta op Heere, vergeet de ellendigen niet. Psalm 10 : 12.
11	M.	De Heer heeft gerechtigheden lief. Psalm 11 : 7.
12	Din.	De Heer snijde af alle vleiende lippen. Psalm 12 : 4.
13	W.	Ik zal den Heere zingen, omdat Hij mij heeft welgedaan. Psalm 13 : 6.
14	Don.	Er is niemand die goed doet, ook niet één. Psalm 14 : 3.
15	Vr.	Heere, wie zal verkeeren in Uwe tent? Psalm 15 : 1.
16	Zat.	Ik stel den Heere geduriglik voor mij. Psalm 16 : 8.
17	Zon.	O God, neig Uw oor tot mij. Psalm 17 : 6.
18	M.	Bij den reine houdt Gij U rein. Psalm 18 : 27.
19	Din.	Houdt Uwen knecht terug van trotschheden. Ps. 19 : 14.
20	W.	De Heer verhoore U in den dag der benauwdheid. Ps. 20 : 2.
21	Don.	**Hemelvaart.** God vaart op met gejuich. Psalm 47 : 6.
22	Vr.	Op U hebben onze vaders vertrouwd. Psalm 22 : 5.
23	Zat.	Gij zijt met mij. Psalm 23 : 4.
24	Zon.	De aarde is des Heeren, mitsgaders hare volheid. Ps. 22 : 5.
25	M.	Gedenk niet de zonden mijner jonkheid. Psalm 25 : 7.
26	Din.	Uwe goedertierenheid is voor mijne oogen. Psalm 26 : 3.
27	W.	De Heer verbergt mij in het verborgene Zijner tent. Psalm 27 : 5.
28	Don.	De Heer heeft de stem mijner smeekingen gehoord. Ps. 28:6.
29	Vr.	De Heer zal Zijn volk zegenen met vrede. Ps. 28 : 11.
30	Zat.	Des avonds vernacht het geween, des morgens is er gejuich. Psalm 30 : 6.
31	Zon.	**Pinksterfeest.** Zij werden allen vervuld met den Heiligen Geest. Handelingen 2 : 4.

DIE UNIWERSITEIT VAN KAAPSTAD

(waarby ingelyf is die Suid-Afrikaanse Kollege).

Besoeker: S.K.H. DIE GOEWERNEUR-GENERAAL.
Kanselier: S.K.H. DIE PRINS VAN WALLIS.
Vise-Kanselier en Prinsipaal: Sir J. CARRUTHERS BEATTIE, D.Sc., F.R.S.E.
Registrateur: W. G. R. MURRAY, M.A.

Die Uniwersiteit maak voorsiening vir kursusse vir die volgende grade:

FAKULTEIT VAN KUNSTE.
B.A.; M.A.; Ph.D.; Litt. D.

FAKULTEIT VAN WETENSKAP.
B.Sc.; M.Sc.; Ph.D.; D.Sc.

FAKULTEIT VAN INGENIEURSKUNDE.
B.Sc. in Ingenieurskunde (Siviele, Meganiese, Elektriese, Gemiese); B.Sc. in Toegepaste Gemie; M.Sc. in Ingenieurskunde; Ph.D., D.Sc. in Ingenieurskunde.

FAKULTEIT VAN REGTE.
L.L.B.; L.L.M.; L.L.D.

FAKULTEIT VAN MEDISYNE.
M.B. Ch.B.; M.D., Ch.M.

FAKULTEIT VAN OPVOEDKUNDE.
B.Ed.

FAKULTEIT VAN HANDEL.
B.Com.; M.Com.

FAKULTEIT VAN MUSIEK (waarby ingelyf is die "South African College of Music").
B.M.; M.M.; D.M.

Diplomas kan behaal word in Publieke Gesondheid en in Handel, en sertifikate vir Hoër Sekundêre, Laer Sekundêre en Hoër Primêre onderwysers.

Studente kan ook opleiding ontvang vir die Landmeters-, Wetssertifikaat- en Wetseksamens vir die Siviele Diens.

Vir losies vir here-studente word voorsiening gemaak in Kollegehuis en Uniwersiteitshuis en vir damestudente in Hope Mill-Huis.

Meer as vyftig toelatingsbeurse is beskikbaar, asook 'n aantal onderhoudstoelaë vir hulpbehoewende studente.

Volle besonderhede betreffende terme, ens., kan verkry word van die Registrateur, P.K. Bus 594, Kaapstad.

JUNI, 30 Dagen.

1	M.	U komt de belofte toe en Uwen kinderen. Hand. 2 : 39.
2	Din.	Hetgeen ik heb, geef ik U. Handelingen 3 : 6.
3	W.	Betert u dan en bekeert u, opdat uwe zonden mogen worden uitgewischt. Hand. 3 : 19.
4	Don.	De zaligheid is in geenen anderen. Handel. 4 : 12.
5	Vr.	Gij hebt den menschen niet gelogen, maar Gode. Hand. 5:4.
6	Zat.	Men moet Gode meer gehoorzaam zijn, dan de menschen. Hand. 5 : 29.
7	Zon.	Indien dit werk uit God is, gij kunt het niet breken. Handelingen 5 : 39.
8	M.	God was met Hem. Handelingen 7 : 9.
9	Din.	De allerhoogste woont niet in tempels met handen gemaakt. Handelingen 7 : 48.
10	W.	Verstaat gij ook, wat gij leest? Hand. 8 : 30.
11	Don.	Het is U hard de verzenen tegen de prikkels te slaan. Handelingen 9 : 5.
12	Vr.	Zie hij bidt. Handelingen 9 : 11.
13	Zat.	Tabitha, sta op. Handelingen 9 : 40.
14	Zon.	Hetgeen God gereinigd heeft, zult gij niet onrein maken. Handelingen 10 : 15.
15	M.	Ik verneem in der waarheid, dat bij God geen aanneming des persoons is. Handelingen 10 : 34.
16	Din.	God heeft ook de Heidenen de bekering gegeven ten leven. Handelingen 11 : 18.
17	W.	Wij zijn ook menschen van gelijke beweging als gij. Handelingen 11 : 18.
18	Don.	Kom over in Macedonië, en help ons. Handel. 16 : 9.
19	Vr.	Wat moet ik doen, opdat ik zalig worde. Hand. 16 : 30.
20	Zat.	Hij is niet verre van een iegelijk van ons. Hand. 17 : 27.
21	Zon.	Zijt niet bevreesd, spreek en zwijkt niet. Hand. 18 : 9.
22	M.	Ik ben rein van het bloed van u allen. Handel. 20 : 26.
23	Din.	De wil des Heeren geschiedde. Handelingen 21 : 14.
24	W.	Heer, wat zal ik doen? Handelingen 22 : 10.
25	Don.	Gij beweegt mij bijna een Christen te worden. Hand. 26:28.
26	Vr.	Ik ben de eerste en de laatste. Openbaring 1 : 17.
27	Zat.	Zijt getrouw tot den dood, en ik zal u geven, de kroon des levens. Openb. 2 : 10.
28	Zon.	Zoo wien, ik liefheb, dien kastijd ik. Openbaring 3 : 19.
29	M.	Heere, Gij hebt alle dingen geschapen. Openb. 4 : 11.
30	Din.	Ik beveel U Gode en het Woord zijner genade. Hand. 20:32.

HET ALGEMENE HANDELS AGENTSCHAP, BPKT.

171 VAN DER WALTSTRAAT,

PRETORIA.

H. R. ABERCROMBIE, V.R.,
Besturend Direkteur.

MARKT en KOMMISSIE AGENTEN.

Groot- en Kleinhandel Zaadhandelaren.

KATALOGUS VAN 50 PAGINA'S GRATIS OP AANVRAAG.

STUUR OM 'N EKSEMPLAAR.

De boerenvrienden en vooraanstaande Zaadhandelaren van Zuid-Afrika.

JULI, 31 Dagen.

1	W.	Ik ben de Alfa en de Omega, het begin en het einde. Openbaring 1 : 7.
2	Don.	Gij hebt ons Gode gekocht met Uw blad. Openb. 5 : 9.
3	Vr.	De zaligheid zij onzen God, en het Lam. Openb. 7 : 9.
4	Zat.	God zal alle tranen van hunne oogen afwissen. Op. 7 : 17.
5	Zon.	Er zal geen tijd meer zijn. Openbaring 10 : 6.
6	M.	Zalig zijn de dooden, die in den Heer sterven. Op. 14 : 13.
7	Din.	Uwe oordeelen zijn waarachtig en rechtvaardig. Op 16 : 7.
8	W.	Vergadert U tot het Avondmaal des Grooten Gods. Op. 19 :17.
9	Don.	De boeken werden geopend. Openbaring 20 : 12.
10	Vr.	Die overwint zal alles beërven. Openbaring 21 : 7.
11	Zat.	Die dorst heeft kome. Openbaring 22 : 17.
12	Zon.	Jezus Christus is eene verzoening voor onze zonden. 1 Johannes 2 : 2.
13	M.	Die zijn broeder liefheeft, blijft in het licht. 1 Joh. 2 : 10.
14	Din.	Heb de wereld niet lief, noch wat in de wereld is. 1 Johannes 2 : 15.
15	W.	En nu kinderkens, blijft in Hem. 1 Johannes 2 : 28.
16	Don.	Wij zullen Hem zien, gelijk Hij is. 1 Johannes 3 : 2.
17	Vr.	Die de zonde doet, is uit den duivel. 1 Johannes 3 : 8.
18	Zat.	Laat ons elkander liefhebben met de daad en de waarheid. 1 Johannes 3 : 18.
19	Zon.	De liefde is uit God. 1 Johannes 4 : 7.
20	M.	Wij hebben God lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft. 1 Johannes 4 : 19.
21	Din.	Wat uit God geboren is, overwint de wereld. 1 Joh. 5 : 4.
22	W.	Bewaar u zelven van de afgoden. 1 Johannes 5 : 21.
23	Don.	Benaarstig U om uwe roeping en verkiezing vast te maken. 2 Petrus 1 : 10.
24	Vr.	Alle vleesch is als gras. 1 Petrus 1 : 24.
25	Zat.	Zoo legt af alle kwaadheid en alle bedrog. 1 Petrus 2 : 1.
26	Zon.	Houdt uwen wandel eerlijk onder de Heidenen. 1 Petr. 2 :12.
27	M.	VreestGod. 1 Petrus 2 : 17.
28	Din.	Vergeldt niet kwaad voor kwaad. 1 Petrus 3 : 9.
29	W.	Zijt nuchteren en waakt in de gebeden. 1 Petrus 4 : 7.
30	Don.	De liefde zal menigte van zonden bedekken. 1 Petr. 4 : 8.
31	Vr.	Zijt met ootmoedigheid bekleed. 1 Petrus 5 : 5.

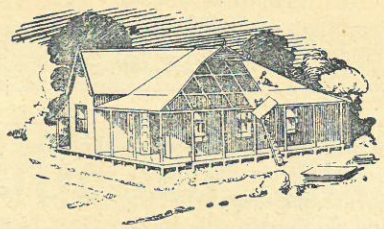

ZET HET ZELF OP.

Komplete houten geraamte gebouwen, met ijzer, asbest, malthoid of weatherboarding, voor alle doeleinden, gereed voor onmiddellik gebruik en overal gemakkelik op te richten. Alle verbindingen zijn duidelik genummerd; komplete plannen en biezonderheden bij ieder gebouw, en alle materiaal aanwezig tot op de laatste spijker of schroef.

5 Kamers Cottages, kompleet, v.o.s. Maritzburg, vanaf **£165** en meer. 3 Kamers **£85.**

Schrijf om volledige geïllustreerde katalogus of laat ons U 'n plan en spesifikasies sturen naar Uw eigen ideeën.

H. V. MARSH, LTD.,

183, Pietermaritzstraat, MARITZBURG.

Schrijf om geïllustreerde prijslijst van Timmerhout, Bouwmateriaal, Malthoid Dakbedekking, Ferrodor Verf, Beaver Board, enz.

AUGUSTUS, 31 Dagen.

1	Zat.	Wees vruchtbaar en vermenigvuldig U. Genesis 1 : 28.
2	Zon.	In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten. Genesis 3 : 19.
3	M.	Ben ik mijns broeders hoeder? Genesis 4 : 9.
4	Din.	Noach wandelde met God. Genesis 6 : 9.
5	W.	Het gedichtsel van 's menschen hart is boos van zijne jeugd aan. Genesis 8 : 21.
6	Don.	Laat ons een naam voor ons maken. Genesis 11 : 4.
7	Vr.	Ik zal u zegenen: wees een zegen. Genesis 12 : 2.
8	Zat.	Ik ben uw schild en uw loon zeer groot. Genesis 15 : 1.
9	Zon.	Wandel voor mijn aangezicht en wees oprecht. Gen. 17 : 1.
10	M.	Zou iets voor den Heer te wonderlik zijn? Genesis 18 : 14.
11	Din.	Zal de rechter der gansche aarde geen recht doen? Genesis 18 : 25.
12	W.	Behoudt U om uws levens wil. Genesis 19 : 17.
13	Don.	God zal zich zelven een lam ten brandoffer voorzien. Genesis 22 : 8.
14	Vr.	Ik ben een vreemdeling en bijwoner bij U. Genesis 23 : 4.
15	Zat.	Ik ben met U. Genesis 26 : 24.
16	Zon.	Ik weet den dag mijns doods niet. Genesis 27 : 2.
17	M.	Zegen ook mij, mijn Vader. Genesis 27 : 34.
18	Din.	Ik zal u behoeden, overal, waarheen gij trekken zult. Genesis 28 : 15.
19	W.	Ik ben geringer dan al de weldadigheid aan mij bewezen. Genesis 32 : 6.
20	Don.	Ik zal U niet laten gaan, tenzij gij mij zegent. Gen. 32 : 26.
21	Vr.	Hoe zou ik dan zo groot een kwaad doen en zondigen tegen God. Genesis 39 : 9.
22	Zat.	Ik vrees God. Genesis 42 : 18.
23	Zon.	Waarom hebt gij kwaad voor goed vergolden? Gen. 44 : 4.
24	M.	Ik zal met uwen mond zijn. Exodus 4 : 12.
25	Din.	Laat mijn volk trekken, dat zij mij dienen. Exod. 8 : 1.
26	W.	Bidt vuriglik voor mij. Exodus 8 : 28.
27	Don.	Hoe lang weigert gij u voor mijn aangezicht te verootmoedigen. Exodus 10 : 3.
28	Vr.	De Heer zal voor U strijden en gij zult stil zijn. Ex. 14 : 14.
29	Zat.	De Heer zal in eeuwigheid regeeren. Exodus 15 : 18.
30	Zon.	Gij zult geene weduwe, noch wees beleedigen. Exod. 22 : 22.
31	M.	Zou mijn aangezicht moeten medegaan om U gerust te stellen? Exodus 33 : 14.

KERKBANKEN en MEUBELEN,

OPVOUWBARE STOELEN.
STALEN EN ASBESTOS PLAFONDS.
STAAL en ASBESTOS DAKBEDEKKING.
"VELVUTO" RUBBER VLOERBEDEKKING.
BOUW-MATERIALEN.
Katalogi, tekeningen en prijsopgaven op aanvraag.

CHEVERS BEPERKT,

8 Spencer Road, Zoutrivier,

Telefoon Wstk 126. Postbus 529.

KAAPSTAD.

Telegrammen: "METALGOODS SALTRIVER."

CARDOZO HOTEL.

LOURENÇO MARQUES.

Postbus **35.** Telefoon **134.**

Telegram-adres: "BOSCHIAN."

Beste Tafel in Zuid-Afrika.

HET HOTEL IS MOOI GELEGEN, MET PRACHTIG UITZICHT OVER BAAI EN STAD.

MOSQUITO VRIJ. HETE EN KOUDE BADEN.

SPESIALE TERMEN VOOR FAMILIES EN PARTIJEN.

"DE BESTE PLEK"

HET GRAND HOTEL.

BLOEMFONTEIN.

Onder Nieuw Bestuur sinds April 1924.

GEHEEL VERNIEUWD. ALLE GEMAK VERZEKERD.

Bijna 100 Slaapkamers. Bestuurd volgens de meest moderne eisen.
Uitstekende Tafel. Eerste klas Kok. Redelike termen.

Druk bezocht door de Boeren-gemeenschap.

Spesiale termen voor Maandelikse Gasten en Tafelgasten.

GORDON & PHILLIPS.

SEPTEMBER, 30 Dagen.

1	Din.	Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof. Ephese 2 : 8.
2	W.	God rekende het hem tot gerechtigheid. Genesis 15 : 6.
3	Don.	Hij is onze vrede. Ephese 2 : 14.
4	Vr.	Dat Christus door het geloof in uwe harten wone. Ephese 3 : 17.
5	Zat.	Wandelt waardiglik de roeping, met welke gij geroepen zijt. Ephese 5 : 1.
6	Zon.	Legt af de leugen, en spreekt de waarheid. Ephese 4 : 25.
7	M.	Wandelt in de liefde. Ephese 5 : 2.
8	Din.	Geen gierigaard heeft erfenis in het Koninkrijk Gods. Ephese 5 : 5.
9	W.	Doet aan de geheele wapenrusting Gods. Ephese 6 : 11.
10	Don.	Het leven is mij Christus, het sterven gewin. Phil. 1 : 21.
11	Vr.	Doet geen ding door twisting of ijdele eer. Philipp. 2 : 3.
12	Zat.	Verblijdt U in den Heer. Philippensen 3 : 1.
13	Zon.	Uwe bescheidenheid zij allen menschen bekend. Phil. 4 : 5.
14	M.	Ik heb geleerd vergenoegd te zijn. Philipp. 4 : 11.
15	Din.	Gij zijt in Hem volmaakt. Kolossensen 2 : 10.
16	W.	Bedenkt de dingen, die boven zijn. Kolossensen 3 : 2.
17	Don.	De vrede Gods wone in U. Kolossensen 3 : 16.
18	Vr.	Die onrecht doet, die zal het onrecht dragen. Koloss. 3 : 25.
19	Zat.	Uw woord zij altijd in aangenaamheid. Kolossensen 4 : 6.
20	Zon.	Wij zijn vriendelik geweest in het midden van U. 1 Thessalonisensen 2 : 7.
21	M	De Heer vermeerdere U. 1 Thessalonisensen 3 : 12.
22	Din.	Dit is de wil van God, uwe heiligmaking. 1 Thess. 4 : 3.
23	W.	Laat ons waken en nuchteren zijn. 1 Thessalon. 5 : 6.
24	Don.	Verblijdt U te allen tijd. 1 Thessalon. 5 : 16.
25	Vr.	De Heere Jezus Christus zelf, vertrooste Uwe harten. 2 Thessalon. 1 : 17.
26	Zat	Vertraagt niet in goed doen. 2 Thessalon. 3 : 13.
27	Zon.	Het einde van het gebod is liefde uit een rein hart. 1 Timotheus 1 : 5.
28	M.	Onze Zaligmaker wil, dat alle menschen zalig worden. 1 Timotheus 2 : 4.
29	Din.	Oefen u zelven tot Godzaligheid. 1 Timotheus 4 : 7.
30	W.	Bewaar u zelven rein. 1 Timotheus 5 : 22.

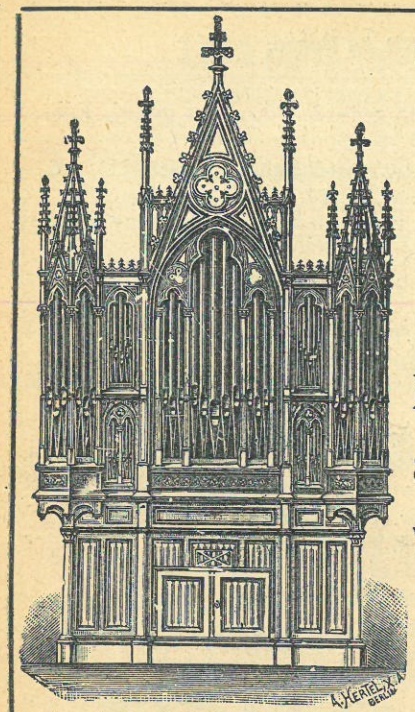

Die vernaamste Huis in die gehele Suid-Afrika vir

PIANOS,

ORRELS,

alle ander

MUSIEK INSTRUMENTE, alle BENODIGHEDE er= voor, asook GEDRUKTE MUSIEK.

Spesiale Afdeling vir die beste

DUITSE WAPENS en AMMUNISIE.

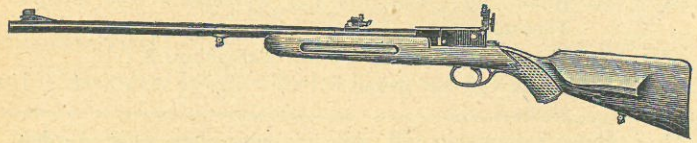

Skryf vir Pryslyste Ahw. 1925.

R. MÜLLER, Bus 133

91-93, WATERKANT ST. Telegramme: "Rellum,"

KAAPSTAD.

OCTOBER, 31 Dagen.

1	Don.	Hij zal zijne kudde weiden gelijk een Herder. Jesaja 40:11.
2	Vr.	Die den Heer verwachten, zullen de kracht vernieuwen. Jesaja 40 : 31.
3	Zat.	Vrees niet, want ik ben met U. Jesaja 41 : 10.
4	Zon.	Ik ben de Heer, dat is mijn Naam. Jesaja 42 : 8.
5	M.	Gij zijt mijne. Jesaja 43 : 1.
6	Din.	Ik ben het, die uwe overtredingen uitdelg. Jesaja 43 : 25.
7	W.	Ik ben de Heer, die alles doe. Jesaja 44 : 24.
8	Don.	Wendt U naar mij toe en wordt behouden. Jesaja 45 : 22.
9	Vr.	Ik zal mijne eere aan geen ander geven. Jesaja 48 : 14.
10	Zat.	Kan ook eene vrouw hare zuigeling vergeten? Jesaja 49:15.
11	Zon.	De Heere helpt mij, daarom word ik niet te schande. Jesja 50 : 7.
12	M.	Ik, ik ben het, die U troost. Jesaja 51 : 12.
13	Din.	Hoe lieflik zijn op de bergen de voeten desgenen, die den vrede doet hooren. Jesaja 52 : 7.
14	W.	Onze smarten heeft Hij gedragen. Jesaja 53 : 4.
15	Don.	Met eeuwige goedertierenheid zal ik mij uwer ontfermen. Jesaja 54 : 8.
16	Vr.	O, alle gij dorstigen komt tot de wateren. Jesaja 55 : 1.
17	Zat.	Ik zal niet eeuwig twisten zegt de Heer. Jesaja 57 : 16.
18	Zon.	De goddeloozen hebben geenen vrede. Jesaja 57 : 21.
19	M.	Gij zult weten, dat ik de Heer ben, uw Heiland. Jes. 60:16.
20	Din.	Om alle treurigen te troosten. Jesaja 61 : 2.
21	W.	Ik zal een eeuwig verbond met u maken. Jesaja 61 : 8.
22	Don	Gij toch zijt onze Vader. Jesaja 63 : 16.
23	Vr.	Ik schep nieuwe hemelen, en een nieuwe aarde. Jes. 65 : 17.
24	Zat.	Als een, dien zijne moeder troost, zoo zal ik U troosten. Jesaja 66 : 13.
25	Zon	Ik weet, mijn Verlosser leeft. Job 19 : 25.
26	M.	Zijn de vertroostingen Gods u te klein? Job 15 : 11.
27	Din.	Wie zal een reine geven, uit een onreine. Job. 14 : 4.
28	W.	Zal het goed zijn als Hij U zal onderzoeken? Job 13 : 9.
29	Don.	Wij zijn van gisteren en weten niet. Job 8 : 9.
30	Vr.	Heeft niet de mensch een strijd op aarde. Job 7 : 1.
31	Zat.	Wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds. Romeinen 12 : 2.

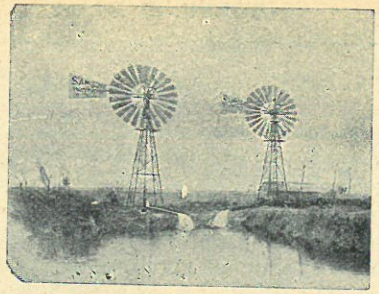

WORD ONTSLAE VAN DIE KWELLING VAN DROOGTE

en die gevolgelike moontlikheid van Oes mislukkings, en sware skades deur verlies van beeste. Installeer nou 'n Pomp Uitrusting, en wees verseker van 'n oorvloedige voorraad water.

Ons het 'n spesialiteit gemaak van die lewer en installeer van Besproeiings Uitrustings, en hou 'n grote staf van ervare Ingenieurs aan. Dit maak nie saak nie of dit n' Windmeule, Suig Gas Enjin, Ongesuiwerde Olie, of Parafien Enjin Pomp uitrusting is, u kan seker wees dat u volle bevrediging sal kry. Lange en uitgebreide ervaring stel ons in staat om juis die mees geskikte uitrusting vir u doel te kan aanbeveel.

"SAMSON" met Dubbel-rat toegeruste Windmeules, met Hyatt Rol Barings, in verskillende groottes.

"HAMWORTHY" Parafien en Ongesuiwerde Olie Enjins; Garrett Stoom Enjins; Suig Gas Enjins.

Malcomess Soort "B" Kope Selinders.

Malcomess Soort "N.T." Bol Klep Selinders.

Besproeiings Selinders; Pomp Staanders; Fors Koppe; Pomp Domkragte; Draaf Fors Pompe; Sentrifugaal Pompe; Waterpers Pompe; Bakkies Water Pompe; Hand Pompe; Pype; Toebehornigs, ens.

Skrywe aan ons! Ons prys is die aankoop werd.

MALCOMESS

BEPERK.

171 MAINSTRAAT, JOHANNESBURG.

Ook te Oos Londen, Durban, Port Elizabeth.

NOVEMBER, 30 Dagen.

1	Zon.	De vreeze des Heeren is het beginsel der wetenschap. Spreuken 1 : 7.
2	M.	Vertrouw op den Heer met Uw gansche hart. Spr. 3 : 5.
3	Din.	Behoed uw hart bovenal wat te bewaren is. Spreuken 4 : 23.
4	W.	Een iegelijks wegen zijn voor de oogen des Heeren. Sp. 5:21.
5	Don.	Ga tot de mieren, gij luiaard, zie hare wegen en wordt wijs. Spreuken 6 : 6
6	Vr.	Wijsheid is beter dan robijnen. Spreuken 8 : 11.
7	Zat.	De Heere maakt de weerlichten. Zacharia 10 : 1.
8	Zon.	Die mij vindt, vindt het leven. Spreuken 8 : 35.
9	M.	Een zotte vrouw is woelachtig. Spreuken 9 : 13.
10	Din.	Die in oprechtheid wandelt, wandelt zeker. Spr. 10 : 9.
11	W.	De zegen des Heeren, die maakt rijk. Spreuken 10 : 22.
12	Don.	Wie koren in houdt, dien vloekt het volk. Spreuken 11 : 26.
13	Vr.	Valsche lippen zijn den Heere een gruwel. Spreuken 12 : 22.
14	Zat.	Die met wijzen omgaat zal wijs worden. Spreuken 13 : 20.
15	Zon.	Elk hart kent zijn eigene droefheid. Spreuken 14 : 10.
16	M.	De oogen des Heeren zijn in alle plaatsen. Spreuken 16 : 3.
17	Din.	De grijsheid is eene sierlike kroon. Spreuken 16 : 31.
18	W.	De Heere proeft de harten. Spreuken 17 : 3.
19	Don.	Tweeërlei weegsteen is den Heere een gruwel. Spr. 20 : 10.
20	Vr.	Vermoei u niet om rijk te worden. Spreuken 23 : 4.
21	Z.	Zet de oude palen niet terug. Spreuken 23 : 10.
22	Zon.	Verblijdt u niet als uw vijand valt. Spreuken 24 : 17.
23	M.	Spaar uw voet van het huis uws naasten, opdat hij u niet hate. Spreuken 25 : 17.
24	Din.	Als er geen hout is gaat het vuur uit. Spreuken 26 : 20.
25	W.	IJzer scherpt men met ijzer. Spreuken 27 : 17.
26	Don.	Als er geen profetie is, wordt het volk ontbloot. Spr. 28 : 18.
27	Vr.	Armoede of rijkdom geef mij niet. Spreuken 30 : 8.
28	Zat.	Die den arme geeft, zal geen gebrek hebben. Spr. 28 : 27.
29	Zon.	Welgelukzalig is de mensch, die gedurig vreest. Spr. 28 : 14.
30	M.	**1e Advents Zondag.** Ik zal mijn knecht de Spruite doen komen. Zacharia 3 : 8.

EUREKA

SIGARETTEN

Zijn een zuiver

Zuid-Afrikaans produkt.

Worden te Pretoria gemaakt.

Vraag erom, en steun uw eigen industrie.

Worden ook geleverd in Kurk- en Goudmondstuk zonder prijsverhoging.

L. TE GROEN. PRETORIA.

Foon 843. Postbus 475.

DECEMBER, 31 Dagen.

1	Din.	Zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt. Johannes 1 : 29.
2	W.	Jezus was ook genood. Johannes 2 : 2.
3	Don.	Gijl. moet wederom geboren worden. Johannes 3 : 7.
4	Vr.	Hij moet wassen, ik minder worden. Johannes 3 : 30.
5	Zat.	Heer geef mij dat water. Johannes 4 : 15.
6	Zon.	**2e Advents Zondag.** Zie Uw Koning zal U komen. Zacharia 9 : 9.
7	M.	Mijne spijze is, dat ik doe den wil dergenen, die mij gezonden heeft. Johannes 4 : 34.
8	Din.	Wilt gij gezond worden? Johannes 5 : 6.
9	W.	Onderzoekt de Schriften. Johannes 5 : 39.
10	Don.	Ik ben het, zijt niet bevreesd. Johannes 6 : 20.
11	Vr.	Ik ben het brood des levens. Johannes 6 : 38.
12	Zat.	Wilt gijl. ook niet weggaan? Johannes 6 : 67.
13	Zon.	**3e Advents Zondag.** Ik zal een Herder verwekken in dit land. Zacharias 11 : 16.
14	M.	Zoo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke. Joh. 7 : 37.
15	Din.	Die van u zonder zonde is, werpe den eersten steen op haar. Johannes 8 : 7.
16	W.	Ik ben de deur der schapen. Johannes 10 : 7.
17	Don.	Mijne schapen volgen mij. Johannes 10 : 27.
18	Vr.	Ik ben de opstanding en het leven. Johannes 11 : 25.
19	Zat.	De Meester is daar en Hij roept U. Johannes 11 : 28.
20	Zon.	**4e Advents Zondag.** De Heere zal tot Koning over de gansche aarde zijn. Zacharia 14 : 9.
21	M.	De armen hebt gij altijd met u. Johannes 12 : 8.
22	Din.	Zoo iemand mij dient, de Vader zal hem eeren. Joh. 12 : 26.
23	W.	Wie mij ontvangt, die ontvangt Hem, die mij gezonden heeft. Johannes 13 : 20.
24	Don.	In het huis mijns Vaders zijn vele woningen. Joh. 14 : 1.
25	Vr.	**Kerstfeest.** Het Woord is vleesch geworden. Joh. 1 : 14.
26	Zat.	Een kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven. Jesaja 9 : 5.
27	Zon.	Indien gij mij liefhebt, bewaart mijne geboden. Joh. 14 : 15.
28	M.	Blijft in mij en ik in U. Johannes 15 : 1.
29	Din.	Ik heb de wereld overwonnen. Johannes 16 : 33.
30	W.	Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld. Joh. 18 : 36.
31	Don.	Zie, ik maak alle dingen nieuw. Openbaring 21 : 5.

Hupp Garage

AGENTEN VOOR DE

HUPMOBILE, FIAT, HUDSON en ESSEX MOTORKARREN.

HARLEY-DAVIDSON MOTOR RIJWIELEN.

ALLE SOORTEN HEREN-, DAMES- EN KINDERRIJWIELEN VOORHANDEN.

Wij spesialiseren in het repareren van enig soort Motor Voertuig.

GROTE SORTERING VAN ONDERDELEN ALTOOS IN VOORRAAD.
SCHILDEREN, BEKLEDEN EN VULCANISERING.

Foon **765.** Bus **694.**

Hupp Garage

GERARD H. BRAAK,

236, Pretoriusstraat.

JANUARIE, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 2, Eerste Kwartier, 1,26 v.m. 10, Volle Maan, 4,47 v.m. 18, Laatste Kwartier, 1,33 v.m. 24, Nieuwe Maan, 4,45 n.m. 31, Eerste Kwartier, 6,43 n.m.	Zons opg. Spoorweg-tijd. u m.	Zons ond. Spoorweg-tijd. u.m.
D	1	Verschijning van de Almanak der Ned. Herv. Kerk, 1907	5 19	7 3
V	2		5 19	7 3
Z	3		5 20	7 3
Z	4		5 21	7 3
M	5		5 22	7 3
D	6	Eerste dienst in de eerste kerk te Kaapstad, 1704. Inzwering van President M. W. Pretorius, 1857. De Vierkleur voor het eerst te Potchefstroom gehesen, 1857.	5 22	7 3
W	7	Ds. L. E. Brandt bevestigd te Niezijl, Nederland, 1901.	5 23	7 3
D	8		5 24	7 4
V	9	Ds. P. van Drimmelen te Pietersburg bevestigd, 1915.	5 25	7 4
Z	10	Ds. A. J. Barger geordend, te Boven Smilde, 1914.	5 25	7 4
Z	11	Afscheiding van de Gereformeerde Kerk in Z.A., 1859.	5 26	7 4
M	12	Ds. J. J. Kuhn te Zwartruggens bevestigd, 1916.	5 27	7 4
D	13		5 28	7 4
W	14	De Hervormde Kerk te Wolmaransstad ingewijd, 1911.	5 29	7 4
D	15		5 29	7 4
V	16		5 30	7 4
Z	17		5 30	7 4
Z	18	Eerste Gekombineerde Kerkvergadering aan de Kaap gehouden, 1746.	5 31	7 4
M	19		5 32	7 3
D	20		5 33	7 3
W	21	De Herv. Gemeente van Rustenburg gesticht, 1850. Dr. H. C. M. Fourie, bevestigd te Bronkhorstspruit, 1911.	5 34	7 3
D	22		5 35	7 3
V	23		5 36	7 2
Z	24	Ds. J. J. Prinsloo te Krugersdorp bevestigd, 1920.	5 37	7 2
Z	25		5 37	7 2
M	26		5 38	7 2
D	27	Ds. A. J. Begemann te Pretoria bevestigd, 1861.	5 39	7 1
W	28		5 40	7 1
D	29		5 40	7 1
V	30		5 41	7 0
Z	31		5 42	7 0

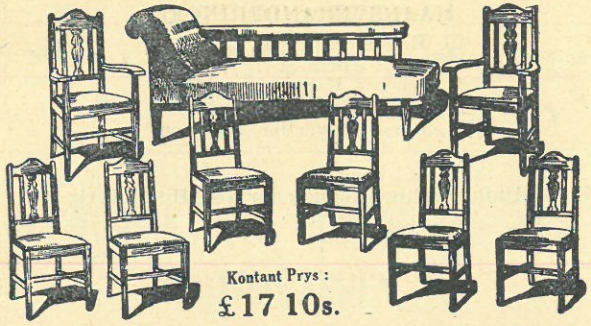

20/- Maandeliks

Koopt dit Solied Eiken
EETKAMER-AMEUBLEMENT.

Dit is slechts één van de zeer vele even wondervolle aanbiedingen die in onze nieuwste geïllustreerde katalogus voorkomen, welke op aanvraag gratis toegezonden zal worden.

Het Ameublement bestaat uit 6 gewone stoelen en 2 armstoelen tezamen met heerlik gestoffeerde canapé. Stoelen en canapé zijn gedekt met pegamoid. Dit ameublement zal geheel kompleet gezonden worden, voorzichtiglik verpakt en gegarandeerd in goede konditie bij enig station in de Unie aan te komen tegen eerste betaling van **45/-**, de balans te worden afbetaald in 17 maandelikse paaiementen van **20/-** elk, dus een totale prijs van **£19.5.0.**

Gebruik de meubelen terwijl U ervoor betaald. Schrijf om onze volledige geïllustreerde Katalogus nog heden.

Wij verpakken gratis en gegarandeerd veilig te arriveren aan enig station in de Unie. — Schrijf om katalogus.

JACKSONS, Bept.,

57 LONGSTRAAT, KAAPSTAD.

Gratis Verpakking. Veilige aflevering gegarandeerd.

FEBRUARIE, 29 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 8, Volle Maan, 11,49 n.m. 16, Laatste Kwartier, 11,41 v m. 23, Nieuwe Maan, 4,12 v.m.	Zons opg. Spoorwegtijd.	Zons ond. Spoorwegtijd.
			u m.	u.m.
Z	1	De Hervormde Kerk te Eendracht ingewijd, 1919.	5 43	6 59
M	2		5 44	6 58
D	3		5 44	6 58
W	4		5 45	6 58
D	5		5 45	6 58
V	6	De Hervormde Kerk te Heilbron ingewijd, 1916.	5 46	6 57
Z	7		5 46	6 57
Z	8		5 47	6 56
M	9		5 48	6 55
D	10		5 48	6 54
W	11		5 49	6 53
D	12		5 50	6 53
V	13		5 50	6 52
Z	14		5 51	6 52
Z	15		5 52	6 51
M	16	Ds. L. E. Brandt te Johannesburg bevestigd, 1908.	5 52	6 51
D	17		5 53	6 50
W	18	Dr. Martin Luther gestorven, 1546.	5 54	6 49
D	19		5 54	6 48
V	20	Gemeente Ventersdorp gesticht, 1892.	5 55	6 47
Z	21		5 56	6 46
Z	22	De eerste Hervormde Kerk van Pretoria ingewijd, 1857.	5 57	6 45
M	23	De Vierkleur voor het eerst te Pretoria gehesen, 1857.	5 58	6 44
D	24	De Hervormde Kerk te Potchefstroom ingewijd, 1866.	5 58	6 43
W	25	De Hervormde Kerk te Pretoria ingewijd, 1905.	5 59	6 42
D	26		5 59	6 41
V	27	Amajuba, 1881. De Hervormde Gemeente van Johannesburg gesticht, 1895.	6 0	6 40
Z	28	Ds. P. van Drimmelen overleden in Humpata, 1919.	6 1	6 39

Overweeg de Kwestie

VAN INSTALLATIE VAN EEN

ELEKTRIESE LICHT MOTOR

VOOR UW

KERK, KLUBHUIS OF HUIS.

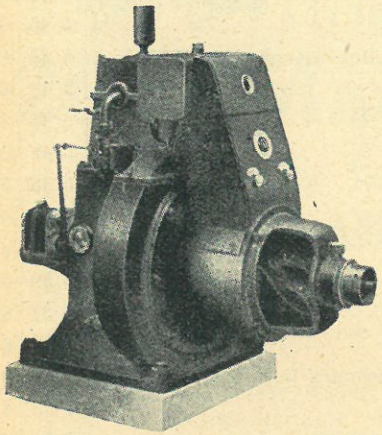

Elektriese Licht Motor.
Veilig, Schoon, Doeltreffend, Eenvoudig, Kompakt, Ekonomies.

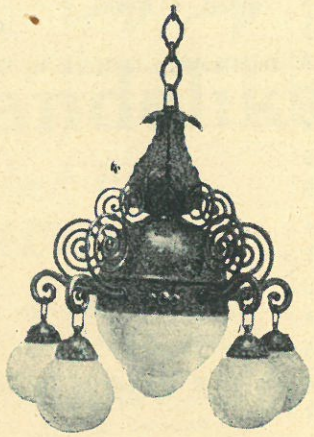

Lichtkroon met waardig aanzien.
Geschikt voor Kerken en Instellingen.

Prijzen en alle biezonderheden van

SIEMENS (S.A.), LTD.

Werktuigkundige en Elektrotechniese Ingenieurs,
hoek Loveday- en Marshallstraten, JOHANNESBURG.
Postbus 4583. Telegrammen "Serapis." Telefoons 1756-57.

AGENTEN:

C. E. Scott, Postbus 1118, Kaapstad.
R. L. Weir & Co., Postbus 148, Port Elizabeth.
R. L. Weir & Co., Postbus 269, Oost Londen.
Wotan Electric Co., Postbus 1849, Durban.
Luderitz, Ltd., Postbus 39, Luderitzbucht.
Howaldt & Vollmer, Windhoek.
Breyner & Wirth, Limitada, Posbus 206, Lourenço Marques.
Companhia Industrial Da Beira, Postbus 104, Beira.

MAART, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 2, Eerste Kwartier, 2,07 n.m. 10, Volle Maan, 4,12 n.m. 17, Laatste Kwartier, 7,22 n.m. 24, Nieuwe Maan, 4,03 n.m.	Zons opg. | ond. Spoorweg-tijd. u.m.	u m.
Z	1		6 1	6 38
M	2		6 2	6 37
D	3	Ds. D. F. Erasmus hulpprediker Kaapstad, 1918.	6 2	6 36
W	4		6 3	6 35
D	5	Hoeksteen van de Herv. Kerk te Ermelo gelegd, 1910.	6 3	6 34
V	6		6 4	6 33
Z	7	Ds. P. van Drimmelen te Zeerust bevestigd, 1907.	6 4	6 32
Z	8		6 5	6 31
M	9		6 5	6 30
D	10		6 6	6 29
W	11		6 6	6 28
D	12		6 7	6 27
V	13		6 7	6 26
Z	14		6 8	6 25
Z	15		6 8	6 24
M	16		6 9	6 23
D	17		6 9	6 22
W	18		6 10	6 21
D	19		6 10	6 20
V	20	Ouderling A. Röcher te Ventersdorp overleden, 1912.	6 11	6 19
Z	21	Ds. A. J. G. Oosthuizen te Germiston bevestigd, 1924.	6 11	6 18
Z	22		6 12	6 17
M	23		6 13	6 15
D	24		6 13	6 14
W	25	Herv. Kerk te Potgietersrust ingewijd, 1922.	6 14	6 14
D	26		6 14	6 13
V	27	Ds. M. J. Goddefroy te Middelburg bevestigd, 1905.	6 14	6 12
Z	28	De Hervormde Kerk te Ventersdorp ingewijd, 1913.	6 15	6 10
Z	29		6 15	6 9
M	30		6 15	6 8
D	31		6 16	6 7

Over geheel Zuid Afrika en over de gehele wereld blijft Sunlight Zeep in populariteit winnen. Zij heeft de onderscheiding van de grootste verkoop in Zuid Afrika en de grootste verkoop in de wereld te hebben

SUNLIGHT ZEEP

PROBEER SUNLIGHT ♣ ZEEP. ♣

APRIL, 30 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 1, Eerste Kwartier, 10,12 v.m 9, Volle Maan, 5.33 v.m. 16, Laatste Kwartier, 1,40 v.m. 23, Nieuwe Maan, 4,28 v.m.	Zons opg. Spoorwegtijd. u.m.	Zons ond. Spoorwegtijd. u.m.
W	1	Dr. J. H. Greyvenstein hoogleraar te Pretoria, 1917. Dr. S. P. Engelbrecht hoogleraar te Pretoria, 1921.	6 16	6 6
D	2		6 17	6 5
V	3	De Nieuwe Psalmberijming in Zuid-Afrika ingevoerd 1775	6 17	6 4
Z	4		6 18	6 3
Z	5		6 19	6 2
M	6	Van Riebeeck geland in Tafelbaai, 1652. Herv. Gemeente van Chrissiesmeer gesticht, 1892.	6 19	6 1
D	7		6 20	6 0
W	8		6 20	5 59
D	9	Ds. L. E. Brandt te Pietersburg bevestigd, 1904.	6 20	5 58
V	10		6 21	5 57
Z	11	Ds. J. J. Prinsloo te Standerton bevestigd, 1919.	6 21	5 56
Z	12	De Herv. Kerk te Bronkhorstspruit ingewijd, 1913.	6 22	5 55
M	13	Oud. M. J. Prinsloo van Witfontein overl., 1892.	6 22	5 54
D	14		6 22	5 53
W	15	Hoeksteen oude Kerk Ventersdorp gelegd, 1893.	6 23	5 52
D	16		6 23	5 51
V	17	Luther voor de Rijksdag te Worms, 1521. Ds. M. J. Goddefroy emeritus, 1917.	6 24	5 50
Z	18	Ds. S. Vermooten te Potchefstroom bevestigd, 1919.	6 24	5 49
Z	19	De eerste Herv. Kerk in Potchefstroom ingewijd, 1851. Ds. T. Dreyer te Standerton bevestigd, 1924.	6 25	5 48
M	20	Hoeksteen van de Hervormde Kerk te Chrissiesmeer gelegd, 1892.	6 25	5 47
D	21	Ds. N. J. van Warmelo overleden, 1892.	6 26	5 47
W	22	De eerste Herv. Kerk te Middelburg ingewijd, 1876. Ds. S. J. Strijdom te Makwassie bevestigd, 1919.	6 26	5 46
D	23	De Kerkeraad van Witfontein niet verenigen, 1886.	6 26	5 45
V	24		6 27	5 44
Z	25	Protest van de Hervormers te Spiers, 1529.—Vandaar "Protestanten".	6 27	5 43
Z	26	Eerste Herv. Kerk. van Rustenburg ingewijd, 1851.	6 28	5 42
M	27		6 28	5 42
D	28		6 29	5 41
W	29		6 30	5 40
D	30		6 30	5 39

MEI, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 1, Eerste Kwartier, 5,20 v.m. 8, Volle Maan, 3,43 n.m. 15, Laatste Kwartier, 7,46 v.m. 22, Nieuwe Maan, 5,48 n.m. 30, Eerste Kwartier, 10,4 n.m.	Zons opg. | ond. Spoorweg-tijd. u.m.	u.m.
V	1	Eerste dienst der Hervormden te Wolmaransstad, 1892.	6 31	5 38
Z	2		6 31	5 37
Z	3	Dr. J. H. Greyvenstein te Pretoria bevestigd, 1914.	6 32	5 37
M	4	Ds. J. Dreyer te Dullstroom bevestigd, 1924.	6 32	5 36
D	5	Ds. A. J. Barger te Johannesburg bevestigd, 1918.	6 32	5 35
W	6		6 33	5 35
D	7	Ds. J. J. Kuhn te Krugersdorp bevestigd, 1909.	6 33	5 34
V	8	Prof. Dr. P. J. Muller te Pretoria bevestigd, 1904. Hervormde Gemeente van Memel gesticht, 1915.	6 34	5 33
Z	9		6 34	5 33
Z	10		6 35	5 32
M	11		6 35	5 31
D	12	Eerste Avondmaals bediening aan de Kaap, door Ds. Backerius, 1652.	6 36	5 31
W	13		6 36	5 30
D	14		6 37	5 30
V	15	De Hervormer uitgekomen, 1909.	6 37	5 29
Z	16		6 38	5 29
Z	17		6 38	5 28
M	18		6 39	5 28
D	19		6 39	5 28
W	20		6 40	5 27
D	21	Ds. G. E. Alers te Germiston bevestigd, 1921. De Nieuwe Psalmen voor het eerst in Kaapstad gezongen, 1775.	6 40	5 27
V	22		6 41	5 27
Z	23		6 41	5 26
Z	24		6 42	5 26
M	25		6 42	5 26
D	26		6 43	5 25
W	27	Calvijn overleden, 1564.	6 43	5 25
D	28	Ds. P. S. Grobler te Krugersdorp bevestigd, 1922.	6 44	5 25
V	29	Ds. G. W. Smits overleden, 1894. Dr. S. P. Engelbrecht geordend, 1921.	6 44	5 24
Z	30		6 45	5 24
	31		6 45	5 24

Zelfs de Geringste Huid-Jeuk—

of elke ruwe plek, wond of uitslag, behoort als 'n mogelike bron van pijnlike en hardnekkige huidziekte te worden beschouwd. Behandel elke pijnlike plek met Zam-Buk.

Deze fijne, plantaardige balsem (in tegenstelling met porieen verstoppende zalven) dringt diep in de huid door. De pijn wordt tot bedaren gebracht en 't vlees wordt gezuiverd, en de huid en gelaatskleur worden op 'n wonderlike manier van alle vlekken bevrijd.

Zam-Buk

EN

ZAM-BUK GENEESKRACHTIGE ZEEP

"M'n handen en voeten waren bedekt met pijnlik, jeukend eczeem" schrijft Mev. E. Nel, uit Bethel, Vryburg, K.P. "ook m'n gelaat werd ontsierd door uitslag en ik kon niet slapen door de brandende jeuk.

"Door geneeskundige hulp en andere middelen kon ik geen beterschap verkrijgen. Later nam ik de proef met Zam-Buk waardoor de jeuk tot bedaren werd bebracht, en m'n gloeiende huid werd op 'n merkwaardige manier verzacht. Door deze prachtige genezer werden de zweren en uitslag volkomen verdreven en werd m'n huid in 'n wonderlike gezonde toestand gebracht."

MONSTER DOOSJE

van deze beroemde plantaardige balsem is kosteloos en postvrij verkrijgbaar bij de Zam-Buk Co Kaapstad, indien de naam van deze koerant wordt genoemd.

Zam-Buk wordt verkocht tegen 1/6 en 3/9 (plus belasting.) Zam-Buk Zeep 1/- per tablet. Verkrijgbaar bij alle handelaars.

VERZACHT, ZUIVERT & GENEEST

JUNIE, 30 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 6, Volle Maan, 11,48 n.m. 13, Laatste Kwartier, 2,44 n.m. 21, Nieuwe Maan, 8,17 v.m. 29, Eerste Kwartier, 11,43 n.m.	Zons opg. Spoorwegtijd.	Zons ond.
			u.m.	u.m.
M	1		6 46	5 23
D	2	De Herv. Gem. van Gwelo (Rhodesia) gesticht, 1923.	6 46	5 23
W	3	Ouderling G. J. Engelbrecht, L.T.V. (Standerton), aan kogelwonden overleden, 1901.	6 47	5 23
D	4	Ds. J. van Belkum te Rustenburg bevestigd, 1891.	6 47	5 23
V	5	Uitspraak van het Hooggerechtshof in zake de Kerk te Trichardtsfontein, 1893.	6 48	5 23
Z	6	De Herv. Gem. van Humpata gesticht, 1910. Dr. H. Fourie te Johannesburg bevestigd, 1924.	6 48	5 23
Z	7		6 49	5 23
M	8		6 49	5 23
D	9		6 50	5 23
W	10		6 50	5 23
D	11		6 50	5 23
V	12		6 51	5 23
Z	13	De Hervormde Kerk te Ermelo ingewijd, 1910.	6 51	5 23
Z	14		6 51	5 23
M	15	Ds. N. J. van Warmelo geordend te Potchefstroom, 1864.	6 52	5 23
D	16		6 52	5 24
W	17		6 52	5 24
D	18	Ds. F. S. du Toit, van Ventersdorp, overleden, 1914. Ds. P. J. J. Venter te Lichtenburg bevestigd, 1921.	6 53	5 24
V	19		6 53	5 24
Z	20	Komdt. Salomon Th. Prinsloo overleden, 1892.	6 53	5 24
Z	21		6 54	5 24
M	22	Ds. D. F. Erasmus te Pietermaritzburg bevestigd, 1918.	6 54	5 24
D	23		6 54	5 24
W	24		6 54	5 25
D	25		6 54	5 25
V	26		6 54	5 25
Z	27		6 54	5 26
Z	28		6 55	5 26
M	29	Ds. A. J. Begemann emeritus, 1872.	6 55	5 26
D	30		6 55	5 27

SCHULTIS SCHWAR & CO.

DE VOORAANSTAANDE JUWELIERS.

Opgericht 1876.

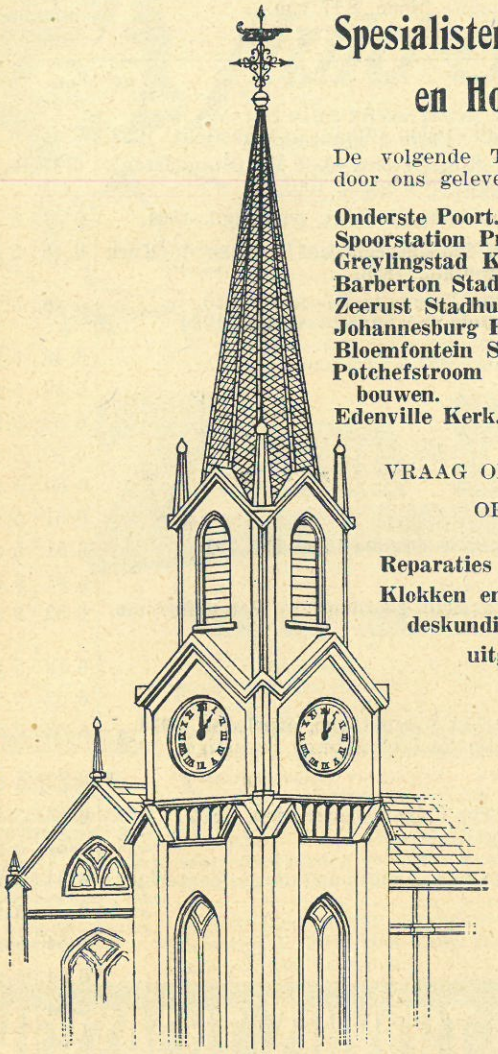

Spesialisten in Klokken en Horloges.

De volgende Torenklokken zijn door ons geleverd en opgericht:

Onderste Poort.
Spoorstation Pretoria.
Greylingstad Kerk.
Barberton Stadhuis.
Zeerust Stadhuis.
Johannesburg Houghton Estate.
Bloemfontein Stadhuis.
Potchefstroom Landbouw Gebouwen.
Edenville Kerk.

VRAAG ONS OM PRIJSOPGAVE.

Reparaties aan Juwelen. Klokken en Horloges door deskundige werklieden uitgevoerd.

KERKSTRAAT, PRETORIA.

Bus 222. **Telefoon 324.**

JULIE, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 6, Volle Maan, 6,54 v.m. 12, Laatste Kwartier, 11,34 n.m. 20, Nieuwe Maan, 11,40 n.m. 28, Eerste Kwartier, 10,23 n.m.	Zons opg.	Zons ond.	Spoorweg-tijd.
			u.m.	u m	
W	1		6 55	5 27	
D	2		6 55	5 27	
V	3		6 55	5 27	
Z	4		6 55	5 28	
Z	5		6 55	5 28	
M	6		6 55	5 28	
D	7	Johannes Huss verbrand, 1415.	6 55	5 29	
W	8	Hervormde Gemeente Bloemhof gesticht, 1916. Ds. H. P. Wolmarans te Zeerust bevestigd, 1922.	6 54	5 29	
D	9		6 54	5 30	
V	10	Calvijn geboren, 1509.	6 54	5 30	
Z	11		6 54	5 30	
Z	12		6 54	5 31	
M	13		6 54	5 31	
D	14		6 54	5 32	
W	15	Schoemansdal verlaten, 1867.	6 54	5 32	
D	16		6 53	5 33	
V	17	Oudl. J. van Graan te Ventersdorp overleden, 1917.	6 53	5 33	
Z	18	Ds. N. J. van Warmelo te Heidelberg bevestigd, 1868.	6 53	5 34	
Z	19	Ds. L. G. F. Biccard overleden, 1900.	6 53	5 34	
M	20		6 52	5 35	
D	21		6 52	5 35	
W	22		6 51	5 36	
D	23		6 51	5 36	
V	24	Ds. Biccard in Zoutpansberg bevestigd, 1875.	6 50	5 37	
Z	25	Afscheid van Prof. Dr. P. J. Muller van Pretoria, 1910.	6 50	5 37	
Z	26	Kerkorde van de Mist ingevoerd, 1804.	6 49	5 38	
M	27	De Prokuratie-Kommissie in het leven geroepen, 1890.	6 49	5 38	
D	28		6 48	5 39	
W	29		6 47	5 39	
D	30	Ds. N. J. van Warmelo te Schoemansdal bevestigd, 1864	6 47	5 40	
V	31		6 47	5 40	

OOST WEST
RESIDENTIE
HOTEL
PRETORIA
K. GROENEVELD EIGR.
THUIS BEST

FORMAMINT
THE GERM-KILLING THROAT TABLET

Die

Kiemdodende Keeltablet

VOORKOM EN GENEES

ALLE KEELSIEKTES.

Dit vernietig al die siektekieme, wat hulle in die keel vasgesit het en behoed u vir keelseer, witseerkeel, ontsteking van die mangsels, influensa, skarlakenkoors, masels en ander besmetlike siektes.

Pas op dat u die egte Formamint kry; dis gefabriseer deur die oorspronklike uitvinders A. Wulfing & Ko., Berlyn.

AUGUSTUS, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 4, Volle Maan, 1,59 n.m. 11, Laatste Kwartier, 11,11 v.m. 19, Nieuwe Maan, 3,15 v.m. 27, Eerste Kwartier, 6,46 v.m.	Zons opg. Spoorwegtijd. u.m.	Zons ond. Spoorwegtijd. u.m.
Z	1		6 46	5 41
Z	2		6 45	5 42
M	3	Ds. J. van Belkum te Heidelberg bevestigd, 1903.	6 45	5 42
D	4		6 45	5 42
W	5		6 44	5 43
D	6		6 43	5 43
V	7		6 42	5 43
Z	8	Eerste Algemene Kerkvergadering van de Ned. Hervormde Kerk van de Z.A.R. te Rustenburg geopend, 1853.	6 41	5 44
Z	9	Ds. M. J. Goddefroy overleden, 1920.	6 41	5 44
M	10		6 40	5 45
D	11		6 40	5 45
W	12		6 39	5 46
D	13		6 38	5 46
V	14		6 37	5 47
Z	15	Vertrek van Ds. van Warmelo uit Holland naar Zuid-Afrika, 1862.	6 36	5 47
Z	16	De Hervormde Gemeente te Vereniging gesticht, 1913.	6 36	5 47
M	17	Ds. A. J. Lagerwey overleden, 1898. Herv. Kerk Venterskroon ingewijd, 1889.	6 35	5 48
D	18		6 34	5 48
W	19		6 33	5 49
D	20	Eerste Doopbediening aan de Kaap, door Ds. Fredricus Fronten, 1653.	6 32	5 49
V	21		6 31	5 50
Z	22		6 30	5 50
Z	23	Ds. J. van Arkel, eerste predikant in Kaapstad, 1665.	6 29	5 50
M	24	Bloedbad van St. Bartholomeus, 1572. Samenkomst te Pretoria onder leiding van Pres. Kruger om de kerkkwestie te bespreken, 1891.	6 29	5 51
D	25		6 28	5 51
W	26		6 27	5 51
D	27		6 26	5 52
V	28		6 25	5 52
Z	29		6 24	5 53
Z	30		6 22	5 54
M	31	Lijdenburg scheidt zich van de Herv. Kerk af, 1854.	6 21	5 54

HOLEPROOF

met al wat dit woord betekent met betrekking tot Kousen, hebben dit het grootste en voornaamste Kousen-magazijn in 't land gemaakt.

HOLEPROOF KOUSEN passen, zijn sterk, en hebben smaakvoller vormen dan anderen, terwijl zij niets meer kosten.———

Schrijf om nieuwe prijslijst ———

MILLARS.

PRETORIA.

De Grote Postbestellings Winkel,

Holeproof Hosiery

No. 270—**Lichte 'Lisle Draad' Kousen** met weggewerkte zoom en omgewerkte boveneinden. De ideale zomerkous tegen lage prijs. In voorraad in Zwart, Wit, Tan, Cordovan.

Maten 8½ tot 10½" **4/3**
3 paar voor **12/-** postvrij.

No. 890.—Zeer spesiale aanbieding. **Kunst-zijden** over fijne geglansde Lisle geweven, met weggewerkte zoom. Deze soort heeft ook de zware geglansde boveneinden en versterkte hiel en teenstukken en zijn verkrijgbaar in Zwart, Wit, Cordovan en Afrikaans bruin **5/11**
3 paar voor **17/-** postvrij.

No. 580.—Dit is een zeer populaire soort van zuivere zijde gemaakt met ekstra rekbaar geribd boveneind en weggewerkte zoom. 18 duim beenlengte, in Zwart, Wit, Vleeskleur, Beige, Zilver, Wolkkleur, Kameel, Sunburn, Noisette, Otter, Cordovan, Fawn, Spons, Perzik, Staalkleur, Bever **10/11**
3 paar voor **31/6** postvrij.

No. 190.—Nog 'n lichte soort geglansde **"Lisle" Kous,** met ekstra rekbaar geribd bovenstuk en weggewerkte zoom, in Zwart, Wit, Tan, Koffiebruin. Maten 8½ tot 10½" **5/9**
3 paar voor **16/6.**

No. 680.—Deze soort wordt zeer veel verkocht door tennisspelers. Zij zijn van zuivere zijde, over en fijn geglansd weefsel gewerkt. Rekbaar bovenstuk en weggewerkte zoom, in Zwart, Wit, Cordovan, Tan **6/9**
3 paar voor **19/6** postvrij.

No. 480. — **De volmaakte Kous.** Dit is het eerste produkt van de Holeproof maatschappij en doet voor geen enkele andere soort onder. De goede hoedanigheden zijn bij onze klanten welbekend en wij hebben juist nieuwe voorraden ontvangen in Zwart, Wit, Koffiebruin, Tan, Marineblauw, Hemelsblauw, Rose, Bever. Maat 8½ tot 10½ duim **10/11**

3 paar voor **31/6** postvrij.

MILLARS ALLEEN AGENTEN **Pretoria.**

SEPTEMBER, 30 DAGEN.

Dag der Week	Dag der Maand	MAANSVERANDERINGEN.	Zons opg.	Zons ond.
		2, Volle Maan, 9,53 n.m. 10, Laatste Kwartier, 2,12 v.m. 18, Nieuwe Maan. 6,12 v.m. 25, Eerste Kwartier, 1,51 n.m.	Spoorweg-tijd.	
			u.m.	u.m.
D	1		6 20	5 55
W	2	Prof. Hofmeyr overleden, 1909.	6 19	5 55
D	3		6 18	5 55
V	4		6 17	5 56
Z	5		6 16	5 56
Z	6		6 15	5 56
M	7		6 14	5 57
D	8	Ds. N. J. van Warmelo geboren, 1835.	6 13	5 57
W	9		6 12	5 57
D	10		6 11	5 58
V	11		6 10	5 58
Z	12	De Hervormde Kerk te Johannesburg ingewijd, 1908.	6 9	5 59
Z	13		6 8	5 59
M	14		6 6	5 59
D	15		6 5	6 0
W	16		6 4	6 0
D	17		6 3	6 0
V	18		6 2	6 1
Z	19		6 1	6 1
Z	20	Eerste huweliksordonantie van J. A. de Mist, 1804. Prof. J. Lion Cachet overleden, 1912.	6 0	6 1
M	21		5 59	6 1
D	22		5 58	6 2
W	23	Ds. P. W. Ennis te Klerksdorp bevestigd, 1906.	5 56	6 3
D	24		5 55	6 3
V	25		5 54	6 4
Z	26		5 53	6 4
Z	27		5 52	6 4
M	28	De Hervormde Kerk te Witpoort ingewijd, 1912.	5 51	6 5
D	29		5 50	6 5
W	30	Ds. M. J. Goddefroy te Witfontein bevestigd, 1887.	5 49	6 6

STROOP

Koop uw Stroop direkt van de fabriek.

Onze Stroop is zuver geschikt voor en gegarandeerd menselik gebruik

VERPAKT IN 4 GALLONS BLIKKEN **4/-** Indien in kisten verpakt (2 blikken in een kist) 1/- per kist ekstra

per vier gallon blik.

Termen : Kontant by bestelling. Spoorvracht betaalbaar door koper. Cheques moeten wisselgeld insluiten.

PRIJZEN ONDERHEVIG AAN MARKT-FLUKTUATIES.

SIR J. L. HULETT & ZONEN, BEPT.,

SOUTH COAST JUNCTION, NATAL.

OKTOBER, 31 DAGEN.

MAANSVERANDERINGEN.
2, Volle Maan, 7,23 v.m.
9, Laatste Kwartier 8,34 n.m.
17, Nieuwe Maan, 8,06 n.m.
24, Eerste Kwartier, 8,38 n.m.
31, Volle Maan, 7,17 n.m.

Dag der Week.	Dag der Maand.		Zons opg.—ond. Spoorweg-tijd. u.m.	u.m
D	1		5 48	6 6
V	2		5 47	6 6
Z	3		5 46	6 7
Z	4	Ds. A. J. Barger te Middelburg bevestigd, 1919.	5 45	6 7
M	5		5 44	6 8
			5 42	6 9
D	6			
W	7	Ouderling D. P. J. van Schalkwijk van Trichardtsfontein overleden, 1911.	5 41	6 9
D	8		5 40	6 10
V	9	Ds. Dirk van der Hoff overleden, 1881.	5 40	6 10
Z	10	Hoeksteenlegging Herv. Kerk, Pietersburg, 1891. Ds. S. J. Strijdom te Krugersdorp bevestigd, 1914.	5 39	6 11
Z	11	De Hervormer Ulrich Zwingli gesneuveld, 1531.	5 37	6 11
M	12		5 36	6 12
D	13		5 35	6 12
W	14		5 34	6 13
D	15		5 33	6 13
V	16		5 32	6 14
Z	17	Ds. S. Vermooten te Zeerust bevestigd, 1915.	5 31	6 14
Z	18	Eerste dienst der Hervormden te Lichtenburg, 1891.	5 30	6 15
M	19		5 29	6 16
D	20	De Herv. Kerk te Louis Trichardt ingewijd, 1906.	5 28	6 16
W	21		5 28	6 17
D	22	Het Edikt van Nantes herroepen, 1685.	5 27	6 17
V	23	Ds. D. F. Erasmus te Ventersdorp bevestigd, 1920.	5 26	6 18
Z	24		5 25	6 18
Z	25		5 24	6 19
M	26		5 23	6 20
D	27		5 23	6 20
W	28		5 22	6 21
D	29		5 21	6 22
V	30	Ds. J. J. Prinsloo te Trichardtsfontein bevestigd, 1909.	5 20	6 22
Z	31	Hervormingsdag. Samenkomst van Kommissies Ned. Herv. Kerk en N. Ger. Kerk om te verenigen, 1882.	5 19	6 23

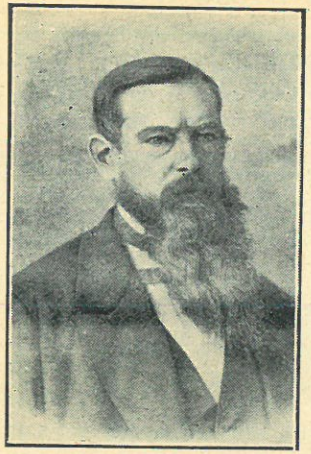

J. H. BRAND, LL.D.,

President O.V.S. 1862-1882.

Geb. 1822, oorlede 1888.

Die boonste portret is afgeneem van die oorspronkelike een, wat al 40 jaar in die besit is van Norwood Coaker. Daar is glo maar min van die portrette in die land.

In die goeie ou dae toe Jan Brand ons regeer het in so 'n ordentelike manier, toe was daar nie so 'n ding bekend as Blindedermontsteking. Dit het later saam gekom met baie ander euwels. Nou, as nuwe onheile hulle verskyning maak, dan word daarvoor altyd rade uitgevind om hulle voortekom. Op die manier is daardie wonderlike medesyne ontdek.

DR. MULLER'S APPENDICITIS CURE.

Hierdie medesyne het honderde mense al gesond gemaak van blindedermontsteking en lyers behoort nie te versuim om met die gebruik daarvan te begin. Skryf vir vrye pamflet, wat alles beskryf.

'n Kwaal wat al voor daardie dae van Jan Brand bestaan het is swak maag en slegte spysvertering. Baie sogenaamde middels werd van toe af al sonder ophou aangeraai. Hulle gee almal verligting, want hulle is almal purgeermiddels, maar hulle versterk nie die maag.

Die enigste geneesmiddel vir swak maag is—

DR. HEINZ MAAG DRANK.

Bereid volgens die voorskrif van 'n Spesialis in Maagkwale. Vrye monster op aanvraag. Prys 5/6 per bottel.

Beide hierdie medesynes kan verkry word van alle takke van Lennon Bpkt. en ander aptekers of posvry vir 5/6 stuk van die ondergetekende.

Enige persoon wat advies wil hê op ou kwale, ens., word versoek om alle omstandige biesonderhede te stuur.

NORWOOD COAKER,

Apotheker by benoeming aan Oud-President Reitz,
P.K. Bus 89, LADYBRAND, O.V.S.

NOVEMBER, 30 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 8, Laatste Kwartier, 5,13 n.m. 16, Nieuwe Maan, 8,58 v.m. 23, Eerste Kwartier, 4,03 v.m. 30, Volle Maan, 10,11 v.m.	Zons opg. | ond. Spoorwegtijd. u.m.	u.m.
Z	1	Eerste dienst der Hervormden te Krugersdorp, 1891.	5 18	6 24
M	2	Eerste Algemene Kerkvergadering van de Ned. Herv. Kerk in Z.A. te Kaapstad geopend, 1824.	5 18	6 24
D	3	Hoeksteen van de Hervormde Kerk te Christiana gelegd, 1876.	5 17	6 25
W	4		5 16	6 26
D	5	Aankomst van Ds. D. v. d. Hoff uit Holland te Kaapstad, 1852. Naam van de Ned. Hervormde Kerk in de Kaapkolonie veranderd in Ned. Gereformeerd, 1842.	5 16	6 26
V	6		5 15	6 27
Z	7		5 14	6 28
Z	8		5 14	6 28
M	9		5 14	6 28
D	10	Martin Luther geboren, 1483.	5 13	6 29
W	11		5 12	6 30
D	12		5 12	6 31
V	13		5 11	6 32
Z	14		5 11	6 32
Z	15		5 11	6 33
M	16			
D	17		5 10	6 34
W	18		5 10	6 35
D	19	Hoeksteen van de Hervormde Kerk te Potgietersrust gelegd, 1921.	5 10	6 35
V	20		5 10	6 36
Z	21	Ds. H. D. van Broekhuizen predikant van de Hervormde Gemeente Pretoria, 1917.	5 9	6 37
			5 9	6 38
Z	22	De Hervormde Gemeente van Trichardtsfontein gesticht, 1879.	5 9	6 38
M	23		5 9	6 39
D	24		5 9	6 39
W	25	Ds. W. J. Poën bevestigd te Pietersburg, 1922.	5 8	6 40
D	26	De Hervormde Kerk te Memel ingewijd, 1915.	5 8	6 41
V	27		5 8	6 42
Z	28		5 8	6 43
Z	29	De Geref. Theol. School te Burgersdorp geopend, 1869.	5 8	6 44
M	30		5 8	6 45

SOUT !

Die beroemde Haagenspan sout te koop, gewaarborg vrij van kalk en die suiwerste sout verkrijgbaar.

No. 1 sneeuw wit 4/-; No. 2, 3/3; fijn huishou 8/-; Fijn Tafel en melkerij in 40 vijf pond sakkies 18/-, alle per sak van 203 pond.

Nuwe Gouwernement beste kwaliteit waterdig bokseile ,prijs £5 elk enz. Ook tente te koop enige grootte.

Nuwe geheel koper pomp silinders, enige grootte verkrijgbaar, 4 duim £4 enz.

Prachtige sette huisraad te koop, zeer sterk en goedkoop. Kamersette £12 ens.

Alsook nog vele andere goedere teen speciale winskope invoorraad.

Alles gelewer vrij op spoor Brandfort statie.

Terme: K.O.A. of min 5 persent afslag indien geld met order.

Sschrijf seker aan:

D. S. du TOIT,

Haagenspan Soutwerke,

Brandfort, O.V.S.

DECEMBER, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 8, Laatste Kwartier, 2,11 n.m. 15, Nieuwe Maan, 9,05 n.m. 22, Eerste Kwartier, 1,08 n.m. 30, Volle Maan, 4,01 v.m.	Zons opg. Spoorwegtijd.	Zons ond. Spoorwegtijd.
			u.m.	u.m.
D	1		5 8	6 45
W	2		5 8	6 46
D	3		5 8	6 46
V	4	De Ned. Geref. Kerk in de Z.A.R. georganiseerd, 1866.	5 8	6 46
Z	5		5 8	6 47
Z	6	Voortrekkers gelofte, 1838.	5 8	6 48
M	7	Stichting van de Ned. Herv. of Geref. Kerk, 1885.	5 8	6 49
D	8		5 9	6 50
W	9		5 9	6 51
D	10		5 9	6 52
V	11		5 9	6 52
Z	12	Ds. C. W. du Toit emeritus, 1918.	5 9	6 53
Z	13		5 10	6 53
M	14		5 10	6 54
D	15		5 10	6 55
W	16	Slag van Bloedrivier—Dingaansdag, 1838.	5 11	6 55
D	17	Hoeksteen van de Hervormde Kerk te Middelburg gelegd, 1896.	5 11	6 55
V	18	De Hervormde Kerk te Vereniging ingewijd, 1915.	5 11	6 56
Z	19		5 12	6 57
Z	20		5 12	6 58
M	21		5 13	6 59
D	22		5 13	6 59
W	23		5 13	6 59
D	24		5 14	7 0
V	25		5 14	7 0
Z	26	De hoeksteen van de Hervormde Kerk te Potchefstroom gelegd, 1859.	5 15	7 1
Z	27		5 15	7 1
M	28	Prof. D. Postma te Burgersdorp overleden, 1890.	5 15	7 2
D	29		5 16	7 2
W	30		5 17	7 3
D	31	De Herv. Gemeente van Heidelberg gesticht, 1865.	5 18	7 3

KINGSLEY & MARAIS BPKT.

Automobiel Ingenieurs.

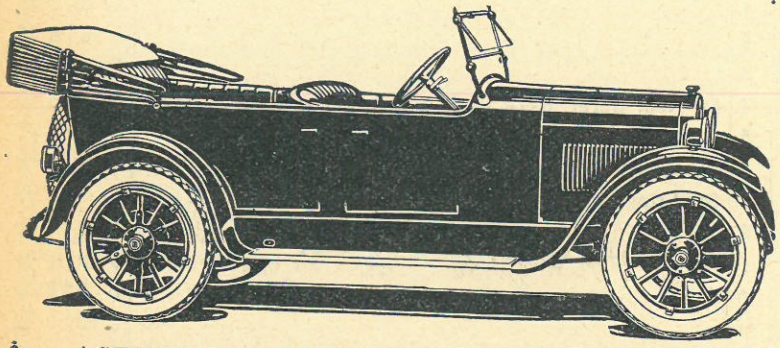

AGENTEN IN PRETORIA EN DISTRIKT VOOR DE BEROEMDE

DODGE BROTHERS MOTOR CAR

481 KERKSTRAAT OOST,

(nabij de Leeuwenbrug),

PRETORIA.

POSTTARIEF.

BRIEVEN, NIEUWSBLADEN, DRUKWERK, ENZ.

NAAR	BRIEVEN.	POSTKAARTEN.	NIEUWSBLADEN.	DRUKWERK.
Transvaal, Kaap Provinsie, O.V.S., Rhodesië, Bechuanaland en Mozambiek	2d. per 1 ons.	1d. per stuk.	½d. per 4 ons.	½d. per 2 ons.
Overzee (Britse Kolonies en Bezittingen) ook Australie	2d. „	1½d. „	½d. per 2 ons.	½d. „
Vreemde Overzeese Landen	3d. per 1 ons.	1½d. „	½d. „	½d. „

Pakketten Post naar Transvaal, K.P., O.V.S., en Natal (Z. A Unie) 2d. voor 4 onzen of gedeelte daarvan 4d. voor 8 oz. Boven 8 oz. 6d. per pond of gedeelte daarvan.

„ „ Prov. Mozambiek, 4d. voor 8 ons en 2d. voor elke 4 ons meer of gedeelte van 4 ons

„ „ Rhodesië 1/6 per lb. of gedeelte van een lb.

„ „ Britse Landen overzee 9d. per lb. of gedeelte van een lb.

„ „ andere Overzeese Landen verschillende tarieven. Informatie o Postkantoren verkrijgbaar

„ „ Bechuanaland Protectoraat 1/- per lb.

Registrasie.—Brieven, enz. kunnen geregistreerd worden ad 4d. ekstra

STOP UW VERLIEZEN DOOR

ZIEKTE EN DOOD.

De Welvaart van de Plaats of Pluimvee-boerderij hangt af van de maag van uw vee.

De kracht en gezondheid van de Kalveren, Lammeren, Kuikens en andere dieren hangt geheel en al af van de toestand waarin zich de spijsverteringsorganen van de MOEDERS bevinden.

HOUDT DE MAGEN IN GOEDE KONDITIE

MET

De moeders zullen flink en sterk zijn en zodoende gezonde jongen werpen.

Stuurt een briefkaart aan de Kerol Spesialist, Postbus 114, Queenstown, en vraagt om het Kerol boek, in Afrikaans of Engels (beiden indien gewenst). Deze zullen U gratis en postvrij bereiken per kerende post.

KOMMISSIE.

Voor het verlenen van Postwissels wordt een kommissie gevorderd berekend tegen 6d. voor elke £4 in de Z.A. Unie. Een 9d. voor elke £4 in de andere Kolonies in Zuid Afrika. Een 1/- voor elke £4 in de Overzeese Landen. Maksimum bedrag van één postwissel is £40, behalve Verenigde Staten van America £20.

Postwissels kunnen per telegraaf worden verzonden in Zuid Afrika (Unie) tegen betaling van onkosten telegram van advies verzonden door den postmeester.

POSTORDERS.

6d.	1d.	11/-	3d.
1/-	1d.	11/6	3d.
1/6	1d.	12/-	3d.
2/-	1d.	12/6	3d.
2/6	1d.	13/-	3d.
3/-	2d.	13/6	3d.
3/6	2d.	14/-	3d.
4/-	2d.	14/6	3d.
4/6	2d.	15/-	4d.
5/-	2d.	15/6	4d.
5/6	2d.	16/-	4d.
6/-	2d.	16/6	4d.
6/6	2d.	17/-	4d.
7/-	2d.	17/6	4d.
7/6	2d.	18/-	4d.
8/-	2d.	18/6	4d.
8/6	2d.	19/-	4d.
9/-	2d.	19/6	4d.
9/6	2d.	20/-	4d.
10/-	2d.	20/6	4d.
10/6	2d.	21/-	4d

Zelfde bedragen voor Britse Landen Overzee verkrijgbaar.

Vreselike resultaten zijn dikwels het gevolg van geringe oorzaken. Door het verwaarlozen van een tocht kunnen ernstige longaandoeningen en zelfs dood veroorzaakt worden. Zorgzame mannen en vrouwen vermijden deze gevolgen door het gebruik van Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel, want ze weten dat dit een zeker geneesmiddel is voor alle aandoeningen van de borst en van de longen.

Zorg ervoor dat die martelende hoest van dat kind onmiddelik ophoudt. Vergeet er niet aan dat elke hoestbui gelijk staat aan een overspanning van de longen en aan een voortdurende verzwakking van het lichaam van het kleintje. Een paar dosissen van Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel is in staat om dit te verhinderen; de uitwerking van dit middel is toverachtig en bovendien vinden de kinderen het lekker.

Het is alleen maar tocht en het zal wel spoedig beter zijn, zegt gij. Hoe is het mogelik dat het wel spoedig beter zal zijn tenzij gij Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel, het enigste en onfeilbare geneesmiddel dat verhindert dat een tocht de oorzaak van een ernstige aandoening kan zijn, gebruikt. Aarzel geen sekonde maar koop het nu.

Het is beter voorzorgen te nemen dan later spijt te hebben, is het spreekwoord van verstandige mensen. Zulke mensen hebben nooit last van verkoudheden of longaandoeningen, want ze hebben altijd het uitmuntende medicijn, Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel onder hun bereik, omdat ze weten dat een dosis ervan, gebruikt zodra zich het eerste teken van een verkoudheid kenbaar maakt, de aandoening onmiddelik verdrijft. Doe wat zulke mensen doen.

Gedurende de laatste zitting van het parlement werden vele leden gekweld door lastige hoest en verkoudheden. Het was merkwaardig om te zien, hoe zij eenparig hun toevlucht zochten in Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel voor verlichting, en het doet ons genoegen te kunnen verklaren dat dit geneesmiddel in staat was in elk geval genezing tot stand te brengen. Verstandige mensen zullen het voorbeeld van hun leidsmannen volgen.

De volgende Postzegels zijn bij den Postdienst in gebruik: ½d., 1d., 1½d., 2d., 3d., 4d., 6d., 1/-, 2/6, 5/-, 10/-. Zegels van £1 zijn slechts aan zekere kantoren verkrijgbaar.

Behalve de postzegels in gebruik kunnen voorraden van de volgende schrijfbehoeften, n.l., postkaarten, enveloppen, geregistreerde enveloppen, briefkaarten en nieuwsbladomslagen aan elk postkantoor verkregen worden tegen de benedenvermelde prijzen, plus de waarde van de daarop gezegelde of gedrukte postzegel:—

(1) Nieuwsbladomslagen en Postkaarten.

2 voor	½d.	8 voor	2d.
4 ,,	1d.	10 ,,	2½d.
6 ,,	1½d.	12 ,,	3d.

(2) Briefkaarten en gezegelde enveloppen.

2 voor	1d.	8 voor	3d.
4 ,,	1½d.	10 ,,	3½d.
6 ,,	2d.	12 ,,	4d.

(3) Geregistreerde enveloppen.

1 voor	1d.	7 voor	5½d.
2 ,,	1½d.	8 ,,	6d.
3 ,,	2½d.	9 ,,	7d.
4 ,,	3d.	10 ,,	7½d.
5 ,,	4d.	11 ,,	8d.
6 ,,	4½d.	12 ,,	9d.

INKOMSTEZEGELS. 3d., 6d., 1/-, 2s., 2s. 6d., 3s., 5s., 10s., £1, £5, £10, en £25. Deze zijn aan de meeste postwisselkantoren verkrijgbaar. (De ½d., 1d. en 1½d. postzegels zijn ook inkomstezegels.)

Ongefrankeerde en onvoldoend gefrankeerde brieven, enz., worden belast met een port ten bedrage van tweemaal de ontbrekende som.

Voor verandering van bestemming van brieven, enz., behalve pakketten (readressering) wordt geen afzonderlike port geëist.

Brieven bevattende munten, goud, juwelierswaren, en in 't algemeen kostbaarheden moeten aangetekend worden.

STANDARD BANK
van Zuid-Afrika, Bept.

(Waarbij ingelijfd de AFRICAN BANKING CORPORATION,Limited.)

Bankiers van het Goevernement van de Unie van Zuid-Afrika in Kaap Provinsie, van het Imperiale Goevernement in Zuid-Afrkia en de Administratie van Rhodesië.

HOOFDKANTOOR IN AFRIKA:

KAAPSTAD.

Bankzaken van iedere deskriptie
worden verhandeld bij alle Takken en Agentschappen.

Eksekuteurs en Kurators Bezigheid ondernomen.
Kommersiële Dienst.

De Bank onderhoudt de nauwste verbindnig met Handels en Industriële kondities, zowel lokaal als overzees, en spesiale aandacht wordt gegeven aan handelsinlichtingen die van klanten worden ontvangen.

Londen Kantoren:
10 CLEMENTS LAAN, LOMBARD STR.,

LONDEN, E.C. 4.

63, London Wall, E.C., 9 Northumberland Avenue, W.C. 2.

New-York Agentschap, 67 Wallstraat.
Hamburg Agenten:
Bank of British West Africa, Ltd., 49 tot 53 Schauenburgerstrasse.

Geautoriseerd Kapitaal	**£10,000,000**
Onderschreven Kapitaal	**£8,916,660**
Gestort Kapitaal	**£2,229,165**
Reserve Fonds	**£2,893,335**

MEER DAN 350 TAKKEN EN AGENTSCHAPPEN IN AFRIKA.

AGENTEN EN KORRESPONDENTEN DOOR DE GEHELE WERELD.

PRIVATE POSTZAKKEN.

Personen langs een postweg wonende, kunnen gebruik maken van een private postzak, waarin hun brieven, enz., van 't naaste postkantoor met de postkar worden verzonden tegen huur van £1 per jaar. De postzak moet door de persoon, die verlangt er van gebruik te maken, zelf verschaft worden; deze kan van de postdienst gekocht worden tegen betaling.

POSTWISSELS.

kunnen worden verkregen en uitbetaald. Het bedrag van een Postwissel mag niet hoger zijn dan £40 en geen onderdelen van 1d. mogen daarin voorkomen.

INVULLING.

De invulling van den naam van den ontvanger en van 't kantoor van uitbetaling kan geschiden door den koper zelf. Op verzoek kan 't ook door den postmeester geschieden.

Postorders zijn slechts voor drie maanden geldig, na die tijd kan uitkering plaats hebben tegen betaling van een nieuwe kommissie voor iedere volgende 3 maanden of gedeelte ervan.

AANTEKENING VAN NUMMER.

Veiligheidshalve wordt het publiek aangeraden een aantekening te houden van de nummers van orders.

TELEFOONVERBINDING.

met bijna alle dorpen in Transvaal. Tarief: 3d. elke 15 mijl tot 120 mijl, daarna 6d. voor elke 25 mijl of gedeelte ervan.

PRIVATE BUSSEN.

Private Bussen vanaf £1.10/- tot £3.10/- voor 't eerste jaar. Twede en volgende jaar vanaf £1.5.0 tot £3.5.0.

INLANDS TELEGRAM TARIEF.

Unie van Z.A., Z.W.A. Protektoraat (overland), Lourenço Marques en Inhambane: 1/3 eerste 12 woorden, daarna 1d. per woord.

Bechuanaland Protektoraat en Z. Rhodesië: 2/3 voor 12 woorden en dan 2d. per woord.

Beira en N. Rhodesië: 3/9 voor 12 woorden en dan 3½d. per woord.

GE-ENTE VRUGTE BOME VIR 1925.

"Tijd is geld"—Dink daarom boere en moenie U tijd verkwansel om proewe te neem met vrugtebome. Dit neem U drie en meer jaar om uit te vind of U die regte boom geplant het.

Laat dit aan mij oor, vir die laaste 20 jaar kweek ek vrugte vir die mark, en weet dus presies welke soorte die beste is om aan te plant.

Mij advies kos U niks—vra daarom.

Vra ook mij katalogus vir 1924-1925, daarin sal U 'n beskrijwende lijs van alle soorte Vrugtebome krij alsook nuttige informasie.

G. P. BRITS JR.,

P.K. Jachtfontein, via Johannesburg.

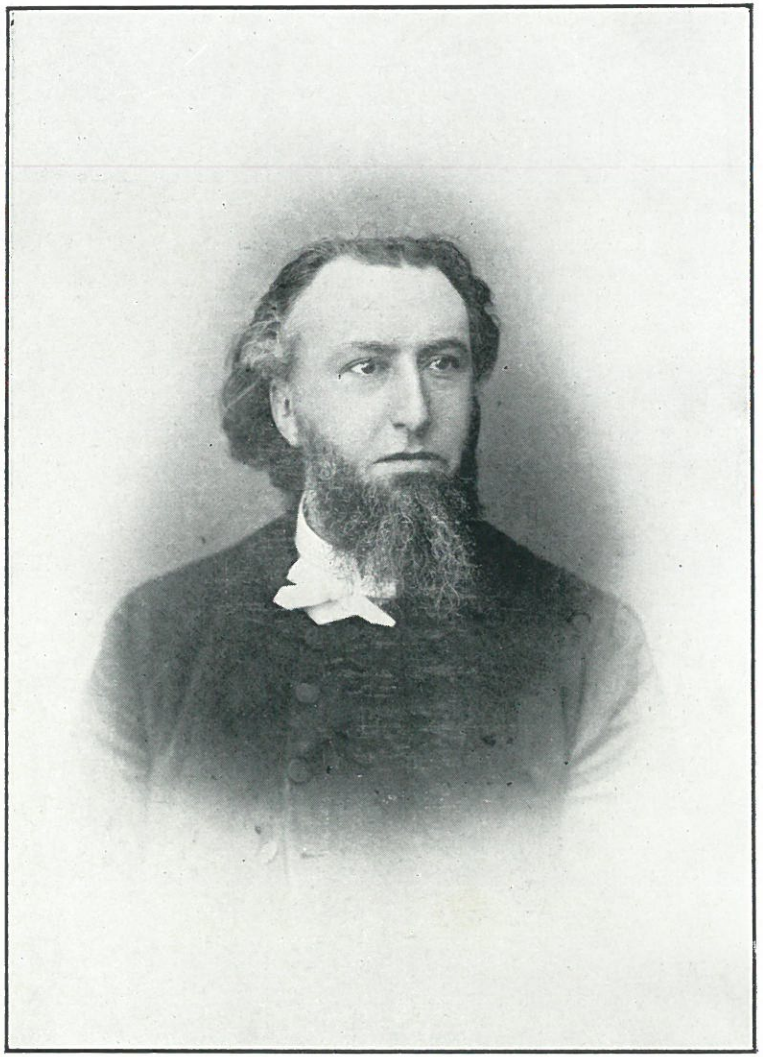

Ds. A. J. LAGERWEY, overleden 17 Aug. 1898.

Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika.

De algemene Vergadering der Nederduitsch Hervormde Kerk komt gewoonlik alle drie jaren bijeen (Art. 11 der Wetten) en bestaat uit alle dienstdoende predikanten, en twee ouderlingen en een diaken, door elke gemeente afgevaardigd (Art. 8). Zij vergaderde de laatste maal in Julie 1922.

De Commissie der Algemene Kerkvergadering bestaat uit de volgende leden:

Ds. L. E. Brandt, Voorzitter, sec. Ds. J. J. Prinsloo; Ds. A. J. Barger, Scriba, sec. Ds. D. F. Erasmus; Ds. Jac. van Belkum ,sec. r. H. C. M. Fourie; Ds. S. Vermooten ,sec. Ds. J. J. Kühn; Ouderl. J. H. Vorster, sec. Ouderl. S. J. Joubert; Ouderl. J. J. Prinsloo, sec. Ouderl. Ni M. Prinsloo; Ouderl. H. C. van der Merwe, sec. Ouderl. G. P. Brits; Ouderl. G. J. Engelbrecht, sec. Ouderl. F. G. A. Wolmarans (Ermelo); Ouderl. A. H. Koomans, sec. Ouderl. F. G. A. Wolmarans (Lichtenburg); Ouderl. F. W. C. Buitendag, sec. Ouderl. C. L. Engelbrecht.

Het adres van de Scriba der Algemene Kerkvergaderg is Ds. A. J. Barger, Langstraat, Middelburg, Transvaal.

De Financiële Commissie voor de Algemene Fondsen, t.w. het Weduwen Fonds, het Algemene Fonds, het Kerkblad Fonds, het Almanak Fonds, het Kweekschool Fonds en het Weeshuis Fonds, bestaat uit de leden: Ds. L. E. Brandt, Voorzitter, Ouderl. A. H. Koomans en Diaken J. H. Janson.

De Administrateur is de heer H. J. L. Th. Roorda, bus 444, Johannesburg. Aan hem moeten alle gelden voor alle fondsen gezonden worden.

DRINGEND VERZOEK.

LEZERS van onze jaarlikse Kerkalmanak worden vriendelik verzocht zoveel moglik de adverteerders te ondersteunen die hier in dit boek voorkomen.

Doe ons toch altoos het genoegen en schrijf dat U die advertentie in het Kerkjaarboek hebt gelezen; dit is van groot belang en ook voor U van nut als U iets bestelt, daar men dan dadelik weet uit welke bron 'n Order komt. Zodoende helpt U dus de adverteerder, Uzelf en ten slotte ook de Kerk.

Dank U!!!!!

Een gelukkig en gezegend 1925.

15 Desember 1924.

Het Curatorium voor de Theologiese School bestaat uit de volgende leden: Dr. H. D. van Broekhuizen, Voorzitter; Ds. S. Vermooten, Scriba; Dr. H. C. M. Fourie, Ds. G. E. Alers, A. D. W. Wolmarans, J. H. Vorster, F. G. A. Wolmarans (Lichtenburg), J. J. Prinsloo en A. H Koomans.

De Professoren van de Kweekschool zijn Dr. J. H. Greyvenstein en Dr. S. P. Engelbrecht.

De Algemene Kerkvergadering van 1922 heeft nog de volgende Commissies benoemd:

Commissie van Waakzaamheid voor Lager Onderwijs: Prof. Dr. J. H. Greyvenstein, Ds. H. P. Wolmarans, Ds. S. Vermooten, BBr. J. H. Vorster, C. H. Booysen, T. W. C. Buitendag.

Redactie "Hervormer": Ds. Jac. van Belkum, Prof. Dr. J. H. Greyvensteyn, Ds. D. F. Erasmus, Ds. G. E. Alers en Ds. A. J. Barger, Scriba va nde Algemene Kerkvergadering.

Administratie "Hervormer": Ds. L. E. Brandt, en de Brs. J. J. Prinsloo en H. Engelmohr.

Zending Commissie: Ds. Jac. van Belkum, Dr. H. C. M Fourie, Ds. P. W. Ennis, Ds. J. J. Prinsloo, en de Brs. J. D. Reyneke, P. A. Ras en K. N. de Kock.

Zedelikheid: Ds. Jac. van Belkum, Dr. H. D. van Broekhuizen, Ds. S. J. Strijdom, Ds. J. J. Prinsloo, Ds. W. P. J. Poën.

Commissie voor de Almanak: Ds. Jac. van Belkum, Ds. P. W. Ennis, Ds. J. J. Kuhn en Ds. S. P. Engelbrecht.

Boeken Commissie: Dr. J. H. Greyvenstein, Ds. J. J. Kuhn, Ds. D. F. Erasmus, Dr. S. P. Engelbrecht, Ds. H. P. Wolmarans, Ds. P. S. Grobler.

Superintendenten van Zondagscholen: Dr. H. D. van Broekhuizen, Ds. S. J. Strijdom, en Ds. P. S. Grobler.

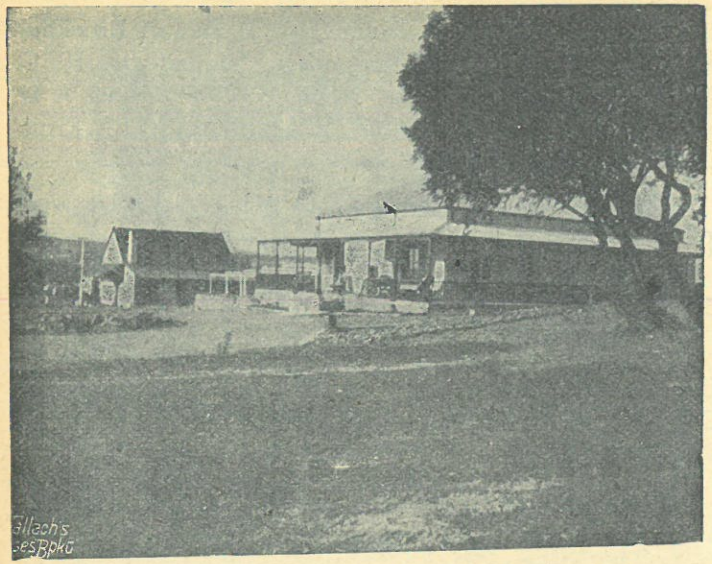

ZUID-AFRIKAANS HOSPITAAL EN DIAKONESSEN-HUIS, PRETORIA.

Dit private Hospitaal is een Zuid-Afrikaanse nationale instelling. In het Bestuur zijn de drie Afrikaanse Kerken van Pretoria vertegenwoordigd, elk door een Lid.

Het Hospitaal staat onder de bekwame leiding van Zuster A. Hartog, die wordt bijgestaan door een staf van Afrikaanse, TWEETALIGE Verpleegsters. Patienten worden in dit Hospitaal toegesproken in HUN EIGEN TAAL. Zij ontvangen er een liefderike en zorgvuldige verpleging in een Christelike en huiselike omgeving.

Het Hospitaal werd geopend op 15 April 1912. Het is lieflik gelegen tegen de Muckleneuk Rand. De inrichting is naar de laatste eisen. De operatie-tafel is van de allerbeste, en kostte £110.

De patienten worden behandeld door hun eigen Doktoren.

Verpleegkosten van af 10/- per dag, naar gelang van de klasse, waarin patienten wensen te worden verpleegd.

Voor opname wende men zich tot de Direktriese, Zuster A. Hartog, Walkerstraat 463, Pretoria. Telefoon No. 863. Telegram adres "Ziekenhuis", Pretoria.

Namens het Bestuur:

Prof. J. H. GREYVENSTEIN, Th. Dr.,
Voorzitter.

Weeshuis Kommissie: Ds. Jac. van Belkum, Ds. A. J. Barger en Ds. P. S. Grobler.

Van wege de Algemene Kerkvergadering worden uitgegeven:

Een jaarlikse Almanak, prijs 1/-.

Voorts een maandeliks kerkblad, "De Hervormer."

Stukken voor de redactie te zenden aan de Hoofd Redacteur Ds. Jac. van Belkum.

Om in te tekenen zendt men naam en adres aan de heer H. J. L. Th. Roorda, bus 444, Johannesburg. Het intekengeld gedraagt 7/6 per jaar, vooruit te betalen.

Vaste leges zijn te betalen:

Voor Doop, Lidmaten en Huweliks certificaten ...	2/6
Voor Registratie van Doop	5/-
Voor Registratie van Aanneming	7/6
Voor Huweliksafkondiging	10/-
Voor Huweliksbevestiging	10/-

N.B.—Indien een lid ener gemeente der Kerk trekt naar een andere gemeente wordt een attestatie door de Kerkeraad GRATIS op verzoek van het trekkende lid gezonden aan de Kerkeraad zijner nieuwe woonplaats.

WESTELIKE RING.

Gemeenten: Potchefstroom, Klerksdorp, Zeerust, Venterskroon, Makwassie, Lichtenburg, Wolmaransstad, Ventersdorp, Zwartruggens, Bechuanaland, Bloemhof, De la Rey, Groot Marico, Gwelo.

Ringskommissie: Voorzitter, Ds. D. F. Erasmus, sec. Ds. J. J. Kuhn; Scriba, Ds. G. E. Alers, sec. Ds. H. P. Wolmarans; K. N. de Kock, sec. J. H. Fouche; C. L. Engelbrecht, sec. P. v. d. Berg; du Toit, sec. G. Pietersen.

SUID AFRIKAANSE BOEKWINKEL.

215 Pretoriusstraat,

Postbus 1016. **PRETORIA.** **Telefoon 1159.**

AFRIKAANS KOOKBOEK,

deur Jeanette C. van Duyn.

Sterk gebind, 266 bladsye, met afbeeldinge. Prys posvry 5/6.

KORAALBOEKEN.

KRIEKEN KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, 20/-.
WORP KORAALBOEKEN, Psalmen en Gezangen, 2 dln. gebonden, £1.12.6.
DERX KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, in één deel gebonden, half leren band, £2.12.6.
ROCCO DE VILLIERS KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, 19/-.
DOORTMOND KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, in Letter-accoorden, 2 dln., £1.2.6.
DE HEER KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, in Cyfer-accoorden, 17/6.
PSALM- en GEZANGBOEKEN, 5½ x 4 duim, zonder noten, 1/5.
PSALM- en GEZANGBOEKEN, 5½ x 4 duim, 1ste vers op noten, 2/9.
PSALM- en GEZANGBOEKEN, eerste vers op noten, 3½ x 2½ duim, 3/9, 4/9, 6/3, 7/9, 9/9, 10/9.
Afzonderlik gebonde in lere kassie, 9/9, 10/9, 12/9, 15/-, 18/-, 21/6.
Alle verse op note, 5 x 3 duim, 7/-, 9/-, 11/-, 13/-, 15/6, 17/-, 18/-, 20/6.
Alle verse op note, 6 x 3½ duim, 18/-, 21/6.
Alle verse op note, grote druk, 6¾ x 4 duim, gebonde in sterk lere band, vergulde snee, 21/6. Idem linne band, 13/-.
36 PSALME in Afrikaans, berym deur Totius, musiek deur Jannasch, 9 x 6 duim, 7/6.
50 PSALMEN IN AFRIKAANS (zonder muziek), berijmd door Totius, 2/-.
NIEUWE MELODIEËN VOOR ENIGE DER PSALMEN, Tonic Solfa, 4½ x 6¾, 1/1.
PSALMEN en GEZANGEN, Tonic Solfa, 4½ x 6¾, 12/-.
Dezelfde met betere band en goud snee, 4½ x 6¾, 14/6.
BYBELS, klein formaat, 5¾ x 3½ duim, 1/7; 6 x 4 duim, 3/6; 6½ x 4½, 4/-
BYBELS met duim Index, 6 x 4, 8/6 en 11/-; 6½ x 4½, 12/6. Gebonden in leer met overslaande kante.
BYBELS met duim Index, 7 x 5, 15/9; dieselfde, "India paper", 7 x 5, 26/6. Gebonden in leer met overslaande kante.
GROTE BYBELS, in leer gebonden, 8/6. 10½ x 7 duim, grote druk: 12/- in sterk linnen gebonden. 15/-, in leer gebonden met vergulde snee.
GROTE BYBELS, 8 x 6 duim, met duim Index, gebonden in leer met overslaande kante, 18/6.
GROOT 4° BYBELS, 12½ x 9, sterk gebonden, goud op snee, 23/-; dieselfde, mooiere band, 30/6.
GROTE BYBEL, 11 x 7 duim, sterk gebonden met duim Index, baie grote druk, £1.7.0.
STATEN BYBELS: 17½ x 12 duim, gebonden in rood juchtleer met koperen hoeken en knippen, £9.0.0.
DIE VIER EVANGELIEË EN DIE PSALME, 6 x 4 duim, 1/3; dieselfde met goud snee, 1/9.

Al deze prijzen zijn postvrij.

STUUR AL U BOEKORDERS AAN ONS.

POTCHEFSTROOM.—Gesticht 1842. Predikant: Ds. S. Vermooten.

Consulent: Ds. D. F. Erasmus.

Ouderlingen: A. H. Koomans, B. C. Marneweck, H. v. Heerden, P. J. Roux, C. P. Fouché, P. C. de Jager, P. P. v. d. Berg, G. J. Snijman, E. A. J. Grimbeek, P .N. Wilmans, I. B. Joubert, H. J. Dreyer, A. J. G. Oosthuizen, C. J. du Preez, T. F. J. Dreyer, J. H. Pienaar, Jac. Viljoen, G. J. Kok, W. L. Pretorius, A. L. Badenhorst, J. v. d. Tak, D. C. L. J. v. Vuuren, J. F. v. d. Merwe.

Diakenen: D. L. Broodrijk, P. J. Gouws, J. J. Havenga, L. C. J. Taljaard, I. J. Nieman, C. J. Bodenstein, J. L. P. Botha, C. v. d. Westhuizen, F. D. Grimbeek, A. J. Coetzee, J. Huysers, A. L. Pretorius, G. J. Minie, H. Muller Hzn., N. J. Grey, A. D. P. Pienaar, B. C. Kruger, G. van Deventer, J. D. Pienaar, I. M. Ferreira, T. F. J. Steyn, N. J. Broodrijk, J. J. Prinsloo, Mzn., J. J. v. d. Merwe.

Koster: A. W. van Wijk.

Orgelist: Mevr. L. van Blommestein.

Scriba van de Kerkeraad: A. H. Koomans, Bus 123, Potchefstroom.

Kassier: J. M. v. d. Wath, p/a. Nederlandse Bank, Potchefstroom.

Zielen 1612; Lidmaten 3281; Aangenomen 122; Gedoopten 149; Vertrokken met Attestaties 23; Ingekomen met Attestaties 18; Gehuwd 24 paren.

KLERKSDORP.—Gesticht 1866. Predikant: Ds. P. W. Ennis.

Consulent: Ds. J. J. Kuhn.

Ouderlingen: J. J. L. Terblanche, F. J. C. Steyn, N. J. Campher, M. J. de Kock, W. J. Nel, C. J. du Toit, J. P. Jansen van Vuuren; G. J. Pieterse, J. M. Jansen van Rensburg, P. J. Pienaar, J. J. Jansen van Rensburg.

Diakenen: H. J. Venter, J. P. Jooste, C. J. Visser, K. N. van Eeden, J. Davidtz, R. M. Esterhuizen, A. Wilmans, S. I. Jansen van Vuren, G. N. Pieterse, M. Els, H. S. Freislich, J. R. Rossouw.

MOSAIC EN SEMENTEN TEGELS.

Behaalde Eerste en Spesiale Prijs Pretoria Tentoonstelling 1915.

Gouden Medalje, Pretoria Tentoonstelling, 1919.

Eerste Klasse Diploma, 1922.

Gouden Medalje, Pretoria Tenoonstelling, 1924.

Beste voor Vloeren, Terrassen, Portico's, Vestibules, Varandah's, Keukens, Provisiekamers, Badkamers, W.C.'s, enz.

Gezond, aantrekkelik en 'n bescherming tegen ongedierte.

Duurt net zolang als 't gebouw zelve.

Hoofdzakelik van Zuidafrikaanse Materialen gefabriseerd.

Grote sortering aantrekkelike figuren in voorraad.

Fabriseren ook volgens ontwerp van architekt.

Ook Beton Kolommen, Gewone Beton-pijpen, van 6 duim tot 24 duim doorsnede.

16 x 16 duims Beton Platen.

Schrijf om alle biezonderheden en prijzen.

The Italian Mosaic and Cement Tiles Factory,

C. POLTO, Eigenaar.

Achter No. **269** PRETORIUSSTRAAT,

Postbus **594.** PRETORIA. Telefoon **966.**

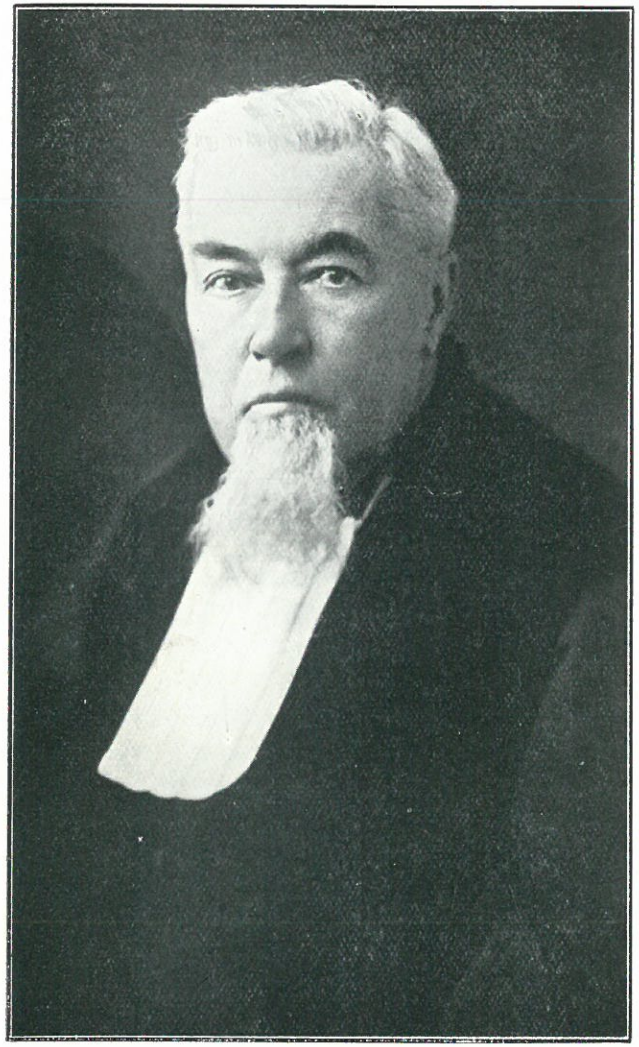

Ds. JAC. VAN BELKUM.

Koster: D. J. Hartzer.
Orgelist: Mevr. M. Blom.
Scriba van de Kerkeraad: Nico J. Campher, P.K. Rijkaartspost, via Klerksdorp.
Voorlezer Nico J. Campher.
Kassier: G. J. Pieterse.
Zielen 1419; Lidmaten 710; Aangenomen 48; Gedoopten 84; Vertrokken met Attestaties 25; Ingekomen met Attestaties 4; Gehuwd 11 paren.

ZEERUST.—Gesticht 1871. Predikant: Ds. H. P. Wolmarans.
Consulent: Ds. S. Vermooten.
Ouderlingen: J. H. Fouché, J. C. Coetzee, G. L. Roos, J. A. Oosthuizen, F. P. van der Merwe, P. J. J. Basson, M. F. Grobler, M. M. J. Basson.
Diakenen: L. Erasmus, R. Benade, W. C. van der Merwe, F. A. Meyer, P. H. Coetzee, F. A. Jacobs, A. Swanepoel, C. v. d. Merwe, P. M. Pelser, C. Swart.
Koster: B. Klaassen.
Orgelist: M. F. S. Grobler.
Scriba van de Kerkeraad: F. M. Dumont.
Kassier: F. M. Dumont.
Zielen 1406; Lidmaten 636; Aangenomen 48; Gedoopten 66; Vertrokken met Attestaties 9; Ingekomen met Attestaties 15; Gehuwd 8 paren.

VENTERSKROON. — Gesticht 1888. Predikant: P. W. Ennis.
Consulent: Ds. S. Vermooten.
Ouderlingen: J. P. Jansen van Vuuren, J. P. Grobler, P. L. Jansen van Vuuren, G. H. Grobler, W. J. Schoeman.
Diakenen: H. M. Jansen van Vuuren, G. H. Grobler Gzn., P. A. Hatting, G. C. Jansen van Vuuren, I. M. Pretorius.
Koster: P. A. Hatting.
Orgelist: Mevr. S. Cronje.
Scriba van de Kerkeraad: G. H. Grobler.
Kassier: G. H. Grobler.
Zielen 437; Lidmaten 163; Aangenomen 5; Gedoopten 17; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties 6; Gehuwd — paren.

SUIDAFRIKAANSE SPOORWEE EN HAWENS.

SIEN EERSTE VIR SUID AFRIKA.

Vir Toeriste en vakansiehouers is daar in die Unie 'n aantal bekoorlike ontspanningsoorde, waarvan elk sy eie onderskeie bekoorlikheid en geskiktheid besit in een of ander seisoen, sodat diegene wat in staat is om te reis, gedurende al die tye van die jaar "iwers kan gaan".

Enige stasiemeester sal besonderhede van vragpryse, ens., verskaf.

SOMER ONTSPANNINGSOORDE: Kaapstad en die Skiereiland; Mosselbaai; Die Strand; Port St. Johns; Jeffreysbaai; Hermanus en Die Reviera; George; Knysna en Die Wildernis; Oos Londen; Port Elizabeth (Humewood); Port Alfred.

WINTER ONTSPANNINGSOORDE: Durban, Noord en Suidkus oorde; Pietermaritzburg; Drakensberg; Victoria Valle; Lourenço Marques; Oudtshoorn; Barberton; Pietersburg; Warmbad.

BINNELANDSE OORDE: Pretoria, Johannesburg, Kroonstad, Parijs, Vereeniging, Bloemfontein, Kimberley, King Williamstown, Grahamstown.

FORELLEVANGS-OORDE.

TRANSVAAL: Haenertsburg, via Pietersburg; Machadodorp; Waterval Boven.

NATAL: Mooi Rivier; Nottingham Road; Estcourt; Rosetta; Donnybrook.

KAAP PROV.: Maclear; Ugie; Umtata; Cala Road; Stellenbosch; Ceres; Worcester.

Vir besonderhede betreffende akkomodasie kry 'n kopie van die offisiële Hotel en Losieshuis Gids te koop by die Spoorweg Boekwinkels.

W. W. HOY,
Algemene Bestuurder.

Johannesburg, 1924.

MAKWASSIE.—Gesticht 1888. Predikant: Ds. S. J. Strijdom.

Consulent: Ds. J. J. Kuhn.

Ouderlingen: J. A. du Toit, J. T. Martins, F. J. van Rensburg, J. Jonker, D. J. Fouché, J. Rossouw, P. Fouche, J. Viljoen, D. Jacobs.

Diakenen: P. van Vuuren, M. J. Smit, J. van Rensburg, C. M. Britz, C. Fouché, A. Conradie, D. Smith, I. Knoetze, J. Claase, J. F. van Rensburg, L. Matthysen.

Koster: J. N. Matthysen.

Orgelist: Mej. A. van der Westhuizen.

Scriba van de Kerkeraad: Ds. S. J. Strijdom.

Kassier: J. P. Fouché.

Zielen —; Lidmaten 493; Aangenomen 23; Gedoopten 43; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties 2; Gehuwd 10 paren.

LICHTENBURG.—Gesticht 1891. Predikant: Ds. G. E. Alers.

Consulent: Ds. A. F. Erasmus.

Ouderlingen: I. F. J. Steyn, C. L. Engelbrecht, F. D. Rousseau, H. J. v. Aarde, J. N. v. d. Berg, M. J. Steinmann, A. Roks, J. C. v. d. Merwe, D. J. Seymore, S C. P. Herbst, P. B. Swart.

Diakenen: W. S. Cornelius, O. B. J. Grobler, J. G. Steyn, M. J. Smith, P. W. Smit, J. A. Coetzee, H. A. Greef, J. C. Steinman, D. J. Bodenstein, A. Geldenhuys, M. v. Niekerk.

Koster: P. W. Smit.

Orgelist: Mej. J. Crafford.

Scriba van de Kerkeraad: A. Jacobson, Lichtenburg.

Kassier: A. Jacobson, Lichtenburg.

Zielen 876; Lidmaten 426; Aangenomen 52; Gedoopten 57; Vertrokken met Attestaties 18; Ingekomen met Attestaties 4; Gehuwd 5 paren.

WOLMARANSSTAD.—Gesticht 1891. Predikant: Ds. S. J. Strijdom.

Consulent:

BOEKE VAN BLYWENDE WAARDE.

Een van die boeiendste boeke vir die Bybelleser wat in die laaste tyd verskyn het is

GODS WOORD EN DER EEUWEN GETUIGENIS.

Prof. Dr. A. NOORDTZY.

Die boek behandel die Ou Testament in die lig van die oosterse opgrawinge. Vol pragtige gekleurde en swart plate.

26/6 posvry.

Ons beveel ook graag aan:

DIE BYBELSE GESKIEDENIS

in Afrikaans bewerk deur H. A. STEYN, M.A.

Skooledisie **6/-.** Groter **6/3.** In Leer Band **8/-** posvry.

JESUS, DIE GENEESHEER VAN DIE KRANKES

van Dr. A. MURRAY.

In Afrikaans vertaal deur Ds. J. S. KRIGE.

4/- posvry.

BEN HUR

in Afrikaans bewerk deur H. A. STEYN, M.A.

Die mooi roman wat handel oor die tyd van Jesus lewe op aarde. Met 16 gekleurde plate

9/- posvry.

Wat die kinders sal lyk om te lees:

KAMPSTORIES.

4/6 posvry.

EWALD'S NATUURSPROKIES.

6/- posvry.

Die boekies praat tot die hart van die kinders.

'n Boek wat sal leef onder ons Volk is:

SAREL CILLIERS,

Die vader van Dingaansdag

deur

Dr. G. B. A. GERDENER.

5/6 posvry.

Vir alle boeke van Kristelike aard ook

PSALM- EN GESANGBOEKE EN BYBELS.

Skryf direk aan

J. L. VAN SCHAIK, BEPK.,

Bus 724,. PRETORIA.

Ouderlingen: P. P. Steyn, G. P. Rossouw, G. P. van Vuuren, A. J. v. d. Westhuizen, J. H. Steyn, H. J. le Roux, W. H. J. Coetzee, N. J. J. Jansen van Rensburg, G. S. Roussouw.

Diakenen: J. P. Koekemoer, D. D. v. d. Westhuizen, P. E. Nortje, J. C. Coetzee, J. C. Botes, J. J. Fouche, C. J. Mienie, P. S. de Beer.

Koster: B. C. Lottering.

Orgelist: W. B. J. Badenhorst.

Scriba van de Kerkeraad: J. H. Steyn, adres Cyferfontein, p.k. Wolmaransstad.

Kassier: J. P. Koekemoer, adres Kameelboom, p.k. Wolmaransstad.

Zielen 489; Lidmaten 388; Aangenomen 32; Gedoopten 43; Vertrokken met Attestaties 11; Ingekomen met Attestaties 7; Gehuwd 5 paren.

VENTERSDORP.—Gesticht 1892. Predikant: Ds. D. F. Erasmus.

Geen opgave ontvangen.

ZWARTRUGGENS.—Gesticht 1913. Predikant: Ds. J. J. Kuhn.

Consulent: Ds. P. J. J. Venter.

Ouderlingen: D. van Wijk, P. van Staden Jac. van Staden, P. van Staden, F. Naudé, A. Oberholzer, J. Pienaar, J. Pienaar, A. Els, Joh. van Tonder, J. Jacobs, W. Schoeman, A. van Jaarsveld.

Diakenen: F. Botha, J. Geijer, F. Naudé, J. Grobler, N. Breedt, C. Visser, H. Joubert, P. Pelzer, C. Coertzer, J. Bezuidenhout, C. Cronjé, A. Jonker, G. van Jaarsveld.

Koster: F. Botha.

Kassier: F. Naudé, Wonderfontein, Groot-Mariko.

Scriba (waarnemend): A. van Jaarsveld, Witrand, Koster.

Zielen 1213; Lidmaten 500; Aangenomen 59; Gedoopten 69; Vertrokken met Attestaties 43; Ingekomen met Attestaties 76; Gehuwd 8 paren.

DE BESTE DRANK VAN ALLEN.

"CASTLE" BIEREN

MELK EN OATMEAL STOUT.

ALE EN LAGER.

ALGEMEEN VERKOCHT IN ZUIDAFRIKA.

GEEN BETER VERKRIJGBAAR.

ZUIDAFRIKAANSE BROUWERIJEN, BEPT.

Brouwers en Mouters.

Johannesburg, Pretoria, Bloemfontein, Kaapstad, Port Elizabeth, Pietermaritzburg en Salisbury (Rhodesië).

BECHUANALAND.—Gesticht 1913. Predikant:

Consulent: Ds. P. W. Ennis.

Ouderlingen: E. E. Meyer, W. J. Barnard.

Diakenen: J. P. v. d. Merwe, G. v. d. Westhuizen.

Koster: J. P. v. d. Merwe.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad:

Kassier: P. W. Kruger.

Zielen 109; Lidmaten 68; Aangenomen 6; Gedoopten 6; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties 4; Gehuwd 2 paren.

BLOEMHOF.—Gesticht 1916. Predikant:

Consulent: Ds. J. Kuhn.

Ouderlingen: W. J. Opperman, D. J. Bloem, C. v. Westhuizen, I. E. Kleynhans.

Diakenen: J. J. Jacobs, G. H. Meyer, A. v. d. Merwe, G. Maritz.

Koster: S. Streicher.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: A. J. Strauss.

Kassier: A. J. Strauss.

Zielen 160; Lidmaten 102; Aangenomen 10; Gedoopten 13; Vertrokken met Attestaties 8; Ingekomen met Attestaties —; Gehuwd — paren.

DELAREY.—Gesticht 1922. Predikant: Ds. P. J. J. Venter.

Consulent: Ds. G. E. Alers.

Ouderlingen: J. F. du Toit, H. H. Nieuwoudt, J. S. Wolvaardt, snr., D. R. J. van Vuuren, T. F. J. Steyn, A. F. Dreyer.

Diakenen: W. J. Kamffer, P. J. N. Grobler, P. S. Oosthuizen, C. J. Smit, J. A. Grimbeek, J. M. la Grange.

Koster: J. M. da Grange.

Orgelist: Mevr. Ds. Venter.

DE GROTE FOUT

die door vele moeders gemaakt wordt is dat zij hun kleinen niet korrekt voeden. Moeders die geen natuurlik voedsel voor hun zuigeling hebben, behoren onmiddellik dat wondervolle voedsel te proberen dat nu aanbevolen wordt door alle voorname dokters en kraam-verpleegsters.

LACTOGEN

HET NATUURLIKE MELK-VOEDSEL.

Is eender in samenstelling, voeding en verteerbaarheid als Moedermelk en is geschikt voor verplegende moeders zowel als voor zuigelingen.

'Salamander' Brand-Assurantie Mpij van Amsterdam

LAAGSTE KOMPETITIE TARIEVEN.

Onze Polissen dekken ook enige schade aangericht door **Weerlicht,** onverschillig of daarbij brand ontstond of niet.

Polissen uitgereikt in een der **beide Landstalen** al naar verkiezing van de geassureerde.

Schaden worden prompt geregeld en betaald door de ondergetekende gevolmachtigde Hoofd-Agenten voor Transvaal.

TAYLOR & GEERLING,

29 KERKPLEIN, PRETORIA, P.K. Bus 738.

Vertegenwoordiger te Johannesburg:

W. K. D'ALEBOUT,

Jeppes' Arcade No. 1, Beneden Verdieping, **109 FOXSTRAAT.**

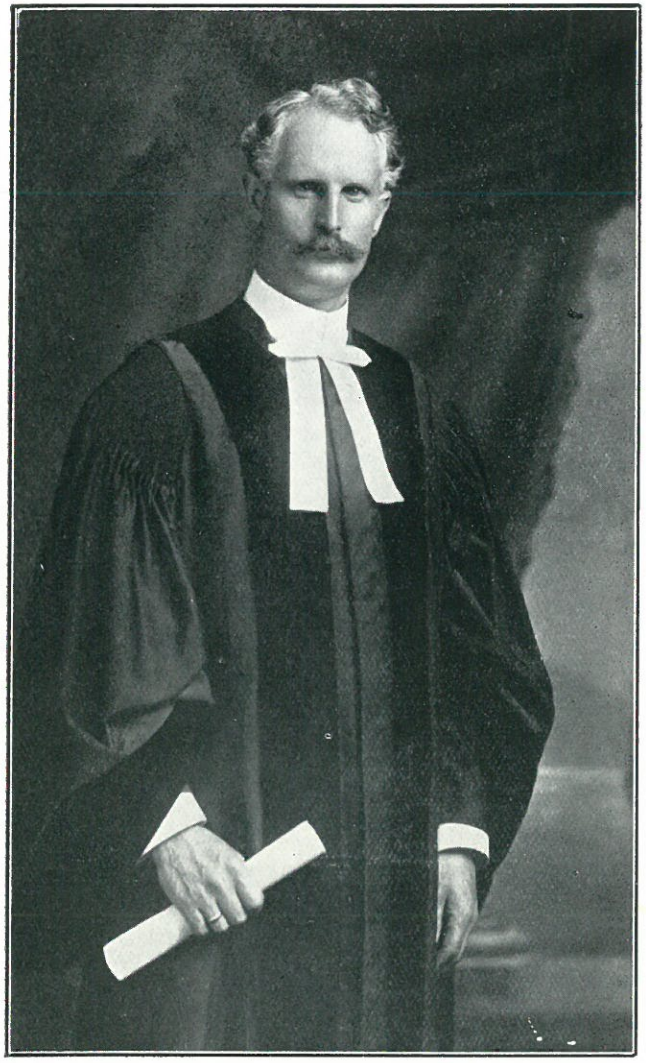

Ds. L. E. BRANDT,
Voorzitter der Algemene Kerkvergadering.

Scriba van de Kerkeraad: Ds. P. J. J. Venter, P.K. Delareyville.

Kassier: H. van Wyck.

Zielen 500; Lidmaten 218; Aangenomen 7; Gedoopten 16; Vertrokken met Attestaties 8; Ingekomen met Attestaties 10; Gehuwd — paren.

GROOT MARICO.—Gesticht 1923. Predikant: Ds. H. P. Wolmarans.

Consulent: Ds. G. E. Alers.

Ouderlingen: Joh. F. van Staden, R. S. van den Berg, F. J. Naudé, M. J. Roos, C. C. Mans, F. J. van Staden, R. H. Meyer.

Diakenen: F. J. Joubert, L. J. Coetzee, J. Z. van Loggerenberg, S. R. Naude, G. J. van den Berg, W. L. Coetzee, G. J. Labuschagne.

Koster: R. S. van Staden.

Orgelist: J. J. Joubert.

Scriba van de Kerkeraad: M. M. P. Basson, p.k. Groot Marico.

Kassier: C. B. Otto, p.k. Groot Marico.

Zielen 1003; Lidmaten 461; Aangenomen 19; Gedoopten 23; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties 1; Gehuwd — paren.

GWELO.—Gesticht 1923. Predikant:

Consulent: Ds. P. W. Ennis.

Ouderlingen: H. J. Oosthuizen, S. Botha.

Diakenen: P. van der Westhuizen, M. Olivier.

Koster:

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: C. W. Kleynhans.

Kassier: H. J. Oosthuizen.

Zielen omtrent 200; Lidmaten 89; Aangenomen 4; Gedoopten 3; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties —; Gehuwd — paren.

Groeneveld en Hicks, Bpkt.,

(voorheen H. GROENEVELD, BEPKT.)

MARKTGEBOUW, KERKSTRAAT OOST,

PRETORIA.

Postbus 102. **Telegr. Adres: "GUNSHOT."** **Telefoon 784.**

HANDELAARS IN WAPENS EN AMMUNITIE.

VISTUIG EN VUURWERK.

REPARATIES DOOR ERVAREN GEWEERMAKERS.

MARTIN'S PILLS APIOL & STEEL

Zeker middel voor alle Vrouwelike ongesteldheden. Elke dame behoort 'n doosje in huis te houden. Deze pillen worden verkocht door apotekers en winkeliers in alle landen van de wereld.
Eigenaar: MARTIN, Apoteker, Southampton, Eng.

NIKS MAAK SO'N PASSEND PRESENT AS 'N MOOIE SKILDERY OF PRENT.

Ons het die mooiste en beste kolleksie en sal bly wees om dit aan u te wys.

E. SCHWEICKERDT,

Postbus **697.** 281 KERKSTRAAT SENTRAAL, Foon **1862.**

PRETORIA.

Vra ons ook vir pryse van Skilderyrame en Verfbenodighede vir Skilderwerk in Pen-painting, Stencelling, ens.

NOORDELIKE RING.

Gemeenten: Rustenburg, Pietersburg, Pretoria, Middelburg, Waterberg, Lijdenburg, Erasmus, Roos-Senekal, Messina, Lageveld, Potgietersrust, Louis Trichardt, Rensburgsrust, Arusha, Nebo, Koedoesrand.

Ringskommissie: Voorzitter Dr. H. D. van Broekhuizen, sec. Ds. A. J. Barger; Scriba Ds. W. P. J. Poën, sec. Ds. J. G. M. Dreyer; J. P. Prinsloo, sec. H. Hofland; J. H. Vorster, sec. P. Roets; J. H. Reyneke, sec. S. Joubert.

RUSTENBURG.—Gesticht 1850. Predikant: Ds. J. J. Prinsloo.

Consulent: Dr. van Broekhuizen.

Ouderlingen: J. H. Joubert, J. J. Robbetze, J. J. Otto, Sarel J. Joubert, A. W. J. van Rensburg, Gijs Els, J. N. v. d. Berg, H. P. de Beer, J. J. v. Staden, J. C. v. Schalkwijk, Gert De Beer, M. Jacobs, C. J. v. Schalkwijk, J. v. d. Venter, Willie Roos.

Diakenen: J. Schoeman, H. Cronje, J. I. Otto, Carel v. d. Merwe, P. S. J. v. Rensburg, J. F. Viljoen, Gert v. d. Berg, P. H. Coetzee, Adam v. Staden, Gert v. Staden, N. Steenkamp, H. v. Staden, G. F. Pistorius, C. M. Nolte.

Koster: J. H. Joubert.
Orgelist: Mej. A. Wiarda.
Scriba van de Kerkeraad:
Kassier:

Zielen 2418; Lidmaten 1103; Aangenomen 75; Gedoopten 103; Vertrokken met Attestaties 12; Ingekomen met Attestaties 18; Gehuwd 12 paren.

PIETERSBURG.—Gesticht 1852. Predikant: Ds. W. P. J. Poën.

Consulent: Dr. H. D. van Broekhuizen.

Ouderlingen: W. S. J. Jansen, J. L. P. Botha, C. J. Botha, P. J. Roets, C. J. Pienaar, J. M. van Schalkwyk, J. J. G. Botha, D. Jacobs, P. Jacobs, J. D. Venter, G. J. Buitendag.

Diakenen: J. H. Venter, F. C. Jacobs, P. G. J. Jacobs, W. K. Jansen, S. M. Venter, J. H. Plessis, H. Bronkhorst, M. C. J. Buitendag.

Koster: A. Botha.

Orgelist: M. A. W. Jorissen.

Scriba van de Kerkeraad:

Kassier: Ds. W. P. J. Poën.

Zielen 1196; Lidmaten 450; Aangenomen 28; Gedoopten 42; Vertrokken met Attestaties 4; Ingekomen met Attestaties 18; Gehuwd 4 paren.

PRETORIA.—Gesticht 1854. Predikant: Dr. H. D. van Broekhuizen.

Consulent: Ds. P. W. J. Poen.

Ouderlingen: F. A. Smit, J. A. Duwenage, A. P. Prinsloo, H. A. Pretorius, P. C. Prinsloo, J. v. Zijl, L. C. M. Wegerif, A. A. Geers, J. D. Reyneke, J. P. Hugo, J. Overdiep, H. A. Horn, D. W. van Rooijen.

Diakenen: D. P. Bellingham, P. G. Roets, W. P. Viljoen, H. Engelmohr, J. A. Kleynhans, B. S. Groeneveld, F. J. P. v. d. Watt, Z. J. Botha, Z. J. de Beer, O. Oosthuizen Jr., D. Oosthuizen, H. Bronkhorst, Th. Pistorius, J. G. Duvenaage, H. W. Theron.

Koster: P. B. B. Schutte.

Orgelist: P. v. d. Burg, Troye Straat, Sunnyside.

Scriba van de Kerkeraad: H. Engelmohr, 93 Devenish Straat, Sunnyside.

Kassier: H. Engelmohr.

Zielen 2540; Lidmaten 1219; Aangenomen 117; Gedoopten 134; Vertrokken met Attestaties 67; Ingekomen met Attestaties 60; Gehuwd 21 paren.

MIDDELBURG.—Gesticht 1864. Predikant: Ds. A. J. Barger.

Consulent: Dr. H. C. M. Fourie.

Ouderlingen: J. H. N. Visagie, J. H. Vorster, J. C. Muller, H. D. Pretorius, J. H. Erasmus, S. J. Duvenage, N. J. Muller, P. J. de Vos, C. J. Viljoen, H. W. Ras, W. J. Botha.

Diakenen: J. J. v. d. Merwe, B. J. Prinsloo, H. P. v. Nieuwenhuizen, J. Lagrange, J. P. Steyn, T. F. Prinsloo, D. M. T. v. Nieuwenhuizen, S. J. Schoeman, J. E. Volschenk, A. J. Willemse, J. de Beer.

Koster: J. A. J. Pretorius.

Orgelist: A. J. Pretorius.

Scriba van de Kerkeraad: A. J. Pretorius, P.K. Middelburg, Tvl.

Kassier: J. H. Allaart, Bus 16, Middelburg, Tvl.

Zielen 1400, Lidmaten 670, Aangenomen 52, Gedoopten 60, Vertrokken met Attestaties 16, Ingekomen met Attestaties 17, Gehuwd 6 paren.

WATERBERG.—Gesticht 1866. Predikant:

Consult: Ds. A. J. Barger.

Ouderlingen: H. J. Geyser, L. C. v. d. Merwe, H. Willemse, J. A. van Staden, P. A. van der Walt, L. P. van der Merwe, N. H. J. F. v. Heerden, J. J. H. Engelbrecht, F. J. Grobler, J. S. Viljoen, P. S. Rossouw, M. Oosthuizen, L. v. Niekerk, J. Potgieter, J. Enzlin, W. Herbst.

Diakenen: J. J. H. Engelbrecht, J. G. M. Benade, H. J. v. Heerden, W. H. Boshoff, S. P. Viljoen, G. J. Smith, P. F. v. Staden, D. J. Koekemoer, M. J. Rossouw, F. A. Nel, H. C. Pretorius, A. Botes, G. P. Pretorius, W. J. Badenhorst, M. Holliday, D. P. Erasmus, P. v. d. Merwe.

Koster: J. Truter.

Orgelist: Vakant.

Scriba van de Kerkeraad: Herms Willemse, p/k. 24 Rivier, Waterberg.

Kassier: J. A. Smit, Nylstroom.

Zielen —; Lidmaten 752; Aangenomen 61; Gedoopten 64; Vertrokken met Attestaties 19; Ingekomen met Attestaties 3; Gehuwd 1 paar.

LIJDENBURG.—Gesticht 1887. Predikant: Ds. J. G. M. Dreyer.

Consulent: Ds. A. J. Barger.

Ouderlingen: H. Hofland, C. J. J. Joubert, W. A. Oosthuizen, I. F. Klopper, C. A. B. Grobler, J. H. Viljoen, G. J. Meyer, D. P. J. Steyn.

Diakenen: J. H. H. Janson, M. S. Grobler, I. J. Marais, J. M. A. Geldenhuis, G. J. Joubert, P. J. Oelofse, H. F. Mulder, W. C. Greyling.

Koster: H. Ottens.

Orgelist: Mevr. J. H. H. Janson.

Scriba van de Kerkeraad: H. Hofland, Bus 4, Dullstroom.

Kassier: J. H. H. Janson, Bus 19, Dullstroom.

Zielen 800; Lidmaten 363; Aangenomen 6; Gedoopten 28; Vertrokken met Attestaties 21; Ingekomen met Attestaties 9; Gehuwd — paren.

ERASMUS.—Gesticht 1913. Predikant:
Consulent: Ds. A. J. Barger.

Ouderlingen: N. M. Prinsloo, J. P. Prinsloo, N. M. Viljoen, P. R. Prinsloo, G. C. Prinsloo, W. S. J. Minnaar; J. D. Venter, G. J. Koekemoer, J. J. Botha, L. P. Swanepoel, W. J. Prinsloo, S. P. v. Staden, H. Oosthuizen, A. H. Potgieter.

Diakenen: N. M. Prinsloo, J. J. Prinsloo, C. Joubert, A. C. Greyling, J. P. Nel, J. G. v. Staden, L. J. Steenkamp, N. M. J. v. Rensenburg, P. J. Minnaar; J. J. Ecksteen, P. C. Breytenbach, F. J. Snijman, C. Gunter, D. B. Snijman, W. S. J. B. Jansen, P. P. F. Prinsloo.

Koster: T. G. J. v. Rensburg snr.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: J. J. Prinsloo, P.K. Erasmus, Bus 1.

Kassier: O. Braak.

Zielen 1868; Lidmaten 916; Aangenomen 73; Gedoopten 90; Vertrokken met Attestaties 15; Ingekomen met Attestaties 21; Gehuwd 16 paren.

ROOSSENEKAL.—Gesticht 1919. Predikant:
Consulent: Ds. J. G. M. Dreyer.

Ouderlingen: E. J. Visagie, F. J. Botha, T. P. Botha, C. J. Strijdom, A. A. Wolmarans, M. J. Hough, A. J. Willemse.

Diakenen: P. L. Steenkamp, M. J. Nieman, M. J. Prinsloo, J. L. Enslin, L. Botha, L. M. Ferreira, J. W. Wolmarans.

Koster: P. J. Jacobs.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: A. J. Willemse, p.k. Tonteldoos.

Kassier: A. J. Willemse.

Zielen ; Lidmaten —; Aangenomen 29; Gedoopten 44; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties 1; Gehuwd — paren.

MESSINA.—Gesticht 1921. Predikant:
Consulent: Ds. W. P. J. Poën.

Ouderlingen: C. J. Koen, G. J. B. Robbetze.

Diakenen: G. P. van Staden, P. C. Potgieter.

Koster: G. van Staden.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: J. J. Robbertze.

Kassier: J. J. Robbetze.

Zielen 114; Lidmaten 50; Aangenomen 2; Gedoopten 6; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties —; Gehuwd — paren.

LAGEVELD.—Gesticht 1922. Predikant: Ds. W. P. J. Poën.

Consulent:

Ouderlingen: J. J. du Preez, H. C. de Beer, C. S. Muller, M. J. Buitendag.

Diakenen: H. L. J. Bronkhorst, N. J. van Schalkwijk, P. J. S. J. L. Venter, J. M. Koekemoer.

Koster:

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: C. S. Muller, Avondshoek, P.K. Tzaneen.

Kassier: C. S. Muller.

Zielen 373; Lidmaten 192; Aangenomen 14; Gedoopten 11; Vertrokken met Attentaties —; Ingekomen met Attestaties 9; Gehuwd 2 paren.

POTGIETERSRUST.—Gesticht 1922. Predikant: Ds. W. P. J. Poën.

Consulent: Dr. H. D. van Broekhuizen.

Ouderlingen: J. A. Venter, C. G. Coetzee, F. H. Geyser, H. P. F. Kern, A. J. Nortje, L. J. van Nieuwenhuizen.

Diakenen: G. R. J. Strijdom, N. S. Wolmarans, G. J. Smit, C. J. Botha, C. N. McDonald.

Koster: C. A. Storm.
Orgelist: H. L. Venter.
Scriba van de Kerkeraad: J. J. J. de Beer.
Kassier: G. R. J. Strijdom.
Zielen 157; Lidmaten 94; Aangenomen 4; Gedoopten 7; Vertrokken met Attestaties 2; Ingekomen met Attestaties —; Gehuwd 1 paar.

LOUIS TRICHARDT.—Gesticht 1922. Predikant: Ds. W. P. J. Poën.

Consulent:

Ouderlingen: H. L. Botha, J. J. v. d. Merwe, N. P. Roos, P. Roos, W. Nel.

Diakenen: P. S. Grobler, G. Potgieter, P. J. Smit, N. Grobler, J. v. d. Merwe.

Koster: J. J. v. d. Merwe Junr.
Kassier: P. Roets.
Scriba: Ds. Ds. W. P. J. Poën, Pietersburg.
Zielen 288; Lidmaten 129; Aangenomen 1; Gedoopt 18; Gehuwd —; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties —.

RENSBURGSRUST.—Gesticht —. Predikant:

Consulent:

Ouderlingen: I. P. Steenkamp, P. L. Steenkamp.

Diakenen: H. S. Jansen van Rensburg; J. C. Smith.

Koster: J. J. Engelbrecht.
Orgelist:
Scriba van de Kerkeraad: M. J. Welmans.
Kassier: H. S. Jansen van Rensburg.
Zielen 78; Lidmaten 42; Aangenomen 4; Gedoopten 3; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties 3; Gehuwd — paren.

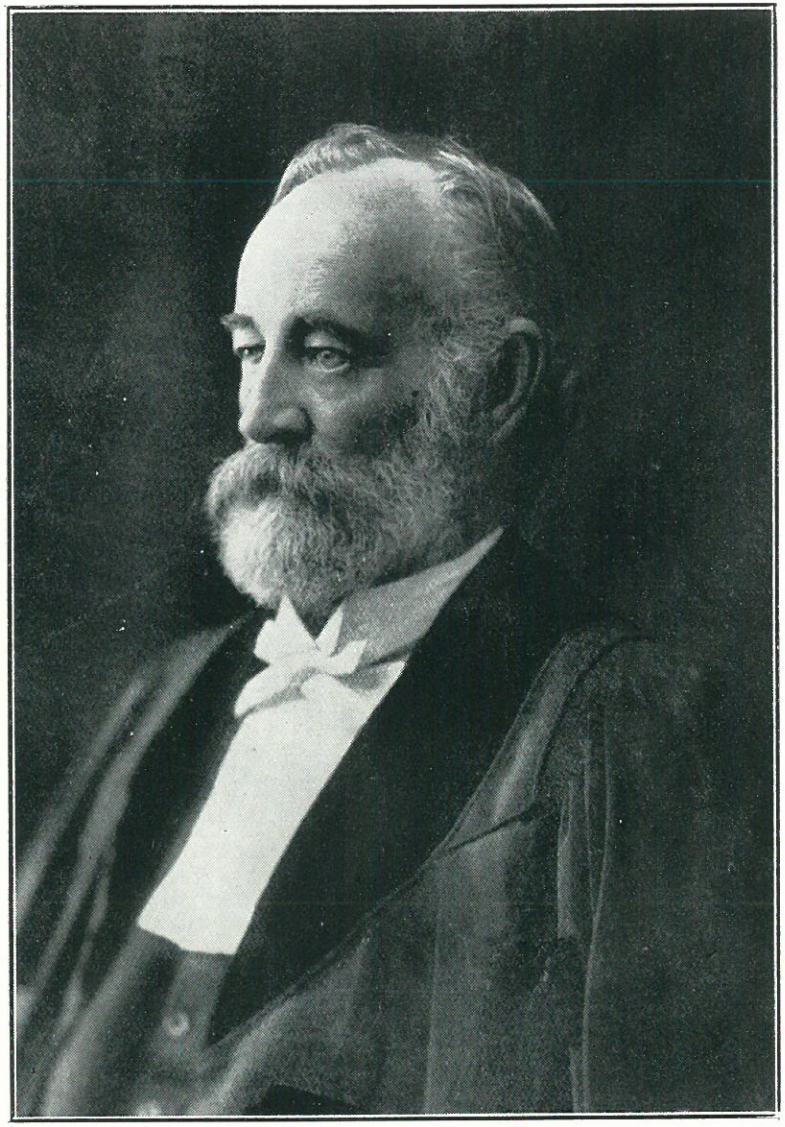

Ds. P. W. ENNIS.

ARUSHA.—Geen opgave ontvangen.

NEBO.—Gesticht 1924. Predikant:

Consulent: Ds. J. G. M. Dreyer.

Ouderlingen: P. H. Ferreire, P. Lindeque, C. J. Engelbrecht.

Diakenen: Lukas Botha, Strijdom, Botha.

Koster: J. Malan.

Scriba va nde Kerkeraad: P. D. Malan, Roodepoort, P.K. Nebo.

Kassier: Diaken Botha.

Zielen —; Lidmaten 120 Gedoopten 5; Aangenomen —.

KOEDOESRAND.—Gesticht 1924. Predikant:

Consulent: Dr. H. D. van Broekhuizen.

Ouderlingen: F. J. Grobler, L. van Niekerk, J. S. Viljoen.

Diakenen: M. J. Rossouw, P. v. d. Merwe, G. J. Smith.

OOSTELIKE RING.

Gemeenten: Volksrust, Heidelberg, Trichardtsontein, Krugersdorp, Chrissiesmeer, Johannesurg, Standerton, Utrecht, Ermelo, Heilbron, Oostrand, Vereeniging, Memel, Piet Retief, Bethal, Eendracht.

Ringskommissie: Voorzitter, Ds. L. E. Brandt, sec. Ds. Jac. van Belkum; Scriba, Ds. P. S. Grobler; W. van Manen, sec. J. H. Lingenfelden; D. P. J. van Schalkwijk, sec. J. H. van Staden; P. A. Ras, sec. J. P. Cronje.

VOLKSRUST. Gesticht 1861.

Consulent: Ds. P. Grobler.

Geen opgave ontvangen.

HEIDELBERG.—Gesticht 1865. Predikant: Ds. Jac. van Belkum.

Consulent· Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: I. B. Bierman, N. J. G. Jacobs, D. J. A. Boyens, J. S. Smit, D. J. Strijdom, C. F. J. Stijdom, P. D. Bekker, A. C. Botha, W. J. Pretorius, L. J. Labuschagne, D. B. Snijman, B. J. Smit, L. H. Jordaan.

Diakenen: C. J. Marais, M. J. L. Heunes, R. J. Crowther, J. J. Olivier, O. A. Strijdom, J. F. Moolman, Th. F. Steyn, J. P. C. van der Westhuizen, H. P. Strijdom, P. Brits, A. J. Brits, A van der Berg, J. H. van der Westhuizen.

Koster: J. J. Bronkhorst.

Orgelist: L. E. Bongers.

Scriba van de Kerkeraad: Ds. Jac. van Belkum.

Kassier: L. E. Bongers.

Zielen 2000; Lidmaten 800; Aangenomen 77; Gedoopten 87; Vertrokken met Attenstaties 14; Ingekomen met Attestaties 6; Gehuwd 19 paren.

TRICHARDTSFONTEIN.—Gesticht 1879. Predikant:

Consulent: Ds. Jac. van Belkum.

Ouderlingen: D. P. J. v. Schalkwijk, A. N. Steenkamp, C. H. Booysen, M. C. J. v. Schalkwijk, J. H. P. Nagel, W. A. v. Schalkwijk.

Diakenen: D. E. T. Steijn, W. H. Cooper, P. v. dd Berg, J. H. Oberholzer, C. H. Pretorius, P. C. Venter, J. F. v. Wijngaard.

Koster: W. H. Cooper.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad:: W. A. v. Schalkwijk, v. Schalkwijksrust, P.K. Trichardts.

Kassier: D. E. T. Steijn, Rietkuil, P.K. Trichardts.

Zielen 500; Lidmaten 275; Aangenomen 36; Gedoopten 43; Vertrokken met Attestaties 21; Ingekomen met Attestaties 9; gehuwd — paren.

KRUGERSDORP.—Gesticht 1891. Predikant: Ds. P. S. Grobler, B.A., B..D.

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: H. C. v. d. Merwe, G. P. Brits, B. J. Vorster, H. J. van Staden, S. J. Botha, C. C. Labuschagne, N. Basson, A. W. Heyneke, J. J. Human, N. J. Prinsloo, C. B. Smit, A. L. Steffens, A. W. Nortje, J. C. Marneweck, J. J. Grobler, D. J. Breytenbach, S. J. Greyling.

Diakenen: H. C. v. d. Merwe, J. F. Bolton, M. J. v. d. Berg, I. J. v. Wijk, L. P. Hofman, J. P. Nortje, T. H. Duvenhage, J. S. Roos, J. P. Grobler, F. J. van Feden, P. Diedericks, B. T. Harmse, J. W. Meyer, P. Breet, C. de Beer, A. V. le Roux.

Koster: A. W. Harmse.

Orgelist: Mevr. M. Grobler.

Scriba van de Kerkeraad: J. P. Grobler, 9 Rustenburg Road, West Krugersdorp.

Kassier: M. Vorster, Bus 94, Krugersdorp.

Zielen 1950; Lidmaten 941; Aangenomen 73; Gedoopten 91; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Atestaties —; Gehuwd 14 paren.

CHRISSIESMEER.—Gesticht 1892. Predikant:

Consulent: Ds. A. J. G. Oosthuizen.

Ouderlingen: L. M. Sloop, J. A. v. d. Linde, S. W. J. Meyer, M. Bos.

Diakenen: J. J. P. Swart, F. Buitendag, H. du Preez.

Koster: L. v. d. Merwe.

Orgelist: Mevr. C. H. Buitendag.

Scriba van de Kerkeraad: M. Bos.

Kassier: M. Bos.

Zielen 308; Lidmaten 364; Aangenomen 6; Gedoopten 8; Vertrokken met Attestaties 3; Ingekomen met Attestaties —; Gehuwd — paren.

JOHANNESBURG. — Gesticht 1895. Predikant: Dr. H. C. M. Fourie.

Consulent: Ds. P. Grobler.

Ouderlingen: J. H. Lingenfelder, F. L. Tredaux, S. Z. Buitendag, C. F. Basson, J. F. N. Oberholzer, P. P. van der Berg, L. A. Breedt, J. P. Mare, N. van Staden, G. C. Nel, J. J. Smit, M. P. G. Koen, J. M. McDonald, J. M. Matthysen, F. P. van der Westhuizen, M. P. D. Eevers.

Diakenen: M. G. Joubert, N. S. Coetzee, C. C. Mostert, P. C. Theron, A. C. Lombard, F. J. Breet, M. S. Steinmann, D. A. C. Pretorius, C. P. Hattingh, A. J. Malan, G. C. R. Eels, M. P. S. van Nieuwenhuizen, P. R. Koen, J. J. L. Swart, J. H. Briel, P. J. J. van Nieuwenhuizen, M. J. Esterhuizen, P. Venter, L. Booysen, D. D. Rats.

Koster: W. H. Boshoff.

Orgelist: J. Pretorius.

Scriba van de Kerkeraad: W. van Namen.

Kassier: W. van Namen, P.K. Bus 2292, Johannesburg.

Zielen —; Lidmaten —; Aangenomen 112; Gedoopten 148; Vertrokken met Attestaties 41; Ingekomen met Attestaties 70; Gehuwd 20 paren..

STANDERTON.—Gesticht —. Predikant: Ds. T. F. J. Dreyer.

Consulent:

Ouderlingen: G. J. Engelbrecht, P. W. Labuschagne, J. C. Heyneke, G. Oberholzer, N. J. Snijman, J. H. Pienaar, M. L. J. Grobler, J. S. Riekert.

Diakenen: G. W. P. Pretorius, M. J. Stoop, J. G. Steijn, A. A. S. Grobler, G. A. v. Deventer, J. Steijn, J. Buitendag, B. du Plessis.

Koster: A van Vuren

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: J. P. Visage.

Kassier: J. P. Visage.

Zielen 936; Lidmaten 438; Aangenomen 22; Gedoopten 28; Vertrokken met Attestaties 2; Ingekomen met Attestaties 5; Gehuwd 3 paren.

THEOL. PROFESSOREN en STUDENTEN van de NED. HERV. KERK aan de T.U.K. te PRETORIA.
Beneden Rij, van links naar rechts: J. Strijdom, M. M. Grobler, Prof. Dr. J. H. Greyvenstein, Prof. Dr. S. P. Engelbrecht, J. F. Brits.
Boven Rij, van links naar rechts: J. P. v. d. Berg, P. W. Venter, W. J. Kemp, E. S. Mulder, G. D. de Beer, J. J. Prinsloo, P. J. Smit.

UTRECHT. Gesticht 1911. Predikant:

Consulent:

Ouderling: J C. van Deventer.

Diaken: Carel Grobler.

Koster:

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: J. C. van Deventer.

Kassier: J. C. van Deventer.

Zielen 35; Lidmaten 21; Aangenomen 2; Gedoopten —; Vertrokken met Attestaties 4; Ingekomen met Attestaties —; Gehuwd — paren.

ERMELO.

Consulent: Ds. T. Dreyer.

Geen opgave ontvangen.

HEILBRON.—Gesticht 1911. Predikant: Ds. L. E. Brandt.

Consulent: Ds. A. J. G. Oosthuizen.

Ouderlingen: M. G. Strijdom, W. A. L. du Toit, H. J. Cronje, S. S. Terblanche, J. B. Opperman.

Diakenen: J. H. Habig, J. C. D. Opperman, G. D. Cilliers, M. J. L. v. d. Westhuizen, C. J. Matthews. J. F. Strijdom.

Koster: J. H. Miller.

Orgelist: Mej. S. du Toit.

Scriba van de Kerkeraad: J. H. Habig.

Kassier: Ds. L. E. Brandt.

Zielen 215; Lidmaten 102; Aangenomen 21; Gedoopten 7; Vertrokken met Attestaties 1; Ingekomen met Attestaties 12; Gehuwd 1 paar.

OOST-RAND.—Gesticht 1911. Predikant: Ds. A. J. G. Oosthuizen.

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: R. A. P. de Beer, J. S. H. Pretorius, D. E. Senekal, J. H. Smit, P. F. Bouwer, J. W. F. Germishuizen, C. P. S. Barnard, J. T. J. Maré, F. J. Ferreira, H. T. Visagie, S. Nortje, J. L. van Heerden, A. A. S. Fourie, B. Wolmarans.

Diakenen: H. B. L. Kruger, G. L. Holl, J. G. Farmers, W. J. Language, H. S. E. Jordaan, H. J. Botha, P. J. de Nyschen, C. J. Dreyer, J. S. Marais, A. G. Burger, W. F. van der Westhuizen, A. J. van der Bank, H. Horn, F. Werner.

Koster: M. A. Jonker.

Orgelist: Mev. S. H. E. Jordaan.

Scriba van de Kerkeraad: P. D. Bouwer, 15 Oosthuizen Straat, Germiston.

Kassier: C. H. C. Venter, 47 Hutton Straat, Germiston.

Zielen 1750; Lidmaten 680; Aangenomen 52; Gedoopten 111; Vertrokken met Attestaties 11; Ingekomen met Attesties 26; Gehuwd 5 paren.

VEREENIGING.—Gesticht 1913. Predikant: Ds. L. E. Brandt.

Consulent: Ds. A. J. G. Oosthuizen.

Ouderlingen: L. R. G. Marx, S. H. J. Strijdom, T. P. Pretorius, J. F. van der Merwe, Th. J. Lindeque, G. M. J. van Vuuren, J. F. Weilbach, P. J. Marx, D. P. Grobler, J. P. Badenhorst, J. P. Cronze, Tzn.

Diakenen: P. J. Laurens, C. J. Smith, S. J. Blignaut, T. P. Pretorius, J. J. van Zijl, A. J. Smith, L. G. Dreyer, J. P. Cronje, Fzn, A. W. Marx, J. L. Schutte, M. A. Muller, P. J. J. Opperman.

Koster: A. W. Marx.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: Ds. L. E. Brandt, Bus 155, Vereeniging.

Kassier: Ds. L. E. Brandt.

Zielen 1184; Lidmaten 466; Aangenomen 35; Gedoopten 58; Vertrokken met Attestaties 3; Ingekomen met Attestaties 21; Gehuwd 2 paren.

MEMEL.—Predikant:

Consulent: Dr. H. C. M. Fourie.

Ouderlingen: P. L. Moolman, J. J. Uys, W. H. Brooks

Diakenen: G. J. Swart. A. I. Moolman, C. J. Uys.

Koster: B. J. Grobler.

Orgelist: Mevr. H. J. J. Uys.

Leren 60; Zielen 97; Gedoopten 2; Aangenomen 11; Vertrokken 9; Ingekomen —; Gehuwd — paren.

PIET RETIEF.—Gesticht 1916. Predikant:

Consulent: Ds. Jac. van Belkum.

Ouderling: A. C. de Klerk.

Diaken: Andries Coetzer.

Koster:

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: A. C. de Klerk.

Kassier: A. C. de Klerk.

Zielen 120; Lidmaten 56; Aangenomen 3; Gedoopten 1; Vertrokken met Attestaties —; Ingekomen met Attestaties —; Gehuwd — paren.

BETHAL.—Gesticht 1916. Predikant:

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: J. P. Visage, W. v. Manen, N. J. v. Schalkwijk, B. J. Prinsloo.

Diakenen: P. J. N. Esterhuysen, N. J. Grobler, P. J. J. Engelbrecht en P. S. Botes.

Koster:

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: J. Hoogland.

Zielen —; Lidmaten 225; Aangenomen 10; Gedoopten 15; Vertrokken met Attestaties 5; Ingekomen met Attestaties 11; Gehuwd — paren.

EENDRACHT.—Gesticht 1918. Predikant: Ds. T. F. J. Dreyer.

Consulent:

Ouderlingen: J. S. Prinsloo, P. A. Ras, P. P. Roets, F. P. Vorster, C. P. Willemse, J. G. Duvenhage. Jan J. Booysen, D. J. Muller, P. C. Potgieter en J. F. Bijtel.

Diakenen: P. J. L. Venter, A. P. Roelofse, P. J. Opperman, I. P. Bezuidenhout, H. L. Venter, J. D. Venter, Gert Visage, J. Ooshuis en A. H. du Plessis.

Koster: J. H. J. Venter.

Orgelist: Mevr. Oud. J. P. Prinsloo.

Scriba van de Kerkeraad: D. J. Prinsloo, P.Bus 19, Oogies, Tvl.

Kassier: D. J. Prinsloo, P.Bus 19, Oogies, Tvl.

Zilen 739; Lidmaten 497; Aangenomen 34; Gedoopten 47; Vertrokken met Attestaties 5; Ingekomen met Attestaties 14; Gehuwd — paren.

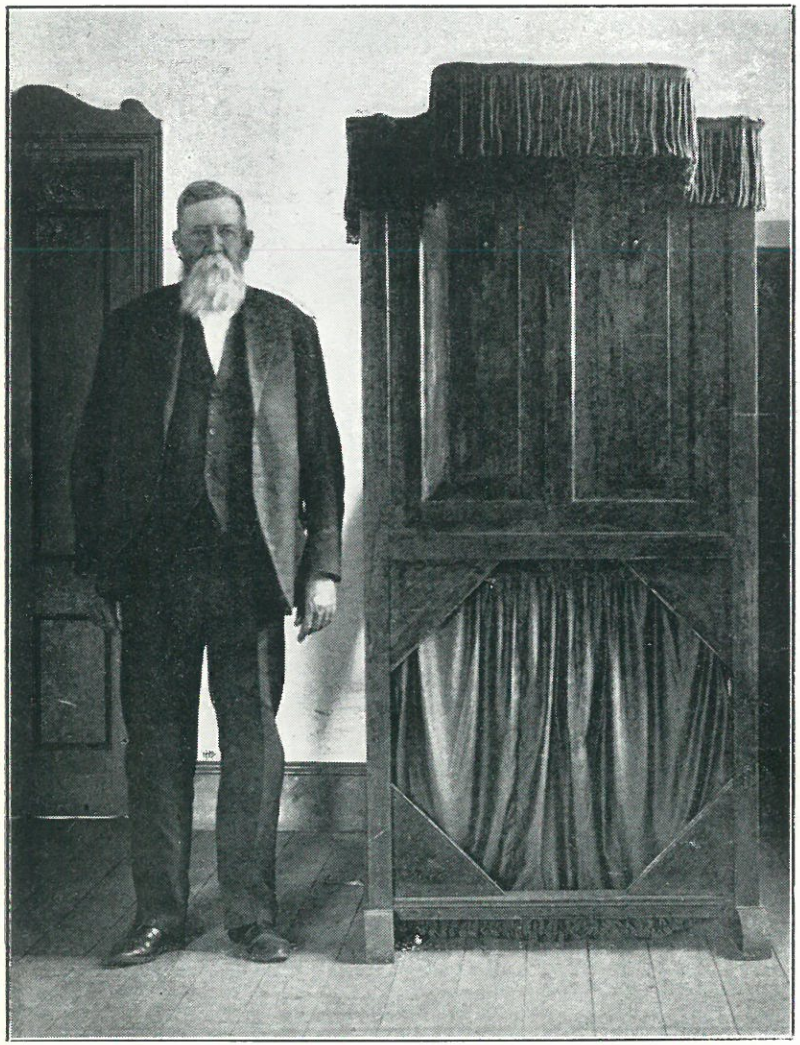

De predikstoel van Witfontein, die tans bewaard wordt in de Konsistoriekamer van de Kerk te Erasmus. Het was voor deze predikstoel dat Ds. Goddefroy in 1887 door Oud. Chr. Joubert bevestigd werd. Naast de predikstoel staat de heer N. M. Prinsloo, Ouderling van Erasmus.

DIENSTDOENDE PREDIKANTEN OP 1 NOV. 1924.

In dienst getreden bij de N. Herv. Kerk van Afrika.	
1891	Jac. van Belkum (Varik 1877, Steenwijk 1882, Zierikzee 1889), Rustenburg 1891, Heidelberg 1903.
1904	L. E. Brandt, (Niezijl 1901), Pietersburg 1904, Johannesburg 1908, Vereeniging en Heilbron 1923.
1905	P. W. Ennis, (Ermelo 1886), Klerksdorp 1905.
1909	J. J. Kuhn, Krugersdorp 1909, Lichtenburg 1913, Zwartruggens 1916.
1909	J. J. Prinsloo, Trichardtsfontein 1909, Bethal 1915, Standerton 1919, Krugersdorp 1920, Rustenburg 1922.
1911	H.C.M. Fourie, Theol. Doct., Erasmus 1911, Johannesburg 1924.
1914	J. H. Greyvenstein, B.A., Theol. Doct., (Sutherland 1911) Pretoria 1914, Hoogleraar te Pretoria 1917.
1914	S. J. Strijdom, Krugersdorp 1914, Makwassie 1919.
1915	S. Vermooten, Zeerust 1915, Potchefstroom 1919.
1917	H. D. van Broekhuizen, Theol. Doct. (Pretoria 1898, Kuilsrivier 1902, Pretoria 1906), Pretoria 1917.
1918	A. J. Barger, (Bovensmilde 1914), Johannesburg 1918, Middelburg 1919.
1920	D. F. Erasmus, (Pietermaritzburg 1918), Ventersdorp 1920.
1921	G. E. Alers (Haulerwijk 1914, Monnikendam 1917), Germiston 1921, Lichtenburg 1923.
1921	S. P. Engelbrecht, Theol. Doct., Hoogleraar te Pretoria 1921.
1921	P. J. J. Venter, Lichtenburg 1921, De la Rey 1923.

1922 P. S. Grobler, B.A., B.D., Krugersdorp 1922.
1922 H. P. Wolmarans, M.A., B.D., Marico 1922.
1922 W. J. Poën, (Hulppred. Durban 1920), Pietersburg 1922.
1924 A. J. G. Oosthuizen, B.A. B.D., Germiston 1924.
1924 J. G. M. Dreyer, B.A., B.D., Lijdenburg 1924.
1924 T. F. J. Dreyer, B.A., B.D., Standerton 1924.

Studenten in de Theologie te Pretoria. M. M. Grobler, B.A.; J. Strijdom, J. F. Brits, P. W. Venter, W. J. Kemp, P. J. Smit, G. D. de Beer, J. J. Prinsloo, J. P. v. d. Berg, E. S. Mulder.

PREDIKANTEN DER NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK IN Z.A. SEDERT 1853.

De eerste predikanten onder de Voortrekkers waren de endelingen Erasmus Smit en Daniel Lindley.

1853 D. van der Hoff, Potchefstroom 1853, overleden 1881.
1891 A. J. Begemann, Pretoria 1861, emeritus 1872.
1861 G. W. Smits, Rustenburg 1861, emeritus 1886, overleden 1894.
1864 Ds. N. J. van Warmelo, Zoutpansberg 1864, Heidelberg 1868, (verenigd 1885; overleden 1892).
1864 P. A. C. van Heyningen (Lijdenburg 1859) onder het kerkverband van de Ned. Herv. kerk 1864, (Kroonstad 1866, emeritus 1894, overleden 1907.)
1875 D. P. Ackerman, Wakkerstroom 1875, (verenigd 1885, overleden 1916.)
1875 L. G. F. Biccard (Greytown 1861), Zoutpansberg 1875, (verenigd 1885, emeritus 1887, overleden 1900.)
1876 J. C. de Vries, (hulpprediker Sutherland 1870, du Toitspan 1873), Zeerust 1876, (Laingsburg 1884, emeritus 1894, overleden 1906.)

1876 H. S. Bosman, Pretoria 1876, (verenigd 1885),
1883 C. W. du Toit (Hannover 1869, Pearston 1875, Tulbagh 1876) Potchefstroom 1883, emeritus 1918.
1887 M. J. Goddefroy (Lagezwaluwe 1877, IJsselmonde 1880, Achlum 1882), Pretoria 1887, Middelburg 1905, emeritus 1917, overleden 1920.
1895 A. J. Lagerweij, (Ankeveen 1881, Helenaveen 1884, Hoogeloon 1886, Maassluis 1889) Heidelberg 1895, overleden 1898.
1896 C. Spoelstra, (Zoeterwoude 1894) Pretoria 1896 (Ned. Herv. kerk verlaten 1897, Heino 1899, bediening neergelegd 1904, overleden 1918.)
1898 J. Beijer (Lemele 1881, IJsselmuide 1883, Hierden 1886, Harderwijk 1888, Eemnes Binnen 1890) Zeerust 1898, Standerton 1899 (naar Holland terug 1900, predt. te Neunen 1905, emeritus 1907).
1899 A. Murray (Standerton en Amersfoort 1876, Jacobsdal, O.V.S. 1880), Ventersdorp 1899, Rustenburg 1904, emeritus 1921.
1904 Prof. Dr. P. J. Muller (Steenwijkerwold 1879, Wolsum c.a. 1882, Nijmegen 1884, Rotterdam 1888, Kerkelik hoogleraar te Amsterdam 1890, Waals predikant te Haarlem 1896) Pretoria 1904, emeritus 1909, overleden 1922.
1905 F. S. du Toit (N. Bethesda 1886, Hugenoten Gedenkschool 1889) Lichtenburg en Ventersdorp 1905, overleden 1914.
1907 P. W. van Drimmelen, Zeerust 1907, Zoutpansberg 1915, overleden 1919.
1908 C. J. L. Ruijsch van Dugteren (Oosterland 1904) Pretoria 1908, bediening neergelegd 1911, overleden 1918.
1908 K. T. van den Heever (Christiana 1899) Makwassie 1908, Ventersdorp 1915 (Ventersdorp bij de N.H. of G.K. 1916.)
1918 P. J. Ebersohn (Wolmaransstad 1916) Lichtenburg 1918, Oost Rand 1920 (Roodepoort 1920).

DE OLIEKRUIK DER WEDUWE.

Overdenking over 2 Koningen 4 : 1—7.

Er zijn in de wereld mensen die spreken en schrijven, ook die zwijgen en werken. Men vindt ze ook onder de profeten van Israel. Van de eersten hebben wij geschriften, profetiën genoemd: tot hen behoren de grote profeten. Jesaja, Jeremia, Ezechiel en Daniel; en de twaalf anderen worden de kleine genoemd, omdat de boeken der eersten groot, die der anderen klein zijn.

Tot de tweede soort, behoren Elia en Elisa, die geen geschriften hebben nagelaten, maar van wie ons hunne werken zijn overgeleverd.

Beide soorten zijn voor ons van even grote betekenis, want zij verkondigen in schrift of daad ons de grote daden Gods.

Tussen Elia en Elisa is er nog een ander en groot onderscheid. De eerste is een man van geweldige kracht, hij spreekt door daden van geweld, is daarom een boetprediker. De tweede is een man, eveneens krachtig, maar niet geweldig: op een enkele uitzondering na zijn zijne daden werken van barmhartigheid en goedheid.

Oppervlakkig beoordeeld is Elia als een zwaar onweer, dat komt en snel voorbij trekt en weinig schijnt uit te werken: Elisa daarentegen als een zachte regen, die aanhoudt en veel zegen schijnt te brengen. Elia stuurt aan op beslistheid en plotselinge bekering: Elisa wil dit ook wel, maar heeft geduld en laat aan de tijd over zijn werk te doen. Daarom stoot Elia meer af, dan dat hij aantrekt. Elisa trekt meer aan, en geeft weinig aanstoot. In het leven zijn evenwel beide mannen nodig.

Elisa is dan ook veel meer de helper in nood, de raadsman en steun der armen en verdrukten. Duidelik lezen wij dit in de geschiedenis ons opgetekend in 2 Koningen 4 : 1—7.

De wetgeving der Joden ten opzichte van de armen en de weduwen en wezen is veel milder dan die der heidensche volken. Zij leert: ,,gij zult geene weduwe noch wees beleedigen'' Exodus 22 : 22. De weduw en de wees, die in uwe poorten zijn zullen eten en verzadigd worden'' Deuteronomium 14 : 29. God is de vader der weezen en de richter helper) der weduwen Psalm 68 : 9. ''Zuivere en onbevlekte godsdienst voor God en den Vader is deze: weduwen en wees bezoeken in hunne verdrukking'' Jacobus 1 : 27.

Uit deze wetgeving blijkt, dat ook in Israel niet altijd weduw en wees werden behandeld met barmhartigheid en gerechtigheid. Immers wetten worden gemaakt, om zonden en verkeerdheden te voorkomen en te bestraffen, wanneer die zich vertonen. Al was dus de wetgeving goed, daarmede was het nog niet altijd zeker, dat weduw en wees niet werden verdrukt. Uit onze geschiedenis blijkt het, dat ook zij van hebzuchtige mensen wel eens te lijden hadden.

Een weduwe van een der profeten, wier man gestorven was komt hulp zoeken bij Elisa. Zij was in grote nood. Haar man had haar nagelaten met twee zonen en in schuld. Wij kunnen dit wel verstaan. Zijn ziekte was mogelik lang geweest. Een profeet was in de regel niet rijk en moest even zo goed als enig ander man, zijn brood verdienen met zijn arbeid, die niet altijd rijk werd beloond. En ziekte spaart wel brood, maar geen geld. Ook voor de begrafenis, in Israel een zeer kostbare zaak, was geld nodig geweest. De schuld moest worden betaald en waar er geen geld of goed was, kon de schuldeiser de schuldenaar bij zich nemen, als dagloner, als bijwoner, totdat de schuld was betaald of het jubel jaar, elke vijftigste jaar, was gekomen.

Hoe vreselik was dit voor die weduwe. Van allen, die haar lief waren, stond zij beroofd te worden. Haar man dood, hare kinders bijwoners, wie moest nu voor haar zorgen, wie haar troosten. De schuldeiser smeeken om genade zou niet baten; wij weten hoe hard deze menigmaal zijn. Wat gaat het de meesten van hen aan, dat anderen gebrek lijden, zij willen hun geld hebben met woeker en rente.

In haar nood neemt de moeder haar toevlucht tot Elisa. Hij is de profeet, die helpen kan en moet., zo meent zij. Hoe bitter treurig is het verhaal dat zij doet. ,,Uw knecht," zo roept zij tot Elisa, ,,mijn man is gestorven, en gij weet dat uw knecht was den Heere vreezende: nu is de schuldheer gekomen, om mijne beide kinderen voor zich tot knechten te nemen."

Arme vrouw! Haar man, die God vreesde was gestorven. Waarom heeft de Here hem weggenomen. Hij was immers een kind Gods! Was er dan voor haar geen hulp geweest? Waarom moest zij dit kruis dragen? Kon de Here hem dan niet weer gezond gemaakt hebben, om voor haar en hare zonen te zorgen? Wat had zij toch kwaad gedaan dat Hij haar zo kastijdde?

Zo vraagt zij en klaagt zij, maar de Heer antwoordt niet van al zijnen daden, zo klaagde reeds Job. Zijne wegen zijn hoger dan onze wegen, zijne gedachten anders dan onze gedachten.

En als om haar kruis nog zwaarder, haar leed nog bitterder te maken, wil ook een onbarmhartig schuldeiser hare kinders nog van haar nemen. Arme vrouw! arme moeder! Niet alleen zal zij eenzaam overblijven, maar ach welk hard lot wacht haar zonen. Dienstknecht, bijwoner zullen zij zijn en dat onder een onbarmhartige schuldeiser. Hoe bitter en zwaar zal hun leven zijn.

Heeft de Heer haar dan vergeten? haar klachten niet gehoord, haar tranen niet gezien, haar bidden niet verstaan?

De profeet hoort haar aan? Zal hij haar helpen? Hoe wonderlik is zijn vraag: wat zal ik u doen? geef mij te kennen wat gij in uw huis hebt!

Wat zij in haar huis heeft? Ach al wat zij had in haar huis, is reeds weg. Verkocht misschien om schulden te betalen, medicijnen te krijgen, brood te kopen voor haar man en kinderen. Niemand schijnt zich over haar ontfermd te hebben. Zij heeft niets in huis.

Kan Elisa haar dan niet geld lenen? Kon hij haar niet een collecte lijst geven, of haar zenden naar een rijk man, die wel eens armen wilde helpen. Maar, wat zou dit haar baten. Al werd de schuld betaald, wat dan

verder? zou zij dan niet verlaagd worden tot bedelaresse of afhankelik worden van anderen?

Dat juist wilde de profeet voorkomen. Hij wil haar helpen, zeker, maar zo, dat zij waarlik geholpen wordt.

Zie toch de profeet is een praktiese man, een verstandig mens, een oprecht mensen vriend. Natuurlik heeft Elisa vermoed dat zij niet veel in haar huis had. Maar hij weet ook, dat een mens de kleine dingen niet moet verachten. Met kleinigheden kan men grote dingen doen: dit wordt in Z. Afrika te veel vergeten. In alles groot-doenerij.

Veel heeft zij niet, maar toch iets.

Zij zegt: uwe dienstmaagd heeft niet met al in huis dan ene kruik met olie.

Zoals men weet, was olie in Palestina een voortbrengsel van de grond. Het was, zoals men nu zou zeggen, een stapel produkt, handelswaar, zoals bij ons mielies of wol. Uitdrukkingen zoals deze: Beter is een goede naam, dan goede olie (Prediker 7 : 1); zij gaven olie aan de Sidoniers (voor de werklieden bij den tweden tempel Ezra 3 : 7) en de aanwijzing, dat olie moest worden betaald voor de huur van de grond (Lukas 16 : 6) zeggen duidelik, dat olie een verhandelbaar goed was. Als dus de vrouw nog olie in huis heeft, al is het maar een kruik vol, dan was er toch iets, dat zij kon gebruiken om schuld te betalen.

Daarom zegt de profeet haar, dat en hoe zij die olie moest bewerken. ,,Ga, eisch voor u vaten van buiten, van al uwe naburen ledige vaten, d.i. kruiken, schotels, bakken, alles wat olie kon bevatten.

Wij merken op, dat de profeet de vrouw aan het werk zet. Zij krijgt niets voor niet. Zij moet werken en gebruik maken van wat zij in huis heeft. Ook dit is een teken van de grote wijsheid van Elisa. Zij moet gebruik maken van wat zij heeft.

Dit is een grote en goede les. Velen in onze dagen willen terstond beginnen met geld maken, en hun brood verdienen, zonder te gebruiken wat zij hebben. Het kleine wordt verworpen en versmaad. Och hetgeen wij hebben is te weinig, te min om daarmede iets te beginnen zo zegt men. En dit niet alleen in stoffeliken zin,

ook handelt men zo met geestelike goederen. Wij hebben dit niet geleerd: onze klacht is te klein, zo denkt men en gebruikt niet, wat men heeft. Wat betekent een weinig olie, een paar penningen, wij kunnen er niets mede doen.

De profeet denkt er anders over. Die olie kan worden vermenigvuldigt, als de lust er maar is om te werken. Zij moet de hulp inroepen van hare naburen, die zeker haar goed gezind zijn en wel wat voor haar de weduwe willen doen. Maar zij moet werken.

En als zij vele vaten bijeengebracht heeft, dan is er weer werk te doen, maar niet in het openbaar. Als gij die vaten hebt ,,kom dan in, sluit de deur voor u en uwe zonen toe. Die zonen moeten ook werken en leren voor haar te doen, wat nodig is.''

Wij hebben in vroegere dagen, het wordt nu beter, meermalen gehoord, dat of dit werk is voor onze kinderen te min: voor dit werk hebben wij ze niet groot gemaakt: zij zullen zich vernederen door zo te werken. Welk een dwaasheid was dat. Voor een mens is eerlik werk geen schande. Men verhaalt, dat b.v. Gladstone de grote Engelse Staatsman, die in 1881 heeft medegewerkt om Transvaal weer hare onafhankelikheid terug te geven, zijn reiszak altijd naar het spoorweg-station zelf droeg. Hij achtte dit geen schande, al was hij ook Minister van Staat. Hoevelen zouden een eerlik stuk brood kunnen verdienen, als zij slechts wilden werken: de ziel des vlijtigen zal vet gemaakt worden (Spreuken 13 : 4).

De raad van de profeet aan de weduwe gegeven wordt door haar opgevolgd. Zij ziet al de vaten vol en, heerlik wonder, de olie blijft vloeien totdat alles vol is. De Here, der weduwen helper zegent haar werk.

Wat moet zij nu nog doen. Zij weet het niet. Weer naar Elisa om raad en hulp. De profeet wijst haar ook nu de verderen weg. ,,Ga heen'' zegt hij, ,,verkoop de olie en betaal uwen schuldenaar, gij dan met uwe zonen, leef van wat overig is.''

Hoe merkwaardig is het gedrag dezer vrouw. Velen vergeten, als zij geholpen zijn, de weldoener. Zij niet! Heeft Elisa haar de pad getoond zij blijft tot hem

opzien als tot haar raadsman. Beschaamd wordt zij niet. Ook nu helpt haar de profeet met zijn levenswijsheid. En waar zij diens raad opvolgt, daar is haar zorg weggenomen. Haar schuld is betaald en de kommer en zorg van haar is weggenomen.

Wanneer zij aan de avond van die dag ter ruste mag gaan, dan is het ook haar ondervinding geweest: ,,Wie op den Heere vertrouwen zullen nooit beschaamd worden.'' Zij heeft ondervonden, al heeft ook de profeet haar gered uit haar nood: uit al haar benauwdheid heeft haar God haar geholpen en de man, die de Here vreesde, mocht haar en hare zonen een zegening nalaten. Nooit heeft God de rechtvaardige verlaten en zijne kinderen hebben nooit brood gezocht.

v.B.

IN LIJDENS VUUR.

Nu wilt gij rijzen, God! in glans van bloed,
in schitter licht van stilgeweende tranen,
in klagen is 't dat Gij nu hooren doet
Uw stem,—die lokt wie Uw licht vinden moet
in 't diep van duistre lijdensbanen.

Gij kiest nu 't lijden tot Uw heilig thuis
Uw zwaar, zwart-marmeren tempel, sombre-schoone
en niet dan in dat klacht-doorgalmde huis
wilt Gij, God van geheimen! bij ons wonen.

Hoe mint gij dus den mensch in zijnen nood
dat hij in jammer slechts Uw schoon kan merken?
Hoe is de heiligheid der klacht zoo groot
dat die U liever is dan 't lied der sterken?

O onze Tranen koning!—is dan niet
de zon ook schoon in ongebroken licht?
Is niet de stille, pure morgen schoon?—hoe ziet
de mensch dan slechts Uw luisterrijk gezicht
in neevlen van verdriet?

(F. v. Eeden).

ONZE TRADITIES EN GEWOONTEN.

Er wordt door sommige menschen, dit niet heelemaal op de hoogte zijn, soms gezegd, dat de drie Hollandsche kerken in Zuid Afrika eigenlijk zoo weinig verschillen, dat het niet de moeite waard is, dat er nog drie kerken bestaan, en dat men zoomaar zonder eenige moeite of bezwaar kan overgaan van de eene naar de andere.

Hiertegenover hebben wij leden van de Nederduitsche Hervormde Kerk van Afrika altijd gesteld, dat er wel degelijk verschil is, en dat de geschiedenis van de kerk ook dat verschil heel duidelijk aan het licht brengt.

Met het oog op zekere gebeurtenissen op kerkelijk gebied van den laatsten tijd, zooals het bezoek van Dr. H. H. Kuyper, de verschillen van richting in de Kaapsche kerk aan de Universiteit van Stellenbosch, de inlijving van de Nederduitsch Hervormde Kerk van Natal in ons kerkverband, meen ik, dat het nu de tijd is om eens duidelijk uiteen te zetten, wat wij bedoelen, als wij zeggen, dat wij verschillen van de andere twee Hollandsche kerken en waarin die verschillen bestaan.

Wij noemen ons de Nederduitsche Hervormde Kerk en wij willen Hervormd zijn, zooals onze voorouders dat ook gewild hebben.

Liefst willen wij daarbij geen andere bepaling aannemen, dan alleen die, welke de geschiedenis sedert 1835 aanwijst, en als er dan een of andere bepaling bij moet, dan willen wij liefst denken aan de woorden van dat Gezang 62, dat wij op het voetspoor van onze voorgeslachten zoo gaarne zingen: "Hervorm vooral, volmaak mijn hart naar Uwen smaak," en dan willen wij vragen naar den smaak van den "Heiligen Jezus," onze Zaligmaker en niet naar dien van andere menschen.

Onze voorouders hebben sedert hun trek uit de Kaap en hun vestiging in Transvaal gewild en gedurfd op zich zelf te staan en zich zelf te zijn en als wij hen als vaders aanroepen, moeten wij dat nog willen en durven, maar

dan moeten wij ook weten, waarom dat zoo is en waarin dat bestaat.

In 1853 en die jaren was het de handhaving van de vrijheid van geweten tegenover invloeden van over de zee, vrijheid van eeredienst tegenover gebruiken, die onbekend waren, politieke vrijheid tegenover de ten doode toe beschermende en vervolgende macht van Engeland. Nu zijn het andere dingen, maar op den bodem ligt dezelfde zucht naar vrijheid en het volle rijke leven, dat God ons gegeven heeft, het verlangen om gebonden te zijn slechts door het wezen, de idee van de schepping Gods, en niet door uiterlijke, door andere menschen opgelegde dingen.

Dit openbaart zich in ons KERKBEGRIP.

Wij willen ook in de kerk geen imperialisme en daarom strijden wij tegen de idealen van de Roomse kerk, maar daarom zijn wij ook niet ten gunste van één alles omvattende en alles overheerschende Protestantsche kerk in Zuid Afrika. De groote zonde is niet, dat er meer kerken zijn, maar dat elke kerk zich de alleen zaligmakende noemt en alle andere kerken verkettert en vervolgt, in plaats van te erkennen, dat wij allen als verschillende leden van het lichaam van Christus elkander moeten aanvullen en dienen en allen samen de eene groote harmonie van de volheid van Christus moeten trachten te openbaren.

Wij beschouwen de kerk als een geheel, samen komende in haar kerkelijke vergaderingen en vertegenwoordigd door hare besturen. In dit kerkverband hebben de plaatselijke gemeenten hare roeping in het bijeenhouden van de individueele leden der kerk, die rondom verschillende middelpunten of kerkplaatsen wonen. Vandaar, dat wij bij voorkeur van den kansel de kerkgangers toespreken als "Broeders en Zusters," of de geheele vergadering toespreken als "Gemeente van Jezus Christus," en niet als "Toehoorders." Wij willen hen niet aanzien als een toevallig samengestroomde bende, maar hen doen gevoelen, dat zij bijeenbehooren als als kinderen van "Eenen Vader" en daarom broeders en zusters ,als uitverkorenen, die geroepen zijn tot de ge-

meenschap van Jezus Christus en door zijn genadeverbond samenverbonden zijn.

Hieruit volgt, dat wij niet in de eerste plaats uitgaan om ZIELTJES TE WINNEN, maar in het natuurlijk verband der gemeente door de opvoeding van onse kinderen in de vreeze des Heeren de gemeente trachten uit te breiden en ook door een waarlijk christelijken wandel, zoodat de menschen onze goede werken mogen zien en onzen Vader in de Hemelen mogen verheerlijken en daardoor voor Christus gewonnen mogen worden.

Daarom leggen wij niet zoo zeer nadruk op een OOGENBLIKKELIJKE BEKEERING van den individu, maar zien wij uit naar een persoonlijke erkenning en toeeigening van de ons door Christus geschonken genade en het beantwoorden aan zijn roepstem. Wij verlangen een dagelijksche bekeering van al onze ongerechtigheden, een dagelijkschen strijd tegen onze booze lusten, een dagelijks opwassen in de genade en de heiligmaking onzer zielen, die dagelijks bij het helderder schijnende licht van Jezus Christus in nauwere gemeenschap met Hem trachten te leven en met meer ernst en ijver strijden tegen al wat onrein en zondig is in ons en buiten ons.

Onze opvatting en gebruik van den BIJBEL is ook hiermede in overeenstemming. Wij erkennen den Bijbel als Gods Woord, den regel van ons geloof ,met een gezag boven dat van Formulieren van Eenigheid of andere formulieren, die door menschen zijn opgesteld, waarin wij voor elk voorkomende geval een regel kunnen vinden. Daarom stellen wij ook niet een wet op van raak niet en smaak niet en roer niet aan, en leggen wij niet aan anderen regels op om te zeggen, dit mag niet en dat mag wel, maar prediken wij, dat ieder mensch in zijn eigen geweten ten volle verzekerd moet zijn en dat mijne vrijheid niet gebonden kan worden door het geweten van iemand anders, maar ook, dat mijne schuld niet kan vrijgepleit worden door wat een ander mensch geoorloofd acht.

ZONDE is dan ook voor ons niet, volgens de casuïstiek, een meer of minder overtreden van zekere wettelijke bepalingen of artikelen van de zedelijke wet, maar

de geestelijke gezindheid van ongeloof, ongehoorzaamheid tegen God, gebrek aan liefde, onwilligheid om te wandelen in de voetstappen van Jezus Christus; en deze gezindheid maakt een verandering van het hart noodzakelijk, waaruit de uitgangen des levens zijn, en niet slechts een voorzichtig letten op onze daden, woorden en gedachten, terwijl daarbij ons innerlijkste wezen onaangeroerd kan blijven door den Heiligen Geest.

De Bijbel openbaart ons de liefde van God in Jezus Christus en wij willen ons laten overwinnen, ja, vernietigen door die almachtige liefde, zoodat ten slotte de liefde van Christus ons dringt en wij, hetzij dat wij eten, hetzij dat wij drinken, hetzij dat wij iets anders doen, het alles doen ter eere Gods.

Zoo vinden wij in den Bijbel onzen troost voor het dagelijksche leven; hij is de bron, waaruit wij putten voor onze Evangelieprediking, door hem hebben wij leeren kennen onzen Zaligmaker, die is de Weg, de Waarheid en het Leven, door wiens opstanding ook ons leven verborgen is in God. Maar dit moet heelemaal natuurlijk en spontaan zijn, ongedwongen, zoodat het niet noodig is een bijzondere houding aan te nemen of een bijzonder gezicht te trekken als wij den naam van God noemen.

HET BEELD VAN JEZUS CHRISTUS, dat in ons is, moet ontwikkeld worden, zooals een fotograaf in zijn donkere kamer het beeld ontwikkelt, dat op de gevoelige plaat is ingedrukt, totdat wij komen tot den vollen mannelijken wasdom van Christus en wij beelddragers worden van onzen Heere en Koning. Zoo is ons ideaal met Paulus te kunnen zeggen: Christus leeft in mij, en daartoe prediken wij de **heden ten dage levende persoonlijkheid van Christus;** niet alleen den historischen Christus, die 1900 jaar geleden op aarde gewandeld heeft, maar Jezus Christus, die nu nog elken dag naast ons staat aan de ploegstaart op den akker, en in de kraal bij het melken van de koeien, en voor de stoof in de kombuis, en die achter ons staat in de studeerkamer, en des nachts aan het voeteneinde van ons bed zit, die met ons mee afdaalt in de mijn, in de ingewanden der aarde en in de fabriek kijkt naar het werk, wat wij daar doen, die met ons mee rijdt in den trein en op het schip.

Deze persoonlijke verhouding tot omgang met Jezus Christus komt tot stand door het geloof, die wonderlijke vereeniging van kennis en vertrouwen, waardoor wat objectief buiten ons waar is, als een persoonlijke overtuiging subjectief in ons opgenomen wordt. Wij houden het er voor, dat het geloof niet bloot verstandelijk is, noch bloot een zaak van gevoel, noch een bloote werking van den wil des menschen; maar dat onze godsdienst **den geheelen mench** omvat en opeischt met al zijn vermogens, lichamelijk, zedelijk en geestelijk.

Omdat wij dit gelooven, kunnen wij BIDDEN, alleen in de eenzame binnenkamer en samen in de gemeente. Als er bijzondere gelegenheden zijn of dagen van verootmoediging buigen wij ons samen voor den Heere, in tijden van droogte en ziekte en rampen leggen wij al deze dingen voor Hem," die wolken lucht en winden wijst spoor en loop en baan;" maar wij willen geen gedwongen vastgestelde biduren, waar het een herhaling van woorden wordt en waar de meeste menschen onnatuurlijk en niet op hun gemak voelen. Als de voorganger voor de gemeente het gebed doet, staat hij daar niet in zijn eigen naam en bidt hij niet voor zichzelf, maar als het mondstuk van de geheele gemeente, als de priester, die de offerande der aanbidding van de geloovigen opoffert op het wierookaltaar in het heiligdom.

In wat hierboven gezegd is, is ook gelegen onze afkeer van SPECIALE DIENSTEN met de onvermijdelijke opwinding en dwang, die ten slotte meestal heel weinig vrucht opleveren.

Omdat wij zoo naijverig zijn op de vrijheid van het geweten willen wij niet VALLEN OVER WOORDEN EN UITERLIJKE KENMERKEN.

Wij willen geen teken van rechtinnigheid zoeken in het zeggen van "Heere" of "Heer," in het dragen van een toga of van een hoogen hoed, van een zwart of gekleurd pak kleeren, een hoog of een laag vest, een witten of een zwarten das, in onbeduidende veranderingen van woorden in Doop- en Huwelijks- en andere formulieren, het gebruik van meestal onbegrepen vreemde woorden en van half of heelemaal Latijnsche uitdrukkingen.

Ook bij het AANNEMEN VAN NIEUWE LEDEN willen wij niet eischen, dat zij het heele Kort Begrip letterlijk moeten kunnen opzeggen en lange reeksen van koningen en richters, van gelijkenissen en woderwerken van buiten moeten kennen, maar dat zij bewijs moeten geven, dat zij iets begrepen hebben van den inhoud der gelijkenissen, van de beteekenis der voornaamste wonderwerken, dat zij met vaste overtuiging kunnen belijden, dat zij gelooven in God, den Vader, den Almachtigen en in Jezus Christus, Zijnen Eeniggeboren Zoon, onze Heere en in den Heiligen Geest. Daarom verlangen wij ook niet, dat zij in die heilige en zoo aandoenlijke dagen van hun belijdenis moeten verklaren, dat zij bekeerd zijn, en dwingen wij hen niet om in het openbaar te bidden, maar verwachten wij, dat er een ware begeerte zal zijn om het geleerde te verwezenlijken en uit te leven, als bewijs van dankbaarheid voor het eenige zoenoffer voor onze zonden door Jezus Christus aan het kruis volbracht.

In verband met wat ik hier reeds geschreven heb staat ook onze opvatting der SACRAMENTEN. Deze zijn voor ons geen toovermiddelen, zoodat een ziek kind door de bediening van den Doop gezond zou worden of een stervend kind zalig. Evenmin gelooven wij, dat het Heilig Avondmaal een geneesmiddel is voor lichaamskwalen of geestesstoornissen.

De beteekenis der Sacramenten berust in het genadeverbond van God met de gemeente van Jezus Christus. Daarom willen wij geen huisdoop, behalve in uiterste gevallen, maar den doop in het midden der gemeente, geen ronddragen van brood en wijn van huis tot huis naar kranken of stervenden, maar bediening in Gods Huis, waar Hij ons roept om aan te zitten aan de tafel des Nieuwen Verbonds. Het gebruik der beide Secramenten moet zijn een geloofsdaad en een belijdenis; vandaar de vragen aan de doopouders voor de bediening en het opstaan van de zitplaatsen en aanzitten aan de tafel ten aanzien van de geheele gemeente en niet het rondgeven van brood en beker in de banken, waardoor men in verzoeking komt het Sacrament te ontheiligen en zelfs kinderen er gebruik van maken, en er niet de minste waar-

borg is, dat niet menschen, die er geen recht op hebben, ook deelnemen.

De Doop is het zegel van Gods Verbond met ons, niet ons verbond met Hem, daarom dienen wij den Heiligen Doop toe aan onze kleine kinderen en is het bij ons niet een doop der bekeering, zooals van Johannes den Dooper of een kroon op onze toewijding aan God. Niet ons de eer, maar Gode, niet ons geloof of onze goede voornemens of onze bekeering wordt bezegeld, maar Gods genade aan ons en aan onze kinderen als leden van het lichaam van Jezus Christus.

Nog een enkel woord over de HEIDENZENDING. De Nederduitsche Hervormde Kerk was nog nooit tegen de zending, hoewel het haar soms verweten is en wij moeten erkennen, dat wij nog niet als kerk de zending opgenomen hebben onder de werkzaamheden van onze besturen. De zending is bij ons geen kerkzaak, hoewel wij een Zending Commissie hebben en de Algemeene Kerkvergadering meermalen tegen protesten in, dien naam gehandhaaft heeft. Wij hebben ons wel menigmaal verklaard tegen de methoden in de zending gebruikt door verschillende menschen en lichamen. Reeds in 1861 heeft de Kerkeraad van Rustenburg onder leiding van Ds. Smits op verzoek van Ds. Neethling bij het Nachtmaal een collecte gehouden voor de zending, en sedert dien wordt door onze leden telkens en telkens gegeven voor de zendingswerkzaamheden van de Nederduitsch Hervormde of Gereformeerde Kerk en voor de belangen van de verwaarloosden onder ons eigen volk. De zuster kerk heeft nooit tevergeefs bij ons gecollecteerd voor Langlaagte, de griepwezen en andere inrichtingen. Tot nogtoe is het getal van onze predikanten nog altijd te klein geweest om onze eigen gemeenten en leden goed te kunnen bearbeiden, maar wij hebben onze verwaarloosden en uitgewekenen opgezocht sedert 1904 in Zoutpansberg, op den Witwatersrand, in Humpata, in Oost Afrika, in Rhodesia, in den Oranje Vrijstaat en in Natal. De oprichting van ons eigen kerkelijke Weeshuis is een daad van inwendige zending geweest.

Reeds van de vroegste tijden van hun wonen te midden van de barbaren hebben onze voorouders hun bedien-

den in kennis gebracht met het Evangelie van Jezus Chritus en door die bedienden ook de omwonende heidenen. Toen in 1904 en 1905 70 families grootendeels behoorende aan de Nederduitsch Hervormde Kerk naar het Uasih Gihsu Plateau in Britsch Oost Afrika vertrokken zijn, wisten de inboorlingen daar niets van den Zondag en hebben die Boeren hun geleerd den dag des Heeren te heiligen, omdat God hem geheiligd had, en nu wordt die dag ook door hen geeerbiedigd terwille van den God der Afrikaansche Boeren.

Met opzet heb ik geen namen genoemd, omdat ik niet anderen wil veroordeelen en niet ons standpunt negatief wil uiteenzetten door te zeggen, dat wij niet willen, maar getracht heb positief te stellen wat wij wel voorstaan. Met veel van wat ik geschreven heb zullen ongetwijfeld leden van andere kerken ook ten volle instemmen. Goddank; want wij zijn het eens in de groote beginselen van het Evangelie, maar ik hoop toch ook duidelijk gemaakt te hebben, dat, terwijl wij samen met de twee andere Hollandsche kerken staan op dezelfde Belijdenis en dezelfde Formulieren van Eenigheid erkennen als de uitdrukking van ons geloof en denzelfden Bijbel gebruiken ,er toch verschillen zijn, wat ook wel hierin duidelijk uitkomt, dat wij vroeger en later niet door al de andere Hollandsche kerken in Zuid Afrika als een Christelijke kerk erkend zijn en erkend worden.

Om te bewijzen, dat ik niet mijn PRIVATE OPINIE heb uitgesproken en niet mijn opvatting wil opdringen als die van de geheele Nederduitsche Hervormde Kerk van Afrika, haal ik ten slotte eenige uitspraken aan van welbekende voormannen van onze kerk en anderen, die in denzelfden geest gesproken hebben.

Artikel 20 van de Grondwet der Zuid Afrikaanse Republiek van 1859 luidt:

"Het volk wil zijne Nederduitsch Hervormde Godsdienstleer, zooals deze in de jaren 1618 en 1619, door de Synode te Dordrecht is vastgesteld, in hare grondbeginselen blijven behouden en de Nederduitsch Hervormde Kerk zal de kerk van den Staat zijn."

Uit het "Officieel verslag van de Commissie der Algemeene Kerkvergadering van de Nederduitsch Her-

vormde Kerk aan de Synodale Commissie der Nederduitsch Gereformeerde Kerk van de Kaapkolonie" over het bezoek van de afgevaardigden uit de Kaap, Di. J. H. du Plessis en A. J. Streytler, geteekend, Pretoria, 28 Juni 1872 door Ds. G. W. Smits, loco-Praeses, Ds. N. J. van Warmelo, h.t. scriba en Ouderlingen C. F. J. Meyer, J. P. Prinsloo en J. H. Nel, neem ik het volgende over: "De Commissie was besloten, een wettige zitting te houden, ten einde de afgevaardigden te ontmoeten, opdat alles ordelijk en regelmatig zou kunnen geschieden, en de twee predikanten een wettig lichaam van het bestuur der Hervormde kerk zouden antreffen, om vragen te doen en inlichtingen te ontvangen. Een lange discussie heeft daaromtrent plaats gegrepen, omdat de twee predikanten liever een geheime samenspreking schenen te verlangen, wat onmogelijk kon worden toegelaten, daar dit strijdig was met den vrijen republikeinschen geest, die openbaarheid wil en licht."

"Zoo neemt de Commissie de vrijheid UHoogEerw. te herinneren, dat de Hervormde kerk met de emigranten is mede-gegaan uit de Kaap kolonie in het jaar 1835, toen de eerste uittogt plaats greep, teweeg gebracht door de zucht om zich van het Britsche gezag te ontslaan. In het jaar 1835 bestond de naam van de Ned. Hervormde kerk; het is dus begrijpelijk, dat de emigranten dien naam wenschten te behouden."

In dit zelfde stuk wordt ook aangehaald Artikel 1 van de Kerkwet van 1869, luidende:

"De Ned. Hervormde Kerk bestaat uit al de Hervormde Gemeenten in de Transvaal Republiek. Hare belijdenis staat uitgedrukt in de volgende formule: "De Ned. Herv. Kerk in de Z.A. Republiek grondt zich op de leer van den Bijbel als Gods Heilig Woord, den Heidelbergschen Catechismus; de 37 artikelen der Nederlandsche Geloofsbelijdenis en de 5 Dortsche Leerregels, zooals die zijn vastgesteld in 1618 en 1619 te Dordrecht."

Dr. S. P. Engelbrecht schrijft in zijn Kerkgeschiedenis, 2de deel:

"Het was in 1874, dat de Natalsche Synode besloot, om een afgevaardigde te sturen naar de bevestiging van de "rechtzinnige" kweekelingen van Stellenbosch in de Hervormde gemeenten van Wakkerstroom en Pretoria. Dit is echter niet gebeurd, het is verijdeld geworden door Ds. Neethling, de opvolger van Ds. Cachet te Utrecht. In 1876 verscheen hij in de Synode van Natal, waar hij als zijn oordeel uitsprak, dat het besluit van 1874 "kwaad zal doen, zullende het leiden tot de gevolgtrekking, dat deze kerk de Hervormde kerk in Transvaal als een zusterkerk beschouwt."

President Thos. Burgers schrijft in zijn "Schetsen uit de Transvaal" uitgegeven na zijn reis door Transvaal in 1871 o.a.:

"Zonder de deur open te zetten voor ongeloof en losbandigheid, heeft zij (de Ned. Hervormde Kerk in Transvaal) tevens de vrijheid des gewetens, het duurgekochte pand der Hervorming, weten te bewaren. Waar in Zuid Afrika ook al gebrek aan vertrouwen op de kracht der eeuwige waarheid Gods moge bestaan, bij haar niet. Zij heeft, overtuigd van de macht der Christelijke waarheid, haar niet willen schragen met iets wat op den duur meer een last dan een steunsel zal blijken te zijn. Van hare leeraren en leden vordert zij meer getrouwheid aan het Evangelie en het geweten dan aan kerkelijke leervormen. Het is haar om de waarheid, niet om de dogmata; om beginsel, niet om den vorm te doen."

Ook uit het bekende boekje van Ds. M. J. Goddefroy: "De Kerkkwestie, niet een leer-, maar een levenskwestie" haal ik eenige zinnen aan, n.l.:

blz. 10 "Ook wij meenen door en door Calvinistisch en Dordtschgezind te wezen; en toch,—neen juist daarom is ons het woord zoo uit het hart gegrepen, dat door den Keurvorst Frederik de Vrome, den geestelijken vader van de Heidelbergsche Catechismus, in 1563 (het geboortejaar van ons leerboek) werd uitgesproken: "wij erkennen Godlof, dat wij Christenen zijn, in Christus, en niet in Zwingli's, Calvyn's of Luther's naam gedoopt. Wij houden deze mannen en anderen voor menschen en werktuigen Gods; door wie Hij, naar het ons toeschijnt, veel goeds in de wereld tot stand gebract heeft; wij houden het er voor, dat zij veel goed geschreven hebben, maar ook veel hebben gedwaald; zoodat wij dan ook de

geschriften van deze en andere menschen **in zooverre** aannemen, als zij met Gods Woord overeenstemmen en het overige laten wij varen, gelijk zij ook zelve willen, dat ermee gehandeld zal worden."

blz. 13. "Immers volgens Art. 7 van de Ned. Geloofsbelijdenis mocht men geen menschelijke schriften ook maar vergelijken bij de Goddelijke Schriften."

Deswege de bepaling, dat op elke Nationale Synode, die alle drie jaren gehouden zou worden—"ten ware dat er eenige dringende nood ware om den tijd korter te nemen"—bij den aanvang der zitting voorlezing zou geschieden van de Belijdenis; zoowel om te getuigen van het gemeenschappelijk geloof, als te onderzoeken: "of er iets in te veranderen, te vermeerderen of te verbeteren ware."

Blz. 39 en 40, een aanhaling uit het meergemelde "Officieel Verslag."

"Daarna toen de stand van zaken zoodanig geworden was, dat men er toe kon overgaan om de Kaapsche Synode formeel kennis te geven, dat de Hervormde Kerk zich als afgescheiden verklaarde, onafhankelijk en zelfstandig, zooals de burgerlijke regeering het was, toen heeft men dat schriftelijk gedaan, volgens besluit der Alg. Kerkvergadering, en op aandrang van de gemeente zelve, in een schrijven van 3 September 1861, waarin gemeld wordt dat de Hervormde Kerk in Transvaal haar eigen bestuur zal hebben, met den wensch om voortdurend in gemeenschap te blijven met de Kaapsche Synode; terwijl het verzoek werd te kennen gegeven, om door de Synode als een zuster kerk te worden erkend, en alzoo op hare voorlichting en inlichting te mogen rekenen. Dit besluit was voornamelijk genomen op aandrang van de gemeente zelve, die als redenen van afscheiding opgaf.

1e. het verlangen om geen Britsch gezag boven zich te hebben, dus ook geen Synode, die onder Britsch bestuur staat;

e. de vrees voor gelijkstelling; en

3e. het niet voorzien van predikanten voor de herderlooze gemeenten."

blz. 134. een aanhaling uit het "Voorwoord geproken door Ouderling C. J. Joubert, volgens opdracht van den Kerkeraad, bij de bevestiging van Ds. Goddefroy, Nederduitsch Hervormd Predikant te Pretoria, 30 September 1887"

"Onze Ned. Hervormde Kerk, eertijds de eenige onder onze vaderen; waaraan zij hun Bijbel, hun geloof, hun Bijbel; hun geloof, hun moed hadden te danken; waarin zij hun kinderen door den H. Doop hebben ingelijfd; waarin die kinderen op hun beurt belijdenis hebben afgelegd van hun allerheiligst geloof. Hoe, was zij niet goed? Was haar naam onduidelijk? Haar belijdenis af te keuren? Wel neen, men zou haar alleen maar herdoopen en dan met een nieuw bestuur en natuurlijk ook nieuwe wetten opleggen.

Ziet, dat ging ons te ver. Tot zoo duren prijs wilden wij geen vereeniging koopen. En toen door een wonderlijke en opmerkelijke dwaling deze gemeente eenvoudig als gemeente werd buitengesloten, toen zijn wij met honderden, ja huizenden in dit land, gebleven wat we waren: "Nederduitsch Hervormd" zonder meer!"

Moge deze uiteenzetting dienen om tegenover de zusterkerken onze houding te rechtvaardigen en historisch te staven, om onze eigen jongere en oudere leden aan te moedigen onze kerkgeschiedenis te bestudeeren en standvastig te zijn en ons allen te sterken in het voortzetten van de historische lijn van ontwikkeling, waardoor wij onder Gods bestuur nog als een afzonderlijke kerk bestaan, opdat ons recht van bestaan voor iedereen duidelijk mag zijn en wij niet als ontrouw gevaar loopen, dat onze kandelaar van hare plaats geweerd worde en onze naam uit de rij der Christelijke kerken worde weggedaan.

L. E. BRANDT.

Algemene Kerk-Vergaderingen van de Nederduits Hervormde Kerk.

	Waar gehouden.	Wanneer geopend.	Voorzitter.	Scriba.
1e	Rustenburg,	8 Aug. 1853,	Oud. F. G. Wolmarans,	Ds. D. van der Hoff.
2e	Potchefstroom,	22 Nov. 1853,	Oud. F. G. Wolmarans,	Ds. D. van der Hoff.
3e	Rustenburg,	5 Jun. 1854,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. D. van der Hoff.
4e	Potchefstroom,	26 Des. 1855,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. D. van der Hoff.
5e	Potchefstroom,	15 Des. 1856	Ds. D. van der Hoff,	Ds. D. van der Hoff.
6e	Pretoria,	24 Feb. 1857,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. D. van der Hoff.
7e	Potchefstroom,	22 Des. 1857,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. D. van der Hoff.
8e	Pretoria,	11 Jan. 1859,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. D. van der Hoff.
9e	Potchefstroom,	26 Apr. 1859,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. D. van der Hoff.
10e	Pretoria,	13 Sept. 1859,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. D. van der Hoff.
11e	Pretoria,	2 Sept. 1861,	Ds. A. J. Begemann,	Ds. G. W. Smits.
12e	Pretoria,	12 Okt. 1863,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. A. J Begemann.
13e	Pretoria,	12 Sept. 1864,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. A. J Begemann.
14e	Pretoria,	20 Nov. 1865,	Ds. G. W. Smits,	Ds. A. J Begemann.
15e	Potchefstroom,	26 Feb. 1866,	Ds. G. W. Smits,	Ds. A. J Begemann.
16e	Heidelberg,	29 Nov. 1869,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. N. J. van Warmelo.
17e	Rustenburg,	20 Jul. 1874,	Ds. G. W. Smits,	Ds. N. J. van Warmelo.
18e	Pretoria,	3 Maart 1875,	Ds. G. W. Smits,	Ds. N. J. van Warmelo.
19e	Pretoria,	3 Nov. 1879,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. N. J. van Warmelo.
	Heropend Potch.	4 Okt. 1880,	Ds. D. van der Hoff,	Ds. N. J. van Warmelo.
20e	Heidelberg,	28 Nov. 1881,	Ds. G. W. Smits,	Ds. N. J. van Warmelo.
21e	Heidelberg,	27 Nov. 1882,	Ds. G. W. Smits,	Ds. N. J. van Warmelo.
22e	Heidelberg,	12 Mei 1884,	Ds. G. W. Smits,	Ds. N. J. van Warmelo.
	Heropend Pretoria,	26 Jan. 1885,	Ds. G. W. Smits,	Ds. N. J. van Warmelo.
23e	Pretoria,	13 Feb. 1888,	Ds. M. J. Goddefroy,	Oud. C. J. Joubert.
24e	Pretoria,	25 Mei 1890,	Ds. M. J. Goddefroy,	Oud. C. J. Joubert.
25e	Pretoria,	15 Nov. 1893,	Ds. M. J. Goddefroy,	Ds. J. van Belkum.
26e	Pretoria,	30 Apr. 1894,	Ds. M. J. Goddefroy,	Ds. C. W. du Toit.
27e	Pretoria,	8 Feb. 1897,	Ds. M. J. Goddefroy,	Ds. J. van Belkum.
28e	Pretoria,	30 Maart 1898,	Ds. M. J. Goddefroy,	Ds. J. van Belkum.
29e	Pretoria,	10 Jan. 1899,	Ds. M. J. Goddefroy,	Ds. J. van Belkum.
30e	Pretoria,	8 Jun. 1903,	Ds. C. W. du Toit,	Ds. J. van Belkum.
31e	Pretoria,	10 Feb. 1904,	Ds. C. W. du Toit,	Ds. J. van Belkum.
	Heropend Pretoria,	13 Jul. 1904,	Ds. C. W. du Toit,	Ds. J. van Belkum.
32e	Krugersdorp,	9 Aug. 1905,	Ds. C. W. du Toit,	Ds. J. van Belkum.
33e	Pretoria,	16 Apr. 1907,	Prof. Dr. P. J. Muller,	Ds. J. van Belkum.
34e	Pretoria,	16 Maart 1909,	Prof. Dr. P. J. Muller,	Ds. J. van Belkum.
	Heropend Pretoria,	20 Jul. 1909,	Prof. Dr. P. J. Muller,	Ds. J. van Belkum.
35e	Pretoria,	30 Apr. 1912,	Ds. C. W. du Toit,	Ds. J. van Belkum.
36e	Pretoria,	3 Des. 1912,	Ds. C. W. du Toit,	Ds. J. van Belkum.
37e	Pretoria,	16 Mei 1916,	Ds. L. E. Brandt,	Ds. J. van Belkum.
38e	Pretoria,	20 Nov. 1917,	Ds. L. E. Brandt,	Ds. J. van Belkum.
39e	Pretoria,	12 Jun. 1919,	Ds. L. E. Brandt,	Ds. J. van Belkum.
40e	Pretoria,	27 Jul. 1922,	Ds. L. E. Brandt,	Ds. A. J. Barger.

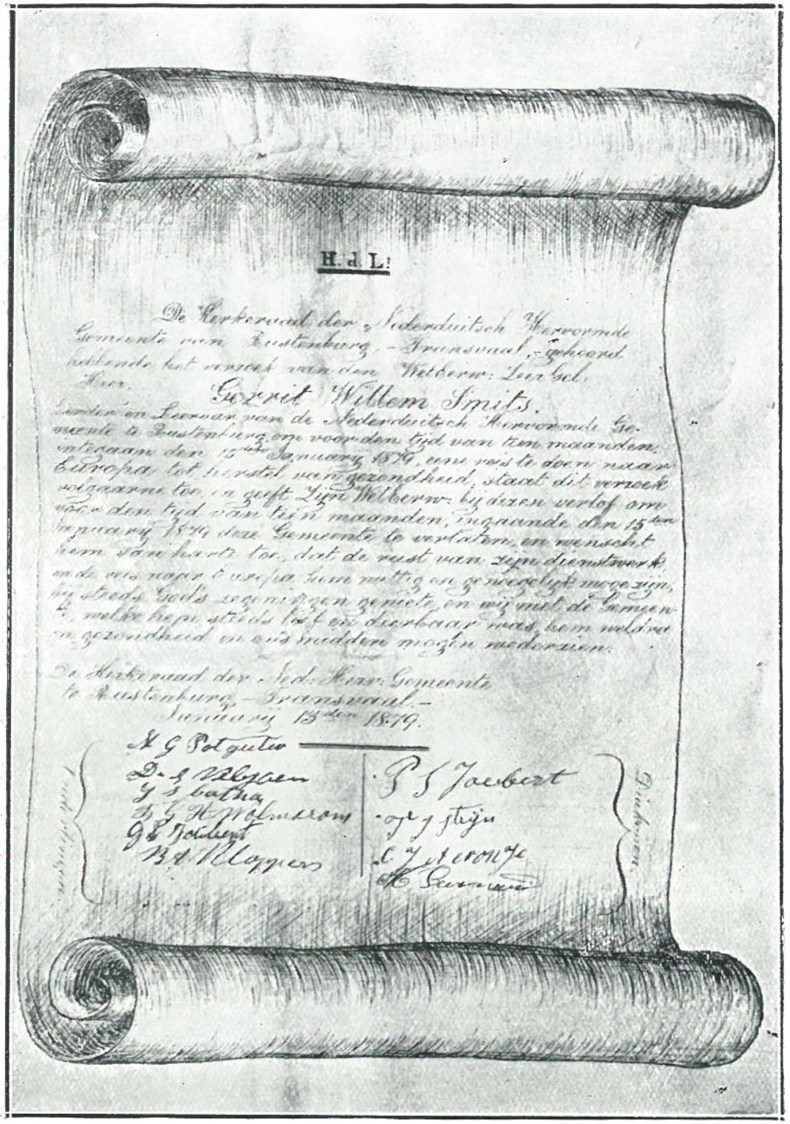

H. d. L!

De Kerkeraad der Nederduitsch Hervormde Gemeente van Rustenburg, – Transvaal, – gehoord hebbende het verzoek van den Weleerw: Zeer Gel. Heer

Gerrit Willem Smits.

Leeraar en Leeraar van de Nederduitsch Hervormde Gemeente te Rustenburg, om voor den tijd van tien maanden, ingaande den 15den January 1879, eene reis te doen naar Europa tot herstel van gezondheid, staat dit verzoek volgaarne toe, en geeft Zijn Weleerw: bij dezen verlof om voor den tijd van tien maanden, ingaande den 15den January 1879 deze Gemeente te verlaten, en wenscht hem van harte toe, dat de rust van zijn dienstwerk en de reis naar Europa hem nuttig en genoeglijk moge zijn, hij steeds God's zegeningen geniete, en wij met de Gemeente, welke hem steeds lief en dierbaar was, hem weldra in gezondheid in ons midden mogen wederzien.

De Kerkeraad der Ned: Herv: Gemeente te Rustenburg – Transvaal. –
January 15den 1879.

H G Potgieter

Ouderlingen	Diakenen
D. S. Viljoen	P. J. Joubert
J. S. Botha	J. J. Steyn
S. J. H. Wolmarans	C. J. Kronje
J. S. Joubert	H. Leeman
B. J. Klopper	

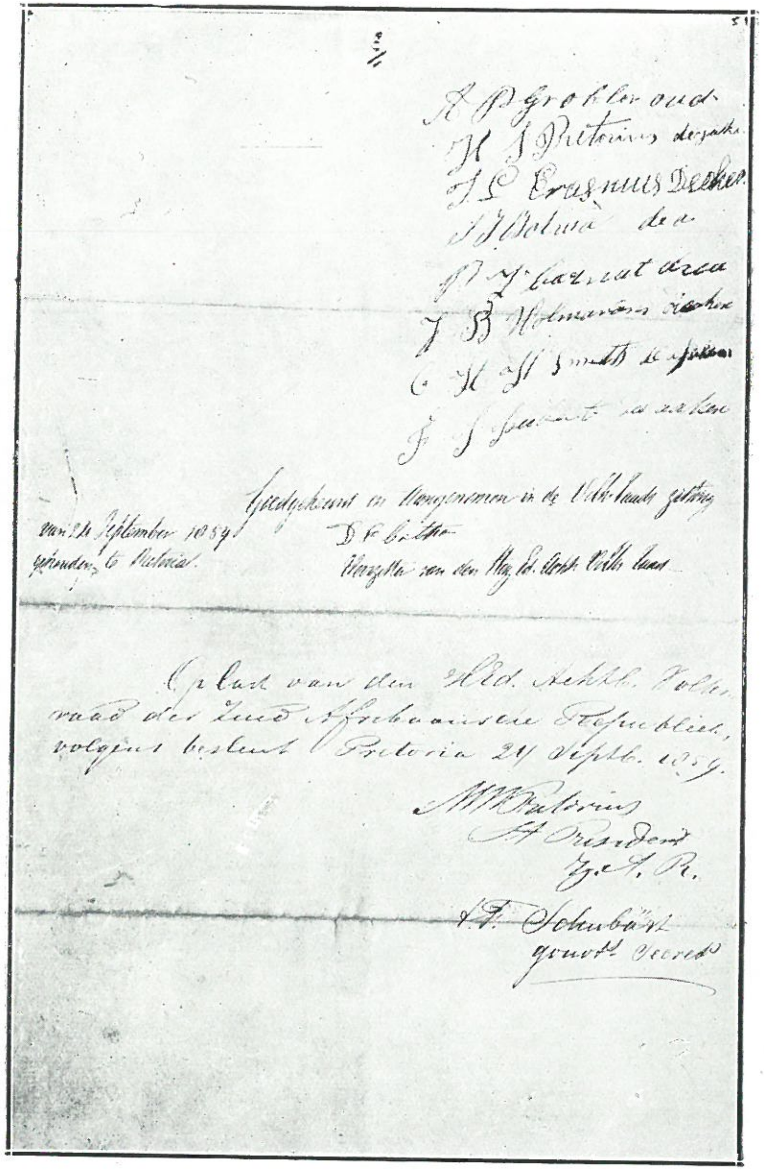

2/1

A P Grobler oud

H J Pretorius dezelve

J L Erasmus Decker

J J Bolua de a

J J Lazarat deze

J B Holmessen dezelve

C H J Smit dezelve

F J Goosen dezelve

Goedgekeurd en aangenomen in de Volksraads zitting van 24 September 1859 gehouden te Pretoria.

D F Botha

Voorzitter van den Hog Ed. Achtb. Volks raad

Op last van den Hed. Achtb. Volksraad der Zuid Afrikaansche Republiek, volgens besluit Pretoria 24 Septb. 1859.

M W Pretorius

St President

Z. A. R.

J. F. Schubart

gouvt. Secrets

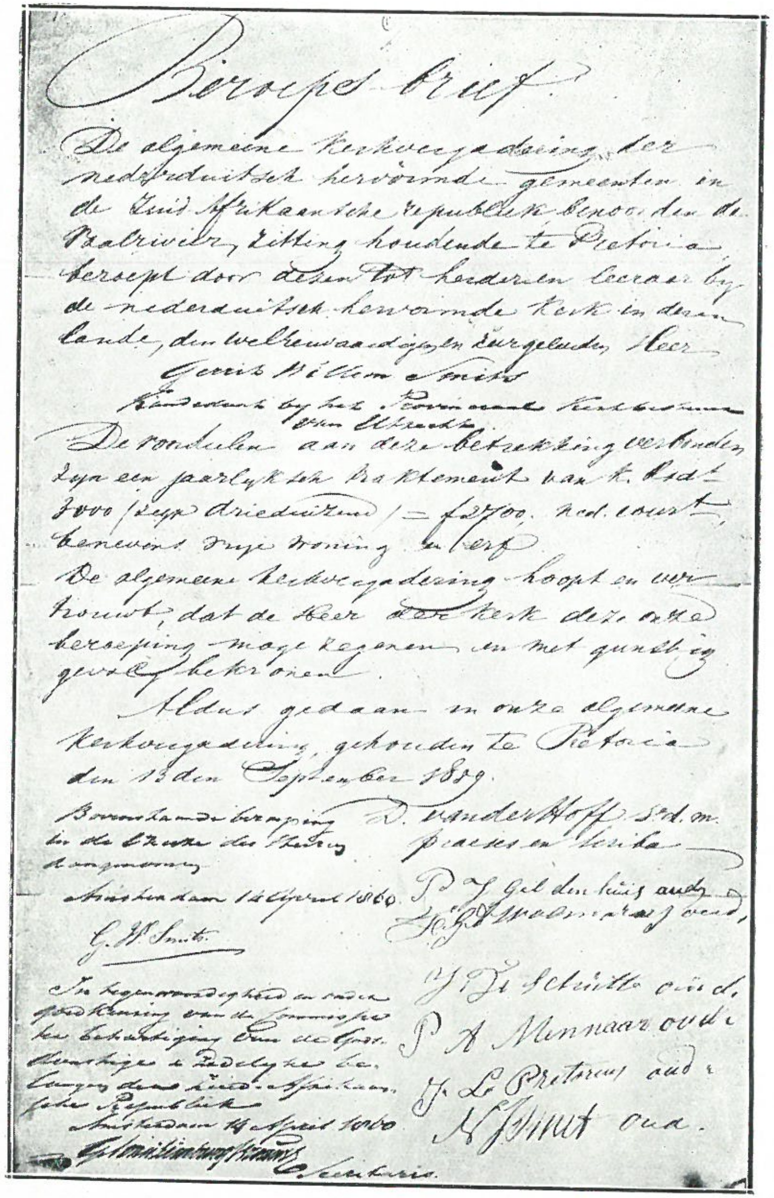
Beroepsbrief.

De algemeene Kerkvergadering der nederduitsch hervormde gemeenten in de Zuid Afrikaansche republiek benoorden de Vaalrivier, zitting houdende te Pretoria beroept door dezen tot herder en leeraar by de nederduitsch hervormde kerk in deze lande, den welleerwaardigen zeergeleerden Heer Gerrit Willem Smits kandidaat by het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht.

De voordeelen aan deze betrekking verbonden zyn een jaarlyksch traktement van R. Rds. 3000 (zegge drieduizend) = f 2700. ned. courant, benevens vrye woning en erf.

De algemeene kerkvergadering hoopt en vertrouwt, dat de Heer deze kerk deze onze beroeping moge zegenen en met gunstig gevolg bekronen.

Aldus gedaan in onze algemeene kerkvergadering, gehouden te Pretoria den 13den September 1859.

D. van der Hoff Sd. m. praeses en scriba

P. J. Geldenhuis oud.

H. J. A. [illegible] oud.

J. J. Schutte oud.

P. A. Minnaar oud.

J. L. Pretorius oud.

H. Smit oud.

Bovenstaande beroeping in de Kerke des Heeren aangenomen

Amsterdam 14 April 1860.

G. W. Smits

In tegenwoordigheid en onder goedkeuring van de Commissie ter behartiging van de Godsdienstige en Zedelyke belangen der Zuid-Afrikaansche Republiek

Amsterdam 14 April 1860

G. A. van Limburg Brouwer Secretaris.

HOE IN VROEGERE DAGEN EEN PREDIKANT BEROEPEN WERD.

De Algemene Kerkvergadering van 13 September 1859 had besloten twee blanco-beroepsbrieven naar de Amsterdamse ,,Commissie ter behartiging van de Godsdienstige en zedelike belangen der Zuid-Afrikaansche Republiek'' te zenden. Het was ten gevolge daarvan dat Ds. A. J. Begemann en Ds. G. W. Smits in Transvaal zijn gekomen. Van de beroepsbrief in Holland aan Ds. Smits uitgereikt wordt hier een facsimile afgedrukt. Hij is geschreven door Ds. van der Hoff, terwijl de woorden ,,Gerrit Willem Smits kandidaat bij het Provinciaal ,,Kerkbestuur van Utrecht'' in Holland ingevuld zijn door Ds. G. A. van van Limburg Brouwer, predikant bij de Hervormde Gemeente van Amsterdam, en sekretaris van genoemde Kommissie. Beneden in de linkerhoek ziet men de verklaring geschreven door Ds. v. L. Brouwer, en getekend door Ds. Smits, dat hij het beroep aanneemt. De beroepsbrief is getekend door al de leden van de Algemene Kerkvergadering, door de Voorzitter van de Volksraad, de Staats President en de Gouvernements sekretaris. De beroepsbrief ging vergezeld van het volgend schrijven:

Pretoria den 13den Sept. 1859.

WelEerw. Zeergeleerde Heer!

Wij achten het noodzakelijk u bij nevensgaande beroepsbrief eenige ophelderingen te geven. De plaats uwer bestemming is niet bepaald in dezelve genoemd en gij zoudt daar uit kunnen afleiden, dat uwe standplaats geheel onbestemd was. Er zijn echter vele bloeyende plaatsen, welke een predikant zeer behoeven en meenen het voor u en de gemeente wenschelijk te zijn, dat gijzelf uwe keus op een derzelve vestigen zoudt.

Gij zult ligtelijk kunnen beseffen, dat in een jeugdigen staat vele der dingen gemist worden, welke den beschaafden Europeër eene behoefte geworden zijn, nogthans leert ons de ondervinding, dat het wonen in ons midden niet altijd onaangenaam is, vooral daar wij van harte voornemens zijn, door erkentelijkheid en liefde en zooveel in ons is, u te vergoeden wat gij ontberen zult.

De bezoldiging, welke u wordt aangeboden, is wel niet ruim, maar toch voldoende om in al uwe behoeften en die van uw huisgezin te voorzien. Zij wordt u door de regering gewaarborgd en wij hebben geen enkele reden om te twijfelen aan de geregelde uitbetaling van dezelve.

Wij wenschen uwe spoedige komst in ons midden, hopende dat gij het Evangelie zuiver zult prediken, zooals hetzelve in de formulieren onzer Kerk wordt verklaard.

Indien wij nogtans veronderstellen, dat gij gehuwd waart, zoo zouden wij u mededeelen dat, ingeval wij, wat God verhoede, u door den dood moesten verliezen, u, zooveel in ons vermogen is, voor uwe nagelatene betrekkingen zullen zorgdragen.

Er is bovendien van wege de K. Synode, op billijke voorwaarden, een ruim pensioen verzekerd.

U Gods besten zegen toewenschende teekenen wij ons na heilbede

Uwe dw. en liefhebbende broeders
in den Heere Jezus Christus

D. van der HOFF V.D.M.
Praeses en Scriba.

(en verder al de leden der Algemene Kerkvergadering, de Staatspresident, en de Gouvernements Sekretaris.)

In Holland plaatste de Kommissie op deze brief nog het volgende: ,,Bovenstaande geleidende Missive, behorende tot den Beroepsbrief, aan den Eerw. Heer G. W. Smits uitgereikt door de Commissie ter be-

hartiging van de Godsdienstige en Zedelijke belangen der Zuid-Afrikaansche Republiek, mede door haar aan Z. Eerw. ter hand gesteld.

Amsterdam 14 April 1860.

J. J. VAN VOORST.
J. SWART.
POSTHUMUS MEYES.
J. E. DE VOOGT.
G. A. VAN LIMBERG BROUWER."

Na zijn komst in Transvaal werd Ds. Smits door de Kerkeraad van Rustenburg beroepen. Hij was iemand met een zwak gestel; hij leed aan een famieliekwaal waarvoor hij wel eens in het buitenland herstel moest zoeken, zoals in 1879, in het gebruiken der baden te Karlsbad in Duitsland. Bij zijn vertrek heeft de Kerkeraad hem het getuigschrift en het adres gegeven, die hier in facsimile afgedrukt worden.

S.P.E.

De Romeinse keizer zeide eens tot Rabbi Jozua ben Chananja: ,,Ik wil uw God zien."—,,Gij zult het niet kunnen," antwoordde hij.—,,Jawel ik wil Hem zien."—,,Goed," zei Rabbi Jozua, en stelde hem met het gezicht naar de zon in de heetste zomermaand. ,,Kijk hier midden in," zeide hij. ,,Dat kan ik niet," was het antwoord. ,,Hoe," zeide R. Jozua, ,,de zon, die slechts één van Gods dienaren is, die om zijn troon geschaard staan, zegt gij niet in het gelaat te kunnen zien; hoe wilt ge God zelf dan aanschouwen!"—Uit de Talmud.

Zorg dat nooit een uwer daden uw medemensen tranen kost, en laat uw heengaan de eerste smart zijn die gij de uwen aandoet, dan voorzeker is uw leven een zegen voor anderen.

DE KWAKER-SEKTE.

De godsdienstige sekte der Kwakers, die zich in de 17de eeuw in Engeland en Amerika tot aanzienlike hoogte ontwikkelde, heeft in later eeuw een tijdperk van achteruitgang en verslapping doorleefd. Sedert zij in de laatste jaren, vooral wegens haar verzet tegen de oorlog, in aanzien en kracht toeneemt, wordt haar invloed, vooral in Engeland, meer voelbaar en is het daarom niet van belang ontbloot voor de lezers van ons Jaarboek wat meer van nabij met deze sekte kennis te maken.

Tot goed begrip van de zaak is het nodig een blik te werpen op de geschiedenis van Engeland, voor zover die verband houdt met de ontwikkeling van het protestantisme na de Hervorming.

Eeuwen lang hadden de pausen van Rome grote invloed in Engeland uitgeoefend. Toen zij evenwel de Franse politiek tegen Engeland gingen steunen, verzette zich daartegen het nationaal gevoel. Voor een deel had John Wyckliffe (1324-'84) daaraan zijn sukses te danken. Als voorloper der Hervorming heeft hij de ogen van Engeland geopend voor de Roomse misbruiken. Vooral aan de universiteit van Oxford werd een hele reeks van reformateurs geschoold, die sterk opkwam tegen de macht der geestelikheid, haar buitengewone rijkdom, maar vooral tegen haar slechte zeden. Onder Hendrik VIII kwam het tot een botsing met de paus. Engeland scheidde zich geheel van Rome af. Met toestemming van het parlement werd de koning zelf het hoofd van de Engelse Katholieken. Voortaan moesten de hoge geesteliken de eed van suprematie (oppermacht) aan de koning afleggen. De onwilligen werden afgezet en vervolgd even als de protestanten. Na de dood des konings scheen voor de protestanten een betere tijd te zullen aanbreken. Eduard VI was het protestantisme genegen. Hij stierf echter reeds na enkele jaren, waarna de kroon kwam op het hoofd van de zeer katholieke

Maria. Met alle macht trachtte zij Engeland weer onder het pauselik gezag te brengen. De protestanten werden gruwelik vervolgd. Voorname protestantse geesteliken werden ter dood gebracht. Haar bijnaam "Bloody Mary" toont dan ook genoegzaam aan, dat zij geen kostelike levens ontzag, om haar sterk verlangen—het herstel van de Roomse Hierarchie—in vervulling te zien gaan. De herleving van het Katholicisme berustte echter alleen op haar persoon. Haar huwelik met de Spaanse koning Philips bleef kinderloos en toen zij in 1558 stierf, werd Engeland voorgoed een bolwerk van het protestantisme. Dit wil evenwel niet zeggen dat de Englikaanse kerk—de Staatskerk—geen misbruiken aankleefden. In vorm en liturgie deed zij het volk te veel denken aan de Roomse Katholieke kerk en het is daarom niet te verwonderen, dat reeds spoedig verschillende groepen van Engelse protestanten ontstonden, die zich tegen de Staatskerk verzetten. Zij ijverden voor een geheel gezuiverde kerk en bovenal voor een rein leven. Kerk en Staat wensten zij te hervormen door het volk invloed te geven op het gezag. Beide moesten worden gedemokratiseerd. In het oorspronkelik Christendom zagen zij hun voorbeeld en de bijbel wilden zij als onvoorwaardelike autoriteit erkend zien.

Het spreekt van zelf, dat de Anglikaanse geestelikheid met kracht optrad tegen deze puriteinen (zuiveraars) en naarmate hun getal toenam en zich over geheel Engeland begon te verbreiden werden vervolging en verdrukking steeds groter. Alhoewel de Puriteinen zich in deze tijden van geloofsvervolging naar buiten als een 'Eenheid' openbaarden, hadden zij niettemin aanmerkelike punten van verschil, welke meer vrijelik na de grote revolutie van 1640 aan het licht kwamen. Sommige groepen stonden onder de invloed van het spiritualisme der Wederdopers en werden Baptisten genoemd; andere hielden zich aan de beginselen der Hervorming, zoals door Calvijn voorgestaan en geleerd. Deze laatste onderscheidden zich weer als Independenten, die een geheel vrije ontwikkeling van het Christendom, zonder Volkskerk wilden; en Presbyterianen, die hun afzonderlike gemeenten tot een Kerk verenigden. Eén

groep vooral ontwikkelde zich over geheel Engeland tot een sterk voelbare macht. Dit is de groep, waarover dit artikel voornamelik handelen zal, de Kwakers.

Zij stonden geheel op zichzelf en bleven ook afgezonderd, toen in 1691 de Presbyterianen zich met de Independenten en de Baptisten verenigden tot een gemeenschappelike Unie. In het algemeen kan echter van al deze verschillende sekten gezegd worden, dat zij zich onderscheidden door strenge levensopvattingen; en dat hun invloed zich niet alleen uitstrekte over Engeland, maar doordrong tot in Holland en Duitsland en zich weldra ook een weg baande naar Amerika.

Al moet George Fox als de stichter dezer sekte worden aangemerkt, de geschiedenis der Kwakers weeft zich niet om zijn persoon; maar is een krachtige godsdienstige beweging, onstaan in het midden der 17de eeuw en niet alleen nog voortlevende, maar in de laatste tijd weer opbloeiende! Afkerig van de Nationale kerk om de vormendienst, vonden zij evenmin bevrediging onder de menigerlei andere sekten dier dagen voor hun geestelike behoeften. "Zoekers" noemden zij zich. Kleine gezelschappen kwamen gewoonlik te zamen in eenvoudige woningen, zetten zich in stilte neder zonder enig vertoon en zochten in stil gebed leiding bij hun ernstig speuren naar diepere en vollere kennis van de Waarheid Gods. Daar was een drang en innerlik verlangen onder duizenden bij duizenden over de lengte en breedte van het land naar een godsdienstig leven, dat niet alleen het verstand raakt, maar doordringt tot het innigste wezen van de mens.

De levensgeschiedenis van mannen als John Bunyan en George Fox geeft een krachtig getuigenis van de godsdienstige toestand dier dagen in Engeland. Overaal, onder al de verschillende sekten, openbaarde zich een drang naar dieper en meer levend geloof en een zuiverder vorm van Godsverering. Velen der mannen, die zich gaven aan de zaak van de "Vrienden der Waarheid" hadden te vergeefs elders gezocht naar wat zij voor hun zieleleven nodig hadden, tot zij gemoedsrust en 'n nieuw leven vonden bij de eenvoudige en oprechte "Zoekers."

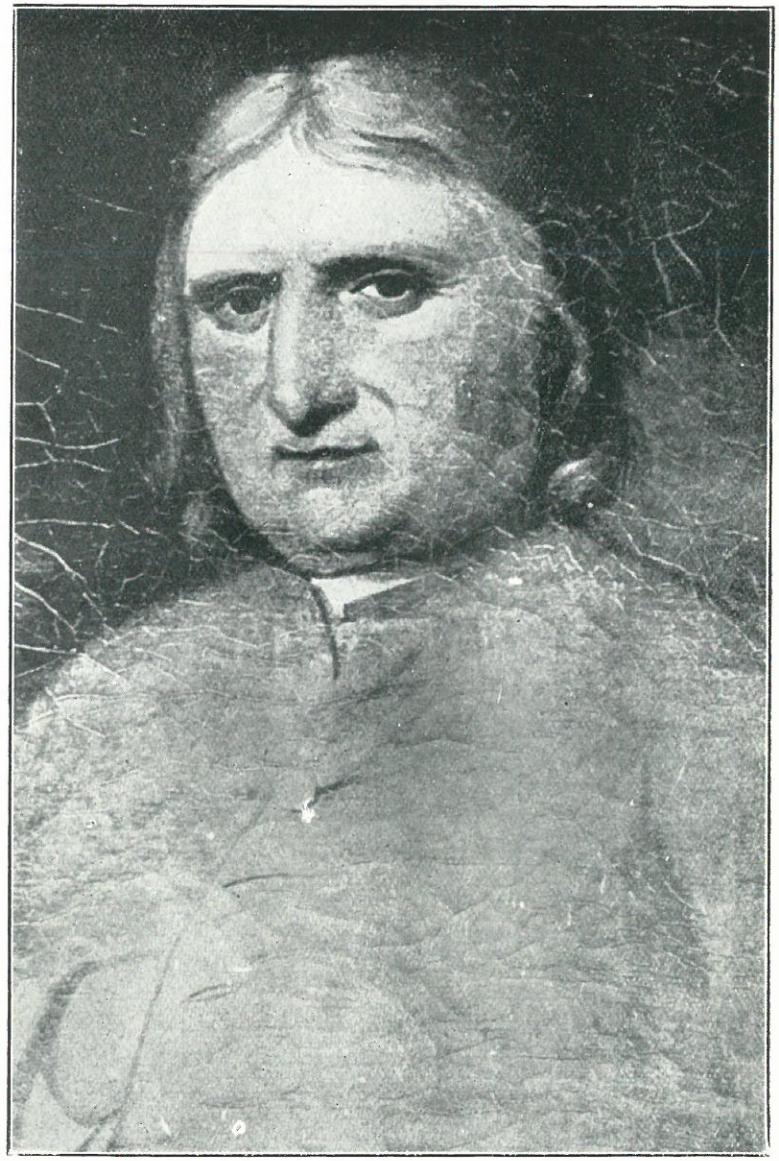

GEORGE FOX.

Intellektueel stonden hun ongevormde predikers veel lager dan hun machtige opponenten en hun sociale positie was moeilik met deze te vergelijken. Hun kracht lag niet in schitterende redevoeringen, maar in een voorbeeldig leven en een voortdurend getuigen van de noodzakelikheid om door algehele overgave in persoonlike gemeenschap met Christus te komen.

Hun eerste prediker was George Fox. Hij werd geboren in 1624 te Drayton uit eenvoudige middelklas ouders. Zijn vader was een wever en gold algemeen als een rechtschapen Christen. Door de bizondere ernst, waardoor de kleine George zich al vroeg van de andere kinderen van zijn leeftijd onderscheidde, wilde zijn vader hem tot een leraar in de Anglikaanse kerk laten opleiden. Maar in plaats daarvan volgde hij een geheel andere en veel eenvoudiger loopbaan. Hij leerde het schoenmaken en was enige jaren schapenoppasser. Zijn vader werd nooit Kwaker, maar was, zoals Fox later in zijn dagboek schreef, een eerlik man. Hij zegt maar heel weinig over zijn vader. Zijn moeder blijkt een grote plaats in zijn hart te hebben ingenomen. Met tedere liefde getuigt hij van haar. Zij was een vrouw, geboren uit een geslacht van martelaren uit de bloedige tijd van koningin Maria. Met de grootste aandacht kon George naar haar luisteren, als zij vertelde van de wrede vervolgingen, waaraan haar voorouders hadden blootgestaan. Die verhalen hebben hem gestaald en gespierd tegen verdrukking en lijden, dat later in zo'n grote mate zijn deel geworden is. Zin voor rechtvaardigheid en waarheid openbaarden zich bij Fox zo sterk, dat zijn vrienden van hem getuigden: als Fox van iets zegt "dit is zo," dan behoef je aan de waarheid ervan niet te twijfelen. In de open lucht, alleen met zijn kudde schapen, heeft hij veel nagedacht over de problemen van het leven en van de godsdienst. Hij zocht naar een innig verband daar tussen. Fox realiseerde, dat de godsdienst het inwendige leven geheel moet doordringen en geen masker mag zijn, dat een slechte natuur en aardse driften verbergt. In zijn omgeving vond hij niet, wat hij zocht. Zijn 'Rector' kon zijn bezwaren niet oplossen. Daarom ging hij op reis. Trok van stad tot stad, van dorp tot dorp, zoekende

maar niet vindende! Zijn familie-leden maakten zich ongerust over hem en overlegden, of het niet goed zou zijn, dat hij trouwen ging. Een vriend raadde hem aan natuurkennis te gaan bestuderen. Een dokter wilde hem aderlaten. In gemoede raadde een vriendelike predikant hem aan tabak te leren roken en veel psalmen te zingen! Anderen maakten zich boos over zijn ernstige vragen en gaven hem min vriendelike benamingen. Maar Fox liet zich niet afleiden. De waarheid drong tot hem door, dat een waar Christen moet overgaan van de dood tot het leven. "Opgeleid te zijn voor het predikambt te Oxford of Cambridge," zeide hij, "is daarom nog niet genoeg om Evangelieprediker te worden." En dit was toch het algemeen geloof onder het volk. Deze jaren van zoeken en allerlei levenservaringen hebben een onuitwisbaar stempel op zijn leven gedrukt. Hij gevoelde zich een man van smarte. Geen hulp vond hij in de Staatskerk, noch onder de verschillende puriteinse sekten. Hij kwam tot het besef, dat de mens persoonlik alleen in Christus een oplossing kan vinden van alle moeilike levensvragen. Hij vroeg zich in deze duistere jaren meermalen af, waarom hij zulke bange twijfelingen en schijnbaar onoplosbare moeilikheden moest doormaken. Later heeft hij het leren verstaan. Daarvan getuigde hij: "Veel leraren verstaan de inwendige strijd van hun gemeenteleden niet, omdat zij, hoe goed zij het mogen menen, zelf niet zijn gegaan door de diepe wateren, waarin menige ziel dreigt te verzinken."

Op 23-jarige leeftijd, in 1647, trad hij op als eerste prediker van de "Vrienden der Waarheid." Spottenderwijs werden zij Kwakers *) genoemd. Duizenden Puriteinen en leden der Staatskerk sloten zich in de loop der jaren bij hen aan. Te verwonderen is het daarom niet, dat bittere haat hun deel werd. Wie daartoe onder de Kwakers zich gedrongen gevoelde, verliet huis en haard en reisde het land door, overal de boodschap brengende van vernieuwd leven, dat gewekt wordt door persoonlike aanraking met Christus. Het predikambt als zodanig kenden zij niet. Zij legden zich toe op praktiese

*) Daarover bestaan twee lezingen. Het waarschijnlikste is, dat zij de naam Kwakers (Eng. to quake=beven, sidderen) kregen, door zekere eigenaardige bewegingen onder het gebed.

vroomheid en een rein, arbeidzaam en eenvoudig leven. Zij waren afkerig van de krijgsdienst en het afleggen van de eed. "Uw ja zij ja, en uw neen, neen!" Zij beschouwden alle mensen als onderling gelijk; vandaar dat zij geen eerbied betoonden aan maatschappelik hooggeplaatste personen. Voor niemand namen zij de hoed af. Iedereen spraken zij aan als vriend. Discipline onderhielden zij naar het gebod van Christus in Mattheus xviii vers 15—17 gegeven.

De Kwakers hadden het niet gemakkelik en hun godsdienstige overtuiging moest wel heel sterk wezen, om al de smaad te dragen, door andere gezindten hun aangedaan en vervolging, gevangenschap en pijniging blijmoedig te ondergaan. George Fox zelve heeft jaren lang, telkens voor kortere of langere perioden in vunzige kerkerholen doorgebracht, om de enige misdaad, dat hij predikte en openlik en onverschrokken getuigenis gaf van zijn geloof. En dit deed hij bij alle mogelike gelegenheden: in de gerechtzaal, op de markt, in kerken en op straat. De magistraten vervolgden hem onbarmhartig. De geringste aanleiding was voldoende om hem op te sluiten bij de grootste misdadigers in stinkende gevangenissen, waar het krioelde van ongedierte. En wreed werd hem dan geweigerd een beter bed of eetbaar voedsel, wat zijn vrienden voor hem brachten. Zijn oppassers schepten er behagen in zijn lot zo ondragelik mogelik te maken. Toch bleef hij onder dit alles geduldig en blijmoedig, maakte zich vrienden onder zijn medegevangenen, en hield niet op, als hij weer op vrije voeten was, te pleiten voor een menswaardiger behandeling van deze ongelukkigen. Het lot van Fox ondergingen honderden predikanten en eenvoudige zielen, die de leringen der Kwakers aanhingen, met hem. Er zijn jaren geweest, dat van twee- tot drieduizend Kwakers in de gevangenissen waren opgesloten. Maar "het bloed der martelaren," was ook hier "het zaad der kerk." Excommunicatie en uitsluiting van alle burgerlike voorrechten konden niet verhinderen, dat deze sekte in kracht en omvang toenam en steun begon te vinden onder mannen van aanzien en geleerdheid, onder wie

voornamelik hebben uitgeblonken Robert Barclay en William Penn.

Robert Barclay was de zoon van gegoede ouders. Zijn vader was Kolonel in het leger en een gelovig man. Robert zou zijn opvoeding in Frankrijk genieten. Hij kwam bij zijn oom te Parijs. Deze was Rector aan het Schotse Jezuieten-kollege. Daardoor kwam Robert onder Roomse invloed. Zodra zijn vader dit gewaar werd, moest hij naar Engeland terug keren, wat hij geredelik deed. Het duurde niet lang of hij voelde zich aangetrokkken tot de leer der Kwakers. Bij zijn meerderjarigheid trad hij openlik tot hen toe. Barclay was een grote aanwinst voor de Kwakers om zijn uitgebreide talen-kennis, zijn talent als schrijver, zijn krachtige overtuiging en zijn welsprekendheid. Hij wordt dan ook beschouwd als hun voornaamste prediker en hij heeft door het schrijven van belangrijke boeken over het streven der Kwakers, hun zaak veel goed gedaan. Zijn voornaamste werk, te Amsterdam in Holland in 1676 uitgegeven, was getiteld "Apology for the Quakers." Daarin worden de leer en de gebruiken der Kwakers duidelik uiteengezet. O.a. geeft hij daarin de redenen op, waarom, naar de Kwaker-overtuiging, de Christen geen titels mag geven of aannemen. Hij zegt, we vinden zulke titels als Uwe Majesteit, Uwe Heiligheid, Uwe Genade, Uwe Excellentie en dergelike niet in de Schrift. Het is een leugen op de lippen om iemand aan te spreken als Excellentie, die misschien hoegenaamd niets excellents heeft of hem Uw Genade te noemen, van wie niets dan onbarmhartigheid te verwachten is. En zo waren er meer opvattingen, die wij vreemd, zo niet bespottelig mogen vinden. Hoewel Barclay zich nooit schaamde zich overal naar de opvattingen der Kwakers te gedragen, won hij door zijn vriendelike omgang en aangename konversatie een grote populariteit onder alle klassen der samenleving.

William Penn was een andere krachtige steunpilaar van de Kwaker-sekte. Hij was de oudste zoon zijner ouders. Zijn vader was Admiraal van de Engelse vloot en Generaal in het leger, twee funksies, die toendertijd wel verenigbaar waren. Een man van hoog aanzien dus.

Hij was gehuwd met Margaretha, dochter van Hans Jaspers, van Rotterdam in Holland. Deze was waarschijnlik een koopman met vele handelsrelatien in Engeland, maar Penn leerde zijn Margaretha in Holland kennen. Hun zoon William werd geboren de 14de Oktober 1644. In zijn jeugd onderscheidde hij zich door buitengewone ernst, en reeds vroegtijdig nam hij zich voor zijn leven te besteden in de dienst van God. Op 18-jarige leeftijd was hij een biezonder goed gevormd jonkman, groot en sterk met edele gelaatstrekken. Uiterst vriendelik en voorkomend was hij. Hij had een sterke wil; een kenmerk trouwens van zijn gehele geslacht. Behalve Engels en Hollands sprak hij gemakkelik Duits, Frans en Italiaans, terwijl hij ook een diepe kennis had van Grieks en Latijn, waarin hij reeds als kind onderwezen was. Bovendien onderscheidde hij zich als diplomaat, schrijver, redenaar en wetgever. Geen wonder, dat de wereld zich verbaasde over de veelzijdige ontwikkeling van één man. En toch bleef hij de nederigheid zelf. Hij schaamde zich niet in de eenvoudige Kwaker-kleding aan het hof van de koning te verschijnen en deze aan te spreken als vriend Jakobus. De zwierig gekleede hovelingen konden maar niet verstaan, hoe een man van zulke bekwaamheden en zoon van een der hoogstgeplaatste dienaren des konings, zich niet schaamden om te verkeren met de verachte sekte der Kwakers. Smaad en spot ontgingen hem niet. En daar bleef het niet bij: soms vele maanden achtereen moest hij ter wille van zijn geloofsovertuiging in de vunzigste kerkerholen doorbrengen.

William Penn en Robert Barclay voelden zich natuurlik tot elkander aangetrokken. Zij waren van ongeveer de zelfde leeftijd, stamden van aanzienlike families en waren beiden goed gefortuneerd. De begeerte, om de verdrukte klasse van de "Vrienden der Waarheid" te steunen was in beiden even sterk. Was George Fox de stichter en opbouwer, Robert Barclay werd hun voornaamste prediker en William Penn de organisator. Deze drie mannen ondernamen in 1677 een reis naar Holland en Duitsland om onder de vele gelijk gezinden dier landen te arbeiden, waarbij hun talenkennis aan de beide

laatstgenoemden uitstekend te stade kwam. Voor William Penn zou het echter niet bij deze reis blijven. Weldra werd hij geroepen, om ook de belangen der Kwakers te gaan behartigen in het nieuwe werelddeel, dat de ogen van heel Europa tot zich begon te trekken, Amerika namelik

Om dit begrijpelik voor te stellen moeten we een honderd jaren in de geschiedenis terug gaan en heel in het kort de geschiedenis verhalen van een andere sekte, waarvan de bekende Pelgrim-Vaders afkomstig zijn.

Gedurende de 16de eeuw hadden zich in de Oostelike graafschappen van Engeland vele Nederlanders gevestigd, door de Inquisitie uit eigen land verdreven. Zij vonden een bestaan in de textiel-industrie. De bevolking van het graafschap Norwich bestond omstreeks 1580 voor het grootste gedeelte uit Nederlandse ballingen en hun afstammelingen. Onder hen bevonden zich vele Doopsgezinden, vandaar dat de Baptistiese gevoelens in die streken zeer werden verbreid. De vervolging, die zij in Nederland ontvluchtten, werd ook nu hier hun deel. Zij verloren alle kerkelike en burgerlike voorrechten en hadden veel te lijden ter wille van hun afwijkende geloofsovertuiging. Zo gebeurde het, dat weer velen naar Holland uitweken, waar de toestand toen gunstiger was en waar zij te Amsterdam en Middelburg kleine gemeenten stichtten. In 1608 kwam weer een groep vluchtelingen uit Scrooby en Austerfield in Holland aan. Deze mensen wilden zich te Leiden vestigen. De Engelse gezant trachtte dit te beletten; maar de magistraat hield zich aan de gewoonte, die onze stamvaders zo eerde en zei: "dat wij geen eerlicke personen weygerden vrye en lybere incompste, mits hen eerlyck gedragende ende sigh onderwerpende alle keuren ende ordonnantien alhier." Zij vormden te Leiden een kleine gemeente en verdienden als wevers, handschoenmakers, drukkers, hoedenmakers en wolkammers hun dageliks brood. Tien jaren woonden zij te Leiden; maar gingen toen, om meer zelfstandigheid en meer volkomen uitoefening van hun godsdienstige principes naar Amerika. De "Speedwell" bracht hen van Delftshaven

naar Southampton en vandaar zeilden zij met de "Mayflower" over de grote wateren naar hun nieuw Vaderland. Daar stichtten zij de Staat New-England, later New-Plymouth genoemd. Zij verwierven de naam van Pelgrim-Vaders.

De puriteinse Pelgrimvaders waren evenwel niet de eerste protestantse christenen, die zich aan de Oostkust van Noord-Amerika vestigden. Reeds 58 jaar vroeger, in 1562, kreeg de Amerikaanse bodem wijding als toevluchtsoord van vervolgden en verdrukten. De Fransen stichtten er een kolonie op initiatief van de beroemde Cologny. Maar de Spanjaarden kwamen. Zij maakten aanspraak op dit gebied en verdelgden de jonge kolonie reeds drie jaren later. In 1565, dus zeven jaar vóór de beruchte Bloedbruiloft te Parijs, vonden de Hugenoten hier hun Bartholomeusnacht. Zekere Memendez was de leider dezer moordpartij.

Noordeliker vestigden zich de Hollanders in 1624. Aan de Hudsonrivier werd de stad aangelegd, welke gedoopt werd Nieuw-Amsterdam. Daar ontwikkelde zich een levendige pelshandel met de inlanders. Ruim 40 jaar bleef Holland in het ongestoord bezit van deze kolonie, die reeds 7000 inwoners telde, toen zij aan Engeland overging. Nieuw-Amsterdam werd toen verdoopt in New-York. Maar de allerbelangrijkste vestiging is zeker wel die van de Kwakers geweest. Onder de Engelse koning Jacobus II hadden de "Vrienden der Waarheid" het niet gemakkeliker, dan onder zijn voorgangers. Vervolging en lijden bleef hun deel. Zij werden meer en meer de 'gevloekte' sekte genoemd. Reikhalzend zagen zij uit naar verlossing en vrije ontplooiing van hun godsdienstige beginselen, zowel als naar gelijke berechting op burgerlik gebied. Intussen was William Penn, na de dood zijns vaders, in bezit gekomen van diens nalatenschap. Daartoe behoorde ook een belangrijke vordering op de Engelse regering door een niet terug betaalde schuld aan zijn vader. Penn, die heel goed wist, dat de schatkist ledig was, vroeg en verkreeg van de regering een stuk gronds aan de Delaware rivier, aan de Oostkust van N. Amerika, iets ten Zuiden van de plek, waar de Hollanders zich vroeger hadden ne-

dergezet. Daarheen wilde hij zijn geloofsgenoten voeren. Daar konden zij zich vrij ontwikkelen en een demokraties ingerichte Staat vormen, zoals in Europa nog onbekend was. Penn ging er persoonlik heen in 1682 en stichtte de stad Philadelphia—stad der Broederliefde—als hoofstad van het uitgestrekte gebied, dat naar hem Pennsylvania genoemd werd. Hijzelf werd Goeverneur der kolonie. Allereerst kocht hij royaal de rechten of vermeende rechten van de Indianen af. Hij ontnam hun geen duimbreed gronds. Daarop maakte hij bekend, dat iedere vreedzame vreemdeling welkom zou zijn. Naar Holland en Duitsland zond hij prospektussen met duidelike tekeningen van het terrein aan de Delaware. "Komt gij allen, die verdrukt en beladen zijt," zo klonk zijn oproep aan de toenmaals zwaar vervolgde Paltzers, "komt naar het land der vrijheid en broederschap. Gij zult er werk en brood en een waarlik christelike behandeling vinden." En zij kwamen bij honderden en duizenden. Met de "Vrienden der Waarheid," die uitmuntten door verdraagzaamheid, konden zij het best vinden en na weinige jaren verleende Penn hun een Staatsinrichting zo mild, als nog nergens op aarde bestond. De enige beperking naar het geloof was deze, dat Joden en Katholieken geen openbare ambten mochten bekleden. De bekende leuze: "Vrijheid, gelijkheid en broederschap" door de Fransen bijna honderd jaren later zo luid aangeheven, werd toen al toegepast in Pennsylvania. In de 18de eeuw werd Philadelphia de grootste stad in Amerika en het is geen wonder, dat George Washington en James Watt (de laatste zelf een Kwaker) de stad der Broederliefde uitkozen voor de verklaring der onafhankelikheid, gegrondvest op de "eeuwige rechten van de mens."

Vanuit de Staat Pennsylvania hebben de staatkundige beginselen, daar toegepast, hun weg gevonden naar de konstitutie van de Verenigde Staten van Noord-Amerika. De duizenden Kwakers, die zich in Pennsylvania vestigden, hebben natuurlik hun moeilike jaren gehad in hun nieuw Vaderland. Maar zij hebben er gevonden vrijheid om hun God naar de inspraak van hun geweten te dienen en wat tevens merkwaardig is en hun steeds

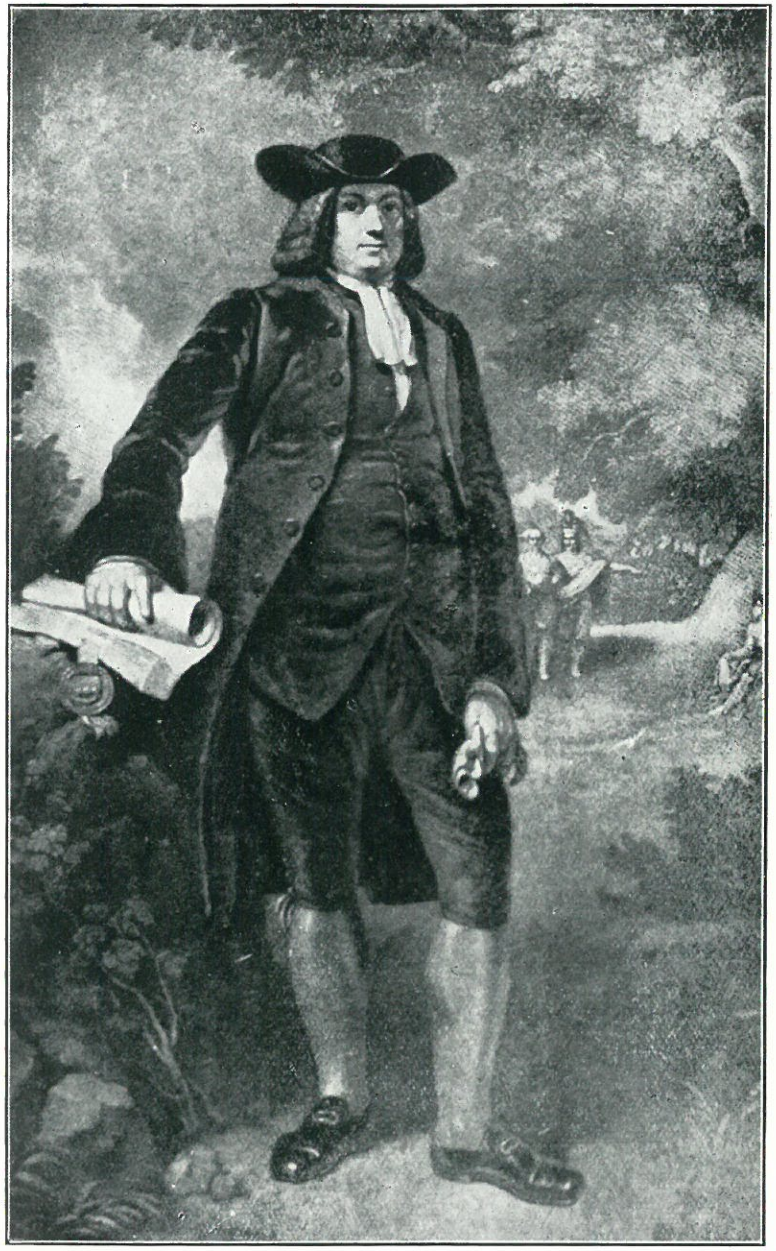

WILLIAM PENN.

als een ere zal worden aangerekend is dit: zij werden de profeten der burgerlike gelijkheid en verdraagzaamheid. Aan de vorming van het Amerikaanse volkskarakter hebben vele naties medegewerkt. De Amerikaan Douglas Campbell zegt in zijn werk "the Puritans in England, Holland en Amerika": "Holland is de geestelike moeder van Amerika, Amerika is made by Holland." Dr. Blink in zijn "Economiese schetsen over de Verenigde Staten" gaat met deze opinie akkoord. Dr. Colenbrander darentegen rekent Holland die eer niet waardig; maar meent, dat de Pelgrim-Vaders voornamelik Engelse begrippen hebben overgebracht. Niet uit het oog mag evenwel verloren worden, dat de Pelgrim-Vaders stamden uit een geslacht van Hollanders in de 16de eeuw naar Engeland geëmigreerd, zoals hierboven is uiteengezet. Maar hoe dit zij, dit staat toch wel vast, dat van de Engelse kolonisten, de in hun land zo wreed vervolgde Kwakers hun godsdienstig stempel op de zo snel aangroeiende bevolking van Amerika hebben gedrukt, waarvan de sporen nog in de konstitutie te vinden zijn.

Thomas Carlyle, de Engelse schrijver en wijsgeer, stelt met een enkele pennestreek de betekenis van de Kwaker-beweging in zo'n helder licht, als hij zegt, dat misschien het merkwaardigste voorval in de nieuwe geschiedenis niet is de Rijksdag te Worms, nog minder de veldslagen van Austerlitz of Waterloo, maar een gebeurtenis, door sommigen over het hoofd gezien, door anderen in een bespottelik daglicht gesteld n.l. de prediking van een man in een lederen pak gekleed, *) of wel de stichting en groei van de sekte der Kwakers.

De "Vrienden der Waarheid" doen in de laatste tijd weer meer van zich spreken. Ongetwijfeld nemen zij in invloed toe. Zij hebben een eigen Seminarie te Woodbrooke in Engeland. In de laatste jaren worden belangrijke werken over het Kwakerisme gepubliseerd. Tot voor korte tijd was J. Rendel Harris hun leider.

L. L. STEEN.

Pretoria, Oktober 1924.

---

*) Dit was de bekende klederdracht van George Fox.

DE LIJDENSWEG.

(Verzen door Ds. G. E. Alers.)

Zoo Waart Gij.

Gij waart als zuivre sneeuw, zoo ongerept,
Die 't veld met pracht van witte schoonheid dekt,
Een lelie blank, bij bloemen al verlept,
Hebt Gij den wil tot loutering gewekt.

Der blinden ledige oogen waart Gij licht,
Gaaft duizenden Uw kostbaar levensbrood—
En teeder was Uw aangezicht gericht,
Uw sterke hand gestrekt tot elk in nood.

O, zachte Liefde! Gij deedt moeder-oogen
Weer stralen blij, van vreugd gansch opgetogen,
Als Uwe hand zoo zacht, zoo zeegnend rustte
Op kinderkopjes, waaraan peerlen bleven,
Als dauw aan rozeknop, in zalig beven,
Uw dropplen, die de kleinen kusten.

Groeiende Haat.

Maar zeg my Heer, o zeg, vanwaar dan kwam
Die haat, dat nijdig vuur in 't priester-oog,
Terwijl Uw liefde in gloed van kleurenboog
De aarde omarmde als koesterende vlam,

Dat overal weer nieuwe vreugde kwam;
Om Wien 't Heelal werd pracht van kleur en lied,
Tot Wien omhoog zich hief het droevig riet;
Die bracht ter kooi het vér-verdoolde lam?

Doch 'k weet, hoe Duister haat het gouden Licht,
Hoe het Uw zon-doorblonken aangezicht
Van al zijn stralen kransen wil berooven:

Gelijk een slang schuifelt naar U de Zonde
En spuwt venijn uit opgesperde monde...
Ach! Ver verstierf het laatst Hosanna-loven.

De Overgave.

Waar boomen droomen in nacht-stillen hof,
Waar vredig lacht de blanke maan, als waren
Alle menschen goed...knielt Gij in het stof.
A l l e e n! met angsten, die Uw ziel vervaren,
O Heiland, die ons bracht de blijde mare,
Ontstroomd aan diepste bron, tot 's Hoogsten lof,
O, die ons redt uit dood en doods-gevaren...
Hoe lijdt Uw fijne ziel om zonden grof!

Weer buigt in bangen nood Uw hoofd omneer,
Gij bukt zoo diep ik hoor U zeggen weer:
"Indien het mooglijk is, neem weg deez beker!"

Alleen strijdt Gij Uw strijd, want alles slaapt.
O, hoe Gij laatste krachten samenraapt:
"Mijn Vader, naar Uw Wil...ik drink den beker."

Het Verhoor.

Hoe staat Gij daar, zoo bleek, zoo stil, gebonden,
Onschuldig Lam, in klauwen van de Zonden!
Uw vrienden, ach, zij hebben U verlaten...
Eén staat daar nog—bij lachende soldaten.

Uw oogen staren vér, uit droef gelaat.
Gesloten blijft Uw mond, Gij kunt niet spreken
Na dat meineedig woord van valsch verraad...
Tot eindelijk Uw "ja" de stilt zal breken,

Nu zijn de priesters overeind gesprongen,
Een woeste schaar, dicht tegen U gedrongen.
Kajafas scheurt zijn kleed, maar niet zijn hart.

En schril kraait door den stillen nacht een haan.
Toen zaagt Ge hem aan, plots is hij heengegaan:
Handen wringend en duizelend van smart.

Kruist Hem!

Waarheid, zijt gij niet zuster van de Liefde?
Gekomen om vergeefs hier rond te dwalen?
Geboren om te sterven in deez dalen,
Waar vrome logen doodelijk U griefde?

Eeuwig Licht! O, vlekkelooze Klaarheid!
Ze roepen om Zijn dood...wiens gansche leven,
Geworden uit Uw schoot, één vurig streven
Was zijn volk te leiden in Uw Waarheid...

"Ziet uw koning" ach, niemand, niemand ziet
In Hem een vorst. Hoe al dit volk geniet
Nu 't ziet, hoe van Zijn slapen druipt het bloed.

O, Rome's rechter, was ooit een zoo laf?
Gij wascht uw handen, nooit dit onrecht af.
"Kruist hem!"...O, volk, gij weet niet wat ge doet.

Vader, Vergeef Het Hun.

(Eerste Kruiswoord.)

't Was doodstil—als werd de stilte hoorbaar.
Tot strakken muur versteend de menschendrom.
Geen woord, geen zucht van Golgotha opklom:
En roerloos, in die stilte laagt Gij daar.

Uitgestrekt langs 't kruis Uw naakt, blank lijf, waar
Van 't kleed ,door liefdes hand geweven, dom
Werd afgerukt. Hoe stem'loos lijdt Ge en stom,
Lam Gods! zonder klachten, zonder misbaar.

Toen werd de stilt verscheurd door rauwe kreten
En hamers gonsden, bonsden neer en reten
Uw zachte handen en Uw voeten open.

Door Uwe beulen wreed en fel verwond
Laagt Gij in bloed. Voor allen bad Uw mond
Vergeving, liefde uit al Uw wonden dropen.

Stabat Mater Dolorosa.

(Tweede Kruiswoord.)

Bedroefde Moeder, met doorwonde ziel,
Uw krachten konden dit gewicht niet dragen,
Te zwaar beproefd, om luid Uw leed te klagen,
Stond Gij gekromd, tot Gij bezweek en viel.

Zijn armen, moeder, die omhelzen willen
En dragen U, die eens als kind Hem droeg,
Hangen nu machtloos, ach zoo wreed men sloeg!—
Maar, moeder, voel Zijns harten snaren trillen

In 't balsmend woord, van 't Kruis tot U gedaald,
Een kus, van Hem, die stervend U nog troost.
"Vrouw, zie Uw zoon"—o moeder zonder Kroost,

Die U tot steun wordt door Zijn blik gewezen,
O moeder, aan het Kruis eens weer herrezen,
Dat, Vuurbaak in den nacht, vèr licht uitstraalt.

Vrede.

(Derde Kruiswoord.)

Laat heemlen weenen thans Uw blijde oogen:
Beweent de plaats, waar kreunend kruisen staan.
Een hel van haat, van laster en van logen
Valt 't Kruis der Liefde, God! valt U zelf aan.

O Liefde, omwalmd van nare duisternis!
O Meedogen, gekroond met spotternij!
Betoon gena wiens hart gebroken is
En bedelt als een kind "Heer denk aan mij."

Toen overglansde Uw droef gelaat een lach,
Zoo innig-zacht, diep, stil, als nooit een zag.
En heel de hemel weende en lachte mee

En helder sprak Uw bleeke, stille mond:
"Met Mij in 't paradijs te dezer stond."
En al de heemlen zongen: Vrede, vrede.

Verlaten.

(Vierde Kruiswoord.)

Gij hebt altijd zoo innig 't licht bemind
Van zon in morgen-pracht en avond-vree,
In oogen, waarin bad der vromen bee,—
Eenvoudig als de witte bloem een kind.

En U had lief de zon, waarom bewindt
Zij dan 't gelaat met nacht? Is dat uit zee
Van deze smart zij proeft te bitter wee
En sterven wil eer zij U stervend vindt?

Haar laatste licht bezwijmt. 't Word middernacht.
Door het stik-donker duister dreunt de klacht:
"Mijn God! Mijn God! waarom verlaat Gij mij?"

O Man van Smart, vol schaamt bekennen wij:
Om onze schuld treft U dit Gods gericht,
Verbergt voor U de zon het Aangezicht.

Mij Dorst!

(Vijfde Kruiswoord.)

Was dat Uw stem, die klagend riep "Mij dorst"?
Laat men versmachten Gods beminden Zoon?
Men koelt Uw tong met edik en met ...hoon!
Hoe wordt de druif geperst, de tarw' gedorscht.

Eedle wijnstok, wiens sappen men vermorst,
Hoe zijn uw groene ranken afgesneden!
Waarom Gij al dit wrange leed geleden?
Laafnis derven, die elk laafde o mijn Vorst!

Die hebt door Uwen dorst mijn dorst gewekt,
Het smachten van mijn hart naar U gestrekt:
Geef mij te drinken van Uw dorst naar God.

Gaat Gij na doornen-krans een Kroon ontvangen,
In 't Koninkrijk den eelsten wijn erlangen,..
O, dat mijn ziel met U eens deel' dit lot!

't Woord, Dat Mijn Ziel Behoeft.

(Zesde Kruiswoord.)

Nog overheerscht de duisternis den dag.
Mijn oogen branden en vergeefs doorboren
Zij den nacht, zoo zwart als nooit was tevoren,
Die over 't Kruis en heel de wereld lag.

Ik ben zoo eenzaam, 'k mis Uw oogen-lach.
Ach, zonder U, die eens mij had verkoren,
Die mij Uw lichtend levenswoord deedt hooren,
Doorstraald van liefde en goddelijk gezag

Staar ik als blind, in leege donkerheid
En kan niet weenen, ik ben moe geschreid.
God, zoo verlaten, in stikdonkren nacht

Mijn Meester! die Uw vijand zelfs bemint,
Spreek toch een woord tot Uw bedroefde kind,
't Woord, dat mijn ziel behoeft.....
"Het is volbracht!"

In Uw Handen.

(Zevende Kruiswoord.)

Vader, die mij hebt gedragen
Van Maria's schoot,
Die mij hebt zoo fel geslagen
Om der zondaars nood,

Uwe grondelooze Wil
Altijd ik volbracht,
Zoo in dagen blank en stil
Als in stormen-nacht.

Vader, in Uw eeuwge Dingen
Vond ik immer rust,
Van Uw liefde 't al doordringen
Was mij leed en lust.

Vader, uit Wien 'k ben geboren,
Tot U keer ik weer.
Van Uw licht ging niets verloren,
't Straalde altijd meer.

In der Zonde diepe landen
Leed ik lijdens feest.
Vader, in Uw liefde-handen
Beveel ik mijn geest.

G.E.A.

LEWENSMOEHEID.

„Het is genoeg; neem nu, Here! mijne ziel."
1 Koningen 19 : 4.

Lewensmoeheid! Wie is daar wat nie die gevreesde gevoel ken nie? Wat nie daarvan gehoor of gelees, of miskien self ondervind het? Wie is daar, veral nou in ons verligte twintigste eeu met sy kenmerkende gejaagheid en oorspanne senugestelle? Met sy hartstogtelik, na genot jagende mensdom, wat met „verveelde gezichten" sit te midde van hulle vermake.

Lewensmoeheid! Hoeveel egte—en hoeveel gewaande lyers en lyeresse is daar!

Al te vaak word lewensmoeheid egter verwar met moedeloosheid. Inderdaad bestaan daar tussen beide geen wesensverskil, maar wel 'n graad verskil. Dit is 'n verskynsel wat sig by mense van alle geetesrigtinge voordoen, by gelowige, sowel as by ongelowige, by materialiste en by idealiste. Soms word dit met eens veroorsaak deur 'n plotselinge, onverwagte, grote bitterheid soos in die geval van Elia, soms weer langsamerhand deur kleine teleurstellinge, wat sig met die tyd opstapel tot 'n grote onoorkomelike berg van moeilikhede.

Sommige van die lewensmoede mense begeer wel om verlos te word van hierdie lewe, maar is bevrees vir die dood. Soos 'n skrywer dit eenmaal tereg uitgedruk het, hulle verlang wel na „het dood zijn" maar huiwer vir „het dood gaan." Andere weer verlang so sterk na die dood of liewer om verlos te word van die lewe met sy onoorkomelike besware, dat hulle self 'n einde aan hulle lewe maak. Selfmoord! Vir hoevele lewensmoede is dit 'n laaste toevlugsoord? Hoevele voorbeelde is daar nie in die geskiedenis der mensheid? Hoeveel maandelikse of laat ek liewer sê, daelikse slagoffers van lysol en rewolwerskote?

Wat 'n heerlike(?) middel om vergoed 'n einde aan die lewe te maak! Om daardeur verlos te word van alle teenspoed en ellende! Om alle trane vir altyd te droog en alle gewetenswroeging—na hulle meen—te smoor!

Lewensmoeheid staan soms wel in verband met twyfel, maar dit is tog iets anders. Die lewensmoede twyfel dikwels nie. Hy erken nog dat God bestaan en alleen regeer, maar hy is moeg vir die lewe, hy het daar genoeg aan. Hy het 'n verlammend gevoel van: ,,Wat gee dit my, wat het ek daar aan?'' Hy hyg na rus.

In so'n toestand, geagte leser, sal u Elia aantref. Sie! daar lê hy nou na 'n vermoeiende dagreis onder die skadu van 'n jenewerboom, en hoor sy versugting: ,,Het is genoeg; neem nu Heere! mijne ziel.''

Hier is geen jonge wat hom kon bedien nie, want hy het hom agtergelaat, omdat hy alleen wil wees, weg, ver weg van alle mense.

Hier is geen rawe wat hom met vlees voorsien nie, geen beek Krith waar hy sy dors kan les nie, ja selfs die kruik met meel en die fles met olie van Zarfath ontbreek hier. Geen vriendelike hulp word hom deur menselike sympatie verleen; die teenwoordigheid van God skyn hom selfs ontneem te wees.

Ek hoor u al vra: ,,Maar hoe is dit dan, is dit dan nie Elia, die profeet wat niemand en niets vrees behalwe God, is dit dan nie die man Gods, wat die vorige dag so'n skitterende oorwinning oor die Baalpriesters behaal het op die berg Karmel?'' Die man wat daar met uitdagende stem geroep het: ,,Hoelang hinkt gij op twee gedachten? Zoo de Heere God is, volgt Hem na en zoo het Baal is volgt Hem na!''

Die man wat daar aan gans Israël getoon het dat God met hom is, en dat die Here alleen God is.

Laat ons teruggaan en sien wat daar gebeurd is. Na sy oorwinning op die Baalpriesters en die verhoring van sy gebed om reën, is hy ewe as Achab in aller haas na Jizreël, waar koningin Izebel was. Elia was nuusgierig om te hoor hoe Izebel die tyding sal ontvang, hy wil sien wat die gevolg sal wees van die grote gebeurtenisse wat daar plaas gevind het.

Hy het waarskynlik gedink dat daar nou 'n onmiddelik terugkeer sal wees van beide vors en volk na die God der vadere.

Die koningin het gebrand van nuusgierigheid om te hoor hoe dit op die Karmel afgeloop het. Toe sy die swaar belade reënwolke het sien saam pak, het sy seker gedink dat dit veroorsaak is deur die genadige tussenkoms van Baal, as gevolg van die vele smeekgebede van haar priesters. Maar sie! daar storm Achab haar kamer binne, en hoor sy uitroep: ,,Die Thisbiet het getriomfeer! ...Sy gebed is verhoor!...Daar het vuur van die hemel geval as 'n bewys daarvan!...Die priesters van Baal is daarop alger deur die volk verslaan!...Die Baaldiens is vergoed hiermee geëindig!...Daar heers 'n algemene entoesiasme vir Elia die profeet van die lewende God!''

Vir Achab met sy sinnelike en materialistiese temperament was dit nie so erg nie. Hy kon nie begryp dat mense dit vir hulle self so druk maak oor godsdienstige sake. Sy leuse was die van Epicurius: ,,Laten wij eten en drinken, want morgen sterven wij.''

Helaas! hy sien dat die gelaatstrekke van die koningin so donker word as 'n storm. Haar woede en verontwaardiging was sonder grens. Die triomfere van die Evangelie vermeerder dikwels die teenstand van die goddelose. Izebel het dadelik gevoel, dat as Elia nie van kant gemaak word, die Baaldiens helemaal op die agtergrond geskuif sal word. Daarom was dit dat Izebel dadelik aan Elia die boodskap gestuur het, dat sy hom die volgende môre om die lewe sal laat bring, net soos met die Baalpriesters gedaan was.

Siedaar! geliefde leser, die rede waarom Elia gevlug het. In die ure van oorwinning het hy sy weg versperd gevind. Die volk het gesien dat God alleen regeer, hulle het hul keuse gemaak n.l. om God te dien. Daarom was Elia se teenwoordigheid so noodsakelik. Hy moes die volk aanspoor om getrou te wees aan hulle keuse. Maar hy werd gedwonge om te volg. Volgens wat u van hom weet, verwag u natuurlik dat hy die boodskap met die grootste kalmte ontvang het, dat hy dit voor God gelê het met die vaste vertroue dat God hom sal beskerm van die woede van sy vervolgers, en dat hy Izebel laat weet het dat hy haar nie vrees nie, maar alleen God.

Helaas nee, want ons lees: ,,Toen hy dat zag, maakte hy zich op en ging heen, om zijns levens wil.'' Elia was bitter teleurgestel. Sy arbeid en stryd, moet die nou eindig in teleurstelling en dood? Is dit nou die bekering van Achab en Izebel waar hy op gehoop het?

Dit was 'n sware slag vir Elia. As sy geloof te midde van die storme sal kan deurseil sonder skipbreuk te ly dan kan dit alleen te wyte wees aan die stuur en steun van 'n Almagtige Hand.

Sou God dan daarin 'n behae skep om ons hoop te vernietig en ons te lei tot lewensmoeheid? Nee te enemale nie. Hy sal ons hoop vervul, maar ons moet nie vir hom die tyd of die manier voorskryf wanneer en op hoedanige wyse Hy dit moet doen. Hy ken alleen die regte tyd. Hy sal ons nooit tevergeefs laat arbei. Daar kom wel dikwels struikelblokke in die weg, maar God laat dit juis toe, sodat sy wysheid en almag beter aan die lig kan kom. Wat in Sy diens gedoen word sal Hy nooit ongekroon laat nie. Wees nooit te haastig met u oordeel, as u teenstand ondervind. Wag geduldig tot die einde. As u wil oordeel oor die vrug van 'n boom kan u nie aan die bloesem proef nie.

,,Het is genoeg; neem nu Heere! mijne ziel.'' Goddank dat die Almagtige nie altyd ons skenk die begeerte van ons hart, dat Hy die gebede wat nie in ooreenstemming met sy wil is, nie verhoor.

As Elia homself toevertrou het aan Gods sorg en op sy pos gebly het ,hoeveel kon hy miskien dan nie gedoen het? Dan het hy met Gods hulp miskien sy volk gered, dan was daar wellig geen verstrooing en gevangenskap. Die sewe duisend sou dan die moed gehad het om voor die dag te kom en opelik te verklaar, dat hulle kinders van die Almagtige is. Hulle sou 'n teenwig kon gevorm het teen die volgelinge van Baäl. Dan sou hy ook sy eie karakter nie beklat het. Dan sou hy nie sy invloed oor Israël verloor het. So kan ons ook, geliefde leser, deur onbedagsaamheid ons goeie naam bederwe, ons karakter beklat.

Maar waarom is dit dat die profeet lewensmoede is? Dat hy daar onder die jeneverboom lê as 'n banneling in die gevreesde eensaamheid, asof hy deur God en die wereld verwerp is? Waarom hang die donkere wolk oor die siel van die profeet? Waarom lyk dit asof sy siel heen en weer geslinger word op 'n see van moeilikhede sonder grond en kus, dat daar slegs één skrede is tussen hom en die dood?

Die profeet het gedink dat sy werk tevergeefs en sonder vrug is, en daarom het sy siel gehyg na rus. Dit is genoeg, o Heer! Waarom sal ek langer op aarde bly? My bestaan is nutteloos.

Dit is genoeg! Waarom sal ek langer hier bly om die agteruitgang van u koninkryk te aanskou.

Dit is genoeg! Waarom moet ek gespaar bly in die hoop dat grote dinge sal gebeur, wat my vadere nie mog sien nie. Dit is genoeg! neem nu Here! my siel.

Vanwaar die lewensmoeheid, geagte leser?

1. Die ligamelike krag van die profeet was totaal oorspanne. Dink om alles wat hy moes deurmaak: die spanning waarin hy op Karmel moes verkeer het, die slagting van die priesters, sy gebede om reen, die afstand na Jisreel wat hy per voet afgelê het, die teleurstelling wat hy daar ondervind het, sy oorhaaste vlug en die lange afstand na die woestyn.

Geen wonder dat hy, totaal uitgeput, sigself op die woestyn sand neergewerp het. Die reaksie wat hierop gevolg het, het as natuurlike gevolg die lewensmoeheid veroorsaak. Die toestand van die liggaam affekteer altyd die siel en so ook affekteer die toestand van die siel weer die liggaam. As ons dink om die gejaagdheid wat in ons dae heers, die spanning wat orals gevoel word, dan is dit werkelik 'n wonder dat daar nie veel meer onder ons is, wat lewensmoede op die woestynsand neersink soos Elia.

2e. Die profeet het die gebrek aan sympatie gevoel.

Vandaar die klag: ,,En ik alleen ben overgebleven.'' ,,Op Karmel,'' sal u sê, ,,was hy dan ook alleen. Waarom het hy daar dan geroem dat hy alleen was teenoor vier honderd en vyftig Baälpriesters?'' Omdat hy daar opponente had, omdat daar 'n stryd te stry was, maar hier is hy alleen. As daar nie 'n groot doel is waarna gestreef word, dan is die mens geneig om te verslap, dan is lewensmoeheid geen onnatuurlike gevolg. Die

skadu van eensaamheid het selfs op die Heiland geval toe hy gesê het: Ziet de ure komt en is nu gekomen, dat gij zult verstrooid worden, een iegelik naar het zijne, en gij mij **alleen** zult laten (Joh. 16 : 32).

Elia kon natuurlik die geselskap van sy jonge gehad het, maar soms voel mens meer verlate in 'n menigte dan in 'n woestyn. Ons behoef meer dan mensewesens, ons behoef menseharte, sympatie en liefde.

Wat Elia ondervind, het elkeen seker al in mindere mate ondervind. Al was dit geen lewensmoeheid—want dit is maar 'n seldsame verskynsel—dan wel miskien moedeloosheid, die eensame ure, die daë van teleurstelling; tye wanneer die beste bedoelings nie verstaan en waardeer word, tye waarin mens die gevoel het dat mens deur God en mens verlate is, dat daar geen hart is wat warm klop vir 'n ander.

3e. Die derde rede is dat die profeet God verby gesien het en teveel gelet het op omstandighede. Tot na sy aankoms te Jizreël het hy alles in die lig van die ewigheid besien, maar met die ontvangs van die bedreiging van Izebel, het hy alleen gelet op die toestand, waarin hy verkeer, en vandaar sy swakheid. Toe Petrus sy oog alleen op die Heer gevestig gehou het, het hy voortgestap oor die bruisende golwe; sodra hy egter sy aandag van die Here laat aftrek het deur die gevaar, het hy na benede gesink, totdat hy geroep het: ,,Heere, behoed mij, ik vergaan,'' en toe is die reddende hand hom toegesteek. So ook het Elia, terwyl sy oë op die Here gevestig was, nie gevrees vir 'n menigte, maar sodra hy sy oë afgewend het van de Here, het hy alleen aan sy eie lewe gedink en Gods saak vergeet. Laat ons weier om op omstandighede te let, al sou die ook soos woedende golwe op ons aanstorm. Met die oog op God gerig is dit van die klein dingetjies wat nie meetel en nie rekening mee gehou word. Sorg in die oomblikke, o pelgrim reisiger! om op 'n hoë berg te kom, vanwaar u die ,,Land der belofte'' in die gesig sal kry, dan sal die aanblik u aandag so ten volle in besit neem, dat dit nie afgetrek sal word deur die mense en dinge hier benede.

Elia weet nie wat hy vra as hy sê: ,,Het is genoeg, neem nu Heere! mijne ziel.'' As God daarna moet handel en sy gebed verhoor, dan sal hy onder die eensame boom sterwe, dan sal hy nooit hoor die ,,suise van die sagte stilte,'' dan sal hy nie na die hemel opvaar met 'n vurige wa en vurige pêre. Nee, sy lewe word nie van hom geneem, hy moet nog gespaar bly om heerlike dinge te sien, hy moet nog sy werk voltooi, hy moet nog leer om te berus in al Gods doen en late met hom. Eers dán sal die tyd aanbreek dat hy kan sê: ,,Het is genoeg, o Heere, als het U wil is.''

Wat 'n groot voorreg is dit vir ons, dat God nie al ons gebede verhoor. Hy skenk ons alleen wat vir ons goed is, want veel wat ons van hom vra, strek nie tot ons bestwil, maar tot ons eie ondergang. Hy let alleen op die innerlike betekenis van ons gebed en beantwoord die. Daarom is dit dat Hy ons dikwels iets anders skenk as wat ons van hom vra. Hoe menige getroue arbeider sou nooit die kroon op sy werk gesien het, as God sy gebed, in 'n oomblik van moedeloosheid of lewensmoeheid uitgespreek, verhoor het? Hoe menige kristen pelgrim sou nooit die geestelike manna gesien het, die geestelike strome wat van die rotse neerdaal, as God gehoor gegee het op sy roepstem, toe hy met vrees en bewing bevange, begeer het om in die woestyn gelei te word? Hoe menige broeder en suster sou dan nie kon geroem het in die krag van God?

Die gebed: ,,Het is genoeg,'' is wel bekend.

Daar is vele wat self al uitgeroep het: ,,Het is genoeg.'' 'n Vrou, wat verbind is aan 'n onmenselike man, waardeur sy moeg werd vir die lewe; 'n kristenwerker wat dink dat sy arbeid tevergeefs is. Hoe dikwels staan die evangeliedienaar voor 'n siekbed, waar onder vele trane en gebede, die hande uitgesteek word tot God en die versugting geslaakt wort: ,,Het is genoeg'' neem mij nu na huis, o Heer, na die plaas waar vele woninge is; ek kan die las nie meer langer dra. En tog word die gebede nie verhoor. Nee, menige getroue dienaar moet nog leer dat sy arbeid in die Here nie tevergeefs is. Menige regvaardige sal nog die lig hier benede sien skyn, hoewel hy gedink het dat dit vir ewig uitgeblus is. Me-

nige gebroke instrument wil God nog gebruik vir Sy werk vóórdat Hy hom wegneem na die land van rus en vrede. Menige vermoeide lyer sal nog eers, vóór hy weggeneem word, sy harp van die wilge neem en Gods wonderlike dade en geheime weë besing.

Dink nie dat die tyd wat u moet wag te lang is. U sal miskien dink dit is tyd om te sê: ,,Het is genoeg,'' maar nee, geagte leser, u moet nog soos Elia deur die woestyn reis na Horeb, u moet nog gespaar bly vir die onuitsprekelike seëninge wat u na die reis van veertig dae wag, u moet nog die ,,suise van die sagte wind hoor.'' Ah! wie is daar wat geregtig is om te sê: ,,Het is genoeg.'' Dit is alleen genoeg as die Here dit sê. En aan die end van die loopbaan sal u beken dat dit eers toe genoeg was toe die Heer u die pelgrimskleed afgeneem het en die pelgrimsstaf u uit die hand gevat het. Dit is veel beter om alles aan die Here oor te laat, want Hy is oneindig wys en goed. Hy wil ons wel neem na die Vaderhuis daar bo, maar Hy sal ons nie laat gaan vóór ons die laaste les geleer het en die laaste stukkie werk, waarmee ons belas is, gedoen het.

Hoewel ons dink, in die ure van lewensmoeheid, dat ons deur God en mens verlate is, hou God tog Sy beskermende hand oor ons uitgestrek. Sie met welke tedere liefde Hy elke voetstap van Elia gadeslaan in sy vlug oor die heuwels van Samaria en die sandwoestyn. God het hom nie minder lief dan in die ure van oorwinning op die Karmel. Soos 'n herder die skaap wat afgedwaal het na die woestyn op sy spoor volg, so ook volg God Elia tot daar waar hy onder die jenewerboom lê, en buig oor hom, soos 'n moeder oor haar teder beminde kind, wat rustig slaap, onbewus dat sy moeder ook gedurende die nag die wag oor hom hou. Daar in die woestyn hoor Elia geen verwytende toesprake. geen bedreiging van verwerping; nee, in plaas daarvan word 'n engel gelas om 'n koek te bak en vir 'n fles water te sorg. Tot tweemaal toe word Elia gewek om te eet en te drink, want anders sou die reis na Horeb te veel wees vir hom. Sy brein was verward, sy liggaam vermoeid, daarom werd er geen woord, van wat gebeur het, gesê. Eers as hy verfris is, as hy weer ontdek het Gods ewigdurende liefde, eers nadat hy die ,,suise van die sagte wind'' gehoor het, word die vraag tot hom gerig: ,,Wat maakt gij hier Elia?'' Gods liefde is onveranderlik. As die heerlikheid daarvan verminder word, weet dan dat dit u so toeskyn, omdat die rook en damp van u sonde dit benevel.

En u, geagte leser, wat miskien ook geval het van Karmelshoogte tot op die oppervlakte van die woestynsand, u wat vertoef het op die heuwels waar u deur goue strale beskyn werd en wat soos Miltons engel geval het van die hemel na die hel, u wat so bitter teleurgestel is as Elia, vergeet nie, dat hoewel u dink dat u daar in die woestyn deur God en mens verlate is, dat God u nooit vergeet, dat Hy tog in tedere liefde aan u gedenk.

Luister! gewonde en bedroefde siel, na die ,,suise van die sagte wind.'' Die stilte sal aanbreek na die storme van die lewe, maar nie voordat u erken: ,,Al wat Gij doet, is welgedaan.'' Dan sal dit vir u ,,ten tijde des avonds licht wezen,'' dan sal u in plaas van met 'n Elia te sê: ,,Het is genoeg,'' met 'n Simeon sê: ,,Nu laat Gij, Heere! Uwen dienstknecht gaan in vrede naar Uw woord.''

Daar is Eén wat alger, wat swaar gebuk gaan onder die las van die lewe, so swaar, dat hulle byna nie verder kan nie, toeroep: ,,Komt tot my allen die vermoeid en belast zijn, Ik zal u rust geven.'' Hy roep u om u self te ontvang. Hy is die God der liefde. Hy wil u gemis aan liefde self vergoed. Hy luister na die vaag geroep van uit die verte van diegene, wat na huis wil, en wat moeg is. Vlug dan soos Elia na die stilte van die eensaamheid en gaan sit—nie onder 'n jenewerboom—maar onder die kruis op Golgotha's heuwel. Hy is 'n toevlug vir die Syne. Dáar sal u wees in die skuilplaas des Allerhoogste, dáar sal u vernag in die skadu des Almagtige. Aan die voet van die kruis sal u u eie kruis vergeet. Dáar sal u ondervind die vrede en vreugde van die kruis, wat van die boom des lewens sal druip in u hart.

T. F. J. DREYER.

DE HEL.

Psalm 16 : 10.

Het geloof aan de opstanding uit de doden is een speciaal christelik leerstuk. Ik moetu echter daarop wijzen, dat er in de Mythologie van de oude volken wel hier en daar verteld wordt van een of ander persoon, dit uit de dood is wedergekeerd, zoals P r o s e r p i n a en A r i a d n e bij de G r i e k e n, doch niet alleen zijn dit bizondere, op zichzelf staande, gevallen, maar het is gewoonlik niets anders dan allegorie, beeldspraak, waaronder de zon of de zomer verzinnebeeld werd, want deze opgewekten uit de doden verkeerden slechts een gedeelte des jaars hier op aarde, terwijl het andere gedeelte dan weer in 't Dodenrijk doorgebracht werd.

.....Ook de leer van de z i e l s v e r h u i z i n g of transmigratie van zielen, die vooral in Egypte en in 't Oosten, alsook bij de Pythagoreërs, haar belijders vond, kan nooit een opstanding uit de doden genoemd worden. .....Neen, het geloof aan de opstanding is een zuiver christelik leerstuk, naar het woord van de apostel: „Jezus Christus heeft de opstanding en 't eeuwige leven aan 't licht gebracht."

Het is echter geheel anders met het leerstuk van de o n s t e r f e l i k h e i d, het geloof in een leven na de dood. De verschillende volken van de oudheid hebben allen meer of minder geloofd in zulk een leven na de dood. De oude Egyptenaren geloofde, dat de goddeloze ziel eindelik, nadat zij tevergeefs, zonder verbetering, verschillende transmigraties of zielsverhuizings heeft doorgemaakt, op de drempel van de zonnetempel, de woning van de god Shu, vernietigd werd, terwijl de gelouterde en geheiligde ziel in de boot van de zon naar de eeuwige meren van gelukzaligheid, de eeuwige poelen van vrede, vervoerd werd!.....

De Grieken en Romeinen verhaalden weer, dat de vrome na dit aardse leven naar de Hades of Dodenrijk ging, om aldaar in de Elyzeese velden, een zeker gedeelte van de Hades, voor altijd gelukkig te zijn. Soms

sprak men ook van die zalige oorden, de verblijfplaats dier gelukkige doden, als van het land der ondergaande zon, en men geloofde, dat de Elyzeese velden uit zeker eilanden bestonden, die vér tegen het Westen lagen, daar, waar 's avonds de zon in gouden glorie verdween! —daar, in die heerlike, gelukkige dreven, leefden de zalige doden in eeuwig geluk en vrede,—zonder zorg of moeite of pijn!

De goddeloze, daarentegen, ging naar een ander deel van de Hades, de Tartarus, het rijk van Plauto, dat in het midden der aarde lag. Daar, in de gewesten der verloren zielen, zijn er verschillende plaatsen of oorden, zodat de rampzaligen niet alleen op een plaats komen, of dezelfde straf ondergaan. Sommigen hebben het betrekkelik goed, terwijl anderen onophoudelik gekweld worden en gefolterd, naardat hun leven en daden op aarde waren. Verschrikkelik is dan ook de foltering van sommige zielen, en hun gekerm en gejammer gaat op tot in alle eeuwigheid, en vervult het Doderijk met schrik en wee! Zij gaan, geslagen en gefolterd, door boze geesten voortgezweept, zodat het bloed in stromen neervloeit, in een maalstroom op en af langs de donkere wateren van de zwarte Doodsrivier, rusteloos, rusteloos, immer, immer voort.

Van deze ongelukkigen worden er enigen genoemd, die vooral biezondere zware straffen te verduren hebben —personen, die in hun leven op aarde buitengewoon goddeloos, vals of moorddadig waren.

Zo was daar b.v. Sisyphus, koning van Corinthe, die op aarde zijn macht misbruikt had, door reizigers te beroven en te doden en zelfs de goden te bedriegen. Zijn straf in de Tartarus of Hel was, om een grote klip tegen een berg op te rollen; maar zodra hij daarmee bijna boven op de kruin was, glipte de steen handen uit en rolde naar beneden, zodat hij weer van voorafaan moest beginnen.

Dan was daar Tantalus, een wrede koning, die op aarde zijn onderdanen slecht behandelde en van honger deed sterven; daarbij beledigde hij de onsterfelike goden en had zelfs de wreedheid en vermetelheid, zijn eigen kind te slachten en het de onsterfeliken op een feestmaal

voor te zetten. Zijn straf was nu, dat hij in Tartarus tot aan zijn kin in een stroom water stond en toch daarbij versmachtte van dorst, want zodra hy neerbukte om te drinken, vlood het water eenklaps weg. Verder hingen om zijn hoofd takken met de heerlikste vruchten, die op zijn greep verdwenen.

Eindelik was daar nog Ixion, koning van de Lapithae, die zijn schoonvader bedroog en daarna vermoorde, en toen hij naar de Olympus ter verantwoording geroepen werd, had hij de astrante verwaandheid, om Juno, de koninginne des hemels het hof te maken. Hij werd in Tartarus aan een vurig, ronddraaiend wiel geketend, zodat hij voor eeuwig in de rondte geslingerd werd.

Ook bij de Joden, vooral na de Babijloniese ballingschap, was er een soort van geloof in een leven na de dood: maar alles was hier, vooral in de vóór-Babyloniese periode, vaag en onzeker. De geesten der gestorvenen leefden voort in een soort van droomleven, als schimmen en schaduwen, en er is eigenlik geen vergelding, geen onderscheid tussen de rechtvaardige en de onrechtvaardige—beiden, de vrome en de goddeloze, ontvingen straf of loon naar werken hier op aarde. Het was eerst bij de latere profeten, zoals Daniel en Maleachi, en bij de Farizeën en schriftgeleerden—dus na de ballingschap—dat de gedachte van een leven en vergelding na de dood duidelike vorm en voorstelling verkreeg. Als de lezer dit in gedachte houdt, zullen vele plaatsen in de Bijbel duidelik worden, die anders onverklaarbaar zijn. Verschillende teksten, waarmee de Russelieten vandaag gochelen, zullen verklaarbaar worden, zoals Prediker 9 : 5, 6, waar gezegd wordt, dat de doden niets weten en dat er geen kennis ,liefde of wetenschap in 't graf meer is. Ja, zelfs over de houding van de Sadduceën zal een licht opgaan, waar geschreven staat, dat zij niet in een opstanding, geest of engel geloofden. Zij waren de vertegenwoordigers van het aloude, vóór-Babyloniese geloof van Israël. Het volk had in die oude tijden óf geen geloof in een leven na de dood, óf slechts een flauwe, onzekere voorstelling daarvan!...Neen, het is Jezus Christus, die de opstanding en het eeuwige leven aan 't licht gebracht heeft (2 Tim. 1 : 10).

In het christendom is ook hier alles veranderd, is daar licht en zekerheid, hoewel ook nog hier menige vraag onbeantwoord blijft. Daarbij komt nog, dat er in 't christendom verschillende stromingen of richtingen zijn, die ten opzichte van deze zaak afwijken van de authentieke, orthodokse exegese, d.i. van een nuchtere uitlegkunde van de Bijbel. Zo leert b.v. de Roomse Kerk, alsook verschillende sekten, dat de Hel uit verschillende afdelingen of burchten bestaat: zo is daar de "Limbus patrum," de Voorburcht der vaderen, waarin de gelovigen van 't O.T. verkeren, want ze zijn niet in de hemel, omdat zij niet gedoopt zijn—de R.K. maakt zoveel van de Doop, dat zij zelfs de vromen van de oude dag uitsluit uit de hemel, net omdat zij niet gedoopt zijn! Verder is daar, volgens de R.K., in de Hel de "Limbus Infantum," de Voorburcht der kinderen, waarin die kinderen komen, die ongedoopt sterven: ze zijn niet in de werkelike Hel; met haar smart en pijn, maar ook niet in de hemel.

En eindelik is daar nog het Vagevuur, een andere Tussenstaat, waarin de weer-in-zonde-gevallen gedoopte leden der Kerk komen, d.w.z., de gedoopte leden der Roomse Kerk, die na hun Doop weer gezondigd hebben; ze zijn te slecht en te goddeloos om direkt na de dood naar de hemel te gaan, maar toch ook weer te goed voor de Hel. Zij kunnen volgens Roomse opinie niet verloren gaan, omdat zij gedoopt en leden van de R.K. zijn, en nu worden zij in 't Vagevuur gelouterd, en door de gebeden en aalmoezen van de heiligen en van hun familie betrekkingen op aarde geholpen, om later naar de hemel te gaan. Het leerstuk van het Vagevuur is dus een gevolg van het dwaalbegrip, dat de R.K. heeft ten opzichte van de Doop; want zij leert, evenals de Wederdopers en andere Doop-sekten, dat de Doop een afwassing der zonde is, en een teken van waarachtige bekering, en nu moest zij zulk een plan als het Vagevuur uitdenken, om die mensen daarheen te sturen, die na de Doop nog een zondig leven voeren—want zij kan hen, die in zonde sterven, hoewel gedoopt, toch niet zomaar zo naar de hemel zenden!

Neen, een gezonde Bijbelse exegese, een nuchtere uitlegkunde, weet maar van twee plaatsen na de dood,

waarheen de geesten der gestorven dadelik gaan: Hemel en Hel.

Het woord Hel is de Hollandse vertaling van twee Griekse woorden: Gehenna en Hades. Gehenna is afgeleid van het Hebreeuwse woord "Dal van Hinnom," de naam van een dal of kloof ten zuiden van Jeruzalem. Onder de goddeloze koningen van Juda, sedert de dagen van Achaz, werd in deze kloof de afschuwelike Moloch dienst gehouden, waarin zelfs koningen hun kinderen offerden, en alzo levend wierpen in de vurige armen van het wit-rood-gloeiende Molochbeeld. Door koning Jozia werden de altaren en beelden verwoest; en sedert die tijd werd het Dal Hinnoms een walgelike vuilnisplaats, waar de lijken van geoordeelde misdadigers en de krengen van gevrekte dieren verbrand werden, alsook al het vuil van een grote stad. Gedurig was dan ook dat vuur aan branden, terwijl de wormen door het aas heen krioelden, zodat het vuur van 't Dal van Hinnom in Israel zinnebeeld werd van het helse vuur. De Heiland zinspeelt daarop, toen hij zeide: "Waar hun worm niet sterft en het vuur niet uitgeblust wordt."

Het andere Griekse woord, n.l. Hades, dat ook in onze Holl. Bijbel vertaald is door Hel, komt overeen met het Hebreeuwse "Scheool," dat twee betekenisse heeft, namelik Graf, waarin alle gestorvenen komen, en Hel, waarheen alleen de goddelozen gaan. In het N.T., waar "Scheool" Hades betekent, dat elfmaal voorkomt, is het in onze Hollandse vertaling altijd overgezet in Hel, de plaats des verderfs, en nergens is het door Graf vertaald! Hades is Gehenna!

De Hel is een plaats, en niet alleen een staat of toestand. Die mensen dwalen dan zeer, die beweren, dat de Hel niets anders is dan het kwaad geweten, de wroegende konscientie. Neen, de Hel is niet alleen in de verdoemden, maar de verdoemden zijn in de Hel: zij bestaat niet bloot in 't geweten, maar is een oord, een plaats, waar de rampzaligen met hun geweten zijn. Net zo zeker, als de hemel, is de Hel een plaats, een ruimte, die een zekere uitgestrektheid heeft en bepaalde grenzen. De aflijvige zielen, zalige en rampzalige, even als de lichaamloze engelen, goede en boze, zijn als persoonlikheden ergens op een plaats; en eens ontvangen de zielen haar lichamen weer, het is waar, geestelike en onsterfelike lichamen, maar toch menslike lichamen, die noodzakelik een ruimte bestaan.

De vraag komt echter op: Waar is de Hel? Laat ons maar gauw antwoorden, en zonder doekjes omdraaien: wij weten het niet! En toch zijn er allerlei gevoelens met betrekking tot deze zaak verkondigd: de een wil 't in de lucht hebben, de ander weer in de diepten der zee. De meesten menen echter te weten, dat de Hel hier onder ons in de aarde is. Ik heb reeds daarop gewezen, hoe de Grieken en Romeinen de Tartarus of Hel plaatsten in het hart der aarde, en hoe de Joden het zelfde geloof voorstonden, waar zij het Dal van Hinnom beschouwden, als de poort of ingang tot de onderwereld..... Ook de R. Kerk en vele Luthersen zijn het gevoelen toegedaan, dat de Hel hier onder ons is in het hart der aarde, dat volgens de verklaring van de Wetenschap een grote, bruisende vuurkolk is, een oceaan van lava en gesmolten rots, die door de vuurspuwende bergen uit de aarde opkookt, om ganse landstreken en steden met basalt-ijsterklip en trachiet te overstromen en te bedekken. De voorstanders van dit gevoelen geloven dan verder, dat deze aarde eenmaal, op de jongste dag, veranderd zal worden in een poel van vuur en zwavel, om alzo tot verblijf te strekken van de rampzalige goddelozen, de verloren zielen, die aldaar de eeuwige straf van Gods straffende gerechtigheid zullen ondergaan. Wij herhalen echter nogeens: wij weten het niet —of deze aarde eenmaal de Hel zal wezen, en of deze verschrikkelike plaats buiten onze zichtbare wereld ligt —wij weten het niet!

Dit weten wij evenwel, dat er in de Hel graden of trappen van straf zullen wezen: die groter zondaar was en groter genade verworpen heeft, zal ook groter straf ondergaan. Elkeen zal wegdragen, naardat in het lichaam geschied is; die de weg geweten en niet bewandeld heeft, zal met dubbele slagen geslagen worden. Ja—zo zegt Christus—het zal de lande van Sodom en Gomorra verdraagliker zijn in de dag des oordeels dan Chorazin en Bethsaïda—dan ulieden, omdat gij de geboden des Heren gekend hebt en niet gehouden!

Een andere vraag doet zich voor: Is het vuur van de Hel een eigenlik, werkelik, materieel vuur? De R.K. zegt: ja! en de gehele Middeleeuwse voorstelling van het helse vuur, vooral in het Inferno, het beroemde gedicht van Dante, is dan ook een materiële, in aansluiting aan de Roomse Kerkleer.

De meeste van onze Gereformeerde godgeleerden beschouwen het vuur echter als figuurlik, niet letterlik, als een beschrijving van de zwaarste straf. De Heer Jezus zegt ,dat hun worm niet sterft en het vuur niet uitgeblust wordt. Doch nu is niet alleen het lichaam van de verloren mens ook geestelik, zodat geen natuurlike worm het kan verteren, of vuur het kan verbranden, maar ook kan een natuurlike worm niet leven in het vuur. Wij moeten dus aannemen, dat de worm geestelik is, zinnebeeld voor de wroeging der ziel; maar als de worm geestelik is en beeldspraak, dan moet ook het vuur dit noodwendig zijn, want die twee gezegden horen bijelkaar en vullen elkaar aan! Worm en vuur zijn dus, volgens de beste Bijbelverklaarders, beelden, ah, maar geen ledige klanken. Zij duiden pijn en smart aan, die alle begrip van smart en rouw te boven gaan! Als wroeging en smart reeds hier op aarde zo vreeselik kan zijn, en zelfverwijt zo ondragelik, dat de mens soms zijn verstand verliest, en menigmaal de hand slaat aan zijn eigen ellendig leven, hoe moet het dan niet daar zijn in de eeuwige plaats der wroeging en der pijniging?

"Hun worm sterft niet": het knagend, bijtend, wroegend zelfverwijt vreet als een kanker, verteert als een worm, aan het hart van de arme verlorene, waar hij nu volkomen heseft, dat het zijn eigen schuld is en zijn schuld alleen, dat hij verloren is: hij heeft Gods genade veracht, getrapt op 't bloed van Christus, en geslaan op dat hoofd vol bloed en wonden, en nu is wee, wee zijn deel tot in alle eeuwigheid!..."En het vuur wordt niet uitgeblust": het vuur van Gods toorn wekt letterlik zielepijn, verschrikt en verschroeit, waar de ziel nu gevoelt, dat zij voor eeuwig van God verstoten is, overgegeven aan neerslachtigheid en mismoedigheid en wanhoop, zonder de minste blijk van Gods goedheid, de vertroostende invloeden van Zijn goede Geest, en geen

druppel waters om de tong te verkoelen! O, vreselik, vreselik!...En de rook van hun pijniging gaat op tot in alle eeuwigheid, en hun gekerm en gejammer vervult de Hel met schrik en wee! En de duivelen kwellen en bespotten hen onophoudelik!...O, arme mens, meen niet, omdat het vuur niet natuurlik, letterlik is, dat het geen pijn of kwelling zal geven. Het zal zielverschroeiend zijn, zeg ik u Jezus en de Apostelen na, en daar zal zijn wening en knersing der tanden!—te vreselik, om in menselike taal te worden uitgesproken,—wee, wee is daar hun deel! Hoor het, o mens, gij die hier de dag van genade vertrapt en nooit ernst hebt ten opzichte van uw zaligheid, o, hoe dikwels heeft de zuchtende Geest van God in uw oren geklaagd, in uw ziel gezucht, maar Gij hebt niet gewild. O, Br. of Zust., zult Gij niet in deze uw dag bekennen, wat tot uw vrede dient? Hoe menigmaal hebben Gods gezanten met tranen in de ogen en met een stem, die in snikken brak, u gesmeekt om u met God te verzoenen, doch gij hebt niet gewild! Oude lippen hebben u gesmeekt, die in 't graf tot stof vergaan zijn — oude lippen van vader of moeder, die reeds zolang geleden de eenzame weg des doods heeft betreden, vanwaar geen reizeger wederkeert. Ja, oude lippen van een geliefde oude leraar, die tot de rust van Gods volk is ingegaan! Gij hebt u bij dit alles toch niet bekeerd, en voor u is daar vandaag geen ander vooruitzicht dan de plaats van smart en pijn, en wee, wee is daar uw deel!

Maar nog is er plaats voor u in 't grote, blije Vaderhuis: nog is er plaats voor u vandaag: de klok van genade tikt nog in uw oor, en Jezus staat aan de deur van uw hart en klopt, om binnengelaten te worden; God steekt u de hand der verzoening toe, en smeekt u om met Hem af te maken, over het verbroken en mishandelde lichaam van Zijn Zoon—dat lichaam, dat zo dikwels voor uw ogen gebroken en ten toon gespreid ligt op de Nachtmaalstafel!—o, zie toe, dat Gij die hand niet afstoot!...En vader en zijn enige zoon leefden in bittere vijandschap ver van elkaar verwijderd. Maar er was een moeder, die in stilte treurde over haar zoon en langzaam stierf aan een gebroken hart. Kort voor het einde

zond zij een telegram aan de zoon in de naam van zijn vader, dat hij dadelik moest komen, zo hij nog eens zijn stervende moeder in die leven wou zien. De zoon kwam, doch toen hij de sterfkamer binnentrad, merkte hij aan de houding van zijn vader, dat deze hem niet geroepen had. Hij keerde zich om, ten einde heen te gaan, maar de smartkreet van de stervende moeder bracht hem aan de kant van haar bed. En met smekende en betraande ogen, die reeds half in de dood gebroken waren, wist zij die twee hardvochtige mannen tot verzoening te bewegen. En toen zij elkaar de hand van vrede en verzoening toestaken, was het over het lijk van een dierbare echtgenote en moeder, waarin het hart voor altijd had opgehouden te kloppen, dat trouwe hart, dat hen beiden zo innig lief had en dat door hun harteloosheid van droefheid gebroken was.

Ach, medezondaar, het is over het lijk van Zijn enige Zoon, dat God ons de hand van verzoening toesteekt; het is over het grote, liefdevolle hart van uw Heiland en Vriend, dat letterlik aan het kruis van pijn en droefheid brak ,dat God u medelijdend vraagt: Waarom wilt Gij sterven en gaan naar de plaats van eeuwige pijniging, waar hun worm niet sterft en het vuur niet uitgeblust wordt!

Wat zult gij antwoorden, o, wat zult gij antwoorden, als gij eenmaal onverzoend en onvergeven moet staan voor de grote, witte Troon?

Nog is er plaats!—Kom, eer de nacht de poorten sluiten gaat,
de stem, die nu nog pleit,
roept dan: Te Laat! Te Laat!
Bewogen?—geroerd?—Ja, bijna bewogen
een christen te zijn:
Bijna bewogen,
Ach, het is maar schijn!
Roept nu een zondaar weer:
Gij, Geest van God, kom weer:
Op een gelegener keer,
dan hoor ik U!
dan??...wee, wee is dan uw deel!

7 Oct. 1924. J. KUHN, V.D.M.
Zwartruggens, Amen.

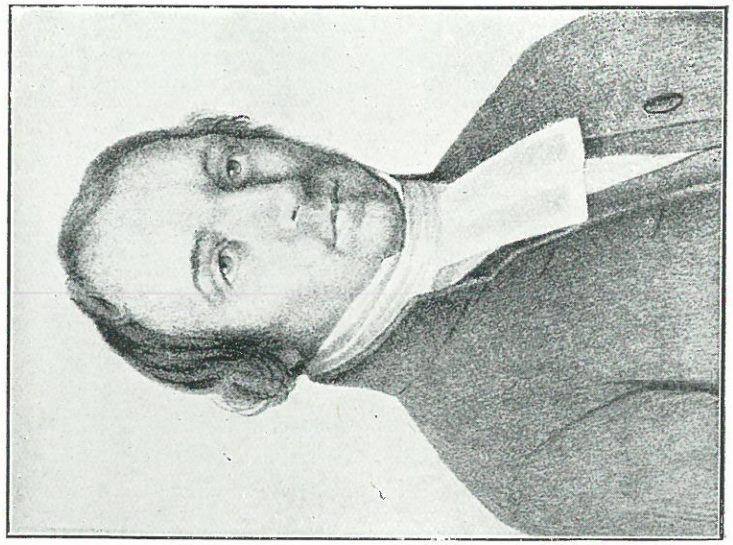

Ds. A. C. STUCKI.

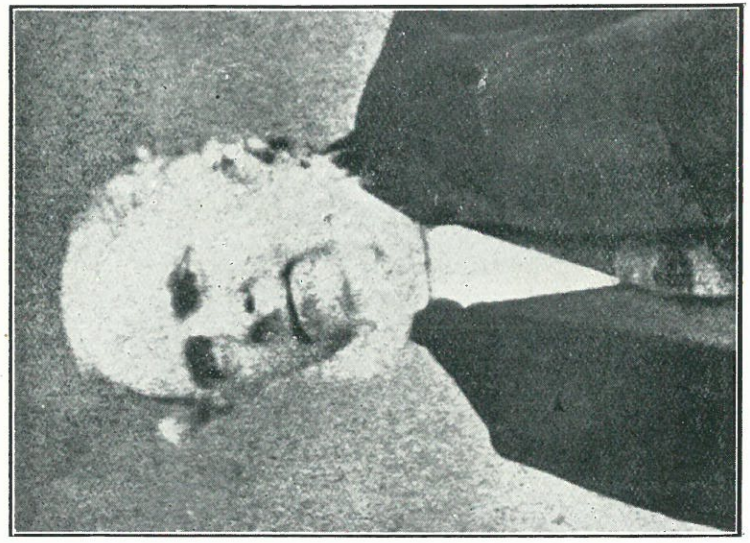

Ds. P. N. HAM.

Ds. P. N. HAM EN Ds. A. C. STUCKI.

Deze beide predikanten zijn rechtstreeks uit Holland gekomen om onder de Voortrekkers te arbeiden, doch geen van beiden heeft zijn bestemming bereikt.

Ds. Ham studeerde te Utrecht, en werd in 1834 als kandidaat tot de Heilige dienst toe gelaten. Lang moest hij wachten op een beroep, doordat er in die jaren in Holland een overvloed van proponenten was. Door een Kommissie te Amsterdam, die zich de geestelike belangen van de Voortrekkers aantrok, iets waaraan men in de Kaap Kolonie toen nog niet dacht, werd hij in 1843 uitgezonden als predikant in Natal, waar de Engelse autoriteiten hem echter niet wilden toelaten. De reis werd daarop voortgezet naar Delagoabaai, waar zijn vrouw en pasgeboren kind stierven, en hij dodelik krank werd, en naar de Kaap trok. Hij werd in 1844 predikant te Franshoek, en in 1865 te Willowmore, waar hij in 1866 gestorven is.

Ds. A. C. Stucki heeft eveneens te Utrecht gestudeerd, en is in 1833 als kandidaat tot de Heilige dienst toegelaten. Ook hij wachtte te vergeefs op een beroep, en vertrok in 1846 naar de Kaap, waar hij door de Gouverneur aangesteld werd als predikant in Natal. Op weg daarheen is hij in de nacht van 25 op 26 Januarie 1847 op zee gestorven.

Zie over beiden: Dr. S. P. Engelbrecht, Geschiedenis van deNederduits Hervormde Kerk in Z.-A., blz. 27-30.

TWEE ZOUTPANSBERGERS.

In ons land met zijn snel op elkander volgende gebeurtenissen, en grote overgangen in betrekkelik korte tijden, worden de figuren uit het verleden in vele opzichten te spoedig uit het oog verloren. Daar zijn personen, de bouwlieden van onze kerk, wier namen niet uit het gedenkboek van ons leven gewist mogen worden. Onder hen mogen ook geteld worden de twee Zoutpansbergse ouderlingen P. W. Geyser en F. J. E. van Dijk.

Petrus Wilhelmus Geyser is op 23 November 1827 in de Kaap Kolonie geboren, op de plaats Rodewal, distrikt Uitenhagen. Met zijn vader Hendrik Josephus Geyser is hij ongeveer in het jaar 1846 uit de Kaap Kolonie vertrokken, eerst naar de Vrijstaat, en later naar Transvaal, waar hij zich in het distrikt Zoutpansberg op de plaats Klipdam vestigde, en later op de plaats Weltevreden, dicht bij het tegenwoordige dorp Pietersburg. Op 8 Oktober 1866 is hij tot diaken van de Hervormde Gemeente van Zoutpansberg verkozen, en is dit ambt blijven bekleden tot het begin van het jaar 1870, toen hij naar het tegenwoordige distrikt Standerton verhuisde, en zich vestigde op de plaats Joubertsvlei, waar hij in 1888 overleden is. In de zeventiger jaren is hij verkozen tot ouderling van de Gemeente Heidelberg. De wijk waarin hij diende, werd in 1879 tot een zelfstandige Gemeente verklaard, onder de naam Standerton, waarvan Trichardtsfontein de kerkplaats was.

Hij was een man van karakter, eerlik en oprecht. Geen wonder dan ook dat hij een van de grootste vrienden was van wijlen Ds. N. J. van Warmelo. In 1882 was hij lid van de Kerkverenigingskommissie, en is met de Vereniging meegegaan, doch is de Hervormde beginselen ook daar blijven handhaven. Wij zijn overtuigd dat, als de dood niet in 1888 aan zijn nuttig leven een einde had gemaakt, hij teruggekeerd zou zijn naar de Hervormde Kerk. Zijn gade, Aletta Venter, was een dochter van

P. W. Geyser en Echtgenote.

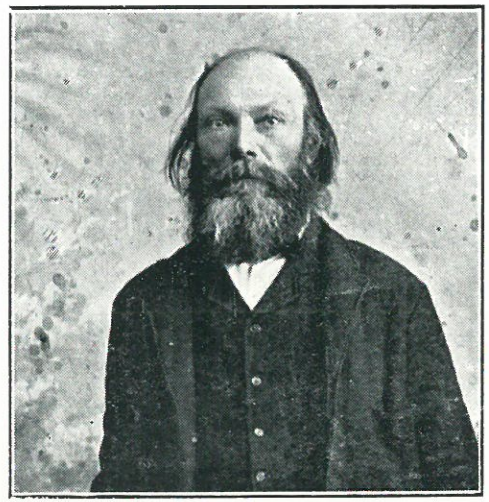

F. J. E. van Dijk.

de heer P. J. L. Venter, de eerste ouderling van Zoutpansberg, van wie twee jaar geleden in de Almanak een portret verschenen is. Een broerskind van hem dient tans nog als ouderling van de Hervormde Gemeente van Waterberg.

P. S.P.E.

Frans Johannes Eloff van Dijk, werd op 13 September 1836 in het distrikt Cradock in de Kaap Kolonie geboren; hij was tien jaar oud, toen zijn vader zich in de omgeving van Schoemansdal vestigde. Altijd was hij een trouw lid der kerk, ook in de dagen, toen de zendeling Stefanus Hofmeyr de mensen afvallig zocht te maken. In de dagen van de Kerkvereniging heeft hij vastgehouden aan de Hervormde Kerk, en gearbeid tot de instandhouding daarvan. Na het verlaten van Schoemansdal in 1867 was er een hulp kerkje van zink opgericht te Marabastad, en toen de nieuw gestichte Verenigde Gemeente dat gebouwtje in beslag wilde nemen, was hij een van degenen die het de nacht te voren afbrak en naar Pietersburg vervoerde. Te samen met de heren M. J. Pos en P. J. Bezuidenhout en enige anderen diende hij in die dagen als lid van een kommissie door de Gemeente gekozen om haar rechten te handhaven. In December 1889 is hij tot diaken verkozen, en enige tijd later tot ouderling.

Na de eerste Vrijheidsoorlog is hij door het Driemanschap benoemd om tezamen met een Portugese ambtenaar de grenzen tussen de Z.A. Republiek en het Portugese gebied te regelen, hetgeen hij dan ook met nauwgezetheid betracht heeft.

Driemaal was hij gehuwd, eerst met mej. Kruger, daarna met mej. Bezuidenhout, en toen met mej. Snijman. In December 1823 is hij gestorven.

P.P.R. M.J.P.

LUTHER EN DE PILATUS-TRAP TE ROME.

Het leven van grote mannen uit de geschiedenis wordt dikwels doorvlochten met allerlei verhalen aan de volksfantasie ontleend. Er wordt hen een krans van legenden om 't hoofd geweven, maar nauwkeurig historie onderzoek doet menige illusie als rook verdwijnen. De volksverbeelding heeft ook 't leven van dé grote Hervormer doorstrengeld met hare illusies. Een daarvan staat in verband met 't feit dat Luther tijdens zijn bezoek aan Rome in 't jaar 1511 de Pilatus-trap zou hebben opgeklommen.

Deze Pilatus-trap bevindt zich in 'n heiligdom daarnaar geheten ,,Scala Sancta", gelegen in Rome tegenover de kerk genaamd St. Johannes in Laterano. In dit heiligdom wordt de bezoeker 'n boekje aangeboden bevattende enige biezonderheden omtrent die heilige plaats. Er bevindt zich 'n kapel genaamd ,,Sancta Sanctorum" of heilige der heiligen door Rooms Katholieken beschouwd als de allerheiligste plaats op aarde, want: ,,Non est in toto sanctior orbe locus." (Er is geen heiliger plaats op de ganse aarde.)

Deze heiligste kapel zou zijn naam op de volgende wijze ontvangen hebben: Een godvruchtige Romein zag eens in 'n gezicht dat de engelen Gabriël en Michaël zelf in dit kerkje 't altaar voor de mis toebereiden; zodra al les gereed was, kwam Petrus in vol pauselik ornaat en las de mis. Jezus, Maria, de apostelen en de martelaren maakten de vrome en aandachtige gemeente uit. Zij bleven tot 't eind van de mis, gingen toen heen, doch lieten Johannes, de patroon der kapel, achter, die de Romein wekte en hem ten teken, dat zijn gezicht niet maar een droom was geweest, de heilige vaten en 't ornaat waarin Petrus de mis gelezen had, overhandigde. Door 'n tralie werk ziet men deze allerheiligste kapel van binnen en wie daar bidt, krijgt volle aflaat.

Tot dit heiligdom der heiligdommen geeft de ,,Scala Sancta" of heilige trap toegang. Deze trap, bestaan-

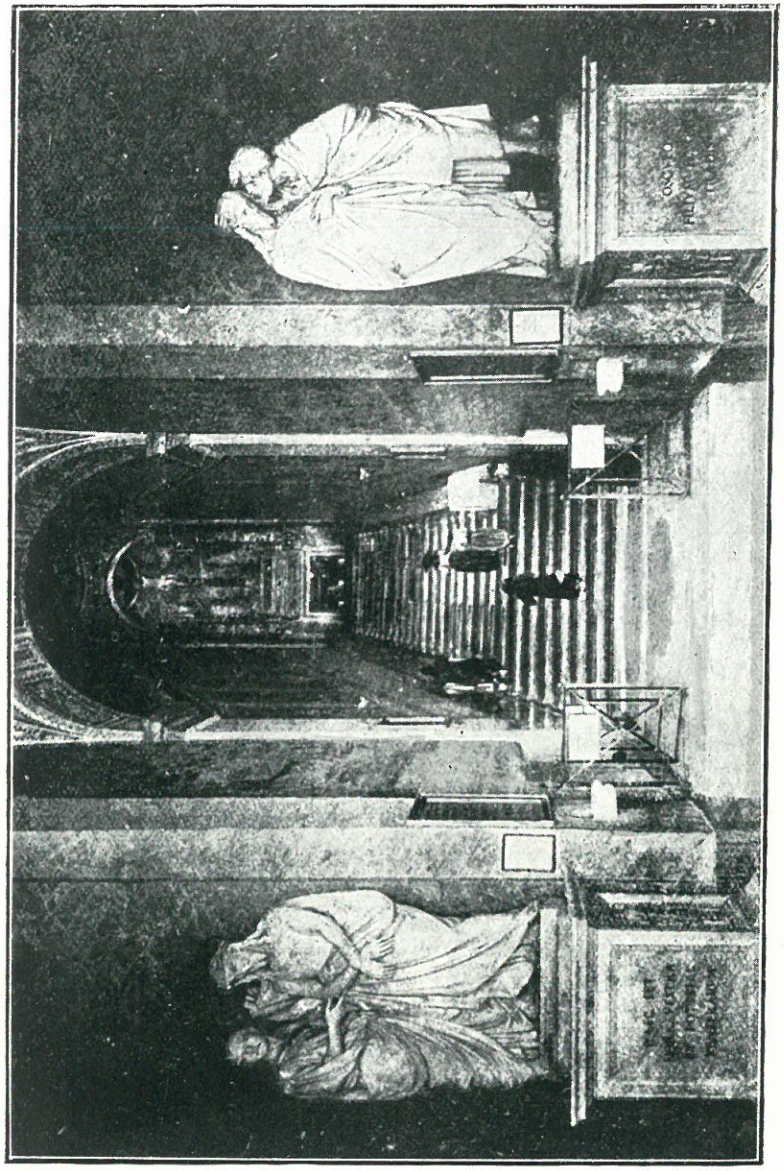

DE PILATUSTRAP TE ROME.

de uit acht-en-twintig treden, is in 't midden van vier andere trappen. Volgens de overlevering werd deze heilige trap door Helena, de moeder van Keizer Konstatijn de Grote genomen uit 't paleis van Pilatus te Jeruzalem en naar Rome overgebracht. Het is dus, volgens deze Roomse legende, de trap die Jezus tijdens zijn verhoor voor de rechterstoel van Pilatus op en af moest gaan, en die besprenkeld werd met 't bloed van Hem die gekroond werd met doornen. Daarom wordt deze trap genoemd Pilatus-trap, of ook wel ,,Scala Sancta."

Met ,,Nota Bene" leest men dat er negen jaren aflaat voor elk der acht-en-twintig treden te verdienen is door hem, die deze trap biddend opgaat en op elke trede 'n gebed gevolgd door 't aan alle Roomsen zeer bekende gebed ‚Heilige Moeder' doet. Het boekje geeft 't gebedje voor elke tree aan b.v. ,,O mijn Jezus! bij 't ver-,,driet dat Uw hart vervulde, toen Gij door de boze Ju-,,das verraden werd, wees mij genadig." En dan weer ,,Heilige Moeder" enz. Al deze gebeden beginnen met dezelfde drie woorden en eindigen met dezelfde drie woorden zoals boven, iedereen weer gevolgd door 't gebed aan Maria, de heilige Moeder. In de tussentijd als men van tree op tree kruipt, mag men bidden: ,,Heilige Moeder doorboor mij, vernieuw in mijn hart elke wond van mijn gekruisigde Heiland." Op de trede echter waar Jezus, toen hij deze betrad, nederzonk en die met 'n kruis gemerkt is, is de aflaat dubbel, dus achttien jaren voor die trede. Wie op de knieën deze trap op én af gaat, verlost daardoor de ziel, voor wie hij bidt, uit 't vagevuur. Luther heeft dit gedaan om de ziel van zijn grootvader Heine Luther te verlossen.

Terwijl de protestantse bezoeker daar staat, in zijn hart medelijden voelend met die ongelukkige misleiden en zijn hoofd doorkruist wordt met elkaar-snel-op-eenvolgende gedachten, ziet hij verscheidene bidders bezig de trap knielend en biddend op te gaan. Vooral vrouwen maken hier 'n veelvuldig gebruik van. 't Bijgeloof viert dan ook hoogtij in 't Rooms Katholicisme. Voor de Protestant die geen waarde hecht aan dergelike godsdienstige handelingen, maar alleen op Jezus verzoenend sterven steunt, is het iets zonderlings, iets dat hem vreemd aandoet.

Deze heilige trap is van marmer vervaardigd en overdekt met houten treden met reten voorzien, zodat men de marmeren treden daardoor zien kan. Zij moeten overdekt zijn, want op die heilige treden, waarop Jezus zelf stond, mogen geen onheilige voeten op rusten. Recht voor, boven de trap, hangt 'n beeld van Jezus aan 't kruishout genageld. Aan weerskanten van de ingang ziet men 'n lijstje met de kennisegeving van de Paus omtrent de aflaat en de negen jaar vermindering in 't vagevuur. 't Standbeeld links stelt Jezus' overgave voor met de Latijnse woorden betekenende: ,,Dit is uwe ure en de macht der duisternis." Luk. 22 : 53. Rechts is 't standbeeld voorstellende de kus van de verrader met de Latijnse woorden betekenende: ,,Verraadt gij de Zoon des mensen met een kus?" Luk. 22 : 48.

De volksfantasie heeft zich bij de woorden ‚Luther in Rome' gevolgelik een wereld van gedachten en voorspellingen geopend. Zo weet zij met haar stoute verbeeldingskracht te vertellen dat Luther de Pilatus-trap zou zijn opgeklommen om daardoor voor zichzelven vergeving van zonden en zielerust te verkrijgen. Na enige treden beklommen te hebben zou eenklaps 't licht van de ware geloofsopvatting bij hem doorgebroken zijn, de gedachte aan 't ontoereikbare der goede werken bij hem wortel geschoten hebben en zou hem 't woord van de profeet Habakuk aangehaald door Paulus in Rom. 1 : 17 ,,De rechtvaardige zal uit 't geloof leven" plotseling binnen geschoten zijn en een omkering in zijn geestelike gemoedstoestand tot stand gebracht hebben. De volksfantasie vertelt verder, dat Luther als ‚'n dolle heilige' alle mogelike heilige plaatsen afgelopen en alle kerken en katakomben, waar maar een reliquie was te zien of een aflaat was te verkrijgen, bezocht had. Later echter is men aan dit alles begonnen te twijfelen. De vraag werd gedaan of Luther wel de Pilatus-trap zou opgeklommen zijn en of er wel aldaar 'n ommekeer in zijn binnenste zou plaats gevonden hebben. Geloof hieraan werd gewekt door 'n mededeling van Luther's zoon Paulus dienaangaande, maar aan de historiese waarheid van dit bericht is door vele geleerden getwijfeld. Paulus Luther was immers nog maar elf jaar, toen hij dit verhaal van

zijn vader vernam en zou hij het zich na zovele jaren nog goed herinnerd hebben? Sommige onderzoekers hechten wel waarde aan 't feit dat de trap door Luther beklommen werd, maar ontkennen de betekenis daarvan voor de ontwikkeling van zijn geestelik leven, en zien in dit laatste alleen de vrucht der verbeelding.

'n Roomse geleerde H. Gisar gaat nog veel verder, en betwijfelt niet alleen de betekenis van 't feit, doch verwijst de gehele gebeurtenis naar 't rijk der fabelen.

In 't jaar 1911 werd echter door 'n Duitse geleerde Dr. G. Buchwald een ontdekking gedaan, die meer licht hieromtrent geeft. Hij ontdekte in 'n bibliotheek 'n ongedrukte preek van Luther over Kolos. 1 : 9, daterend van 15 Nov. 1545. In die preek vertelt Luther van zijn ervaring op de ,,Scala Sancta," n.l. dat hij de trap knielend beklommen heeft, op elke tree een ‚Onze Vader' biddend, om de ziel van zijn grootvader te verlossen. Boven gekomen kwam er echter twijfel in zijn hart omtrent zijn handelwijze en de vraag kwam bij hem op: ,,Quis scit, an sit verum?" (=Wie weet of 't waar is?

Luther spreekt dus niets ervan dat hij op de trap plotseling overtuigd werd van de waarheid van 't woord, dat ,,de rechtvaardige uit 't geloof zal leven." Hij deelt ons ook niets mede dat aldaar in hem een positieve, innerlike bekering heeft plaats gevonden, maar wel dat er twijfel in hem gewekt werd aangaande de waarheid van de handeling welke hij verrichtte. Hij beklom de trap ook niet terwille van zichzelf, maar terwille van zijn grootvader.

Zo ziet men wat de volksfantasie van hare grote mannen maakt. Maar de vraag komt op: welke zijn dan de gevolgen geweest voor Luther's innerlike, geestelike ontwikkeling? of waren zij nihil?

De teleurstelling opgedaan in Rome over de immoraliteit, verdorvenheid en tuchteloosheid van de Romeinse geesteliken was ongetwijfeld groot—maar teleurstelling alléen schept niet de reformator des Christendoms.

Maar het was voor zijn later Protestants besef van belang, dat hij 't Rooms Katholieke geloof in hare meest dwaze en stuitende openbaringen heeft leren kennen. Hij zal gezien hebben hoe men in de verschillende kerken

van Rome het ziet: 't graf van de Samaritaanse vrouw, 'n steen met een afdruk van Jezus voet, 'n bekken met water en bloed uit Jezus zijde, takken van het brandende braambos, overblijfselen van 't brood waarmee de vijfduizend gespijzigd werden, een van Judas' geldstukken, 'n stuk van Jezus' hemd, vele stukjes van 't kruis en zelfs hooi uit Bethlehem's stal.

Mogen de direkte en onmiddelike gevolgen van zijn ervaringen in Rome voor zijn innerlike leven weinig of niets zijn, zo waren nochtans de indirekte, onderbewuste gevolgen zeer groot. In de diepte van zijn diepe ziel zouden ze wegzinken om daar tot ontwikkeling en rijpheid te komen. Na vele jaren als Luther de Hervormer geworden was, op wien 't oog der ganse protestantse wereld gevestigd was, zouden de ervaringen in Rome opgedaan hun vruchten afwerpen.

JOH. DREYER.

Dullstroom.

Als er geen hout is, gaat het vuur uit; en als er geen oorblazer is, wordt het gekijf gestild.—Spr. 26 : 20.

Men leert het best zijn vrienden kennen in dagen van smart.

De mens die het meest doet, het innigst lieft heeft en het helderst denkt in het gelukkigst.

De wereld oordeelt zo licht, en begrijpt zo moeilik.

Het leven heeft veel schaduw, maar het is de zon, deze maakt.

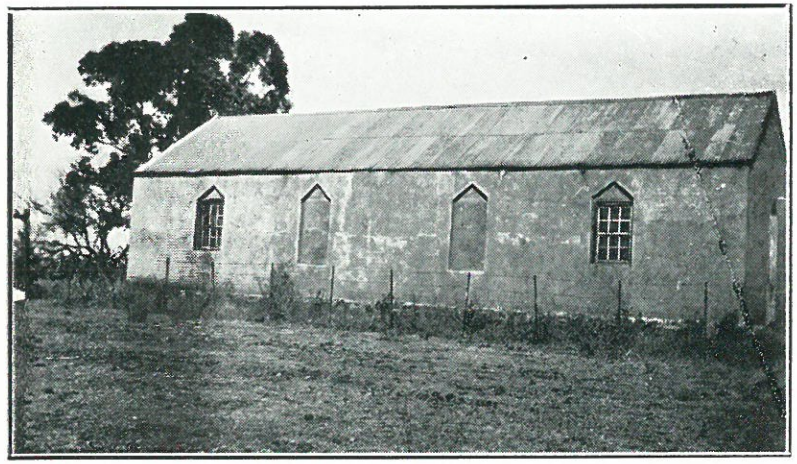

EEN KAFFERSCHANS, en DE KERK VAN ROOS SENEKAL.

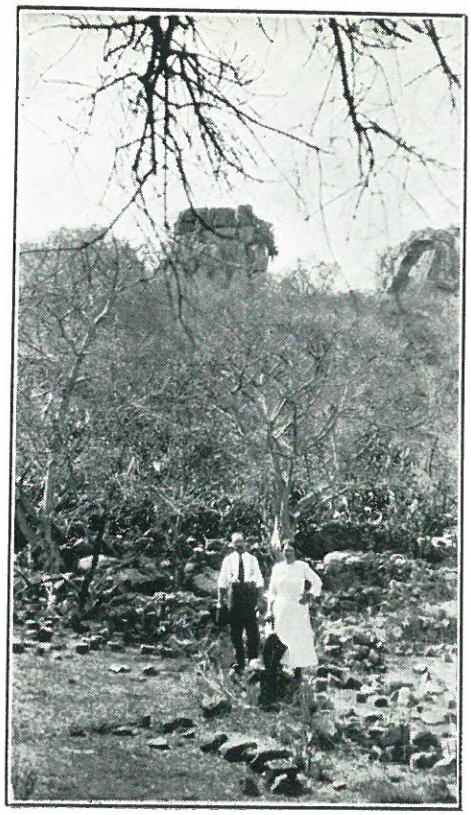

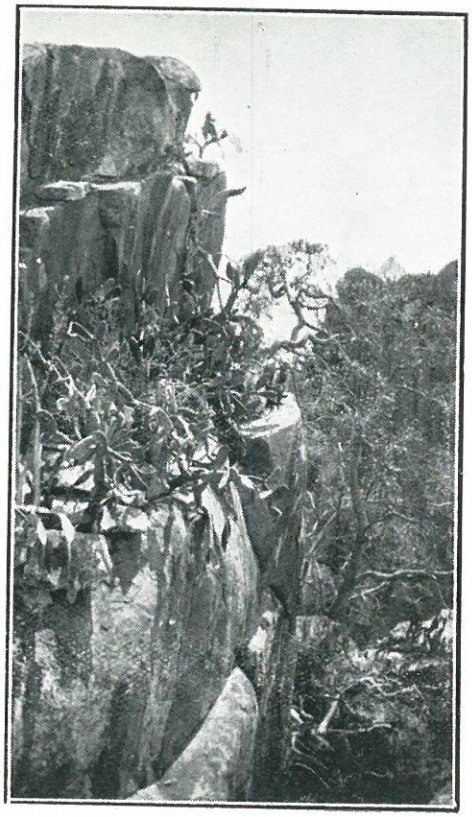

ROTSEN IN HET LAND VAN MAPOCH.

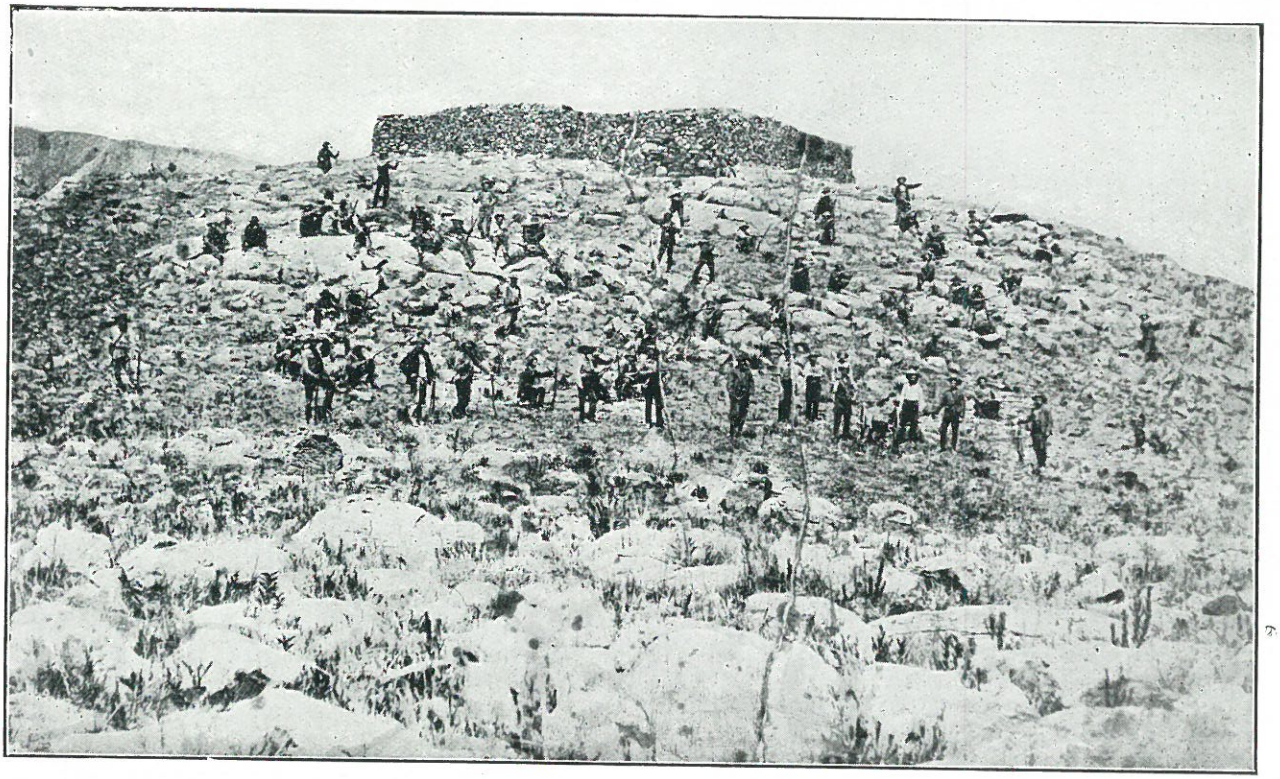

BOEREN FORT, IN DE MAPOCH-OORLOG.

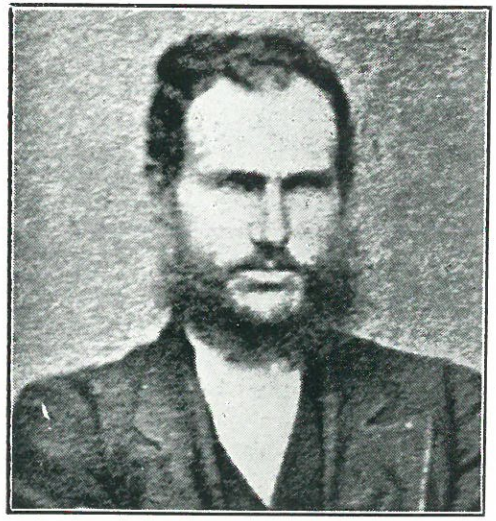

Kommandant F. P. SENEKAL.

Veldk. STEF. ROOS.

ROOS SENEKAL.

Tans is het 'n verlaten dorpje, er staat nog alleen de Hervormde kerk, verder niets. Vroeger was het anders, was het 'n dorp met 'n goede vooruitzicht, geproklameerd als h e t dorp van de Mapochsgronden, die kort na de oorlog van Mapoch verdeeld zijn onder de Burgers. Het dorp kreeg de naam van Roos Senekal, ter herinnering aan de beide officieren, die in die oorlog gesneuveld zijn, waarin de bevolking met grote spanning gehouden werd. Willen wij hier even daarbij stilstaan.

In de zeventiger jaren, onder het bestuur van President Burgers, was het kaffer opperhoofd Secocoeni, van de Sekwati, een vijand van de Regering, hetgeen op oorlog is uitgelopen. Doch Secocoeni is later van een vijand tot een getrouwe onderdaan van de Republiek geworden, en in het begin van de tachtiger jaren was het weer Niabel, het opperhoofd van de Mapochers, die moeite gaf, en hoe langer hoe aanmatigender werd tegen de Regering. De maat was vol, toen Mampoer, een onder-kapitein van Niabel, het bevriende opperhoofd Secocoenie op verraderlike wijze vermoordde, waardoor de Regering gedwongen was in te grijpen. Niabel weigerde om Mampoer uit te leveren, waarop de oorlog tegen de Mapochers is uitgebroken. In die oorlog zijn twee Transvaalse officieren gesneuveld, de kommandant Frederik Senekal, en de veldkornet Stephanus Roos. Uit die dagen zijn nog enige merkwaardige brieven bewaard gebleven, die om hun belangrijkheid hier gepubliceerd worden. De eerste is een brief van Generaal Joubert aan President Kruger, om de dood van Senekal te vermelden:

Lagerplaats 25ste November 1882.

Aan Z. Hoog Edelen,
S. J. P. Kruger,
Vice-President.

Hoog Edele Heer,

Na hetgeen ik U H.Ed. gisteren en aan Z.H.Ed. N. W. Pretorius heden morgen geschreven heb, moet ik

U Ed. bij dezen een van mijn allertreurigst en hartverscheurend rapport maken.

De zeer Edele en voor mij onmisbare Commandant Senekal, die zeer tevreden was met de uitwerking, gisteren van de genomen proef met de Dynamiet besloot om dezen morgen te beproeven om de kaffirs in de onmiddelijke nabijheid van Zijn Fort, ook met Dynamiet uit te halen. Ik ging zelf daarheen. De man, die met het Dynamiet werkte, had 5 schoten beproefd toen ging hij meer halen.

Onderwijl bewaakte hij (de Commandant) met zijne mannen het gat, en een der jonge mannen, genaamd Stoffel du Plooy, 19 jaar oud, kwam te veel voorover, en zoo schoot de kaffir hem van uit het gat dood. De man met het Dynamiet kwam en smeet nog 4 schoten in het gat; doch ook te vergeefs. Toen begonnen zij dat gat aan de achterzijde te openen. Ik was al die tijd op den uitkijk, omtrent 100 treden van daar. Omdat ik dacht, dat het laat duurde, ging ik erheen. Juist toen ik op tien schreden kwam, zeide er een: "Het gat is door, er komt lucht uit," en onze zeer waardige, voor mij onmisbare Commandant Senekal, die zich overtuigen wilde, dat het gat waarlijk door was, kwam er recht voor, en: wat een smart! Ach hij werd dood ach! dood geschoten. Ach! Hoog Ed. Heer! Wat smart voor mij! Nu is mijn rechterhand, mijn broeder, mijn enige vriend, mijn Jonathan, mij ontrukt.—Ach, Mijnheer! Mijn God heeft mij bezocht met een zwaren slag.—Mijn hart is ontroerd, mijne ziel is gewond; onherstelbaar is voor mij het verlies! Neen, Niabel met zijne geheele Rijk is te min om het voor mijn hart goed te maken. Ach, zou onze God meer plagen op ons doen neerkomen, hoe zal ik die dragen kunnen? Ach, Hoog Ed. Heer! Mijn vriend, mijn staf gebroken! En hoe zal het nu met mij gaan? Zal ik vermogen het zware werk? Ach, wat zal ik klagen? Het hart wordt er maar te zwaarder door. God! Gij zijt wijzer dan wij menschen, en Uw raad zal bestaan.

En nu Hoog Ed. Heer! verzoek ik U.H.Ed. dit mijn smartelijk verlies mede te deelen aan Mejufrouw Senekal. Ook ik ween met haar hartelijk samen over het voor ons zoo onherstelbare verlies.

Uw zeer treurige Dienaar,

P. J. JOUBERT,
Commt.-Genl.

De volgende brief is van President Kruger aan de weduwe Senekal:

Gouwts. kantoor,
Pretoria, 1 December
1882.

Mejuffrouw
Senekal,
Dist. Rustenburg.

Mejuffrouw,

De post, opheden van het Commando ontvangen, heeft eene treurmare gebracht, die mij en allen, die het wel meenenen met ons dierbaar land en volk, diep heeft geschokt. Maar hoeveel hartverscheurender dan de onze moet uwe smart niet wezen, hoeveel dieper de wonde di u dan dien treurenden vrienden is toegebracht, wanneer gij verneemt, dat de aanmoedigende en opbeurende stem van hem, die u het naast was in het leven, niet langer in de rijen der krijgshelden wordt gehoord; dat zijn vroegtijdige dood aanleiding heeft gegeven tot het schrijven van dezen brief.

Ik sluit hierin een afschrift van eenen brief, door mij ontvangen van Z. Ed. Gestrengen, den Commandant Generaal; d.d. 25sten November l.l., waarin hij de omstandigheden beschrijft, waaronder Uw Dierbare is gevallen, en waaruit het u zal duidelijk worden, welk een slag ook den Commandant Generaal heeft getroffen, welk een smart zich ook van zijn kant heeft meester gemaakt, nu, zoo als hij het uitdrukt, zijn Jonathan niet langer aan zijne zijde strijdt.

Treurende overgeblevene vrouw! van den dapperen en nimmer te vergeten krijgsheld! Treurende Moeder der halve weezen! Ons hart bloedt met het uwe. 't Is een heerlijk iets het leven te laten voor de vrijheid van

het Vaderland; maar daar staat gij als vrouw en moeder en vraagt welligt waarom moet mijn kinderen één der eerste slachtoffers worden?—En uwe vraag verwondert mij niet. De troost en de geest der berusting, die gij behoeft, kunnen u dan ook alleen geschonken worden van boven; en die troost bid ik u van ganscher harte toe. 't Is de Heer, die zegt; "Die om der waarheids wille zijn leven verliest, die zal het behouden." Zijn bloed is dierbaar in mijne ogen.

Ik behoef u nauwelijks te zeggen, dat de Regeering, alware het slechts als een bewijs van hare hooge waardeering van de diensten door uwen overledenen Echtgenoot bewezen, het zich tot een plicht zal rekenen u daar waar zij zulks vermag te gemoet te komen; en aan dezen plicht hoop ik spoedig mijne aandacht te wijden.

Nogmaals Mejuffrouw! betuig ik u én voor de Regeering én voor mijn persoon in het bijzonder, mijne innige sympathie.

God, Die alleen zulks kan doen, sterke en ondersteune u in deze dagen van beproeving.

Uw innige Deelnemende Vriend,

S. J. P. KRUGER.

De volgende is een eigenhandig geschreven brief van Generaal Joubert aan de weduwe Senekal:

Hooft Kwartier, nabij Nabels stad,
Den 22sten Januarij 1883.

Mejuffrouw, De weduwe van wele.

F. P. Senekal, Destrek Rustenburg.

Mejuffrou ofschoon ik perzoonlijk niet met u bekent ben, es het mijn tog een behoefte des harten om aan u te schrijven. roerent en hartverscheurent was voor mijn het leet dat u als echtgenoot en uwe kenderen als weezen overkwam en het groot verliest dat ik lijden moest op den 25ste dag van November l.l. toen zo onverwacht en plotseling door den koegel van een lafthartige rebel en en vijant van uit een hol een eijnde wert gemaakt aan het leven van uwe echtgenood en voor mijn zoo onmestbaar vriend en mede officier.

Deze voor ons zoo onvergetelijke verlies en smart, die steets bij mijn en het hart zal gevoelt worden. Heeft mijn rusteloos doen verlangen na dien dag der wedervergelding en of schoon niet te vermindereng van mijne smart over het verlies dat onherstelbaar is doe het mijn hart tog goet en kan ik u met verblijdingt nu tog melden dat onze Heer heeft behaagt om nu ijndelik na herhaalde mislukkingen nogal een ernste op den 5den Januarij waarbij wij weder een verlies van 3 doden en 11 gewonden hadden—maar nu tog endelijk op den 22ste dezer es het ons geluk om met den hulp van onzen God den onder aarsche hol van waar onder uit de lafhartige bloet hond ons zee veel leet heeft toegebragt geheel te verpletteren. En zoo wij hoopen voor eeuwig op hem te doen neerzenken en zoo zal voor hem het legt voor altoos zijn uit gedooft en van uit deze hol waarover nu den rooft vogel zweeft ons geenen leet meer worden gebragt en kan ik niet nalaten om mijn met u te verenigen en danken van onze goeden God di zegt aan ons niet onbetuigt heeft gelaten maar onz vijand vergolden heeft voor zijn snoot overlegt en alzoo zijn hol tot zijn eeuwege graft heeft gemaakt en mogt hij na zijne groote genade en barmhartigheid u nog meer en beter troost zenden en alzoo heelenden wonden ons naar Zijne wel geplagen en alzoo ons Zijne wijze daden en alles doen mede werken het goede opdat hem zij de eer de roem de lof tot en alle eeuwegheid. Mogt deze wijnige regelen u en uwe kinderen in goede welstand onder Gods bestten zegen ter hand koomen dat es de harte wenst van uwe Dienstwillige denaar en opregte en belangstellende vrient

P. J. JOUBERT,
Comdant genraal.

Omtrent het sneuvelen van Stephanus Roos vinden wij het volgend verslag van Generaal Joubert aan President Kruger:

"HoogEd. Heer,—In mijn laatste meldde ik UHEd. dat wij besloten hadden een Boschkrans of gat, waar Kaffers in waren, te probeeren met dynamiet te doen springen. Vroeg gisteren trokken wij uit naar de plaats. Daar gekomen namen wij die plaats in, en de heer Nell-

mapius, die ons derwaarts vergezelde, legde een schot van 400 pond; de rotsen braken, maar toch bleven de Kaffers uit een ander gat vuren. Wij namen daar toen ook een proef met de rest van het dynamiet dat wij nog hadden (100 pond). Ook die rots brak, maar nu moet de Kaffer zich weder op eene andere plaats (want daaraan ontbreekt het niet) schuil gehouden hebben en tot zoover had het gegaan zonder ongeluk aan onzen kant. Maar nu wordt de plaats weder in oogenschouw genomen en ieder wil nu zien hoe of het is—en o! ongelukkig de Kaffer had zijn kans afgezien. Onder die beschouwers was zijn prooi; onze zoo onmisbare en voor mij zoo onmisbare Veldcornet, die ik slechts 2 minuten te voren strikt gewaarschuwd had, stond zijn doodsklok af te wachten. Vlak vóór of onder den klip waarop ik stond. knalde een schot, en daar ligt onze Stephanus Roos dood ter neder. Nu, waarde heer, dit verlies is voor mij zoo ondragelijk als dat het voor zijne famielie smartelijk zal wezen, en ik ben verzekerd dat deze plaats, die hij ledig laat, niet ligt of spoedig zal kunnen aangevuld worden. Deze strijd met rebellen heeft reeds dierbare offers geeischt. Ja, de vrijheidsoorlog nam niet van de voor het land zoo onmisbare mannen af als deze strijd."

Nevengaande portretten spreken tot ons van die dagen. Het eerste toont ons de beeltenissen van Kommandant Senekal en Veldkornet Roos. Dan volgt een fort van de Boeren, dichtbij de hoofdstad van Mapoch. Op de portretten van de „Rotsen uit het land van Mapoch" zien wij eerst in de verte twee reuze rotsgevaarten, en dan weer de linker rots van nabij. Dan volgen een schans van de Kaffers van Niabel, waarvan de schietgaten nog duidelik zichtbaar zijn, en de Kerk van de Hervormde Gemeente.

P. S.P.E.

F. J. NAUDE, overl. 10 Nov. 1901.

HERINNERINGE UIT DIE GROOT TREK.

Die heer F. J. Naude sr. van Rietvlei, P.K. Grootmarico, en oudste seun van een van die ou voortrekkers, wens die volgende mee te deel omtrent wat hy nog onthou uit vertellinge van sy vader, Francois Jacobus Naude, die is gebore te Graafreinet op 10 September 1819. Hy het saam met Genl. Andries Pretorius uit die Kolonie getrek, en het deelgeneem in die slag by Bloedrivier, toe hy 19 jaar oud was.

Die volgende is wat hy vertel het omtrent hulle lotgevalle en gevegte met die kaffers.

Die Bloedrivier laer het hulle getrek tussen die rivier en 'n diep sloot. Die sloot was omtrent 90 tree van die laer af. Onder die waens het hulle hekke dwars vas gemaak en tussen die waens het hulle die hekke regop vas gemaak sodat die kaffers, om binne te kan kom, moes oorklim.

Saterdagmiddag 15 Des. het hulle 'n paar kafferspioene gevang. Die selfde middag het die kaffer kommando 'n kaal bult opgetrek naar 'n kloof. Die burgers kon hulle sien trek van die laer af. Die mag was byna onoorsienbaar groot.

Genl. Pretorius het deur 'n tolk die gevange spioene laat ondervra. Op 'n vraag of daar by die swarte massa ook meide is was die antwoord dat dit net Soeloe krygers is. Die wagte werd die aand uitgestuur en Genl. Pretorius het 'n end meegegaan. Die heer Naude was een van die wagte.

Kort na sononder het die lug toegetrek deur mistige weer en dit het stikdonker geword. Die Genl. het 'n skoot laat skiet met die kanon as teken dat die wagte moes inkom want dit was so donker dat wagte feitelik nutteloos was.

Nadat al die wagte terug was het die krygsraad besluit dat hulle die kaffers nie op Sondag sou hinder nie maar sou wag ,tot Maandag. Die Kaffers het egter anders besluit, want skemer donker Sondag-môre werd

hulle deur die kaffers aangeval van die kant van die sloot af.

'n Hewige geveg het gevolg, sodat die kaffers moes retireer. Toe die kaffers padgee het die mense vir hulle gewenk om te kom en toe storm hulle weer met vernude moed op die laer af. Byna was hulle die keer te magtig. Gelukkig het die burgers die kanon met skrote gelaai, en op die digste plekke van die aanvallers afgeskiet. Dit het hulle weer op die vlug gejaag. Die burgers het toe, op bevel van die Genl., 'n opening tussen die waens gemaak, en met die perde uitgejaag. Hulle het toe 'n vreeslike slagting aangerig onder die kaffers. Genl. Pretorius het 'n kaffer ingejaag, agter hom afgespring en wou hom skiet. Sy geweer was 'n dubbelde loop met twee skuiwe agter die hane. Hy merk toe dat die skuiwe op was en kon nie skiet nie. Hoe dit gekom het wis hy self nie. Die kaffer vlieg toe om en steek met die assegaai. Daar was vir die Genl. geen ander genade as om die steek met die hand weg te keer nie. Die assegaai steek hom egter by die pinkie in en by die voorvinger uit. Hy pak toe die kaffer, wat so glad was as seep van al die sweet en vet, en na 'n goeie worsteling slaag hy daarin om hom onder te sit, want die Genl. was 'n sterk man. 'n Burger in die nabyheid merk toe wat gaande was en trek die asgaai uit die hand, en steek die kaffer onder die Genl. dood.

Die heer F. J. Naude was die man wat altyd die hand verpleeg het. Smôrens moes hy eers die gesonde hand was, sodat die Genl. sy gesig kon was.

Omtrent 9 maande na die moord op Retief en sy manne was die boere kommando by die stad van Dingaan. 'n Menigte stokke en kieries het nog daar op die moordplek gelê. Al die beendere is opgeneem en begrawe. Aan sommige waarvan nog die rou rieme gesit het waarmee die martelare gebind was. Die leersak met die Retief-Dingaan traktaat daarin werd nog by die beendere van Retief gevind.

Die heer Naude het ook vertel hoe die mense deur die kaffers in 'n kloof vasgekeer was. Hulle het 'n klomp mak kaffers gehad onder die leiding van Biggar, 'n Engelsman, en die het wit bande om die kop gedra om her-

ken te word. Toe die kaffers deurmekaar kom met die ander het hulle die bande afgeruk. Hans Dons het drie keer uitgejaag en terug gekeer om die mense te probeer red en aan te moedig om te vlug. 'n Rookwolk het bo die kloof gedraai eer die mense kon ontvlug.

Omtrent die gelofte in verband met 16 Desember, het die heer Naude vertel dat daar wel sommige was wat geaarsel het om die gelofte met die Heer te maak. Hulle het gemeen dat hulle reeds die Sabat nie sy regte laat wedervaar nie en hoe kon hulle nog die Heer so iets belowe. Nadat hulle dit nogmaals goed oorweeg het is die gelofte deur Charl Cilliers gedaan as mondstuk van die burgers.

Die oude vader het ook gehelp om Klerksdorp aan te leg, maar het daar nie gebly nie. Hy is na Groot Marico, waar dit toe nog woes was. Al te saam het hulle daar 'n 150 leeus geskiet. In die driejarige oorlog is hy weggevoer naar Vryburg toe, waar hy op 10 November 1901 gestorwe is. Op die plaas Rietvlei naby Groot Marico woon tans nog sewe seuns van hom, waarvan een ouderling is van die Hervormde Gemeente.

SABBATAI TSEWI, DE VALSE MESSIAS.

Godsdienstige dweperij was ten alle tijde aan de orde van de dag. In ons land kennen wij de zogenaamde ,,lekkergeloofsmensen," en bij Klerksdorp in de buurt weten wij van de ,,Zwanepoelers," terwijl de zogenaamde Wederdopers in onze tijd veel van zich doen horen; mensen, die zich overgeven aan allerlei dromerijen op geestelik gebied, en die zich verbeelden door allerlei bovennatuurlike gezichten in rechtstreekse verbinding te staan met een hogere wereld. Onze tijd is rijk aan zulke soort geestdrijverijen. Een beschaving is bezig in elkaar te storten, doordat die beschaving ontgroeid is aan zijn oorsprong, zich losgemaakt heeft van de bodem waaraan hij ontsproten is, zodat er in de loop der tijden een spanning gekomen is tussen onze kultuur en de godsdienst, het christendom. Hierdoor hebben de mensen hun geestelik evenwicht verloren, en zijn zij het spoor bijster; zij lopen, maar weten niet waarheen. De wereld-geschiedenis treedt een nieuw tijdperk in; het oude is losgelate en aan het voorbij gaan, en het nieuwe laat op zich wachten. Tengevolge hiervan zien wij allerlei uitwassen, zoals bolsjewisme, kommunisme, theosofie, spiritisme, wederdoperij en dergelike meer, wat niets anders zijn dan de ontstoken wonden van onze kranke beschaving, dodelik krank door de vervreemding van het Christendom; onze beschaving weet dan ook met dat Cristendom geen raad. In al die kringen van geestelike krankheid verbeeldt iedereen zich een profeet te zijn, en nog wel een profeet des Heren. Doordat het geestelik evenwicht verloren is, geeft men zich over aan allerlei soort van dromerij.

De ene tijd kan door zulk soort van dingen meer getekend zijn dan de andere tijd, toch wordt het in alle tijden gevonden, ook in vrome christelike kringen, de zogenaamde methodistiese ,,revival" kringen, een zweven op het gevoel, dat vaak ziekelik sentimenteel wordt, en een miskennen van het verstand; er wordt dan uit het

oog verloren, dat het christendom niet de voorrang geeft aan het verstand of aan het gevoel of aan de wil, doch de hele mens in al zijn levensfuncties op eist. Het evenwicht moet bewaard worden tussen deze drie, daarom is het zulk een dwaasheid om te twisten over de vraag of aan de leer of aan het leven de voorrang gegeven moet worden. In de geschiedenis van het Christendom zijn tal van dweperijen aan te wijzen, doordat men eenzijdiglik op het gevoel de nadruk gelegd heeft; maar niet alleen in het Christendom, ook in de geschiedenis van andere godsdiensten, zoals van het Jodendom en van het Mohammedanisme. Over een dergelike dweperij in het Jodendom willen wij hier wijzen.

Het midden van de zeventiende eeuw was een tijd van Messiaanse dromerij onder de Joden. De druk van de hand van de christenheid op dit oud volk van God was vooral in de Middeleeuwen zwaar gevoeld. In afgesloten ghetto's moesten zij wonen; meermalen werden zij van de ene plek naar de andere verjaagd, en meer dan eens uitgeplunderd, wat gepaard ging met moord en brand op grote schaal. Vele Israelieten zochten in zulke tijden troost in de Talmud, en in de beoefening van de Kabbala, dat is de Joodse geheimleer, die sinds Adam, Noach, Henoch enz. in het geheim zou zijn overgeleverd, en alleen aan de priesters bekend was. Het midden van de zeventiende eeuw was een tijd van grote verwachtingen. Het jaar 1648 was een jaar dat in Europa het einde deed zien van de schrikwekkende godsdienst oorlogen. De Westfaalse vrede maakte een eind aan de tachtigjarige oorlog tussen Holland en Spanje, en aan de dertigjarige oorlog in Duitsland. De zaak van het Protestantisme, en daarmee de zaak van de vrijheid van het geweten, had gezegevierd, de macht van Rome zou voor een lange tijd gebroken zijn; eerst in de tweede helft van de negentiende eeuw zou deze ,,anti-christ," zoals de vaderen hem noemde, weer trots de kop opheffen; eerst met het eindigen van de negentiende eeuw zou een Protestantse staatsman, die zich de Calvinist bij uitnemendheid rekende, leraren dat het Calvinisme saam met deze ,,anti-christ" toch per slot van rekening op één wortel zou stoelen; eerst in het eerste vierendeel van de twintigste eeuw zou Rome, mede door de afloop

van de wereld oorlog, opnieuw een levensgevaar worden. Maar in 1648 bij de vrede van Westfalen waren de voornaamste pennen uit Rome's vlerken geplukt, en lag zij machteloos. De Paus weigerde wel die vrede te erkennen, maar naar zijn stem luisterden de volkeren van Europa niet meer: hij riep als een roepende in de woestijn. Bij het einde van de dertig jarige oorlog was Duitsland ten zeerste verarmd, doch Holland was welvarend en machtig, een eerste rangsmogendheid, en kon het Protestantisme handhaven. Holland was dan ook het land van de vrijheid, en toen Spanje de Joden niet langer meer op haar bodem duldde, vonden zij een veilige haven in Amsterdam.

Het jaar 1648 was bij uitnemendheid het jaar van dromerij onder de Joden; zij zagen de tijd nabij, dat ook voor hen de vrijheid zou aanbreken. Doch niet alleen de Joden waren aan het dromen, ook vele christenen waren door allerlei chiliastiese bespiegelingen bevangen. Het is merkwaardig hoe in dagen van wereldberoering en druk allerlei denkbeelden over de komst van de Messias opleven: onze eigen tijd getuigt ervan. In die dagen waren het de Puriteinen in Engeland, die het duizendjarig Vrederijk verwachtten. Toen een van de Amsterdamse Rabbijnen, Menasse ben Israel, in 1655 een verzoekschrift tot Cromwell richtte om de Joden, die sedert het laatst van de dertiende eeuw uit Engeland verbannen waren, weer opnieuw toe te laten, maakte hij heel handig van deze Puriteinse dromerij gebruik door Cromwell te vertellen, dat bij de toelating van de Joden in Engeland de profetie van de verspreiding der Joden onder al de volkeren, vóór de komst van de Messias, dan zou vervuld zijn, zodat de verwachting der Puriteinen van de wederkomst van Christus dan eerder verwezenlikt kon worden.

Het was in die dagen, dat er in Turkije iemand onder de Joden opstond, die zich uitgaf voor de Joodse Messias: het was Sabbatai Tsewi, de zoon van een pluimvee handelaar in Smyrna. Hij was in 1626 geboren. In zijn jeugd was hij zeer schrander en vernuftig, en studeerde ijverig, zodat hij in de Synagoge bewonderd werd om zijn kennis van de Talmud. Ook legde

hij zich toe op de studie van de Kabbala, waardoor hij onder de bekoring van de Kabbalistiese wijsheid geraakte, die hem leerde, dat de mens door strenge ascese en lichamelike kastijding in rechtstreekse gemeenschap met God en de Engelen kon komen, om daardoor wonderen te kunnen doen en de toekomst te voorzeggen. Zijn leven was het leven van een boeteling, zesmaal in de week vastte hij, en baadde zich ook in het strengste van de winter te middernacht in de zee. Voortdurend leefde hij in ekstase, en verloor langzamerhand zijn verstandelik evenwicht. Hij is ook in aanraking gekomen met de toen sterk oplevende Messiaanse verwachting onder de Joden, en verbeelde zich, dat hij de Messias was. In het jaar 1648, toen hij 22 jaar oud was, verklaarde hij het openlik aan zijn vrienden, en sprak hij de naam Gods (Jhvh) uit, welke een Jood niet mag uitspreken. Hij zou Israel van Christen en Mohammedaan bevrijden. De Rabbijnen te Smyrna bestraften hem, en toen hij vol hield werd hij in de Joodse ban gedaan, en vluchtte om zijns levenswil naar Salonichi de stad Thessalonika in het Nieuwe Testament, waar hij toen openlik als Messias optrad, en zich vele volgelingen maakte. Maar ook vandaar moest hij vluchten, naar Athene, Alexandië, Caïro en uiteindelik naar Jeruzalem; waar hij zich vestigde. Daar ging hij voort met zijn vasten en zelfkastijden. Gedurende de nacht zong hij voortdurend Psalmen, of Spaanse liefdes liederen van minder kuis allooi, die hij dan op mystieke wijze allegoriseerde. Over dag bad hij op de graven van de vrome Joden, en weende dan Daar te Jeruzalem schaarde zich een Jood met de naam van Nathan Benjamin aan zijn zijde. Deze Nathan Benjamin meende, dat hij de Profeet was, de Heraut, de Elia, die het rijk van de Messias moest inluiden. Hij deed al het mogelike om het Messiasschap van Sabbatai te ondersteunen, en schreef brieven met dat doel aan al de Rabbijnen van Palestina, om hun aan te kondigen, dat de Messias gekomen was, en gereed stond zijn Rijk op te richten. Met het oog hierop raadde hij aan, de klaagfeesten af te schaffen, waarop de Joden met grote weeklagen de herinering bewaarden aan de verwoestingen, die de tempel zijn overkomen. Het was immers

niet meer de tijd om rouw te bedrijven, eerder een tijd van feestvreugde, want het leed was geleden, de eeuwen lang verwachte Messias was gekomen. Nathan meende uit de Kabbalah te kunnen bewijzen, dat de tijd daar was, waarop de Messias de kroon van de Sultan zou opzetten, om dan te zamen met Mozes de tien stammen op te zoeken en weer terug te brengen. Maar dan zou hij eerst Jeruzalem binnen trekken, rijdende op een leeuw waarvan de tong gelijk zou zijn aan een slang met zeven koppen, en waarvan de adem al de vijanden zou doden. De doden zouden opstaan uit hun graven, en nog vele andere wonderbare dingen zouden gebeuren.

Het optreden van Nathan maakte, dat Sabbatai veel aanhangers verwierf, waarvan velen zijn onderwijs in de Kabbala volgden. In het jaar 1665 deed hij een poging om zijn Messias Rijk te vestigen. De Rabbijnen had hij echter niet op zijn hand, zij waren zelfs hevig tegen hem gekant, en deden hem in de ban, en wilden hem laten doden. Sabbatai moest vluchten, en ging naar zijn geboorte stad Smyrna, waar hij veel aanhangers had. Met koninklike eer werd hij binnen gehaald. Elke avond verscheen hij op straat, wanneer hem dan honderde Joden omringden, en op luidruchtige wijze liederen zongen tot zijn eer. Nathan trad ook daar op als zijn heraut. De menigte werd hoe langer hoe opgewondener. Van alle kanten verzamelden zich de Joden om hem te zien. In Oosterse veelkleurige en rijke kleding ontving hij dan de bezoekers, en wekte meer en meer de overtuiging, dat hij de Messias was.

Over heel Europa verspreidde zich dit gerucht onder de Joden, waardoor grote beroeringen te weeg werden gebracht. In Amsterdam waren velen, die in hem geloofden, en kwam zelfs een scheuring in de synagoge. Er zijn nog brieven van Amsterdamse Joden uit die dagen bewaard waarin vol gespannen verwachtingen aan Sabbatai namen gegeven werden, die alleen aan God kunnen worden toegekend. Er verscheen zelfs een boek, dat als jaartal droeg ,,het eerste jaar van de Messias.''

In Smyrna en in andere plaatsen werd de naam van de Sultan in de openbare gebeden geschrapt, en vervangen door die van Sabbatai. Eindelik trok dit alles de

aandacht van de Turkse Regering. Toen hij zich naar Konstantinopel begaf, waar hij op de meest uitbundige wijze door de Joden ontvangen werd, liet de Sultan hem gevangen nemen, want de rust van het Turkse Rijk werd langzamerhand bedreigd. Om zijn leven te redden verlochende Sabbatai het Jodendom, en werd Mohammedaan. Het was alleen onder een schijn, dat hij de Islam had aangenomen, en hij bleef dan ook volharden aan zijn geloof dat hij de Messias was. Nathan bleef zijn medestander, en predikte zijn optreden. De Sultan liet hem andermaal gevangen nemen, en het einde was de dood.

Met de geestdrijverij onder de Joden was het echter niet gedaan. Noch lange tijd leefde in sommige kringen de opvatting, dat Sabbatai niet dood was, doch zich alleen tijdelik had terug getrokken, om in glorie opnieuw zijn verschijning te maken. De Joden, die zo vuriglik gehoopt hadden op de komst van de Messias, op de verlossing, die zij nabij achtten, moesten ervaren, dat alles ijdel was. Ook in onze dagen wordt de Joodse wereld in niet geringe mate beroerd door het Sionisme. Israel verwacht nog altijd de aardse Messias, wiens rijk dan van de wereld zijn moet. Nog altijd zitten de Joden vooral op Vrijdag middag bij de overgebleven tempelmuur de ,,Klaagmuur der Joden,'' neder, om bij die stenen uiting te geven aan hun smart, omdat de Messias nog vertoeft te komen. In zijn prachtig werk ,,Op Bijbelschen Bodem''—een boek dat in geen pastorie gemist mag worden—waarin de ook in onze kerk wel bekende Utrechtse Hoogleraar, Prof. Dr. H. Th. Obbink het een en ander meedeelt van zijn Palestijnse reis in 1923, een boek van grote waarde vooral voor de godsdiensthistorie, verhaalt de schrijver o.a. het volgende van die Klaagmuur:

,,Naar die oude verweerde steenblokken komen de ,,Joden 's morgens, 's middags, 's avonds; Vrijdags het ,,meest. Mannen, vrouwen, kinderen, staan, zitten of ,,liggen tegen den muur en kussen de steenen onder ,,hartstochtelijk snikken en schreien en jammeren en ,,bidden en zuchten, en als ze moe geschreid zijn, zetten ,,zij zich tegenover den muur en rusten uit. Ik zag een

„Joodsch meisje van naar schatting een jaar of 14, dat „de heele rij steenen bij langs kuste, hare oogen waren „rood geschreid, dikke tranen rolden haar langs de wan„gen. De grijze stenen zijn zoo hoog als een menschen„hand kan reiken met Hebreeuwsche woorden beschre„ven, oude Bijbelwoorden, biddend om de vrede van Je„ruzalem. Tusschen de verweerde steenen steken de „koppen van oude roestige spijkers; de Joden die hier „komen slaan gaarne een spijker tusschen die oude voe„gen en bidden: moge deze nagel mij steeds als een „magneet trekken naar deze heilige plaats! Ook komen „hier kinderloze vrouwen en leggen een spijker neer of „brengen iets mee ter uitdeeling onder de hier neerhur„kende bedelende vrouwen, in de hoop dat daardoor hun „verlangen naar een kind zal worden vervuld.

„Vooral des Vrijdags is het hier druk. Dan komt „ook de voorzanger om de klaag-litanie te leiden. De „voorzanger zegt:

„ Venwege den tempel die verwoest is.....

„en het volk antwoordt:
„ zitten wij eenzaam neder en weenen.

„De voorzanger gaat voort:
„ vanwege de muren die gescheurd zijn,
„ vanwege onze glorie die verdwenen is,
„ vanwege onze groote mannen die weg zijn,
„ vanwege de kostbare steenen die verbrand zijn,
„ vanwege de priesters die struikelden,
„ vanwege onze koningen die God hebben veracht...

„En na elken regel valt het volk in:
„ zitten wij eenzaam neder en weenen.

„Of ook deze beurtzang: De voorzanger zegt:
„ Wij bidden u, erbarm u over Zion!

„waarop het volk antwoordt:
„ en verzamel de kinderen Israels.

„De voorzanger:
„ Haast u, haast u, Zions verlosser!

„Het volk:
„ Spreek naar het hart van Jeruzalem.

„De voorzanger:
„ Moge heerlijkheid en glorie Zion omringen!

„Het volk:
„ Ach wend u genadig tot Jeruzalem!

„De voorzanger:
„ Moge uw koninkrijk weldra tot Zion komen !

„Het volk:
„ Troost hen die over Jeruzalem treuren!

„De voorzanger:
„ Mogen vrede en vreugde in Zion vertoeven!

„Het volk:
„ En de spruit in Jeruzalem opbloeien!

„ Lang en vaak heb ik voor dezen klaagmuur staan „kijken en peinzen. In gansch Palestina zag ik niets „dat mij zoo aangreep als deze klagende en biddende Jo„den bij de steenen van den ouden tempel. En ik be„greep dat hier nog wat anders is dan een troepje Joden „die bij dezen ouden tempelmuur hunne smart uit„schreien: hier brandt de haard der oude Joodsche lief„de, hier smeult het vuur der Messiaansche verwach„ting. Gelijk de afgehouwen tronk van Isai nieuwe lo„ten schoot, en een scheut uit zijne wortelen vrucht „voortbracht, zoo zal dit stuk van den ouden glorieuzen „tempel misschien de hoeksteen zijn waarop het nieuwe „Israel verrijst. En elke stap van de Joden die hier ko„men om tot Israëls God te bidden, en heenschrijden „over het opgehoopte puin is als een biddende vraag: „tot hoelang nog Heer?"

P. S.P.E.

DIE BURGERLIKE EED.

Die Heidelbergse Kategismus wy, by die behandeling van die derde gebod, 'n afsonderlike afdeling aan die bespreking van die moeilike vraagstuk van die "Burgerlike Eed." Veral in ons tyd word daar op aangedring om die afneem van die eed al meer en meer te beperk en veral aan die vrydenkende mense die reg te gee om die eed met 'n eenvoudige belofte te vervang. Hierdie soort van strewe vind egter sy oorsprong in die toenemende vervreemding van God. Die ateisme, wat vroeger 'n uitsondering was, het in die laaste jare ook in ons land, en onder die nageslag van vrome voortrekkers, op 'n skrikwekkende wyse toegeneem, nie omdat mens deur gedenk het nie en dan tot die konklusie gekom het, dat daar geen God is nie, maar mens het van liewerleë 'n soort van lewe gaan ly, wat in stryd is met die wil van God en die Woord van God, en om sy eige sondige lewe nou te regvaardig, wil hy voorgee dat daar volgens sy opvatting dan geen God is nie. In meer dan een kring van onse wereld van vandag, word God glad nie meer erken nie als onse enigste en diepste lewensgrond, in wie en deur wie ons leef en alles bestaan. Mens voel hom al minder aan God vasgebind as aan die oorsprong van alle bestaan, en so word die eedsaflegging, waarby die mens voor die aangesig van die alwetende God geplaas word, uiteraard 'n ydele vertoning. As die mens tot God kom so as in die aflê van 'n eed, moet hy in Hom glo, dat Hy werkelik bestaan as Hoogste Majesteit en waar hierdie geloof ontbreek, daar kan en mag die mens nie sweer nie.

Maar dis natuurlik 'n heel ander kwessie, of hierdie godlogenaars dan die regels van onse samelewing mag stel. Elke mens word gebore met die ingeskape besef dat daar 'n God is, wat alles dan deur Sy alomteenwoordige krag dra; en wie hierdie besef uit sy binneste uitroei, pleeg sedelike selfverminking en het dus geen reg om die eis te stel, wat die normale samelewing

naar sy abnormale gesteldheid moet voeg. Hier is dit waar daar al 'n openlike stryd gevoer word tussen die Christus en die Antichrist, en wie weet welke vorm die stryd in die toekoms nog sal aanneem en wat die end van alles sal wees vir onse samelewing. Die owerheid mag dit haar roeping a:;, om ten opsigte van die eed, 'n uitsondering vir die sodaniges te maak, nie omdat hulle geloofwaardiger is as die Kristene, wat die eed moet aflê; maar uitsluitend omdat die heilighou van die eed hierdie maatreel voorskryf. Dit sal seker 'n omkering wees van alles om die gehele samelewing naar hulle verwringde sielsgestalte te plooi. Nie die blindes nie, maar die wat sien moet die toon aan gee in onse maatskappelike lewe.

Maar 'n tere saak word dit, wanneer die weigering van die eed gegrond is in 'n diepe eerbied vir God en Sy Woord en die mens dit in sy ;ewete so voel, dat 'n gewone belofte net so sterk en bindend moet wees as 'n eed. Gemoedsbesware, as die eg en suiwer is, is altoos eerbiedwekkend. En dit is veral hierdie beswaardes van gemoed, vir wie die kategismus hier 'n bron van lig ontsluit. Die kategismus laat hier aan almal wat die burgelike eed op grond van Gods Woord afkeur, duidelik sien dat die Woord vane God hulle gemoedbesware nie steun nie. En verder sien hy nog die dwaling van die Roomse kerk onder die oog, waarby hy die gelegenheid vind om die aard van die regte eedsweer te ontwikkel.

In die eerste plek, breng die kategismus die gemoedsbesware naar vorentoe, wat in die dage ,toe dit op;estel is, meer dan één belet het om die burgelike eed af te lê. Op die vraag, "mag men ook godzalig by de naam Gods eenen eed zweren," gee die kategismus tot antwoord "ja, als het de overheid van hare onderdanen, of andersins ook de nood vordert om trouw en waarheid daardoor te bevestigen, en dat tot Gods ere en des naasten zaligheid; want zulk eedzweren is in Gods Woord gegrond en daarom ook van de Heiligen in het Oude en Nieuwe Testament recht gebruikt geweest."

Hier word in die eerste plek geleer, dat die eed in die teenwoordige wereld, in sommige gevalle beslis noodsakelik is om daardeur trou en waarheid te bevestig.

Ons sê met opset, "in die teenwoordige wereld," met die bedoeling dat 'n eed oorbodig sou wees in 'n wereld waar die sonde ook nie in die vorm van leunagtigheid binne gedring is nie. Dis helemaal ondenkbaar dat daar in die Paradys, voor die sondeval, die aflê van 'n eed nodig sou gewees het, net so ongerym as die gedagte dat daar in die Hemel nog gesweer sal moet word. Alles was in die Paradys, en net so van dag in die Hemel, blanke opregtheid. Elke woord het daar die krag van 'n eed. Onbetroubaarheid, agterdog, twyfel, ens., behoort nie tot die goeie saad wat uit die hand van God oor die wereldakker gesaai is, maar tot die onkruid wat die vyandige mens, d.i. die Duiwel, oor die tarwe in die nag heengesaai het om dit, as dit moontlik was, te verstik of altans die voorspoed en wasdom te belemmer. Dit is dan ook 'n skerpe aanklag teen die sonde van die menselike geslag, dat die eed n.l. bestaansreg verkry het. Dit is nou eenmaal nie anders nie, getrouheid en waarheid val nie meer nie onder ons erfgoed. Mens kan nie meer, sonder voorbehoud, staat maak op die woord van ons medemens. Die vader van leunagtigheid, die Duiwel, het die glans van die waarheid, nie alleen uitwendig met sy besoedelende asem bewasem, maar die diepste grondtoon van die wereld is 'n toon van misleiding en onwaaragtigheid.

Wanneer iemand in die hoopvolle jeug met blinkende ideale die grote lewe binne tree, reken hy dat hierdie lewensbeskouing te donker gekleur is en val dit hom biesonder swaar van harte die apostoliese woord te onderskryf: "doch God zij waarachtig, maar alle mens leugenachtig." Dit is die pessimisme van die Woord van God, waarby ons egter nie moet vergeet nie, dat dieselfde woord van God ook die boodskap breng van Jesus, wat as die waarheid in die leunagtige wereld neergedaal is, om die ryk van Waarheid en Geregtigheid met sy bloed te bevestig. Daarom is dan die bybelse beskouing tenslotte tog maar nie van sombere pessimisme maar van blijë optimisme. Die Woord van God spreek nie alleen van sonde nie, maar ook van Genade; nie alleen van vloek, maar ook van seën; nie alleen van duisternis, maar ook van lig. Buite Jesus Christus lê die wereld

verstrik in leunagtigheid; maar nie in die sin nie, asof niemand ooit die waarheid sou spreek, want dan sou die wereld eigenlik 'n hel wees, waaruit selfs die skynsel van die algemene genade van die Heer sig terug trek; maar wel in die sin, dat die heersende gees 'n leungees is; dat die mens hom, terwyl hy die werkelikheid van die dinge verby gaan, vergaap aan alles wat skynbedrog is en altoos gevaar loop om mislei en bedrieg te word.

In edeler kringe is hierdie kwaad op sy sterkste beteugel. Maar as die wereld dan die toom, wat altoos inbind van die hals ruk en afskud en sig onder die drywing van haar inwonende onheilige gees vryelik laat gaan, word dit in handel, in verkeer, in maatskappelike omgang en in letterkunde reeds spoedig openbaar, dat die vader van alle leuns, naar die woord van onse Heiland, inderdaad die owerste van die teenwoordige wereld is. Dit is die owerste wat die wereld lei en beheers, totdat sy mag en heerskappy deur die koning van alle waarheid verbreek sal word. In sulk 'n wereld waar die ja meer dan eens 'n nee is en die volmondige nee, in woorde en werke, 'n ja blyk te wees, daar is die eed volstrek onmisbaar om enige waarborg in gewigtige sake en lewensbelange te hê, dat mens, so as die regterlike formule ook lui, die waarheid, niks dan die waarheid, die volle waarheid, sonder enige terughouding sal spreek.

Die gevalle waarin die eed, as bevestiging van waarheid en opregtheid, afgelê mag word is egter betrekkelik seldsaam. So as die kategismus sê, alleen wanneer die owerheid dit van haar onderdane, of anders die nood dit vorder. In die gewone alledaagse lewe is die eed in die algemeen ten strengste verbode. Diegene wat tee is op die burgerlike eed sien dit in soverre juis in dat ons n.l. die Woord van Jesus nie moet verswak nie: "zweert ganselik niet, noch bij de tempel, omdat hij is de troon van God, noch bij de aarde, omdat zij is de voetbank Zijner voeten, noch bij Jeruzalem, omdat zij is de stad des groten Konings, noch bij uw hoofd zult gij zweren, omdat gij niet 'n haar kunt wit of zwart maken, maar laat zijn uw ja, ja en neen, neen; wat boven deze is, dat is uit den Boze." Die beswaarde Men-

noniete (volgelinge van Menno Simons, 'n groot wederdoper in Holland in die 16de eeu) het nie gedwaal nie toe hulle daar lees dat die eed volstrek verbode is. Hulle dwaling lê hierin, dat hulle so as gewoonlik, die woorde uit hulle verband geruk het, en vergeet het by welke geleendheid Jesus hierdie woorde gebruik het. Hy het hierdie woord gegee as stelregel aan Sy disiepels en trek die suiwere lyn wat in die gemeente gevolg moet word. En op daardie verhewe terrein van onderlinge verkeer tussen die disiepels van Jesus, pas geen eed, omdat die Gemeente van Jesus in beginsel onttrek is aan die heerskappy van die owerste van die wereld en onder die beademing van die Gees der Waarheid staan.

Jesus het nooit verklaar nie, dat die eed buite daardie heilige erf verbode is, maar, so as ons straks nader sal sien, voor die regterstoel het Hy die eed in alle geval geoorloof geag. Die owerheid tog is die dienares van God. Die regters word in die Bybel selfs gode genoem en so het hulle die goddelike reg om die mens voor hulle te daag en ons te verplig om in die bewuste teenwoordigheid en voor die aangesig van God, die waaragtigheid van onse woorde op 'n plegtige wyse te bevestig. Dit geld ook vir die geval dat 'n hoë nood 'n eed noodsakelik maak, ooreenkomstig die skrifwoord, wat vir ons net soveel krag het as die bergrede, "want de mensen zweren wel bij den meerdere dan zij zijn, en de eed tot bevestiging is hun 'n einde van alle tegenspreking."

Die gevalle van nood moet, volgens die kategismus, baie nou geneem word. Daar is geen nood, wanneer dit maar net ons doel is om onsself te dek en die skyn van onbetroubaarheid van onsself af te keer. Maar daar is nood wanneer die eer van God aangetas word, onverdiende smaad, om maar iets te noem, wat op die diensknegte van Kristus gelê word en waardeur die naam van God tenonregte gehoon word. Dit mag ons wel, as ons die juiste toedrag van sake bekend is, weerlê met 'n beroep op die alwetende God, sodat aan alle onwaarheid stop geset word. Daar is ook nood wanneer die heil van onse medebroeder onder valse beskuldiging ten gronde dreig te gaan, ook dan moet u opstaan, as u in

die biesonderhede ingewy is en tenvolle van sy onskuld oortuig is. Ons behoort ons medebroeder nie deur onreg te laat vertrap nie, maar desnoods met 'n eed voor God te betuig dat hy onskuldig is. In hierdie twee gevalle is daar inderdaad nood en is die eed sekerlik geoorloof. Wie hier weier om 'n eed te neem sondig teen die heilige wet, in die eerste geval in die volstrekte eis van liefde tot God en in die twede geval teen die van die liefde jeëns ons naaste.

Om enkele gevalle van eedsweer in die Bybel aan te toon: Abraham sweer voor die koning van Sodom, Gens. 14 : 22. Die aartsvader Jacob doen 'n plegtige eed voor sy oom Laban, waar hy afskeid van hom neem. Ons vind dit by Eliezer, by David en al die profete. In die Nuwe Testament vind ons dit by Paulus: "want God is mijn getuige welke ik dien in mijn Geest in het Evangelie Zijns Zoons, hoe ik zonder nalaten uwer gedenk." Ja en selfs die Heiland, hoewel dit 'n diepe vernedering vir hom moes gewees het, ook Hy moes 'n eed neem toe Kajafas tot Hom die woorde rig, "ik bezweer u bij de levenden God, dat gij ons zegt, of gij de Christus zijt de Zoon van God." En daarop het Jesus met die destydse bekende eedformule geantwoord, "Gij hebt het gezegd."

Tot sover het ons ons besig gehou met die vraag of die burgerlike eed deur die Kristen afgelê mag word en dit het geblyk dat ons naar aanleiding van Gods Woord hier beslissend op moes antwoord, op grond van die feit dat as dit met alle waaragtigheid gedaan word, dit ook 'n verheerliking en regte gebruik is van die naam van God. Vervolgens wil ons stil staan by die regte manier van eedsweer. Die bedoeling is om hier die Roomse misbruik bloot te stel en die verkeerde opvatting te veroordeel. Op die vraag, "Mag men ook bij de Heiligen of bij enige andere schepselen eenen eed zweren?" antwoord die kategismus, "Neen, want een recht eedzweren is God aanroepen, dat Hij, als die alleen het harte kent, der waarheid getuigenis wil geven en mij straffen wil, indien ik valselik zweer; welke eer aan geen schepsel toebehoort."

Die eedsaflegging is, so as u hier sien, steeds 'n religeuse, 'n godsdienstige handeling, 'n daad van aanbid-

ding en verheerliking, omdat ons ons daarmee in die so duidelike besefde teenwoordigheid van God plaas. Eigenlik moes ons met onse harte geen ogenblik aan die gewaarwording van hierdie teenwoordigheid ontsink het nie, maar altoos tot lyfspreuk en wagwoord gehad het, "wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht." Altoos moet ons verkeer onder die alsiende oog van God; altoos moet ons bewus wees van die alomteenwoordigheid van God; altoos moet daar wees die heldere gedagte dat die Heer ons van vóór en van agter omring. Die Psalmdigter van Psalm 139 roep uit, "Zo ik opvoer ten Hemel, Gij zijt daar; of bedde ik mij in de hel, zie, Gij zijt daar."

Maar gemeente, waar die treurige toestand nou anders is en hierdie gewaarwording van die alomteenwoordigheid van God verswak is deur die sonde, daar kom die eed ons tehulp; want die eed stel die mens van aangesig tot aangesig teenoor die alomteenwoordige God; hy skuif die voorhangsel as het ware tersyde en lei die mens in, in die heilige der heilige, tot in die onmiddelike nabyheid van die hoogste Majesteit. En as ons dit so insien, dan moet ons die heiligheid, die verhewenheid van die eed tog sekerlik gevoel, as daar ten minste by ons nog 'n gevoel oorgebly het vir die heiligheid van God self.

Hiermee is dan ook die aanroep van heiliges d.w.s. saliggestorwe wesens, of van enig ander skepsel alreeds weerlê en veroordeel. 'n Eed kan nie anders dan voor God afgelê word nie, omdat dit 'n verheerliking is van die naam van God. Eed aflê by enige skepsel wil sê afgodediens. En waar ons nog by die gedagte kom dat ons in die eed God aanroep as hartekenner, sodat Hy, wat onse harte ken en onse binneste deurgrond, die waarheid getuigenis mag gee, daar styg ons sekerlik bo alle skepsel uit. Die eed aflê voor God kom feitelik hierop neer, dat ons daarmee erken dat Hy alomteenwoordig is, dat Hy namelik getuige is van die daad, wat ons moet besweer, al was daar geen menseoog teenwoordig wat dit kon sien; ons erken daarmee dat Hy 'n alsiende God is, dat Hy as God 'n gees is, wat instaat is om deur te dring tot in die diepste skuilhoeke van ons

hart en daar al onse geheime gedagtes ken, so as in die geval van 'n eed wat afgelê moet word, voor die aanvaarding van 'n belangrike pos. Alles is naak en ope voor God. Naak in die sin dat alle omhulsel, alle bemanteling, alle verbloeming voor Sy aangesig eenvoudig wegval en ope lê, in die sin dat Hy ook die binneste wese deursien en die geheime bewegings en roersels van onse harte tot in hulle eerste beginsels sien lê. God alleen is sulk 'n hartekenner. Geen skepsel, geen Engel, mens of heilige ken ons so as wat onsself ons ken. Dit is dus 'n bewys van Goddelike eer, 'n toeskryf van alwetenheid aan 'n skepsel, as ons sulk 'n skepsel met die aflê van 'n eed aanroep. God alleen weet alles. Hy is meer dan ons hart. Hy het 'n dieper insig in ons binneste dan wat onsself het.

In die derde plek roep ons God in die aflê van 'n eed aan as almagtige Regter wat die mag het om ons naar liggaam en siel, vir tyd en ewigheid te straf, as ons die waarheid in onse getuigenis of in die aflê van onse beloftes die minste tekort sou doen. Hierdie mag, sulk 'n mag, alweer, kom alleen aan God toe, d.i. Hy alleen is almagtig. Hy kan nie net straf nie, want dit kan 'n aardse regter ook, maar Hy straf in werkelikheid, in hierdie lewe en aan die ander sy van die graf. Wie 'n valse eed doen, verdor so menigmaal reeds hier op aarde. Die vloek van die Heer rus op hom en verteer hom, omdat hy God so gruwelik beledig en gehoon het. Daar is 'n onsterfelike wurm wat vreet aan sy hart. Die vuur wat nie uitgeblus word nie gloei in sy binneste. Dis of sy weg hier op aarde is so as die weg van iemand wat in loodklere rondwandel. Sy swarte naam is in die afgrond geboek en as hy hom nie bekeer nie en geen versoening vind nie by die kruis van Golgotha, gaan hy nog vir ewig ook die donkerheid in al verder en verder weg van God.

Hiermee is dan ook die Roomse opvatting van die eedsaflegging veroordeel, wat meen dat 'n eed geneem kan word by die naam van die een of ander heilige, iemand wat naar menselike opvatting, 'n Godsalige einde had hier op aarde; omdat 'n heilige nie alomteenwoordig is nie en ook nie alsiende is nie, so as wat in die eedsaflegging eigenlik te kenne gegee word; omdat 'n heilige

nie 'n hartekenner is nie, wat ons binneste kan deurgrond en selfs beter dan onsself verstaan en besien; omdat 'n heilige geen almagtige regter is nie, wat ons tydelik en ewiglik kan straf naar liggaam en siel, wanneer ons valse ede sou doen of 'n valse belofte sou maak, so as wat die eedsformule eienlik insluit.

Die regte-eedsweer is, so as wat elkeen, wat hierdie uiteensetting verstaan en volg, sal toestem, 'n handeling van heilige erns, waartoe niemand mag oorgaan nie, altans geen Kristen nie, sonder die ernstige en diepste voorbereiding in die stilte. En waar kom nou die broeders- en susters-kerkgangers in, wat so gemakkelik 'n eed kan neem, al is dit dan maar ook onder die een of ander bedekte vorm.

Die vorm waaronder die eed afgelê word verskil by die verskillende volke, maar dît is maar van minder belang. Die hoofsaak is dat by almal alle werktuigelikheid vermy word en die handeling altoos met plegtige wyding plaas vind. Om die gewyde karakter van die eed te bewaar is dit nodig dat die eed seldsamer sal word en gereserveer sal word vir uiters ernstige gevalle. Dit neem seker die heiligheid van die eed weg, wanneer mens maar keer op keer vir die kleinste oortreding voor God geroep moet word. Dit is seker ook dan nodig dat die owerheid strenger sal optree as dienares van God in die geval van meineed.

Maar laat elkeen in sy eie kring maar sorg dat die eed heilig gehou word. En hier kom ons veral tot die gemeentelede van die gemeente van Jesus Kristus, wat ook hier 'n biesondere roeping het as ligdraërs van die lig van Jesus in hierdie wereld. Wat die heiligheid van die eed afslyt is die sogenaamde verkapte ede in die alledaagse lewe; die ligsinnige verklaring wat soms gehoor word dat mens sekerlik sy vingers sal wil opsteek om dit of dat as waar te bevestig, die onnodige en ligvaardige manier van sweer. Die persoon wat altoos die waarheid spreek het nooit nodig om 'n eed te neem nie, maar dit is gewoonlik die persoon wat meesal die waarheid verkrag of verdraai wat die behoefte openbaar aan die grootseël van die eed.

Maar laat ons dan veral ook nie vergeet nie die ede wat ons geneem het in die middel van die gemeente as

gemeentelede, al was daar nou geen aardse regters teenwoordig nie, maar dan was dit tog geneem voor God. Denk aan die eed van trou wat u, lesers, as egtelinge, die een die ander gesweer het toe u, u die dag voor die huweliksbevestiger in teenwoordigheid van God, in die huwelik laat bevestig het. Wanneer u uw hande inmekaar gelê het verklaar u plegtig "voor het aangezicht van God en deze Zijne heilige gemeente," so as wat ons formulier daar lui. Wat is dit anders dan 'n heilige en plegtige eed? Daarom omdat dit 'n eed is, is dit dan ook dat die Here Jesus die huwelikband so onbreekbaar op gevat het; en daarom ook dat dit so 'n gruwelike sonde is, wanneer die band en die eed verbreek word, omdat dit 'n gruwelike sonde is, wanneer die band en die eed verbreek word, omdat dit 'n gruwelike belediging is aan God self. En soveel te meer nog waar die eed in ligsinnigheid en onbedagsaamheid geneem word. As iemand plegtig met 'n eed verklaar dat die oortuiging by hom vas staan dat die vrou hom as deur die hand van God toegebreng is en 'n paar jaar later in die hof weer 'n ander eed kan neem en dan verklaar dat hy getrou het sonder dat daar die ware liefde was, is dit dan ook nie die gruwelikste vorm van meineed nie, en behoort die staat nie ook hier streng op te tree nie, so as in die ander gevalle van meineed?

Denk aan die eed wat u afgelê het toe u geloofsbelydenis moes doen; toe u uw geloof gely het in God die Vader, die Soon en die Heilige Gees; en hoe u daarna al meer en meer met uself tevrede geraak het en nooit meer in uw huis of in Godshuis dieselfde geloof gely het nie. Is dit nie skuldige ontrou nie, die verbreek van 'n belofte wat u met 'n ed beloof het aan God in die midde van die gemeente? toe u beloof het om te werk aan die uitbreiding van die Godsryk in die algemeen en van uw eige kerk en gemeente in biesonder; en daarna het u dit óf alleen vir 'n tydlang onthou óf dit al plotseling vergeet; is dit nie skuldige ontrou nie en die breek van 'n belofte wat u met 'n eed besweer het? En toe u beloof het dat u, u sal onderwerp aan die kerkelike opsig en aan die kerkelike tug; en toe u in wereldsgesindheid gaan leef het en in allerlei sonde verval het en daarna geweiger het om u te onderwerp aan die kerkelike tug;

is dit nie skuldige ontrou nie en die breek van 'n belofte wat u met 'n eed aan God beloof het nie?

Denk aan die plegtige belofte m.a.w. die eed wat u afgelê het met die doop van uw kind, dat u die kind sal opvoed in die vrese van Sy Naam, dat u by die opgroei van uw kind, uw kind van al die waarhede van God en Sy Woord breder sal onderwys; en hoe het u die dure belofte nagekom? Wat is die doop nie geword nie vir meer dan een van onse gemeentelede? Hoeveel beloftes, plegtig afgelegde ede word hier nie verbreek nie?

En geagte lesers wanneer u dit alles so sien hoe dat daar met beloftes wat meestal gebreek word, die Heilige Naam van God gelaster en gehoon word, en dit veral in ons tyd, besef u dan die sondige toestand van die wereld? begryp u in welke rigting die mensdom in ons tyd ontwikkel? dat met God gespot word, God ontken word, en die wereld 'n rigting ingaan buite en sonder God?

Alleen ede, wat onder die grofste onbedagsaamheid en onkundigheid afgelê is, mag verbreek word, so as die van Herodes aan die dogter van Herodias. Maar die doen van sulke onbedagsame ede is sonde, dit toon aan 'n gebrek aan eerbied vir God. Sulke ede is sonde maar die hou van sulke ede is (menselikerwys gesproke) dubbele sonde.

Ten laaste kom ons nog terug op die Woord en vermaning van Onse Heiland. Onder die Kristene moet waarheid en trou steeds beoefen word. Die wereld moet sien en ervaar dat op die woord van die Kristen gereken kan word. Die noue en gestadige omgang met die God van Waarheid en Geregtigheid is hier die magtigste middel om ons bedrieglike hart te reinig en suiwer te hou. Sy Woord is die waarheid en naarmate hierdie Woord ons beginsel en die dryfkrag van ons lewe word, sal die bedrieglikheid van onse sondige harte plaas maak vir opregtheid en waarheid. Onse trou teenoor onse naaste wortel in onse trou teenoor onse God. Wie kennis het van die Waaragtige en met Hom 'n gedurige omgang het word self waaragtig. Wie uit die Waarheid is word self 'n draer van die Waarheid. "De vreze des Heeren," sê die man van Spreuke," is een springader des levens, om af te wijken van de strikken des doods."

H. P. WOLMARANS.

DE WEDERKOMST DES HEREN.

> Zo waakt dan; want gij weet de dag niet, noch de ure, in welke de Zoon des mensen komen zal.—Matth. 25 : 13.

Het bevreemde u niet; dat ik uw aandacht voor bovengenoemd onderwerp vraag. Immers, zowel in de hemel als op de aarde is er steeds een verlangend uitzien naar de wederkomst van de Zoon des mensen. Daarboven zijn het de zielen der martelaren, die voortdurend roepen: ,,Hoe lange, o, heilige en waarachtige Heerser?" En hierbeneden zijn het de Geest en de Bruid, die zuchtend bidden: ,,Kom, Jezus, ja, kom haastig, Heer!" Ja, die langverbeide Wederkomst van Christus is voor Zijn gemeente alle eeuwen door altijd weer de star der eeuwige hope geweest en op die wederkomst heeft zij steeds al haar verwachtingen gericht. Hebben met de Engelen verklaard: ,,Deze Jezus, die van u opgenomen is in de hemel, zal alzo komen ,gelijkerwijs gij Hem naar de hemel hebt zien heenvaren"?

En nu, de ernstige tijden, welke wij beleven, herinneren ons op zeer onmiskenbare wijze daaraan, dat Hij, die te komen staat, komt en niet vertoeft. De dag aan de dag roept het ons toe, dat de toekomst des Heren genaakt. En het is als zien wij reeds het morgenrood van de belofte Zijner toekomst! Want van die dag, dat de vaders ontslapen zijn, blijven alle dingen alzo, gelijk van het begin der schepping," wij zien in de ernstige gebeurtenissen onzes tijds reeds het teder worden van de tak des vijgebooms en het uitspruiten zijner bladeren. En wie zegt ons, hoe nabij reeds de zomer is? Indien ooit, dan past der gemeente van Christus in deze tijden de allergrootste waakzaamheid en de meest volkomen gereedheid. Want, zie! in het tegenwoordig wereldgebeuren is het, als horen wij reeds het ruisen van de voetstappen des hemelsen Bruidegoms.

Laat mij u enkele hoofdlijnen in verband met het onderwerp mogen schetsen. Moge dit weinige u even-

wel mede aansporen tot het bijtijds bereiden uwer lampen, opdat, wanneer de Bruidegom komt, 's avonds laat, of ter middernacht, of met het hanegekraai, gij zult mogen kunnen uitgaan met lendenen omgord en brandende lampen, Hem tegemoet! Bidt om een geopend oog voor de tekenen der tijden en een luisterend oor voor Zijn naderende voetstappen.

Wij weten niet, wanneer Christus weerkomt, doch Hij heeft ons zelf enige der onbedriegelike voortekenen, welke de beslissende ure zullen voorafgaan, medegedeeld. En die voortekenen zullen deels ontvoerend, deels verblijdend van aard zijn. Ontroerend, omdat niet alleen op de akker de tarwe zal wassen en rijpen, maar ook, helaas! het onkruid. Verblijdend daarentegen, omdat de blijmare des Evangelies allen volke verkondigd zal zijn, eer het einde kome. Meer nog. Christus heeft Zijner gemeente het uitdrukkelike bevel nagelaten om te waken, omdat, wanneer zij die voortekenen ziet, zij wete, dat Zijn komst nabij is, vóór de deur. En nu, gelijk Israëls profeten als uit de wachttoren de bewegingen der volkeren bespiedden, zo voegt het ook ons de beroeringen en schuddingen, de stuiptrekkingen en tekenen der tijden gade te slaan, opdat de komst des Heren ons niet onverhoeds overvalle.

1. In de allereerste plaats zal de komst des Heren voorafgegaan worden door ontroerende tekenen. Ten eerste, op geestelik gebied. Er zullen komen zware tijden van zedelike achteruitgang en godsdienstige afval en verleiding. Is niet onze tijd een tijd van klimmende Godsvergetendheid? Over het bestaan van God maakt men zich nauweliks meer bezorgd. Voor de God des hemels buigen zich weinigen nog in der waarheid. Op alle mogelike wijze zoekt men God te verbannen uit het huiselik, maatschappelik en volksleven. Wij zien in deze dagen het droevige schouwspel, dat het maaksel, zoals nooit tevoren, zich keert tegen zijn Maker en zich verheft boven zijn Maker. Wij behoeven niet de toestand onder andere volken als voorbeeld aan te halen. Let op de toestand in ons eigen land. In het huisgezin wordt Gods Woord verwaarloosd, zowel door ouders als door kinderen. Van een tedere opvoeding der kinderen in de

vreze des Heren is er nauweliks sprake meer. De Doopbelofte heeft geen bindend gezag meer. In het maatschappelik leven is er voor godsdienst en godsvrucht weinig of geen plaats. De godsdienst moet beperkt blijven binnen de enge wanden van het kerkgebouw en bepaald worden uitsluitend tot de Zondag. Men wil daarbuiten en op andere dagen weinig of niets weten van de beginselen van God en van de eisen van de God des hemels. „Hou die godsdienst buite die daelikse lewe," zo schreef iemand nog onlangs in een onzer koeranten. Gods huis neemt ook al lang niet meer zoals vroeger de centrale plaats in in de samenleving, maar wordt door een groeiend getal roekeloos boorbijgegaan. Aan de verkondiging van Gods eeuwig Woord wordt weinig waarde meer gehecht. Zondagsontheiliging neemt hand over hand toe. Van de Zondag wordt „zondedag" gemaakt.—Ik spreek over de toestand in ons land, maar dit is niet alleen in ons land het geval: uit alle delen van de wereld komen er klachten van toenemende godsdienstige afval en verwildering. Het schijnt, alsof het mensdom zijn evenwicht verbroken, zijn anker verloren heeft.

Maar om weer tot onszelf terug te keren: denkt aan de toestand van ons volksleven. Welk een treurige aanblik biedt ons volksleven aan met de bitterheid en tweedracht en onderling wantrouwen en broedertwist, waardoor het beheerst wordt! Als volk zijn wij afgeweken van de God der vaderen en daarom is de zegen des Allerhoogsten van ons geweken. Wij kunnen het de dichter met schaamte en berouw nazeggen:—

> Hoe diep in 't stof zonk 't nakroost neder,
> Sints 't U der vaad'ren God verliet.
> Reeds oogsten w' op onz' eigen paân
> De wrange vruchten onzer daân.

2. Is daar niet voorts in onze dagen een algemene en onrustbarende achteruitgang op zedelik gebied? Alle zedewet wordt losgewoeld. Alle band der natuur wordt door roekeloze liefdeloosheid losgerafeld. Het heilige wordt gehoond en ontheiligd. In veler oog is niets meer heilig. Het recht wordt met onverschillige voet vertre-

den. Bedrog, onoprechtheid, geveisdheid wordt verheerlikt. Zedelike reinheid wordt door velen bespot en veracht, de afschuwelikste liederlikheid gehuldigd en geprezen. Alle schaamtegevoel is nagenoeg verstompt. In de treinen, op de straten, in koffiehuizen, ja, zelfs in z.g. christelike woningen hoort men vaak de gruwzaamste liederlikheid met genoegen en smaak bespreken. Alle eergevoel is vrijwel geweken. Zelfrespekt bestaat nauweliks meer. Zedelike bezoldiging geldt zelden als schande, meermalen als deugd! De banden des bloeds worden bespot. Op het huwelik als instelling van God wordt geschimpt en zijn heilig karakter gelochend. Echtscheiding neemt steeds toe. Algehele emancipatie des vleses wordt gepredikt. De mens kent slechts één levensdoel: het rusteloos najagen van allerlei geoorloofd en ongeoorloofd genot en plezier: Overal merken wij op: toenemende lichtzinnigheid en luchthartigheid, gepaard met toenemende schijnvroomheid. De stroom der wereld wordt al breder en vliet al sneller.. Is het wonder, dat met toenemende drang uit de boezem van des Heren gemeente de vurige bede opstijgt: ,,Kom, Jezus! ja, kom haastig Heer''?

3. Dan, onze tijd wordt bij uitnemendheid gekenmerkt door een ongekende toename van allerlei sekten. die zich onder de Naam van Christus en met een schijn van godsvrucht komen aandienen. Vele profeten staan op en roepen: ,,Ziet! hier is de Christus, daar is de Christus.'' Zij doen allerlei ,,tekenen en wonderheden,'' alzo dat zelfs de uitverkorenen haast verleid worden. Ook in dit alles zien wij een profetie van de naderende komst des Heren, want Jezus Zelf heeft het ons voorzegd. En Hij heeft ons tegelijk gewaarschuwd tegen dergelijk verleiders, die zich onder Zijn Naam en met vele tekenen en wonderheden zouden komen aandienen. Hoe meer de ure van de wederkomst des Heren nadert, hoe zwaarder zullen ook op dit gebied te tijden worden. De satan zal hoe langer hoe krachtiger pogingen aanwenden om zich te handhaven, totdat met de komst van de Rechter ook tot hem het machtwoord zal gesproken worden: ,,Tot hiertoe en niet verder!'' Alsdan neemt zijn heerschappij een einde. Alsdan—nu nog niet. Maar zijn tijd is

kort. Vandaar de toenemende woede en list, die hij openbaart.

4. Doch nog meer. Daar zullen in de tweede plaats ontroerende voortekenen wezen op staatkundig en maatschappelik gebied. En ik denk hier aan de tegenwoordige bange verschrikkingen van oorlogen en geruchten van oorlogen. Nog nooit in de geschiedenis der wereld is de vrede zo geheel geweken van de aarde als juist in onze dagen. Er is strijd, woeling, gisting, onrust onder alle volkeren, zowel blanke als gele en zwarte. Er is, wat Jezus eveneens voorspeld heeft, benauwdheid der volkeren. Staatslieden staan verlegen. Overal weerklinkt er een roekeloos geroep om bloed, dat ons hart met vreze en een bang voorgevoel vervult. Nogeens! wie oor heeft voor de stem onzes tijds, hoort in het tegenwoordig wereldgebeuren het luiden als van de doodsklok der wereld, die ten vure bewaard wordt.

Versta mij wel. Ik zegt niet, dat de dergelijke indrukwekkende volksrampen en verschrikkingen elk op zichzelf recht geven tot het vermoeden, dat de wederkomst van Christus nabij is, evenmin als allerlei ontroerende voortekenen op natuurlik gebied elk op zichzelf dat doen, zoals b.v. de voorspelde pestilentiën, aardbevingen, hongersnoden, en zo meer. Neen, dat niet. Maar waar het blijkt, dat de weg der volkeren doodloopt, dat zij niet verder kunnen, daar kan het niet anders, of wij moeten erkennen, dat uiteindelik de weeën aangebroken zijn, welke voorafgaan aan de eindgerichten. Let op het verband, de vermenigvuldiging en snelle opeenvolging der aangekondigde voortekenen en gij zult moeten toestemmen: in al de schokkende gebeurtenissen en woelingen onzes tijds bespeuren wij een profetie van de dingen, die komen moeten. Als wij rondom ons zien, dan moeten wij wel erkennen ,dat feitelik al de faktoren reeds aanwezig zijn, welke medewerken tot het eindresultaat. Natuurlik, de satan begroet dit als voorboden van zijn rijk, doch de kinderen van Gods koninkrijk zien achter het gordijn der dingen steeds hoger de gestalte rijzen van de Zone Gods, die staat te komen! Als wij bij de vlammen van het nog rokende Europa, waar men zich nog altijd verheugt in de gruwel der verwoesting en ju-

belt om vergoten bloed, waar de zelfzucht hoogtij viert en alle menselik en goddelik recht vertrapt wordt, de vergankelike fundamenten bezien, waarop het gebouw der wereld rust, dan worden wij opnieuw en als op tastbare wijze herinnerd aan de hemelstad, die fundamenten heeft en waarvan God Zelf de bouwmeester en kunstenaar is en waarheen Christus gegaan is om ons plaats te bereiden. En met brandende harten zien wij uit naar Zijn wederkomst, opdat wij ook eeuwiglik zijn mogen, waar Hij is.

Die hoop moet al ons leed verzachten;
Komt, reisgenoten! 't hoofd omhoog.

Maar intussen ,,benaarstigt u, dat gij onbevlekt en onbestraffelik van Hem moogt bevonden worden in vrede."

Nogeens! aan allerlei jammer en ellende, aan rampen en oorlogen, aan Godvergetendheid en toenemend bederf ontbreekt het in onze tijd niet. Wij gevoelen bij dit alles, dat de wereldgeschiedenis afloopt. Wij zijn aan het laatste hoofdstuk toe gekomen. Het wereldvaandel wordt welhaast door de komende ontknoopt. Wij bespeuren in wat daar rondom ons gebeurt een onmiskenbare heenwijzing naar de naderende komst des Heren.

En toeft Hij al, Hij kent Zijn tijd,
Hij komt, Hij komt gewis.

5. De voortekenen door Christus genoemd zullen evenwel niet alleen ontroerend van aard zijn, maar ook zullen zij stof tot vreugde en dankbaarheid bieden. Want eer Hij weerkomt, zal Zijn zaligmakend Evangelie allen volke reeds verkondigd zijn. ,,En dit Evangelie," zeide Hij Zijnen discipelen, ,,zal in de gehele wereld gepredikt worden..... en dan zal het einde komen." Wat zien wij nu? Op enkele luttele uitzonderingen na hebben reeds alle volkeren der wereld het Evangelie van Christus horen prediken in hun eigen taal. Is dit geen veelbtekenend feit?

Hij staat voor de deur, de Rechter. Maar eerst nog roept Hij, voor de zoveelste maal en met onweerstaanbare drang, zondaars tot berouw en bekering en geloviger tot ernst en volharding. Overal horen wij Zijn liefde-, lok- en roepstemmen luide weerklinken. Gods heilgezanten prediken met klimmende ernst. De tekenen der tijden roepen tot opmerkzaamheid en waakzaamheid. De morgen van de bedeling, waarin wij leven, is verrezen; de middag heeft eeuwen geduurd; maar teken op teken verkondigt tans, dat de avond reeds is begonnen te vallen. Welhaast zal het middernacht zijn en weerklinkt het geroep: ,,Ziet, de Bruidegom komt, gaat uit Hem tegemoet!" De wereld gaat—het is voorzegd!—haar gewone gang en droomt haar dromen, gelijk ten tijde van Noach: ,,Gelijk de dagen van Noach waren, alzo zal ook zijn de toekomst van de Zoon des mensen. Want gelijk zij waren in de dagen vóór de Zondvloed, etende en drinkende, trouwende en ten huwelik uitgevende, tot de dag toe, in welke Noach in de arke ging, en bekenden het niet, tot de Zondvloed kwam en hen allen wegnam, alzo zal ook zijn de toekomst van de Zoon des mensen."

,,Onzin!" roept iemand uit, ,,na de tegenwoordige donkerheid, waarin de wereld verkeert, komt er weer een nieuwe dag van welvaart en voorspoed." Is het waar? Wat spelt de toekomst ons?..... Als een donkere nacht, waarin men geen handbreed voor zich uit kan zien; als een verborgenheid, die alle onthulling weigert, en waarvan niemand weet, wat zij baren zal, ligt vóór ons de toekomst. De mensheid gaat terug—elk ziet het. Wij glijden af—bij iedere voetstap kan het worden getoond. En toch, bij dit alles zingt men nog luchthartig het liedeke der gerustheid, als wachtte ons in de naaste toekomst het einde van alle jammer, de verhoring aller gebeden, de vervulling aller wensen, de oplossing aller vraagstukken! Neen, die onbezorgdheid is ten opzichte van de toekomst allerminst gewettigd. Is niet het evenwicht der wereld onherstelbaar verbroken; de broederband der volkeren voor altijd verscheurd? Geldt het recht nog? Beslist nog de heiligheid van het eens gegeven woord? Liggen de machtige drijfveren van gezag en orde niet geknakt neder? Wordt kerkelik, zedelik, staatkundig gezag nog erkend en geëerbiedigd? Zijn niet ondermijnd alle instellingen, waarop tot dusverre het volkeren leven als op zijn pilaren rustte?

Welk volk is er, dat niet meedogenloos is meegevoerd in de algemene gisting der volkeren? Bij die algemene ontreddering gaat ook ons Vaderland zichtbaar achteruit. De kerngezondheid, die eertijds de veren van ons volksleven spande, waar bespeurt gij die tans?

Neen! ook de toekomst, zo vol bange vragen en problemen, biedt ons geen wezenlike hoop op gelukkiger tijden, op betere dagen. En toch, men vervolgt zijn weg als ware er geen zorg; men eet en drinkt en is vrolik. Aan het woord des Heren denkt men niet: ,,Wanneer gij al deze dingen zult zien, zo weet, dat het nabij is, vóór de deur."

Laat ons waken, want in welke ure wij het niet menen, zal de Zoon des mensen komen—ditmaal niet in dienstknechtsgestalte, maar in schrikkelike majesteit en heerlikheid. En alle oog zal Hem zien. Alle oog. Uw oog. Mijn oog. De verharde van hart, de onverschillige, de spotter ,allen zullen zij Hem zien. Ja, ook het betraande oog zal Hem zien; de moegestredenen, de moegeledenen, ook zij, die zuchten onder des levens lasten en naar verlossing uitzien, meer dan wachters op de morgen, ook zij zullen Hem zien. Heerlike gedachte! Schrikkelike waarheid!

Lezer, toen gij gedoopt werdt, werd boven uw hoofd door Gods gemeente bij monde van de leraar de bede ontboezemd: dat gij ten laatsten dage voor de Rechterstoel van Christus, Gods Zoon, zonder verschrikking moogt verschijnen—wat zal de wederkomst van Christus voor u persoonlik betekenen?

Een enkele opmerking ten slotte. Als Hij komt, hoe zal het dan zijn? ,,De Here Zelf," zegt het Woord, ,,zal met een geroep, met de stem des archangels en met de bazuine Gods nederdalen van de hemel en die in Christus gestorven zijn zullen eerst opstaan; daarna wij, die levend overgebleven zijn, zullen tezamen met hen opgenomen worden in de wolken, de Here tegemoet, in de lucht en alzo zullen wij altijd met de Here wezen."

O zaligheid niet af te meten!
O vreugd', die alle smart verbant!
Daar is de vreemd'lingschap vergeten;
En wij, wij zijn in 't Vaderland.

Zult ook gij geteld worden onder diegenen, die gereed zullen zijn om met de Bruidegom in te gaan, wanneer Hij komt? O, er zullen velen zijn, die, dewijl de Bruidegom zijn aangekondigde komst schijnbaar vertraagt, menen, dat de ure niet zo nabij is en in slaap vallen. Dezen zullen buiten staan en wie zegt ons, hoe donker de bange nacht zal zijn, die over hen de zwarte vleugelen spreiden zal?

,,Waakt dan, te aller tijd biddende, op dat gij moogt waardig geacht worden te ontvlieden al deze dingen, die geschieden zullen en te staan voor de Zoon des mensen."

DANIEL F. ERASMUS.

Ventersdorp, Julie 1923.

GEBED.

Genadig God, die in mijn boezem leest!
Ik vlied tot U, en wil ,maar kan niet smeken.
Aanschouw mijn nood, mijn neergezonken geest,
En zie mijn oog van stille tranen leken!

Ik smeek om niet, hoe kwijnend, hoe bedroefd.
Gij ziet me een prooi van mijn bedwelmende zinnen;
Gij weet alleen hetgeen Uw kind behoeft,
En mint het meer, dan 't ooit zichzelf kan minnen.

Geef Vader aan Uw onwetend kroost,
Hetgeen het zelf niet durft, niet weet tevragen!
Ik buig mij neer; ik smeek noch kruis, noch troost!
Gij, doe naar Uw ontfermend welbehagen!

Ja, wond of heel, verhef of druk ter neer;
'k Aanbid Uw wil, hoe duister in mijn ogen;
Ik offer me op, en zwijg, en wens niet meer:
'k Berust in U, zie daar mijn enigst pogen!

Ik zie op U met kinderlik ontzag:
Met Christen hoop, noch lauw noch ongedudig.
Ach, leer Gij mij, hetgeen ik bidden mag!
Bid zelf in mij; zoo is mijn beë onschuldig.

(Bilderdijk.)

JOHANNES CALVYN.

Johannes Calvyn (eigenlik Jean Calvin of Caulvin) werd de 10de Julie, 1509, te Noyon in Picardië geboren. Hij was de zoon van Gerard Calvin aldaar, een hooggeplaats ambtenaar. De positie zijner vader bood hem belangrijke voordelen aan voor de ontwikkeling zijner buitengewone talenten.

Reeds vroeg bestemde zijn vader hem voor de geesteliken stand. Op 14 jarige leeftijd zond hij hem naar Parijs, waar hij de hogeschool de la Marche bezocht en onder Cordier, een voortreflik geleerde studeerde. Door de invloed zijns vaders, ontving hij reeds als 12 jarig scholier ene aan de domkerk zijner vaderstad verbonden prebende, en later, als student te Parijs, een tweede. Ver boven zijne mede-studenten muntte hij uit, maar was zeer bedeesd, zodat niemand, de geleerde professor wel allerminste, gedacht zou hebben, dat hij later zijn geestelike leider zou worden. Grote verwachtingen koesterde zijn vader van hem, en menende, dat de studie van het recht hem een glansrijker loopbaan zou openen, noopte hij hem zich aan de rechts-wetenschap te wijden, en wenste niets vuriger dan te zien dat de knaap zich tot ene hoge positie als jurist opwerkte.

Wegens gebrek aan plaatsruimte kunnen wij geen breedvoerig beschrijving geven van Calvyns studie, loopbaan, werk, lijden en dood.

Wij beloven u, wij zullen kort zijn!

Calvyn studeerde een tijdlang in de rechten; eerst in Orleans onder Peter de l'Etoile, daarna in Bourges onder de geleerden Italiaan Alciati. Zijn uitgebreide kennis maakte, dat hij de doctorsgraad met weinig moeite en kosteloos verwierf.

Hij hield zich voornamelik met de studie der wijsbegeerte en der oude talen onledig in Bourges; hij wijdde biezonder veel zorg aan het Grieks.

De methode van studeren, die hij reeds in zijn jeugd aannam, en die hij zijn gehele leven trouw bleef, was:

Hij at zeer matig, niet dikwels en werkte vaak tot middernacht; stond de volgende morgen reeds om 5 uur op; zijn eerste werk was dan ene herhaling en herziening van de arbeid van de vorigen dag. Het hoeft ons dus niet te verwonderen, dat hij weldra een voortreffelik Latinist werd, en zich een stijl vormde, die alom bewondering wekte. Ook in het Grieks bracht hij het ver, en met het Hebreeuws was hij naar de maatstaf van zijn tijd goed vertrouwd, zodat hij in staat was de boeken van het Oude Testament te verklaren.

Terwijl Calvyn aan de grote Universiteiten van Frankrijk zijne studiën voltooide, vormde zich reeds de leer der reformatie met verrassende snelheid onder alle klassen der bevolking een aanhang. Vooral geleerden en onderwezenen, onder welke een algemene weerzin was ontstaan tegen het formalisme en de verdorvenheid der Roomse Kerk, begroetten met blijdschap het opkomende morgenrood der hervorming. In het jaar 1517 begonnen, werd zij weldra in Frankrijk en Zwitzerland overgeplant. Er is geen twijfel aan, of in 1530 toen de Duitse Hervormers in de Augsburgse Confessie een vereinigingspunt vonden, bestudeerde Calvyn niet alleen zelf de H. Schrift, maar ontging het hom ook niet, dat de nieuwe leer zowel velen afzonderlik voor zich won, als in uitgebreide kringen van het openbare leven in de grote steden van Frankrijk zeer veel bijval vond.

Geleerde mannen, zoals de beroemde, vrome professor Lefèrre, bestudeerden de Bijbel en getuigden in hunne geschriften voor het evangelies geloof. Sedert enige jaren reeds had men protestanse boeken verspreid; protestantse gemeenten waren ontstaan, protestantse leeraars hadden gepreekt; ja, in die steden en op het land hadden er reeds als martelaars het evangelies geloof met hun bloed bezegeld. In die tijd werden de eenvoudige, bijbelse gelovige christenen met de naam Lutheranen bestempeld. Ongetwijfeld heeft de jonge Calvyn hunne levenswijze en godsdienstopvatting met zeer veel aandacht gadegeslagen. Maar hoe ver was hij van te vermoeden, dat deze evangelisten in de loop des tijds niet meer Lutheranen maar Calvinisten zouden worden genoemd!

Reeds van nature was hij geneigd tot een teruggetrokken leven, en de daardoor uitgespaarde tijd was hem bovendien wel waard voor studeren en schrijven. ,,Getrouw in mijn arbeid zal ik voor koningen staan;'' was waarschijnlik ook de zinspreuk van J. Calvyn. Hij had toen nog niet partij gekozen voor de hervorming, maar bepaalde zich tot letterkundigen arbeid, waarvan de eerste vruchten, een Latijns kommentaar op Seneca's werken, in 1532 verscheen. Dit werk, dat hij niet zonder huivering in het licht had gezonden, maakte zeer grote opgang. Mannen van het vak verklaarden, dat de jonge geleerde scherpzinnig en rijp was, en zijn Latijn onberispelik; zij waardeerden en bewonderden de onafhanklikheid en stoutheid, waarmede bij de politieke kwesties van zijn tijd behandelde.

Onder de theologen van zijn tijd neemt J. Calvyn een eerste plaats in. Inzonderheid door zijne grondige bijbelkennis en geleerdheid, zijne scherpzinnigheid, zijne buitengewone begaafdheid, om een onderwerp te ontwikkelen en zijne tegenstanders van hunne dwaling te overtuigen. Ook als schrijver verdient hij grote lof. Hoeveel heeft hij niet tot stand gebracht; welk een grote geest woonde in zijn zwakke lichaam! De Geneefse Hogeschool werd door hem gesticht. Hij preekte bijna dageliks, gaf ieder week driemaal theologies onderwijs, woonde alle vergaderingen van het consistorium, alle zittingen der predikantevereniging bij, en was de ziel van alle besluiten. En welk een aantal geschriften stuurde hij de wereld in! Behalve zijne in druk verschenen preken bezit de Geneefse Bibliotheek er 2023 in handschrift.

Dit kort overzicht van de rusteloze werkzaamheid, die de onvermoeide hervormer, die reeds in vroeger jaren zo ongelooflik veel had gedaan, te Genève onvouwde, geeft ons een zwak begrip van zijn werkkracht en degelikheid. Hij was evenmin om een antwoord verlegen als hij in juridese zaken om raad gevraagd werd, als wanneer het theologiese vraagstukken betrof.

En hoe muntte hij uit door buitengewone kracht als redenaar, door zijn ernstig, doortastend karakter, en zijn talent voor organiseren!

Hij was de ijverigste aanhanger der predestinatieleer, die de oorsprong van al het goede in de mens op

het raadsbesluit der goddelike wijsheid terugvoert. In verschillende geschriften trad hij met de leer van de opperheerschappij Gods tegen de vertegenwoordigers der Roomse geloofsleer op, en bleef daarbij overwinneer. Calvijn's predestinatieleer was intussen volstrekt geen fatalisme, niet het geloof aan een onontkomelike noodlot; hij hield vast aan de leer van de rechtvaardiging door het geloof. Hij heeft steeds geloofd en geleerd, dat de vrije vergeving en de aanneming bij de Goddelike heerser zeker ten deel valt aan elk Adamskind, dat boete doet en het evangelie van Jezus Christus gelovig aanneemt.

Het zou onmogelik geweest zijn, in de 16de eeuw in de grote strijd onzijdig te blijven. De strijd, die zich over geheel Europa had uitgestrekt; de strijd tussen het Pausdom en het protestantisme. Als een generaal was Calvijn onder de hervormden. En als theoloog èn als geestelik legeraanvoerder was hij ongeëvenaard. C. kon terecht de generaal en militaire leider der theologen genoemd worden, hebben geleerde schrijvers gezegd. Hij maakte van elke gelegenheid gebruik, zowel in zijne Instituties als in zijn bijbelse kommentaren, om Rome's dwaalleer aan te grijpen, vooral de leer van het zalig worden door goede werken en eigen verdiensten. Daarbij bewees hij, dat dit in lijnrechte tegenspraak was met de evangeliese leer van de zaligheid door genade.

De betekenis van het H. Avondmaal was een der voornaamste twistpunten van de protestantse theologen der 16de eeuw.

Men weet wat de houdingen van de verschillende mannen waren in verband met het H. Avondmaal, die van Rome's priesters, Luther, Zwingli en Calvijn, en behoeft het dus niet te worden besproken.

Slechts dit nog over het H. Avondmaal: Calvijn nam een standpunt in tussen de opvattingen van Luther en van Zwingli; hij leerde, dat de gelovige avondmaalsganger het lichaam en het bloed des Heren niet lichamelik, maar geestelik ontving, door het geloof. Deze opvatting is, zoals het u bekend is, door de Hervormden feitelijk algemeen aangenomen; en tot op de huidigen dag wordt deze opvatting en leer, door de tegenwoordige Hervormden nog aangenomen en betracht.

C. werkte bijna onafgebroken; niettegenstaande zijn zwak lichaam, dat vaak door ziekte en zwaar lijden werd aangegrepen.

Hij kende rust en uitspanning nagenoeg alleen bij naam.

Een vriend wilde hem eens van zijn rusteloze arbeid afhouden, waarop onze geloofsheld ten antwoord gaf: ,,Zoudt gij willen, dat de Heer mij ledig vond als Hij komt?''

Gewoonlik wordt Calvijn voorgesteld als een man, die koud, hard en gevoelloos was, die niet in staat was liefde te voelen of te geven.

Laten wij hierop volgen wat vader-Cats in gulden woorden en in zijn eigenaardige dichtertaal met waarachtige waarheid zeide, komen wij dan niet tot de ontdekking dat Calvijn het hoogste had waar de mens aan hangt, en dat hij geleeft heeft?

Al wist ik alle ding, en Christus niet en kende,
Zoo waar ik maar alleen een winkel van ellende;
En schoon al weet ik niets, en den Gekruiste ken,
Zoo weet, dat ik geleerd voor nu en eeuwig ben.

En Hem kennen is Hem liefhebben! En Hem liefhebben is alles hebben! En Calvijn kende Hem!

Zeker, Calvijn was geen gevoelsmens, doch iemand bij wie het beginsel steeds het gevoel beheerste, maar toch is het onbillik te beweren, dat warm gevoel en deelneming hem vreemd waren. Hij verheugde zich in dagen van blijdschap met de blijden en in dagen van treurigheid lijde hij met de lijdenden.

En wie gaat beweren, dat Calvijn gevoelloos is gebleven toen de R.K.K. meer dan vijftig duizend ketters heeft doen verbranden en op andere wijze heeft doen doden in de 16de eeuw?

Voor de R.K. kerk goldt beginsel niet meer, het was alles slechts berekening, persoonlikheid, en 't doen van wat voordelig schijnt. Zij was in kontrast met Calvijn!

Neen, van de grote hervormer Calvijn weten wij dat hij de martelaren en ballingen van de hervormingstijd gedacht in hun lijden en hen door wijze van hartelike brieven vertrooste en bemoedigde. Ja, de hervormer bleef ,,aan de vrienden in de verte'' gedachtig ook waar hij vernomen moest, dat Hamelin na vier jaren van trouwen arbeid de 8ste April, 1557, lewend was verbrand te Bordeaux.

En, toen de vijf jonge-mannen—die zo laaghartig werden verraden!—op 16 Mei 1553 de houtmijt hadden beklommen, heeft niet Calvijn gezegd: ,,Als een lid lijdt, lijden alle leden mede? En om mede te lijden.....?''

Telkens en telkens wordt zijn liefde door zijn brieven bewezen. ,,Wij zullen onze roeping vervullen,'' aldus J. Calvijn. En sluit die roeping niet het elfde-gebod óók in zich in?

En, het is Calvijn die heeft gezegd: ,,Hij die in u is, is meerder dan die in de wereld is.'' Vergelijkt hiermee wat we konstateerden onder 't versje van vader-Cats. 'n Tiepiese vergelijking! Zo de mens denkt, zo is hij!

En, Calvijn had zulk een grote invloed! Hoe kan men invloed uitoefenen als men niet de harten gewonnen heeft? en de harten te winnen.....??? Of, lieten die ouden zich zomaar door een schone-vlinder leiden? Komt er niet een uur dat de vermomming verdwijnt? Was er een vermomming? Wij geloven van, neen! Wat doet het spreken veel kwaad! Waarom zijn wij toch zo ongelovig omtrent het goede en mooie dat van de naaste ons verteld wordt en zo lichtgelovig aangaande het slechte en lelike, dat van de naaste ons ingebazuind wordt? Neemt het niet als al te profaan van ons, als wij zeggen dat de aantijgingen tegen J. Calvijn ontbloot zijn van alle grond, en dat de tegenwerpsels dwaas zijn en niets minder, dan eenvoudig: potzierlike onkundigheid.

't Is slechts karakter-schenden, lasteren! En toch, velen geloven het! Ach, die honing zoete tongen!.....

Kwaadspreken is gelijk aan een rollende wiel dat door ieder wordt gesmeerd!

Men moet in een biezondere gemoedstemming zijn en men moet zich weten te verplaatsen in de toestand waarin de martelaren verkeerden, om iets te begrijpen van de indruk welke zulke troostbrieven gaven van zulk een man als Calvijn was, die zulk een invloed uitoefende in de kerk en op de geesten in de dagen van vervolging, en strijd en druk. En getuigt de verre-reis van de 75

jarige grijsaard Farel uit Neufchatel naar Genève niet, dat Calvijn ook bemind was? En, hebben zij hem bemind zonder maar een vonkje liefde van zijne zijde te ontvangen? Kwam de oude Farel niet om de ,,dierbaren medearbeider'' nog eens te zien?

Hoezeer de Franse Protestanten Calvijn als hun hoofd hebben beschouwd, blijkt ook daaruit, dat zij zich na de Synode van Poisy in 1561 niet meer Lutheranen noemden, maar de naam Calvinisten aannamen.

Zijn grootheid werd door vriend en vijand erkend. Een ereplaats bekleedt hij onder de eerste meesters van Franse taal en stijl.

Calvijns toestand werd in 1562 bedenkliker; niettemin hield zijn sterke, onbuigzame geest nog gedurende 2 jaren van rusteloze werkzaamheid zijn zwak lichaam staande. In het aangezicht van de dood,—bij welke gelegenheid hij ook zijn testament schreef,—beleedt hij zijne fouten en gebreken.

Zeer langzaam namen Calvijn's krachten af. Door dit langzaam einde was hij instaat van alle vrienden afscheid te nemen, en de nodige maatregelen te treffen tot voortzetting van zijn groot werk.

De 27sten Maart werd hij naar de raadszaal gedragen, waar hij voorstelde een nieuwe rektor voor de school te benoemen. Daarop ontblootte hij het hoofd, dankte de raad voor zijne goedheid en toegeeflikheid jegens hem, en eindigde te midden van tranen der aanwezigen: ,,Dit is de laatste keer, dat ik hier sta.''

Ongeveer een week vóór zijn einde, toen de gewone predikanten-bijeenkomst moest plaats hebben, werd deze op verlangen van Calvijn in zijne woning gehouden. Men droeg hem van zijn bed naar de kamer, waar als gewoonlik de maaltijd opgedist werd. Hij begroete de broeders, bad met hen, deelde in hunne gesprekken, nam zelf een weinig voedsel. Maar weldra moest hij weer naar bed gebracht worden, dat hij van nu af niet meer verliet. De 27sten Mei, 1564 blies hij de laasten adem uit.

Er heerste diepe droefheid in de gehele stad. Allen beweenden het verlies van hem, die hun hoofd en het sieraad hunner stad was geweest. De begrafenisplechtigheid was overeenkomstig zijn wens zeer eenvoudig. Zelfs geen gedenkteken werd opgericht om de plaats aan te duiden, waar het stof van de groten hervormer rustte.

Al valt een eik op d'kruin der bergen,
Lang aan de stormen blootgesteld,
Zo heeft de dood de onverbiddelike,
Ook onze Simson neergeveld.
Ferm, onwrikbaar, kalm en statig,
Het oog vooruit op het doel gericht.

Zijn dag is gedaald, maar in de rusteloze beoefening der hoogste wetenschap is zij doorgebragt.

Te hoger waarde toch zal, een wetenschap hebben, naarmate haar grondslag te vaster is. En wat kunnen wij tegen de waarheid van het Evangelie der verzoening inbrengen? Iets kan veranderen omdat er iets onveranderlik is. Hoger staat niet zonder grond een wetenschap aangeschreven, naarmate haar voorwerp uitlokkender en verhevener is. Belangrijker dan de kennis der dode stof schat gij die van de levenden geest.

Van de onvergeetlike hervormer is dit hoogste roem, dat hij groot was voor de Heer, dat hij uit de mond van de Hemelse Koning, onder wiens banier hij streed en overwon, onder wiens banier de zegepraal hem geworden is, de lofspraak heeft mogen horen: ,,Gij getrouwe dienstknecht, ga in in de vreugde uws Heren!''

Werken en denken en leren is leven.
Wie hier niet werkt is z'n plekjen op aard',
Wie hier niet denkt is het leven niet waard,
En om te leven is het leven gegeven;
Leven en leren is d'eeuwige taak,
Die nog de knaap nog de grijsaard verzaak!
Ernst is het leven, o zalig die het weten.
Arbeid en roeping en edele strijd,
De eeuwigheid vraagt naar de vrucht van den strijd,
Dwazen die het werkloos gedacht'loos vergeten,
En pas te laat, aan het einde der baan,
De ernst van het ijdele leven verstaan!

Zo zong de Genèstet, en zo zingen wij, in navolging van hem, die een van Nederlands grootste dichters is geweest!

Erasmus, 4 Okt. 1924.

Advertentie-Inhoud.

Blz.

A.

Algemene Handels Maatschappij (H. R. Abercrombie & Co.) 20

B.

G. P. Brits Jnr. 64
Bile Beans Mfg. Co. 42
Boere Saamwerk, Bpkt., Binnen voor—Omslag.

C.

Jesse C. Chevers 24
Cardozo Hotel 24
Norwood Coaker 52
Castle Brouwerij 78

D.

W. Dunn & Co. 4

E.

Herbert Evans & Co. 6

F.

D. I. Fram & Co. 8
Formanint 46

G.

Groeneveld & Hicks, Bpkt.... 82
L. te Groen 30
K. Groeneveld (Residentie Hotel) 46
Grand Hotel (Gordon & Phillips) 24

H.

F. Hauser 8
Hupp Garage 32
Sir J. L. Hulett & Son, Ltd. 50

I.

Italian Mosaic Cement & Tiles Factory... 72

J.

Jackson Bpkt. 34

K.

Kingsley & Marais, Bpkt. (Dodge Motors) 56
Kerol (Claude Lowe) 58
Kaapstad Universiteit 18

L.

Lever Brothers (Sunlight Zeep) 38
Claude Lowe (Kerol) 58
Lactogen 80

M.

Wm. Millar & Co. 48
R. Muller 26
Malcomess & Co., Bpkt. ... 28
Meicles (Gwelo), Bpkt. 16
Martin Pills 82
V. H. Marsh, Ltd. 22

N.

Nationale Bank van Z.A., Bpkt. Binnen achter—Omslag.
G. North & Son, Bpkt. ... 16
Nestle & Anglo Swiss Milk Co. 80

P.

H. E. V. Pickstone & Brother, Bpkt. Achter—Omslag.
Pretoria Portland Cement Co. 40
G. F. Perrins & Co., Ltd. ... 6

S.

J. L. van Schaik, Bpkt. ... 76
S.A. Boekwinkel 70
Schutis Schwar & Co., Bpkt. 44
E. Schweickerdt... 82
Siemens (S.A.), Bpkt. 36
Sunlight Zeep (Lever Brothers 38
Standard Bank 62

T.

Transvaalse Universiteits Kollege 14
Taylor & Geerling... 80
D. S. du Toit 54

W.

Wolff & Elias, Bpkt. 12
Woods, Bpkt. 60
White & Hattingh, Bpkt. ... 10
De Witt's Pillen 2

Z.

Z.A. Brouwerijen, Bept. ... 78
Z.A. Spoorwegen en Havens 74
Z.A. Hospitaal... 68

Alle Soorten Bankdienst.

De

Nationale Bank

van

Zuid Afrika

Beperkt.

BANKIERS VAN HET GOEVERNEMENT VAN DE UNIE VAN ZUID-AFRIKA.

Over de 300 Takkantoren en Sub-Takken in Zuid-Afrika.

HOOFD-KANTOOR PRETORIA.

Rente dragende Deposito en Spaarbank-rekeningen kunnen bij enig Takkantoor geopend worden.

Agenten over de gehele Wereld.